

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 77

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

52. sējums
2009. gada 31. marts

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

447. plenārā sesija 2008. gada 17. un 18. septembrī

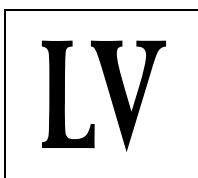
2009/C 77/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko, īstenojot daļu no Kopienas integrētās pieejas CO ₂ emisiju mazināšanai no vieglajiem automobiļiem, nosaka emisijas standartus jauniem pasažieru automobiļiem" COM(2007) 856 galīgā redakcija — 2007/0297 (COD)	1
2009/C 77/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rotaļlietu drošumu" COM(2008) 9 galīgā redakcija — 2008/0018 (COD)	8
2009/C 77/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai"" COM(2007) 724 galīgā redakcija	15
2009/C 77/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas iniciatīva mikrokrēdīta attīstībai nolūkā atbalstīt izaugsmi un nodarbinātību"" COM(2007) 708 galīgā redakcija/2	23
2009/C 77/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (dihlormetāns)" COM(2008) 80 galīgā redakcija — 2008/0033 (COD)	29
2009/C 77/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 68/151/EEK un 89/666/EEK attiecībā uz dažu veidu uzņēmumu publicēšanas un tulkošanas pienākumiem" COM(2008) 194 galīgā redakcija — 2008/0083 (COD)	35
2009/C 77/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktām informācijas atklāšanas prasībām vidējiem uzņēmumiem un konsolidētu pārskatu sastādīšanas pienākumu" COM(2008) 195 galīgā redakcija — 2008/0084 (COD)	37

LV

Cena:
30 EUR

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2009/C 77/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par divriteņu vai trīsriteņu mehānisko transportlīdzekļu ar tiesību aktiem noteikto marķējumu" (kodificēta versija) COM(2008) 318 galīgā redakcija — 2006/0099 (COD)	41
2009/C 77/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vadītāja sēdekli lauksaimniecības vai mežsaimniecības riteņtraktoros" (kodificēta versija) COM(2008) 351 galīgā redakcija — 2008/0115 (COD)	41
2009/C 77/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai uzņēmējdarbības tiesību jomā par viena īpašnieka sabiedrībām ar ierobežotu atbildību" (kodificēta versija) COM(2008) 344 galīgā redakcija — 2008/0109 (COD)	42
2009/C 77/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. .../... [...] par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm" (kodificēta versija) COM(2008) 369 galīgā redakcija — 2008/0126 (COD)	42
2009/C 77/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu" COM(2008) 19 galīgā redakcija — 2008/0016 (COD)	43
2009/C 77/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atbalsts agrāriem demonstrējumiem par ilgtspējīgu enerģijas ražošanu no fosilā kurināmā" COM(2008) 13 galīgā redakcija	49
2009/C 77/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pirmo novērtējumu, kas sniegts par nacionālajiem energoefektivitātes rīcības plāniem, kuri noteikti Direktīvā 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem "Kopīgs progress energoefektivitātes jomā" COM(2008) 11 galīgā redakcija	54
2009/C 77/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lietiskais internets"	60
2009/C 77/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tiešsaistē pieejamu radošo saturu vienotajā tirgū" COM(2007) 836 galīgā redakcija	63
2009/C 77/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2005/35/EK par kuģu radīto piesārņojumu un sankciju ieviešanu par pārkāpumiem" COM(2008) 134 galīgā redakcija — 2008/0055 (COD)	69
2009/C 77/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko veicina ceļu satiksmes drošības noteikumu pārrobežu izpildi" COM(2008) 151 galīgā redakcija — 2008/0025 (COD)	70
2009/C 77/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Starptautiskas sarunas par klimata pārmaiņām"	73
2009/C 77/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem" COM(2008) 40 galīgā redakcija — 2008/0028 (COD)	81
2009/C 77/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par barības laišanu tirgū un lietošanu" COM(2008) 124 galīgā redakcija — 2008/0050 (COD)	84
2009/C 77/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Enerģētikas tirgū notiekošās attīstības ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdēm Eiropā"	88
2009/C 77/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Baltā grāmata Kopā par veselību. ES stratēģiskā pieeja 2008.–2013. gadam" COM(2007) 630 galīgā redakcija	96

2009/C 77/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Diskriminācijas apkarošanas pasākumu izvēšana arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, un argumenti par labu vienai un visaptverošai direktīvai par diskriminācijas apkarošanu”	102
2009/C 77/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Daudzvaldība”	109
2009/C 77/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana”	115
2009/C 77/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz pilsētvides līdzsvarotu attīstību: problēmas un iespējas”	123
2009/C 77/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “ES ekonomika: 2007. gada pārskats — Eiropas produktivitātes paaugstināšana”	131
2009/C 77/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu piemērošana tiešo nodokļu jomā ES un attiecībā uz trešām valstīm” COM(2007) 785 galīgā redakcija	139
2009/C 77/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pārvaldība un partnerība valsts un reģionālā līmenī, kā arī reģionālās politikas projektu pamats” (Eiropas Parlamenta iesniegtais atzinuma pieprasījums)	143
2009/C 77/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atbrīvojumi no nodokļiem, ko piemēro privātpersonu personīgo lietu galīgai ievēšanai no dalībvalsts (kodificēta versija)” COM(2008) 376 galīgā redakcija — 2008/0120 (COD)	148
2009/C 77/32	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Āfrikas valstu stratēģija”	148
2009/C 77/33	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai”	157

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

447. PLENĀRĀ SESIJA 2008. GADA 17. UN 18. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko, īstenojot daļu no Kopienas integrētās pieejas CO₂ emisiju mazināšanai no vieglajiem automobiļiem, nosaka emisijas standartus jauniem pasažieru automobiļiem”

COM(2007) 856 galīgā redakcija — 2007/0297 (COD)

(2009/C 77/01)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 22. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko, īstenojot daļu no Kopienas integrētās pieejas CO₂ emisiju mazināšanai no vieglajiem automobiļiem, nosaka emisijas standartus jauniem pasažieru automobiļiem”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 15. jūlijā. Ziņotājs — *Ioziā kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. septembrī, ar 140 balsīm par un 4 balsīm pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Atzinumos par CO₂ emisiju samazināšanu Komiteja vienmēr ir paudusi stingru atbalstu visām Komisijas iniciatīvām, kuru mērķis ir nodrošināt konkrēto un pārredzamo robežvērtību ievērošanu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, kā nozīmīgam ieguldījumam cīņā pret klimata pārmaiņām.

1.2 Komiteja piekrīt ierosinātās regulas mērķiem, kas paredz pakāpeniski samazināt CO₂ emisijas, lai, uzlabojot dzinēju tehnoloģiju, līdz 2012. gadam panāktu emisijas robežvērtību 130 g CO₂/km.

1.3 Saskaņā ar Komisijas 2007. gada 7. februāra paziņojumu Komiteja vēlas, lai visas ieinteresētās puses, izmantojot integrētu pieeju, darītu visu iespējamo, lai līdz 2012. gadam sasniegtu mērķi 120 g CO₂/km, un aicina Padomi un Eiropas Parlamentu nekavējoties apstiprināt visus tiesību aktus, kas varētu mazināt klimata pārmaiņu sekas.

1.3.1 EESK piekrīt Eiropas Parlamenta norādei, ka sākot ar 2020. gadu būs jāatrod drosmīgāki risinājumi, un iesaka Komisijai noteikt ilgtermiņa mērķus.

1.4 Komiteja īpaši aicina nekavējoties apstiprināt priekšlikumu direktīvai par vieglo automobiļu aplikšanu ar nodokļiem (COM(2005) 261 galīgā redakcija) un pilnveidot Direktīvu 1999/64/EK par CO₂ emisiju marķēšanu, un aicina Komisiju saskaņot un ierosināt iniciatīvas par reklāmu un tirdzniecības metodēm automobiļu nozarē, lai popularizētu automašīnas ar ekonomisku degvielas patēriņu.

1.5 Izvēlētā iespēja, proti, atbilstoša tiesību akta pieņemšana, ir priekšnoteikums, lai pabeigtu pirmo posmu, kurā automobiļu ražotāji uzņēmās brīvprātīgas saistības, kas tomēr bija nepietiekamas, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, pat ja tās ievērojami veicināja vieglo automobiļu CO₂ emisiju samazināšanu.

1.6 Atbalstot ierosināto stratēģiju un tās īstenošanu, Komiteja prasa veikt konkrētus pasākumus, kas nodrošinātu pienācīgu līdzsvaru starp vides aizsardzības pasākumiem, darba vietu saglabāšanu rūpniecības nozarē, kurā nodarbināti 13 miljoni algotu darbinieku, un šīs nozares, kuras stratēģiskais nozīmīgums Eiropas ekonomikā ir nenoliedzams, uzņēmumu konkurētspējas saglabāšanu.

1.7 Komiteja atzinīgi vērtē izvēlēto instrumentu, proti, regulu, jo tā nodrošina pieņemto lēmumu tūlītēju izpildi, līdz ar to novēršot iespējamās konkurences izkropļojumus. Lai saglabātu un stiprinātu Eiropas Savienības uzņēmumu konkurētspēju globalizētā tirgū un lai atsevišķiem nozares uzņēmumiem nerastos nepamatotas priekšrocības, ir uzmanīgi jāizvērtē un plašāk jāinformē par ierosināto pasākumu termiņiem un to konkrētajiem aspektiem.

1.8 Šim mērķim Komiteja ierosina Komisijai izskatīt iespēju aizstāt emisiju robežvērtību noteikšanas pašreizējo sistēmu, pēc kuras emisiju robežvērtību nosaka, pamatojoties uz transportlīdzekļa masu (Japānā spēkā esošie noteikumi), un dziļāk izpētīt iespējas aizstāt to ar citiem rādītājiem, piemēram, transportlīdzekļa balstvirsmu, kas jau tiek piemērots kravas autotransportam Amerikas Savienotajās Valstīs un kuru aprēķina, reizinot to masu ar attālumu starp riteņiem.

1.9 Komiteja prasa pievērst lielāku uzmanību lineārās funkcijas slīpumam (t.i., liknes slīpumam %), jo tas tieši ietekmēs izmaksu sadalījumu starp ražotājiem. Ietekmes novērtējuma kopsavilkuma dokumentā [SEC(2007) 1724] Komisija norāda, ka "saskaņā ar sākotnējās izpētes rezultātiem, lai nodrošinātu līdzsvarotību kritēriju piemērošanā, liknes slīpumam jābūt no 50 līdz 80 grādiem" un atzīmē, ka ietekmes novērtējums par tik nozīmīgu tematu ir jāizstrādā sīkāk. Nosakot 60° liknes slīpumu, problēmas netiks atrisinātas, un daži ražotāji šo izvēli, ko tie uzskata par netaisnīgu un nelīdzsvarotu, iespējams, apstrīdēs. Komiteja iesaka, lai galīgā robežvērtība, kas nedrīkst radīt priekšrocības vai ierobežojumus, tiktu noteikta tikai pēc visu iespēju sīkākas izpētes.

1.10 Otrs aspekts, kas būtu uzmanīgi jāizvērtē, ir sodanaudas maksājumi, kas paredzēti šajā atzinumā aplūkojamās regulas 7. pantā. Komiteja atbalsta sodanaudas ieviešanu, jo tai nepārprotami būs preventīva ietekme, tomēr uzskata, ka, ņemot vērā sodanaudas summas progresīvo raksturu, Eiropas rūpniecība noteiktajos termiņos nespēs pielāgot ražošanas procesu noteiktajai robežvērtībai. Šķiet, ka minētie pasākumi ir nelīdzsvaroti salīdzinājumā ar citās nozarēs paredzētajiem pasākumiem, kā arī nozares mērogā starp mazajiem, vidējiem un lielajiem automobiļu ražotājiem, jo tie lielākā mērā skar tieši mazos un vidējos uzņēmumus.

1.11 Komiteja uzskata, ka sodanaudas apmērs pakāpeniski ievērojami palielināsies un atspoguļosies uz ražošanas procesa gala produkcijas izmaksām, kuras būs jāsedz pircējam, un radīs konkurences izkropļojumus, kā arī kavēs automobiļu parka atjaunošanu. Komiteja aicina Komisiju nodrošināt, lai no sodanaudas iegūtie līdzekļi tiktu izmantoti automobiļu ražošanas nozarē, lai veicinātu piesārņojumu radošo automobiļu aizstāšanu un lai izvērstu informācijas kampaņas, kas rosinātu pircēju automobiļa iegādes brīdī pievērst lielāku uzmanību emisiju rādītājiem, un lai daļēji segtu ievērojamos līdzekļus, kas nepieciešami pētniecībai un izstrādei.

1.12 Tā kā pētniecības un izstrādes rezultātiem varētu būt svarīga nozīme, Komiteja uzskata, ka zinātniskajiem pētījumiem ir izšķiroša loma nozares turpmākajā attīstībā, pamatojoties uz

pieņēmumu, ka pēc pirmā posma, kurā progresu varēs panākt ar pašreizējo tehnoloģiju, var pamatoti cerēt, ka nākotnē pašreizējā tehnoloģija vairs netiks izmantota, bet gan aizstāta ar augstāka līmeņa tehnoloģiju.

1.13 Komiteja uzskata, ka pētniecība prasa ievērojamus līdzekļus un ilgstošu mērķtiecīgu darbu, sākot ar dalībvalstīs, universitātēs un dažādu līmeņu tehnoloģiju izcilības centros jau uzsāktu iniciatīvu saskaņošanu, paredzot un rosinot nozares ražošanas uzņēmumu tiešu līdzdalību.

1.14 Komiteja uzskata, ka, uzsākot kopīgu tehnoloģiju ierosmi (KTI) automobiļu ražošanas nozarē, šim mērķim būs iespējams mobilizēt visas zinātniskās aprindas.

1.15 Komiteja norāda, ka ietekmes novērtējums, šķiet, nav pietiekami sīki izstrādāts; to atzīmēja arī Ietekmes novērtējuma padome. Dokumentā SEC(2007) 1725 ir prasīts noskaidrot, kādas varētu būt priekšlikuma sekas uz Eiropas automobiļu parka sastāvu, skaidrojot iespējamās atšķirības starp iepriekšējās izpētes un *Tremove* modeļa rezultātiem. Turklāt dokumentā norādīts, ka papildus jāpēta arī citi būtiski mainīgie rādītāji, piemēram, degvielas cena vai autonomais masas palielinājums (AMI), un jānosaka pētījumi un vērtējumi par reģionālo ietekmi, jo īpaši attiecībā uz automobiļu ražošanas nozares komplektējošo daļu piegādātājiem un starptautisko konkurētspēju.

1.16 Lai nodrošinātu stratēģijas veiksmīgu īstenošanu, Komiteja uzskata, ka jāveic konkrēti pasākumi šīs nozares rūpnieciskās struktūras atbalstam un aizsardzībai Eiropā, lai saglabātu un, ja iespējams, stiprinātu uzņēmumu pašreizējo konkurētspēju un saglabātu kvalitatīvas darbavietas šajā nozarē. EESK uzskata, ka būtu vēlama "pakāpeniska īstenošana", kas paredz līdz 2012. gadam sasniegt ne mazāk kā 80 % no galīgās robežvērtības un pakāpeniski palielināt šo īpatsvaru, lai 2015. gadā to sasniegtu pilnībā.

1.17 Lai sasniegtu mērķus vides aizsardzības jomā un saglabātu konkurētspēju, Komiteja uzskata, ka ir būtiski svarīgi stingri un obligātā kārtā attiecināt maksimāli pieļaujamās emisijas rādītājus uz visiem ārpus ES ražotiem pasažieru automobiļiem, kas laisti Eiropas tirgū. Minētie rādītāji jāpiemēro arī importētiem automobiļiem.

1.18 Tā kā šis priekšlikums ir tikai viens no pirmajiem soļiem ceļā uz vides problēmu risināšanu transporta nozarē, Komiteja prasa Komisijai nekavējoties izstrādāt jaunus tiesību aktus vieglo kravas automobiļu, smagā kravas autotransporta un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu CO₂ emisiju samazināšanai, apkopojot visus datus par minēto transportlīdzekļu emisijām.

1.19 Komiteja atzīmē, ka automobiļu ražošanas nozares politika neapšaubāmi ir nozīmīga, tomēr ar to vien nepietiek — ir vajadzīgi plašāki centieni vispārējās transporta politikas jomā. Tomēr nozares politika skaidri iezīmē šī sektora virzību uz mērķiem, kurus jau īsteno citas Eiropas rūpniecības nozares.

1.20 Komiteja uzsver un pauž vēlmi, lai paralēli šai nozarei paredzētajiem pasākumiem tiktu sasniegti arī transporta pieprasījuma jomā noteiktie mērķi. Komiteja uzskata, ka ir jāīsteno aktīva politika, kas paredz arvien lielākas pārvadājumu tirgus daļas pārnešanu uz pārvadājumu veidiem, kuros siltumnīcefekta gāzu emisijas ir mazākas, piemēram, dzelzceļu, upju transportu vai sabiedrisko transportu, priekšroku dodot transportlīdzekļiem ar zemu CO₂ emisijas līmeni.

1.21 EESK neatbalsta Regulas 9. pantā iekļauto priekšlikumu par pagaidu atbrīvojumu tā pašreizējā formulējumā, jo tas ir pretrunā ar vienlīdzīgu attieksmi pret ražotājiem. Komiteja uzskata, ka ir būtiski svarīgi nepieļaut, lai tiesību aktu piemērošana radītu priekšrocības, kas apdraud godīgu konkurenci.

1.22 EESK iesaka izstrādāt modeli, kurā CO₂ aprēķinā būtu iekļautas visas ar automobiļu ražošanu saistītās emisijas. Ir jāņem vērā CO₂ emisijas visā automobiļa ekspluatācijas periodā.

1.23 Lai sasniegtu noteikto robežvērtību, ir jāuzsāk debates par dzīvesveidu — tematu, kuram Komiteja nesēn veltījusi vairākus atzinumus. Pastāv uzskats, ka turpinoties automobiļu skaita pieaugumam, to gabarītu palielinājumam un dodot priekšroku automobiļiem, kas rada lielāku siltumnīcefekta gāzu un slāpekļa oksīda emisiju daudzumu, nebūs iespējams sasniegt mērķi — samazināt CO₂ emisijas par 20 %. To nedrīkst pieļaut.

2. Ievads — priekšlikuma saturs

2.1 ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām, kas Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 1993. gada 15. decembra Lēmumu Nr. 94/69/EK, nosaka visām iesaistītajām pusēm izstrādāt un īstenot programmas ar mērķi mazināt klimata pārmaiņu sekas.

2.2 Lai šo prasību izpildītu, Komisija laika gaitā ir izstrādājusi virkni tiesību aktu, kas starptautiskajās sarunās 2007. gada janvārī ļāva Eiropas Savienībai ierosināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu par 30 % salīdzinājumā ar 1990. gada rādītājiem, un līdz 2020. gadam panākt samazinājumu 20 % apmērā. Vēlāk šos mērķus apstiprināja Padome un Eiropas Parlaments.

2.3 Pārbaudes par katru nozari atsevišķi liecina, ka kopumā no 1990. līdz 2004. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas ir samazinājušās aptuveni par 5 %, bet transporta nozarē emisiju apjoms minētajā periodā pieaudzis par 26 %.

2.4 Šis secinājums apliecina, ka ir nepieciešami atbilstoši tiesību akti, lai arī automobiļu nozarē nodrošinātu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanās vispārējo tendenci, īpašu uzmanību pievēršot pasažieru automobiļiem, jo šajā kategorijā situācija ir kritiska, proti, tā veido 12 % no oglekļa dioksīda

(CO₂) emisiju kopapjoma, kas, kā zināms, ir siltumnīcefekta izraisīto gāzu galvenā sastāvdaļa.

2.5 Automobiļu ražošanas nozarē noticis ievērojams tehnoloģiskais progress, kura rezultātā, ietaupot degvielu, CO₂ emisijas samazinājās par 12,4 %, taču, nepārtraukti palielinoties transporta pieprasījumam un automobiļu gabarītiem, šim samazinājumam nebija pozitīvu rezultātu un transporta radīto siltumnīcefekta gāzu emisijas pat palielinājās.

2.6 Ņemot vērā šo attīstības tendenci, pastāv iespēja, ka gadījumā, ja netiks īstenotas īpašas iniciatīvas, jaunu automobiļu parks nevarēs sasniegt vidējo emisiju robežvērtību, proti, 120 g CO₂ uz kilometru.

3. Komisijas stratēģijas galvenie posmi

3.1 Kopienas stratēģija CO₂ emisiju samazināšanai sāka veidoties 1995. gadā un tās pamatā bija šādi elementi:

— automobiļu ražotāju brīvprātīga apņemšanās samazināt emisijas;

— patērētāju plašāka informēšana;

— automobiļu ar ekonomisku degvielas patēriņu popularizēšana, izmantojot nodokļu atlaides.

3.2 Eiropas Automobiļu ražotāju apvienība (ACEA) 1998. gadā apņēmas līdz 2008. gadam samazināt jauno pārdoto automobiļu emisiju vidējo rādītāju līdz 140 g CO₂/km; tādas pašas saistības līdz 2009. gadam uzņēmās Japānas Automobiļu ražotāju apvienība (JAMA) un Korejas Automobiļu ražotāju apvienība (KAMA).

3.3 Ņemot vērā šo apņemšanos, Komisija izstrādāja ieteikumus 1999/125/EKK, 2000/303/EK un 2000/304/EK par brīvprātīgu vienošanos ar ACEA, KAMA un JAMA. Attiecībā uz emisiju kontroli Komisija apstiprināja Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumu Nr. 1753/2000/EK, ar kuru izveido jauno pasažieru automobiļu vidējo CO₂ īpatnējo emisiju uzraudzības programmu.

3.4 Komisija 2007. gada 7. februārī vienlaikus pieņēma divus paziņojumus par automobiļu nozari:

— paziņojumu par rezultātiem, kas gūti pārskatot Kopienas stratēģiju pasažieru automobiļu un vieglo kravas automobiļu CO₂ emisiju samazināšanai (COM(2007) 19 galīgā redakcija; Komitejas atzinums TEN/301, ziņotājs: Ranocchiaro kgs);

— paziņojumu "Konkurētspējīgas autobūves nozares tiesiskais regulējums 21. gadsimtam" ("Cars 21", COM(2007) 22 galīgā redakcija; Komitejas atzinums INT/351, ziņotājs: Davoust kgs).

3.5 Uzsverot progresu, kas panākts, lai līdz 2008.–2009. gadam sasniegtu mērķi 140 g CO₂/km, abos dokumentos norādīts, ka bez papildu pasākumiem nevarēs sasniegt jaunu automobiļu emisijas robežvērtību 120 g CO₂/km.

3.6 Paziņojumos ierosināts pieņemt integrētu pieeju, kurā iekļauti divi aspekti:

- CO₂ emisiju obligāta samazināšana, uzlabojot automobiļu dzinēju tehnoloģiju, lai panāktu vidējo rādītāju 130 g/km;
- papildu samazinājums par 10 g/km, kas jāpanāk ar papildu pasākumiem, proti, dažādiem tehnoloģiskiem uzlabojumiem (ātrumu pārslēga rādītājs, riepu spiediena rādītājs, riepas ar zemu rites pretestību, efektīva gaisa kondicionēšanas sistēma u.c.) un ar **biodegvielu plašāku izmantošanu**.

3.7 Minētajos paziņojumos Komisija arī norāda, ka attiecībā uz jaunu automobiļu parkam noteikto vidējo rādītāju ir jāņem vērā šādi faktori:

- konkurences neitralitāte;
- sociāli taisnīgas un ilgtspējīgas darbības;
- nepieļaut nepamatotus konkurences izkropļojumus starp ražotājiem;
- pilnīga atbilstība Kioto protokola mērķiem.

3.8 Konkurētspējas Padomes un Transporta Padomes ierosinātā un apstiprinātā regulējuma pamatā ir pārlicība, ka visi automobiļu ražotāji aktīvāk pievērsīsies vides prasībām atbilstošāku pasažieru automobiļu ražošanai, vienlaikus cenšoties panākt iespējami lielāku efektivitāti izmaksu ziņā.

3.9 Tas nozīmē, ka CO₂ emisiju samazināšana jāīsteno saskaņā ar integrētu pieeju, kurā iesaistīti visi dalībnieki. Tādēļ šķiet lietderīgi izstrādāt likumdošanas iniciatīvu, kas nodrošinātu izvērsto mērķu īstenošanu, saglabājot automobiļu rūpniecības vispārējo konkurētspēju.

4. Komisijas priekšlikums

4.1 Šajā atzinumā aplūkotā priekšlikuma (COM(2007) 865) mērķis ir "samazināt vieglo automobiļu CO₂ emisijas" un līdz 2012. gadam sasniegt emisiju robežvērtību 130 g CO₂/km. To piemēro M1 kategorijas mehāniskajiem transportlīdzekļiem, kas minēti Direktīvas Nr. 2007/46/EK II pielikumā, un Regulas (EK) Nr. 715/2007 2. panta 2. punktā minētajiem transportlīdzekļiem, kas ES reģistrēti pirmo reizi un pirms tam nav bijuši reģistrēti ārpus Kopienas.

4.2 Priekšlikums, kas iekļaujas integrētā pieejā, tiks papildināts ar citiem pasākumiem ar mērķi panākt papildu

samazinājumu par 10 g CO₂/km, lai sasniegtu paziņojumā COM(2007) 19 izvirzīto Kopienas mērķi 120 g CO₂/km.

4.3 Lai noteiktu CO₂ emisiju līmeni, regulā ņemti vērā šādi aspekti:

- minēto pasākumu ietekme uz tirgu un ražotāju konkurētspēju;
- inovācijas veicināšana;
- enerģijas patēriņa samazināšana.

4.4 Ierosinātajā regulā arī paredzēts:

- sekmēt automobiļu nozares uzņēmumu ieguldījumus jaunās tehnoloģijās,
- aktīvi veicināt videi nekaitīgu inovāciju,
- ņemt vērā tehnoloģiju turpmāko attīstību,
- stiprināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju,
- radīt kvalitatīvas darbavietas.

4.5 Komisija apstiprina, ka regulas projekts atbilst Eiropas Savienības mērķiem un politikām un ka tas izstrādāts plašu konsultāciju ar visām ieinteresētajām pusēm rezultātā, iekļaujot tajā arī Eiropas klimata pārmaiņu programmas (grupa "Cars 21") ietvaros izveidotās darba grupas tiešo ieguldījumu.

4.6 **Juridiskais pamats.** Priekšlikuma juridiskais pamats ir Eiropas Kopienu dibināšanas līguma 95. pants, kas šajā gadījumā šķiet vispiemērotākais, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem dalībniekiem un vienlaikus arī augstu veselības un vides aizsardzības līmeni.

4.7 **Subsidiaritātes un proporcionalitātes princips.** Priekšlikumā ir ievēroti abi principi; pat ja priekšlikums nav Kopienas ekskluzīvā kompetencē, tas novērš šķēršļus iekšējā tirgū un, pateicoties Kopienas līmenī pieņemtajiem tiesību aktiem, veicina pasākumus, kas nepieciešami, lai saskaņotā veidā mazinātu pasažieru automobiļu ietekmi uz klimata pārmaiņām.

4.8 **Juridiskā instrumenta izvēle.** Komisija uzskata, ka priekšlikums regulai ir vispiemērotākais risinājums, lai nodrošinātu pieņemto noteikumu tūlītēju ievērošanu, novēršot konkurences izkropļojumus, kas varētu ietekmēt iekšējo tirgu.

4.9 **Uzraudzība.** Dati par jauno pasažieru automobiļu radītajām oglekļa dioksīda emisijām, ko mēra pēc Kopienā saskaņotās metodikas, kas noteikta ar Regulu (EK) Nr. 715/2007, ir jāapkopo katrai dalībvalstij un pēc tam tie jāiesniedz Komisijai 6. pantā paredzētajā kārtībā.

4.10 **Atbilstības sertifikāts.** Saskaņā ar Direktīvu Nr. 2007/46/EK ražotājs katram pasažieru automobilim izsniedz atbilstības sertifikātu, kas kļūst par obligātu dokumentu, uz kura pamata dalībvalstis ļaus reģistrēt un lietot jaunu pasažieru automobili (ar dažiem 9. pantā paredzētiem izņēmumiem).

4.11 **Maksa par pārsniegtajām emisijām.** Regulas 7. pantā paredzēts, ka no 2012. gada ražotājam vai uzņēmumu grupas administratoram ir jāmaksā sodanauda par pārsniegtajām emisijām. Pēc 2012. gada sodanaudas apmērs ievērojami pieaugs. No sodanaudas iegūtie līdzekļi tiks pārskaitīti Eiropas Savienības budžeta ieņēmumos.

5. Eiropas Parlamenta stratēģiskais priekšlikums.

5.1 Eiropas Parlamenta 2007. gada 24. oktobrī pieņemtajā rezolūcijā atzinīgi novērtēta Komisijas stratēģija un ierosināts emisiju samazināšanas mērķus piemērot jau no 2011. gada, lai 2015. gadā tehnoloģiju attīstības rezultātā sasniegtu emisijas robežvērtību 125 g CO₂/km. Eiropas Parlaments uzsvēra otro posmu, nosakot mērķi līdz 2020. gadam sasniegt robežvērtību 95 g CO₂/km un pauzēt vēlmi līdz 2025. gadam samazināt šo robežvērtību līdz 70 g CO₂/km, kā arī veikt rezultātu novērtējumu 2016. gadā.

6. Patērētāju rīcības modeļa nozīmīgums

6.1 Patērētāju rīcības modelis ir būtisks faktors, lai gūtu pozitīvus rezultātus pasažieru automobiļu CO₂ emisiju samazināšanas jomā. Šajā sakarā Komisija paredz pieņemt grozījumu Direktīvā 1999/94/EK attiecībā uz patērētāju informēšanu par degvielas ietaupījumu, lai palielinātu patērētāju ieguldījumu izvērīto mērķu īstenošanā.

7. Vispārējās piezīmes

7.1 Tāpat kā iepriekšējos atzinumos par Komisijas ierosinātajiem tiesību aktu priekšlikumiem CO₂ emisiju samazināšanai Komiteja vēlreiz apliecina atbalstu visām Kopienas iniciatīvām, kuru mērķis ir noteikt konkrētas robežvērtības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, jo tas ir svarīgs faktors cīņā pret klimata pārmaiņām.

7.2 Komiteja piekrīt regulā ierosinātajiem mērķiem, pauž savu viedokli par tiem un prasa Eiropas Parlamentam un Padomei nekavējoties apstiprināt visus tiesību aktus, kas varētu mazināt pašreiz notiekošo klimata pārmaiņu sekas.

7.3 EESK aicina ES iestādes nekavējoties apstiprināt priekšlikumu direktīvai COM(2005) 261 par pasažieru automobiļu aplikšanu ar nodokļiem, tādējādi sekmējot izvērītā mērķa sasniegšanu, rosinot uzņēmumus aktīvākai līdzdalībai, kā arī iespējami īsākā laikā pilnveidot Direktīvu 1999/94/EK par patē-

rētāju informēšanu par CO₂ emisijām, saskaņot un ierosināt iniciatīvas par reklāmu un tirdzniecības metodēm automobiļu ražošanas nozarē, paredzot pasākumus, lai popularizētu automobiļus ar ekonomisku degvielas patēriņu un lai aizliegta lielu piesārņojumu radošu automobiļu reklāma.

7.4 Šajā konkrētajā gadījumā Komiteja uzskata, ka, izvēloties līguma 95. pantu par ierosinātās regulas juridisko pamatu, ir izdarīta pareiza izvēle, jo tas nodrošinās vienlīdzīgu attieksmi pret visiem dalībniekiem, vienlaikus nodrošinot arī augstu veselības un apkārtējās vides aizsardzības līmeni.

7.5 Komiteja atzinīgi vērtē juridiskā instrumenta, proti, regulas, izvēli, jo tas ir piemērotākais, lai nodrošinātu pieņemto noteikumu tūlītēju ievērošanu, izvairoties no iespējamām konkurences izkropļojumiem. Šķiet, ka turpmāk, noslēdzoties automobiļu rūpniecības brīvprātīgo saistību periodam, jā darbojas tieši šajā virzienā, jo minētās saistības nebija pietiekamas izvērīto mērķu sasniegšanai, lai gan tām bija pozitīvi rezultāti, mazinot pasažieru automobiļu CO₂ emisijas.

7.6 Komiteja atbalsta ierosinājumu samazināt CO₂ emisijas līdz 130 g/km, veicot uzlabojumus dzinēju tehnoloģijā, tomēr pauž nožēlu, ka sākotnēji izvērītais mērķis līdz 2012. gadam samazināt emisijas līdz 120 g CO₂/km vairs, šķiet, nav īstenojams. Komiteja atzīst, ka Komisija ierosina panākt šo mērķi citā veidā, izmantojot integrētu pieeju, kurā paredzēti arī augstāki standarti riepiem, patērētāju informētības palielināšana, ekobraukšanas veicināšana⁽¹⁾ un, jo īpaši, biodegvielas plašāka izmantošana. Tomēr Komiteja to neuzskata par piemērotu alternatīvu, jo arvien biežāk izskan šaubas par biodegvielas izmantošanas iespējām un lietderību transporta nozarē.

7.7 Lai turpmākajos gados samazinātu transportlīdzekļu CO₂ emisiju rādītājus, Komiteja iesaka Komisijai jau tagad izvērīt jaunus mērķus autobūves nozares uzņēmumiem. Komiteja uzskata, ka savlaicīgi nosakot arvien stingrākas emisijas robežvērtības turpmākajiem gadiem, tiek skaidri norādīts, kādi standarti būs jāievēro nākotnē, un līdz ar to Eiropas rūpniecība varēs atbilstoši pielāgot savus ražošanas plānus.

7.8 Komiteja uzskata, ka, ievērojot šo robežvērtību, automobiļu rūpniecības nozare sniegs ievērojamu ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā transporta nozarē, jo līdz ar to šajā periodā CO₂ emisijas samazināsies par 400 miljoniem tonnu.

7.9 Lai nodrošinātu minēto robežvērtību ievērošanu, kā arī ilgtermiņā paredzētās robežvērtības, Komiteja uzskata, ka jāveic ievērojami ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, kas sekmētu dalībvalstu, universitāšu un nozares tehnoloģiju izcilības centru īsteno to iniciatīvu saskaņošanu un koordinēšanu, paredzot arī automobiļu ražošanas uzņēmumu tiešu līdzdalību.

⁽¹⁾ EESK atzinums, OV C 44, 2008. gada 16. februāris (ziņotājs: *Ranocchiaro* kgs).

7.9.1 EESK vērš Komisijas un dalībvalstu uzmanību, ka būtu jāievieš ienākuma atbalsta pasākumi, tostarp nodokļu atlaides, daudz bērnu ģimenēm, kas ir spiestas izmantot lielpasārga automobiļus. Jānoskaidro arī situācija ES austrumu daļas dalībvalstu tirgū, kur vidējais automobiļu ekspluatācijas periods ir ļoti ilgs un kur tiek pārdoti lietoti vai vairākkārt lietoti automobiļi, kas piesārņo visvairāk. Šajās dalībvalstīs būtu jāveic atbilstoši pasākumi, lai veicinātu lietoto automobiļu nomaiņu. Jāsaprot, ka valstis ar zemāku ienākumu uz vienu iedzīvotāju nevarēs izmantot emisiju vispārējās samazināšanas rezultātā radušās priekšrocības, jo ienākumu līmenis neļauj iegādāties jaunus, efektīvākus automobiļus, jo tie neapšaubāmi ir arī dārgāki.

7.10 Tuvākajos gados, protams, mērķus varēs sasniegt, balstoties uz pašreizējo tehnoloģiju, taču nākotnē jāparedz "pašreizējo tehnoloģiju aizstāšanas" procesi, kas nodrošinās pāreju uz augstāku tehnoloģisku līmeni.

7.11 Lai to panāktu, Komisija uzskata, ka zinātnisko aprindu plašāka mobilizēšana ir iespējama, uzsākot kopīgu tehnoloģiju ierosmi (KTI), kas balstās uz līdzfinansējuma shēmu, ko līdzvērtīgā apmērā nodrošina no Eiropas Savienības budžeta un no uzņēmumu līdzekļiem; šāda shēma nesnē tika ierosināta tādās svarīgās nozarēs kā ūdeņraža un kurināmā elementi, aeronautika un gaisa transports, jauni medikamenti, datorsistēmas un nanoelektronika.

7.12 Komiteja pauž atbalstu regulas 7. pantā paredzētajām sankcijām gadījumā, ja netiks ievērotas 2012. gadam noteiktās robežvērtības, jo piekrīt, ka tām būs preventīva iedarbība, un uzskata, ka papildus sankcijām automobiļu ražošanas nozarē jāparedz šādi pasākumi:

- sekmēt visas pētniecības un izstrādes iniciatīvas, par kurām būs panākta vienošanās;
- veikt ieguldījumus arodizglītības jomā;
- finansēt pasākumus, kas rosinātu automobiļu īpašniekus nomainīt vecos automobiļus, kas piesārņo visvairāk;
- izvērst patērētāju informācijas kampaņas, lai kaitīgo gāzu emisijas būtu viens no noteicošajiem faktoriem jauna automobiļa iegādē;
- sniegt atbalstu vietējam sabiedriskajam transportam.

7.13 Tomēr Komiteja uzskata, ka minētās sankcijas (un to progresīvais raksturs) neatbilst Eiropas rūpniecības kapacitātei pielāgot ražošanas procesus jaunajām prasībām. Ņemot vērā šo sankciju lielos apmērus, tās visticamāk sadārdzinās gala produkcijas cenu, kas var kļūt par konkurences izkropļošanas faktoru un nostādīt nozari neizdevīgā situācijā salīdzinājumā ar citām nozarēm. Jāatrod risinājums, lai līdzsvarotu šos izdevumus, ņemot vērā vidējās izmaksas, kas gūstas uz citām ražošanas nozarēm, ko skar CO₂ emisiju samazināšana.

7.14 Komiteja ierosina Komisijai noskaidrot, vai nebūtu iespējams robežvērtības noteikšanas pašreizējo sistēmu, kas balstās uz automobiļu masu, aizstāt ar citiem parametriem, piemēram, balstvirsmu, ko aprēķina reizinot tā masu ar attālumu starp riteņiem.

7.15 Lineārās funkcijas slīpums (t.i., liknes slīpums %) ietekmēs izmaksu sadalījumu starp ražotājiem, kā arī rezultātus vides aizsardzības jomā. Jo vairāk slīpums tuvojas 100 %, jo mazāki būs lielo automobiļu ražotāju izdevumi. Savukārt, ja slīpums tuvāks nullei, būs jāiegulda lielāks darbs, lai sasniegtu mērķus (80 % slīpums pieļauj 6g virsnormas emisiju, bet 20 % slīpums — tikai 1,5 g). Komisija iesaka 60 % slīpumu, kas pieļauj 4,6 g virsnormas emisiju. Komiteja lūdz Komisijai nopietni izvērtēt minēto priekšlikumu, lai nepieļautu tādas regulas pieņemšanu, kas sniedz priekšrocības vai kaitē kādam Eiropas uzņēmumam.

7.16 Ja Komisija saskaņā ar tās pašreizējo nostāju izvēlēsies robežvērtību noteikt pēc masas, liknes slīpuma pārskatīšana 2010. gadā zaudēs jēgu, bet masas palielinājums būs jāņem vērā, sākot no 2013. gada.

7.17 Komiteja prasa Komisijai nekavējoties izstrādāt jaunus tiesību aktus, kas sekmētu vieglo kravas automobiļu, smagā kravas autotransporta un divriteņu mehānisko transportlīdzekļu CO₂ emisiju samazināšanu, apkopojot visus ticamos un pārbaudītos datus par minēto transportlīdzekļu emisijām.

7.18 Līdzās nozīmīgiem vides aizsardzības aspektiem Komiteja aicina Komisiju nopietni izvērtēt, kādas būs šīs sarežģītās procedūras ieviešanas sekas uz trīspadsmit miljoniem nodarbināto, kas šobrīd strādā automobiļu ražošanas nozarē. Ņemot vērā naftas cenas kāpumu un patērētāju vēlmi tērēt mazāk naudas degvielai, ES automobiļu ražotāji, ražojot efektīvākas un mazākas automašīnas, palielinātu konkurētspēju un līdz ar to veicinātu nodarbinātību ES.

7.19 Komiteja uzskata, ka ir jāuzsāk konkrēti un atbilstoši pētniecības pasākumi jaunu, novatorisku un efektīvu tehnoloģiju jomā, lai saglabātu un, ja iespējams, stiprinātu Eiropas automobiļu rūpniecības pašreizējo konkurētspēju, kā arī kvalitatīvas darbavietas šajā nozarē.

7.20 Komiteja uzskata, ka svarīgs faktors minētajā procesā ir sistemātiska un obligāta emisiju robežvērtības piemērošana visiem pasažieru automobiļiem, kas laisti Eiropas tirgū, bet ražoti ārpus Kopienas teritorijas un kuru cena aprēķināta, balstoties uz importu.

7.21 Komiteja atzīmē, ka 2010. gadā paredzētajiem progresu ziņojumiem būs svarīga nozīme, lai izvērtētu stratēģiju kopumā, un prasa iesaistīt Komiteju šo periodisko novērtējumu procesā, lai sniegtu atzinumu par tiem.

7.22 Komiteja uzskata, ka ietekmes novērtējums nav pietiekami sīki izstrādāts. Ņemot vērā šī jautājuma nozīmīgumu, Komiteja iesaka ietekmes novērtējumos dziļāk izvērtēt atsevišķus būtiskus aspektus.

7.23 Dokumentā SEC(2007) 1725 prasīts noskaidrot priekšlikuma ietekmi uz Eiropas automobiļu parku un uz robežvērtības ievērošanu, skaidrojot iespējamās atšķirības starp iepriekšējo pētījumu un *Tremove* modeļa ⁽²⁾ rezultātiem, kā arī dziļāk analizēt atsevišķus mainīgos rādītājus, piemēram, degvielas cenu vai autonomo masas palielinājumu (AMI), un noskaidrot reģionālo ietekmi, īpaši uz nodarbinātību; visbeidzot dokumentā ieteikts veikt papildu novērtējumu no starptautiskās konkurētspējas viedokļa attiecībā uz automobiļu ražošanas nozares komplektējošo daļu piegādātājiem. Komiteja piekrīt minētajiem ieteikumiem un pauž cerību, ka ietekmes novērtējums tiks padziļināts un papildināts.

7.24 Komiteja uzsver, ka jāpapildina pasākumi, kas paredzēti transporta pieprasījuma samazināšanas politikas stiprināšanai, novirzot arvien lielāku pārvadājumu tirgus daļu no autotransporta uz pārvadājumu veidiem, kas rada mazāk siltumnīcefekta gāzu emisiju, piemēram, dzelzceļu, upju transportu, sabiedrisko transportu utt.

7.25 EESK neatbalsta Regulas 9. pantā iekļauto priekšlikumu par pagaidu atbrīvojumu. Minētais pants tā pašreizējā formulējumā ir pretrunā principam par vienlīdzīgu attieksmi pret ražotājiem un līdz ar to rada konkurences izkropļojumus šajā tirgus

segmentā, ko veido līdzīga produkcija ar vienādām īpašībām. Komiteja uzskata, ka atbrīvojums jāpiešķir visiem ražotājiem (neatkarīgi no tā, vai tie ir saistīti ar citiem ražotājiem), kas konkurē šajā nelielajā (0,2 %) tirgus segmentā.

7.26 Kā norādīja Eiropas Parlaments, arī EESK iesaka Komisijai noteikt ilgtermiņa mērķus: sākot ar 2020. gadu būs jāatrod drosmīgāki risinājumi, īpašu uzmanību pievēršot to īstenošanas iespējām. Jāturpina samazināt emisijas, viennozīmīgi apliecinot vēlmi turpināt šo darbu.

7.27 Komiteja iesaka izstrādāt modeli, saskaņā ar kuru CO₂ emisiju aprēķinā būtu iekļautas visas ar automobiļu ražošanu saistītās emisijas. Piemēram, dažās valstīs daudzas automobiļu komplektējošās daļas tiek importētas no tālienes, tādējādi palielinot emisijas, ko rada automobiļi pirms to nodošanas ekspluatācijā. Jāņem vērā CO₂ emisijas visā automobiļu ekspluatācijas periodā, iekļaujot arī CO₂ emisijas, kas rodas automobiļu izjaukšanas procesā.

7.28 Vairākos nesen pieņemtajos atzinumos Komiteja aicināja Komisiju uzsākt debates par dzīvesveidu. Komiteja pauž atbalstu ierosinātajiem mērķiem, tomēr norāda, ka gadījumā, ja pasažieru automobiļu, kravas autotransporta un citu transporta veidu, kuriem ir augsts siltumnīcefekta gāzu un NO_x emisiju līmenis, skaits turpinās pieaugt tikpat strauji kā šobrīd un ja Komisijas prognozes par emisiju pieaugumu īstenosies, nebūs iespējams panākt CO₂ izmešu samazināšanu par 20 %, kā tas paredzēts Komisijas jaunākajos priekšlikumos.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁾ *Tremove* modeli izmanto, lai izvērtētu emisiju samazināšanai transporta nozarē un gaisa kvalitātes uzlabošanai paredzēto tehnisko un citu pasākumu rentabilitāti divdesmit vienā valstī, proti, Eiropas Savienības piecpadsmit dalībvalstīs, Šveicē, Norvēģijā, Čehijas Republikā, Ungārijā, Polijā un Slovēnijā (četras jaunās dalībvalstis izvēlētas tādēļ, ka tajās pieejami attiecīgie dati).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rotaļlietu drošumu”

COM(2008) 9 galīgā redakcija — 2008/0018 (COD)

(2009/C 77/02)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 17. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par rotaļlietu drošumu”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 15. jūlijā. Ziņotājs — *Pegado Liz* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 49 balsīm par, 1 balsi pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu pārskatīt direktīvu par rotaļlietu drošumu, lai arī tā ir novēlota un nav pietiekami vērienīga.

1.2 EESK atzīmē, ka direktīvas pamatā esošais ietekmes novērtējums izstrādāts 2004. gadā, un tajā nav ņemtas vērā visas ES dalībvalstis.

1.3 Ņemot vērā ar rotaļlietām saistīto trauksmes signālu skaita pieaugumu, kā to apliecina RAPEX 2007. gada ziņojums, EESK pauž neizpratni, ka ietekmes novērtējumā nav pārliecinoši norādīta ne pašreizējās direktīvas saikne ar rotaļlietām saistītiem nelaimes gadījumiem, kuros cietuši bērni, ne arī izskatāmā priekšlikuma iespējamā ietekme uz šādu negadījumu skaitu un to smaguma pakāpi nākotnē. Tam vajadzētu būt pašreizējās iniciatīvas būtiskākajam problēmjautājumam un svarīgākajam pamatojumam.

1.4 Komisija atzīst, ka Eiropas Savienībā trūkst uzticamu statistikas datu par rotaļlietu izraisītiem nelaimes gadījumiem vai arī šie dati ir nepilnīgi, tādēļ EESK iesaka Komisijai sadarbībā ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm izveidot atbilstošu statistiskās informācijas sistēmu par šādiem nelaimes gadījumiem, līdzīgi tai, kas jau izveidota citās tiesību sistēmās, un būtu pieejama visiem ražošanas un tirdzniecības ķēdes dalībniekiem, lai novērstu nelaimes gadījumus ⁽¹⁾.

1.5 EESK uzskata, ka priekšlikuma juridiskajam pamatam jābūt ne vien Līguma 95. pantam, bet drīzāk gan 153. pantam, jo bērnu aizsardzībai salīdzinājumā ar rotaļlietu pārrobežu tirdzniecības sekmēšanu ir primāra nozīme.

1.6 Ņemot vērā jaunās likumdošanas iniciatīvas darbības jomu un tās raksturu, kā arī dalībvalstu pieredzi pašreizējās direktīvas piemērošanā, EESK uzskata, ka regula būtu piemērotāks instruments nekā direktīva ar nosacījumu, ka tiek piemērots pilnīgas saskaņošanas princips.

1.7 EESK atzinīgi vērtē priekšlikuma tehnisko un juridisko saskaņotību, tā struktūru un kopumā atbalsta šādus jaunus pasākumus, tostarp

— “rotaļlietu” definīcijas paplašināšana un rotaļlietu “paredzamā lietojuma” jēdziena ieviešana, ņemot vērā bērnu uzvedību;

— uzraudzības pasākumu pastiprināšana dalībvalstīs;

— aizsardzības un informatīvu noteikumu — brīdinājumu un norādījumu — ieviešana saistībā ar rotaļlietu drošumu.

1.8 EESK pauž nožēlu, ka nav aplūkoti vai ir nepietiekami aplūkoti vairāki būtiski aspekti, piemēram:

a) viennozīmīgs atbalsts piesardzības principam;

b) stingrākas apmācības un izglītošanas prasības personām, kuras ir atbildīgas par bērniem saskarsmē ar rotaļlietām;

c) atsevišķu, joprojām neskaidru un nekonkrētu jēdzienu, piemēram, “rotaļlietas” jēdziena un kaitējuma apmēra precizēšana;

d) importētājiem un pilnvarotajiem pārstāvjiem nav vienāda atbildība ar ražotājiem; tā rezultātā rotaļlietu izplatīšanas un pārdošanas ķēdes dalībnieki nav atbildīgi par kaitējuma atļūdināšanu;

e) atbilstības pārbaudes procedūras nepiemērotība MVU.

⁽¹⁾ *National Electronic Injury Surveillance System (NEISS)*, ko pārvalda *Consumer Product Safety Commission (CPSC)*, ASV.

1.9 Tādējādi Komiteja aktīvi aicina Komisiju pārskatīt priekšlikumu atbilstoši šā atzinuma ieteikumiem, lai to padarītu par patiesi efektīvu bērnu aizsardzības un drošības instrumentu.

1.10 Komiteja aicina Eiropas Parlamentu un Padomi ņemt vērā atzinumā sniegtos ierosinājumus un ieteikumus un iekļaut tos likumdošanas procedūrā, kuras mērķis ir jaunas direktīvas pieņemšana.

2. Ievads: priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Septiņdesmitajos gados Eiropas Komisija pirmo reizi paziņoja par nodomu izstrādāt likumdošanas iniciatīvu rotaļlietu drošuma jomā, ierosinot vairākus priekšlikumus, kuri vēlāk politiskās vienprātības trūkuma dēļ tika atsaukti. Pēc Padomes 1986. gada 23. jūnija rezolūcijas⁽²⁾ par patērētāju tiesību aizsardzību un drošību Komisija sagatavoja jaunu priekšlikumu, kurā pausta nepieciešamība Eiropas līmenī saskaņot rotaļlietu definīciju, to ražošanas standartus, galvenās drošuma prasības, nosacījumus laišanai tirgū un garantijas, ar ko apliecinā, ka tās bērniem nav bīstamas.

2.2 Direktīva 88/378/EK⁽³⁾, kas publicētā 1988. gada 3. maijā, ir viena no pirmajām likumdošanas iniciatīvām, kurā izmantota tehniskās saskaņošanas un standartizācijas "jaunā pieeja", kuras pamatā ir Padomes 1985. gada 7. maija rezolūcija⁽⁴⁾.

2.3 EESK izstrādāja atzinumu par minēto direktīvas priekšlikumu⁽⁵⁾ un to novērtēja atzinīgi, paužot nožēlu vienīgi par tā ieilgušo sagatavošanu. Pamatojoties uz atziņu, ka rotaļlietai jābūt drošai un ka bērns ir neaizsargāts pret apdraudējumu un tālab bērniem nepieciešama īpaša aizsardzība, Komiteja norādīja, ka jautājums par rotaļlietu drošumu ir jāskata plašākā nozīmē saistībā ar direktīvu par produktu drošību⁽⁶⁾.

2.4 Vēlāk 1988. gada direktīvā ieviesti vairāki grozījumi⁽⁷⁾, no kuriem būtiskākie izdarīti ar 1993. gada 22. jūlija Direktīvu 93/68/EEK⁽⁸⁾ un Komisijas paziņojumu par tās piemērošanu⁽⁹⁾.

⁽²⁾ OVC 167, 5.7.1986., 1. lpp.

⁽³⁾ OV L 187, 16.7.1988., 1. lpp., EESK atzinums OV C 232, 31.8.1987., 22. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 136, 4.6.1985., 1. lpp.

⁽⁵⁾ COM(1986) 541 galīgā redakcija, OVC 282, 8.11.1986., 4. lpp.

⁽⁶⁾ Atzinums CESE 639/87, ziņotāja — Williams kdze, OV C 232, 31.8.1987., 22. lpp.

⁽⁷⁾ OVL 281, 14.10.1988., 55. lpp.; OVL 37, 9.2.1991., 42. lpp.

⁽⁸⁾ OV L 220, 30.8.1993., 1. lpp., EESK atzinums, OV C 14, 20.1.1992., 15. lpp., un OVC 129, 10.5.1993., 3. lpp.

⁽⁹⁾ OVC 297, 9.12.2003., 18. lpp.

2.5 Divas direktīvas par produktu vispārēju drošību pieņemtas un publicētas 1992. un 2001. gadā; tajās rotaļlietu drošums skatīts vispārīgi⁽¹⁰⁾, turklāt 2001. gada direktīvā īpaši uzsvērtas "līgumā izdarītās izmaiņas, īpaši 152. pantā par sabiedrības veselību un 153. pantā par patērētāju tiesību aizsardzību, ņemot vērā piesardzības principu".

2.6 Divdesmit gadus pēc 1988. gada direktīvas publicēšanas Komisija ierosina jaunu direktīvu, saprotot, ka spēkā esošie tiesību akti ir novecojuši, ka jāprecizē un jāpielāgo mūsdienu apstākļiem direktīvas darbības joma un tajā izmantotie jēdzieni, ka ir būtiski svarīgi nodrošināt noteikumu atbilstību neseno ierosinātajam vispārējam tiesiskajam regulējumam⁽¹¹⁾ preču tirdzniecības jomā, un galvenokārt, ka direktīvas transponēšanas un īstenošanas rezultātā daudzās dalībvalstīs novērotas nopietnas nepilnības un atšķirības tās piemērošanā, un tās ir jānovērš.

2.7 Izskatāmā priekšlikuma pamatā ir trīs būtiski tehniski pētījumi, kas uzskatāmi par priekšlikuma neatņemamu sastāvdaļu. Divi no tiem attiecas uz prasībām, kas noteiktas atsevišķām bīstamām vielām, un to izmantošanu rotaļlietu ražošanā; trešais pētījums ir vispārējs ietekmes novērtējums, par kuru 2004. gadā izstrādāts galīgais ziņojums.

2.8 Ar šo priekšlikumu Komisija paredz īstenot šādus mērķus (īsumā):

- A) rotaļlietu drošuma prasību pastiprināšana, īpaši saistībā ar
 - a) ķīmisko vielu izmantošanu,
 - b) patērētāju un lietotāju brīdināšanu un informēšanu,
 - c) risku norīt vai ieelpot rotaļlietu daļas un nosmakšanas risku,
 - d) rotaļlietām pārtikā,
 - e) vispārēju drošuma prasību definēšanu;
- B) efektīvāka un saskaņotāka direktīvas piemērošana,
 - a) pastiprinot tirgus uzraudzības pasākumus dalībvalstīs,

⁽¹⁰⁾ Direktīva 92/59/EEK, 1992. gada 29. jūnijs (OV L 228, 11.8.1992., 24. lpp., EESK atzinums: OV C 75, 26.3.1990., 1. lpp.) un Direktīva 2001/95/EK, 2001. gada 3. decembris (OV L 11, 15.1.2002., 4. lpp.); EESK 2000. gada 20. septembrī pieņēma atzinumu CESE 1008/2000 par priekšlikumu minētajai direktīvai, ziņotāja — Williams kdze (OV C 367, 20.12.2000., 34. lpp., COM(2000) 139 galīgā redakcija). Pirms tam par šo pašu tematu Williams kdze bija izstrādājusi pašiniciatīvas atzinumu, ko EESK pieņēma 1999. gada 8. decembrī (CESE 1131/99, OVC 51, 23.2.2000., 67. lpp.).

⁽¹¹⁾ Priekšlikumu pakete par kuru EESK izstrādāja atzinumu INT/352/353/354 (CESE 1693/2007, 2007. gada 13. decembris, ziņotājs — Pezzini kgs).

- b) informējot par ķīmiskajām vielām tehniskajā dokumentācijā,
 - c) uzliekot "CE" marķējumu,
 - d) veicot drošuma novērtējumu;
- C) direktīvas pielāgošana vispārējam tiesiskajam regulējumam par preču tirdzniecību;
- D) direktīvas darbības jomas precizēšana un izmantoto jēdzienu skaidrāka definēšana.

3. Vispārīgi apsvērumi

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, lai arī tā ir novēlota, jo šobrīd pārskatāmā direktīva izstrādāta pirms vairāk nekā 20 gadiem; kopš tā laika būtiski mainījušies gan rotaļlietu ražošanas un tirdzniecības parametri un metodes, gan rotaļlietu lietotāju gaume un ieradumi. EESK uzskata, ka izskatāmā priekšlikuma mērķi varēja būt tālejošāki, iekļaujot tajā ar neseniem notikumiem saistītās problēmas, par kurām ir informēta sabiedrība un kurām veltītā kritika sniegta ne vien patērētāju tiesību aizsardzības komisāres runās un nostājā, bet arī EP 2007. gada septembra rezolūcijā, kuras saturu Komiteja atbalsta ⁽¹²⁾. Tādēļ Komiteja izsaka nožēlu, ka apspriedēs ar EESK nepiedalījās arī Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāta (DG SANCO) pārstāvji (minētais ģenerāldirektors nebija tieši iesaistīts šā dokumenta sagatavošanā).

3.2 Komiteju pārsteidz arī fakts, ka ietekmes novērtējums, kas ir izskatāmā priekšlikuma pamatā, izstrādāts pirms vairāk nekā četriem gadiem, turklāt tajā nav ņemta vērā situācija visās ES dalībvalstīs. Jāatzīmē, ka nav arī skaidrības, cik lielā mērā šis novērtējums ņemts vērā un cik plašas bija konsultācijas ar patērētāju pārstāvjiem un ģimenēm, kā arī viņu līdzdalība priekšlikuma izstrādē.

3.3 Tā kā Komisija ir atzinusi nepilnības direktīvas transponēšanā un piemērošanā, EESK neizprot, kādēļ tā nav uzņēmusies iniciatīvu, lai nodrošinātu Kopenas tiesību aktu pienācīgu ievērošanu.

3.4 EESK uzskata, ka, ņemot vērā Komisijas norādītos trūkumus un nepilnības statistikas jomā, ir praktiski neiespējami izdarīt objektīvus secinājumus ne par faktisko situāciju, ne arī ierosināto pasākumu efektivitāti. Ir zināms, ka Eiropas rotaļlietu tirgus, kas 2002. gada mazumtirdzniecības cenu izteiksmē lēšams 17,3 miljardos *euro*, un kurā imports veido vairāk par

9 miljardiem *euro*, ir ienesīgs sektors, kurā darbojas ap 2000 uzņēmumu, galvenokārt MVU, un kurā nodarbināto skaits pārsniedz 100 000. ⁽¹³⁾

3.5 Ņemot vērā izskatāmā priekšlikuma būtību, EESK uzskata, ka par juridisko pamatu jāuzskata ne vien 95. pants, bet arī 153. pants, jo priekšlikuma darbības joma attiecas ne vien uz iekšējā tirgus veidošanu, bet galvenokārt uz īpaši neaizsargātu patērētāju grupu, kuru nekādā gadījumā nevar uzskatīt par "vidusmēra patērētāju".

3.6 Tā kā bērni ir rotaļlietu netiešie patērētāji, jo rotaļlietas viņi neiegādājas paši, bet tās viņu rīcībā nodod vecāki vai citi pieaugušie, Komisijai priekšlikuma tekstā vajadzētu paust stingrāku nostāju par šīs patērētāju grupas informēšanu un izglītošanu.

3.7 Komisija ir izvēlējusies pilnīgas saskaņošanas principu, tomēr Komiteja atkārtoti pauž stingru pārlicību, ka regulas izvēle šajā gadījumā būtu bijusi efektīvāka nekā direktīva, jo tā nepārprotami nodrošinātu juridisko noteiktību un drošību un ļautu izvairīties no kavēšanās un nepilnībām direktīvas transponēšanā un atšķirībām tās piemērošanā, kā tas notika pašreizējās direktīvas gadījumā ⁽¹⁴⁾.

3.8 Ņemot vērā šī temata būtību, situācijas nemitīgo attīstību un nejausū kļūmju iespējamību, par ko skaidri liecina *Mattel* un *Fisher Price* gadījumi, kā arī satraucošos datus par trauksmes signālu saistībā ar rotaļlietām skaita pieaugumu (kā norādīts *RAPEX* 2007. gada ziņojumā), un ka rotaļlietu nozarē ir vislielākais paziņojumu skaits (31 %) ⁽¹⁵⁾, Komiteja būtu vēlējusies, lai izskatāmajā priekšlikumā būtu ņemta vērā iepriekšējā pieredze, piemēram, neveiksmīgā uzraudzības sistēma pēc produktu laišanas tirgū, un tiktu izstrādāta vieglāk izmantojama un piemērojama direktīva, kas varētu palīdzēt izveidot drošāku rotaļlietu tirgu. Tas nozīmē, ka šaubu gadījumā visas rotaļlietas, kuras pamatoti var uzskatīt par bīstamām, pat ja risks ir neliels un neesam par to pilnīgi pārliecināti, ir jāaizliedz, ņemot vērā bērnu neparedzamo uzvedību. Tomēr šāda pieeja netika piemērota.

⁽¹³⁾ Dati no Komisijas tīmekļa vietnes.

⁽¹⁴⁾ Padomes 1988. gada 3. maija Direktīva 88/378/EEK (OV L 187, 16.7.1988., 1. lpp.). Jāatzīmē, ka pretēji priekšlikumam regulai par kosmētikas līdzekļiem (COM(2008) 49 galīgā redakcija, 14.4.2008), Komisija pamatoti vēlējas aizstāt direktīvu ar regulu. Turklāt Reformas līguma protokolā par subsidiaritāti izdarītās izmaiņas, saskaņā ar kurām direktīvai nav sistemātiski jānodrošina priekšroka, ir vēl viens arguments, lai turpmāk izvēlētos tieši šo risinājumu.

⁽¹⁵⁾ Ziņojums liecina, ka 2007. gada vasarā vien no tirgus izņemtas vairāk nekā 18 miljonu rotaļlietu, kuru sastāvā bija magnēti, kā arī aptuveni 2 miljonus citu rotaļlietu, kuru krāsas sastāvā bija svins.

⁽¹²⁾ Sk. ES komisāres *Kuneva* kdzes runu EP 2007. gada 12. septembrī, viņas uzstāšanās, tiekoties ar *Mattel International* priekšsēdētāja vietnieku 2007. gada 20. septembrī un ar rotaļlietu ražotāju, tai skaitā *Hornby*, *Lego* un *Mattel*, delegāciju 2008. gada 9. aprīlī, kā arī preses konferenci 2007. gada 22. novembrī. Sk. arī EP 2007. gada 26. septembra rezolūciju, dok. P6-TA(2007)0412.

3.9 Jautājumā par "CE" marķējumu EESK atkārtoti pauž savu nostāju, kas jau formulēta atzinumā par ražojumu tirdzniecības vienotu sistēmu, proti, ka "neuzticēšanās "CE" marķējumam rada neuzticēšanos sistēmai kopumā un liek šaubīties par tiesību aktu atbilstīgumu jaunās pieeju ietvaros" ⁽¹⁶⁾.

Tādēļ EESK aicina Komisiju saskaņot izskatāmā priekšlikuma galīgo redakciju ar pieņemto dokumentu, kurā iekļauti visi priekšlikumi par iepriekš minēto vienoto sistēmu ⁽¹⁷⁾.

3.10 EESK pilnībā atbalsta EP ierosinājumu ieviest rotaļlietu drošuma sertifikātu, ko piešķirtu neatkarīgas iestādes, un pauž nožēlu, ka priekšlikumā nav pilnībā ņemti vērā visi EP 2007. gada septembra rezolūcijā minētie ieteikumi. Uzskatot arī MVU problēmas, EESK uzskata, ka šajos uzņēmumos ražoto un tirgto rotaļlietu drošums nedrīkst būt zemāks, bet atbilstības novērtēšanas procedūrās izmantotajiem līdzekļiem jābūt atbilstīgiem MVU, īpaši attiecībā uz precēm, kas netiek ražotas sērijveidā vai tiek ražotas nelielā sērijā ⁽¹⁸⁾.

3.11 EESK uzskata, ka rotaļlietu ražošanā jāaizliedz izmantot visas noteiktajā kārtībā par iespējami bīstamām atzītās ķīmiskās vielas, šim mērķim izmantojot tādu tiesisko sistēmu, ko atbildīgās iestādes var viegli ieviest, kas ir samērīga, līdzsvarota un kuras prasības ražotāji spēj izpildīt.

3.12 EESK atzinīgi vērtē Komisijas nesen pieņemto lēmumu par magnētiskajām rotaļlietām, tomēr pauž nožēlu, ka direktīvas

⁽¹⁶⁾ EESK 2007. gada 13. decembra atzinums 1693/2007, ziņotājs Pezzini kgs (INT/352-353-354), 5.2.12. punkts, kurā nepārprotami uzsvērts, ka "Labākais veids, kā nostiprināt zīmes statusu un nozīmi, kā tas paredzēts Padomes Lēmumā 93/465, ir veikt radikālu zīmes reformu, kas nozīmē:

- izskaidrot, ka zīme nav jāizmanto un jāuztver kā marķēšanas vai etiķetēšanas sistēma patēriņam, ne arī kā kvalitātes garantija vai apstiprināšanas apliecinājums, ko sniedz neatkarīga trešā persona, bet vienīgi kā apliecinājums par produkta atbilstību prasībām un tehnisks dokuments, par kura iesniegšanu iestādēm un patērētājiem pilna atbildība jāuzņemas ražotājiem vai importētājiem;
- racionalizēt dažādas atbilstības novērtēšanas procedūras;
- nostiprināt "CE" marķējuma juridisko aizsardzību, reģistrējot to kā kolektīvu zīmi, kas ļaus iestādēm ātri iekļauties un apkarot tās ļaunprātīgu izmantošanu, bet saglabāt iespēju papildus izmantot valstu zīmes;
- nostiprināt tirgus uzraudzības mehānismus un muitas kontroles uz robežām;
- rosināt ražotājus un patērētājus apsvērt, kāda varētu būt brīvprātīga rīcības kodeksa pozitīvā un negatīvā ietekme uz Eiropas un valstu kvalitātes zīmju un marķējumu (brīvprātīgu vai ne) izplatīšanās efektivitāti, kā arī to saikne ar "CE" marķējumu".

⁽¹⁷⁾ COM(2007) 36, 37 un 53 galīgā redakcija, 14.2.2007.

⁽¹⁸⁾ Atzinums, kas minēts 16. zemsvītras piezīmē, 5.2.7.1. un 5.2.9. punkts. Skatīt arī EESK atzinumu par MVU atbalsta pasākumiem politikas jomā (INT/390), ziņotājs — Cappellini kgs, un atzinumu par kosmētikas līdzekļiem (INT/424), ziņotājs — Krawczyk kgs.

priekšlikumā šis jautājums pat nav skarts; Komisijas reakcija, neraugoties uz magnētisko rotaļlietu izraisīto nelaiemes gadījumu nopietnību, nav pietiekami stingra, jo tā aprobežojas vienīgi ar "aicinājumu" dalībvalstīm nodrošināt, ka rotaļlietai ir pievienots "brīdinājums".

3.13 EESK uzskata, ka precīzāk jādefinē sankciju līmenis un to būtība, kā to Komisija jau darījusi jomās, kurās nelikumīgas rīcības radītā kaitējuma sekas no sociālā viedokļa ir daudz mazākas.

3.14 Kopumā EESK izsaka nožēlu, ka šajā gadījumā netiek izmantota izdevība nodrošināt Eiropas bērniem vismaz tādu aizsardzības līmeni, kādu nodrošina, tai skaitā pēc ražotāju iniciatīvas, atsevišķās dalībvalstīs un citās valstīs, kurās dažas rotaļlietas ir aizliegtas, kā tas minēts EP nesen pasūtītajā pētījumā ⁽¹⁹⁾.

3.15 EESK apzinās, ka rotaļlietu ražošanā pastāv ļoti liela starptautiskā konkurence. Tādēļ Komiteja aicina Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi ņemt vērā nozares konkurētspēju, ieviešot grozījumus likumdošanas procesā saistībā ar minētās direktīvas pieņemšanu. Mērķis nav mazināt rotaļlietu drošuma standartus uz patērētāju, īpaši bērnu, tiesību aizsardzības rēķina, bet gan nodrošināt starptautiskās tirdzniecības noteikumu stingru ievērošanu, lai Eiropas uzņēmumiem nodrošinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus.

3.16 EESK aicina Komisiju ņemt vērā sociālās problēmas saistībā ar rotaļlietu ražošanu, īpaši trešās valstīs, kur nepieņemamos apstākļos ilgas darba stundas tiek nodarbināti bērni, kuri katru dienu ir tiešā saskarē ar toksiskām un ļoti bīstamām vielām, un šajā sakarā rosina Komisiju pieņemt stingru nostāju "ekoloģisku" un "ētisku" rotaļlietu atbalstam.

4. Īpašas piezīmes

4.1 1. pants un I pielikums. Produktu saraksts, kuri nav uzskatāmi par rotaļlietām

EESK pieņem zināšanai Komisijas ieceri atjaunināt "rotaļlietu" definīciju, ko varētu attiecināt uz visiem produktiem, kas ražoti ne tikai kā rotaļlietas, bet arī citiem mērķiem.

⁽¹⁹⁾ *Study on Safety and Liability Issues Relating to Toys* (PE 393.523), autori: Frank Alleweldt — Project director; Anna Fielder — Lead author; Geraint Howells — Legal analysis; Senda Kara, Kristen Schubert un Stephen Locke.

EESK atzīmē, ka pašreizējā rotaļlietu definīcija neatbilst izvirzīto mērķu darbības jomai, jo tā ne vien liedz veikt atjaunināšanu, lai sekotu līdzi tendencēm tehnoloģiju tirgū, bet arī izveido produktu sarakstu, kuri neietilpst direktīvas darbības jomā. Jautājums pastāv par tādu produktu piemērotību kā dekoratīvi priekšmeti svinībām un svētkiem, bižutērija, spēles, kurās izmanto šautras ar nosmailinātu galu, ražojumi, kuri paredzēti, lai tos izmantotu apmācību vajadzībām skolās, citos pedagoģiskos nolūkos un sporta aprīkojumā.

Lai izveidotu produktu lietotāju aizsardzībai paredzētu īpašu režīmu, vērā jāņem lietotāja kategorija un jo īpaši viņu neaizsargātība. Lietotājs nevar atšķirt, kādam mērķim kalpo katra viņa rīcībā nonākusī lieta, jo nereti bērni, vecāki un pat tirgotāji, kas noteiktus produktus izplata un tirgo kā rotaļlietas, tās uzskata par rotaļlietām. Komiteja pauž neizpratni, kāpēc direktīvas darbības jomā nav iekļautas skolās apmācību vajadzībām lietotās rotaļlietas, jo lietotāju kategorija šajā gadījumā nav atšķirīga.

EESK uzsver, ka direktīvas darbības jomā, ņemot vērā ar piesardzības principu, jāiekļauj jebkāda veida pieejamais aprīkojums un visi produkti, kurus bērni, kas jaunāki par 14 gadiem, varētu izmantot kā rotaļlietas.

Tādēļ EESK aicina Komisiju pārskatīt 1. pantā minēto definīciju un sarakstu, lai panāktu to savstarpējo atbilstību.

4.2 2. līdz 5. pants

EESK iebilst pret ražotāju un importētāju nošķiršanu, jo Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2001/95/EK par produktu vispārēju drošību vienlīdz svarīga nozīme ir gan ražotājam, gan importētājam, ja ražotājs nav pārstāvēts attiecīgajā dalībvalstī. Ja formulējums par ražotāju un importētāju nošķiršanu paliktu spēkā, tas liegtu saglabāt tiesības lietotājam saņemt kaitējuma atlīdzību (par ko atbildīgs vienīgi ražotājs), kā arī pienācīgi saskaņot Kopienas tiesību aktus, līdz ar to tiesiskajās attiecībās neizbēgami apdraudot juridiskās noteiktības principu.

EESK tādēļ uzskata, ka, lai piemērotu direktīvu, pilnvarotais pārstāvis un importētājs (ja ražotājs nav oficiāli pārstāvēts) ir uzskatāms par ražotāju, pretēji izskatāmajam priekšlikumam, kas paredz, ka tiem ir vienlīdz svarīga nozīme tikai tad, ja rotaļlieta laista tirgū ar to vārdu vai preču zīmi, vai arī, ja produkts būtiski mainīts, pat, ja netiek ietekmēts ražošanas process.

EESK iebilst pret atbildības nodalīšanu starp pilnvaroto pārstāvi un ražotāju. EESK izsaka bažas, ka, ja šis nosacījums paliek spēkā, patērētāji var zaudēt savas tiesības, īpaši tiesības saņemt kaitējuma atlīdzību gadījumos, kad ražotāju dalībvalstī pārstāv vienīgi pilnvarotā persona.

EESK kopumā atbalsta pašreiz spēkā esošās direktīvas noteikumus, ar ko atbildība sadalīta starp visām realizācijas ķēdē iesaistītajām pusēm.

Komiteja uzskata, ka kaitējuma definīcijā jāiekļauj situācijas, kas rodas ilgtermiņā un ir konstatēto negadījumu tiešas sekas.

4.3 9. pants

EESK atzinīgi vērtē šā panta 2. punkta grozījumu, kas nosaka, ka, novērtējot apdraudējumu, jāņem vērā rotaļlietas paredzamais lietojums, uzmanību pievēršot bērna uzvedībai (Komiteja pantā atzīmē, ka 16. apsvērumu varētu interpretēt pilnīgi pretēji).

EESK tomēr uzskata, ka jāizvirza ražotājiem prasība paredzēt savas ražotās produkcijas iespējamo lietojumu, kas var būt neatbilstošs, taču bērniem pieņemams. Turklāt noteikums saglabāt kritēriju par produkta paredzamo lietojumu ir pretrunīgs, jo paskaidrojuma rakstā ir atzīmēta nepieciešamība rotaļlietu izstrādē ņemt vērā bērnu bieži vien neprognozējamo uzvedību.

EESK iebilst pret 3. punkta redakciju, jo tas ir ne vien acīmredzams pieņēmums, bet arī ievieš plašus un nekonkrētus kritērijus, piemēram, jēdzienus "paredzams" un "parasts", kā rezultātā ražotāju atbrīvo no prasības sekot līdzi zinātniskajiem un tehniskajiem sasniegumiem šajā jomā, jo jau tas fakts vien, ka ražotāja produkts ir pieejams tirgū, liecina, ka produkts atbilst vispārējiem drošības standartiem ⁽²⁰⁾.

Pienākums novērst produkta defektu nebeidzas līdz ar brīdi, kad produkts tiek laists tirgū. Ražotāja vai viņa vietējā pārstāvja pienākums ir nepārtraukti uzraudzīt un novērot rotaļlietas, lai atklātu defektus, kas tirgū laišanas brīdī nebija zināmi un nevarēja būt zināmi, kā arī rotaļlietu nolietojuma, intensīva lietojuma un priekšlaicīgas novecošanas radītus defektus.

⁽²⁰⁾ Sk. Eiropas Kopienas Tiesas 1997. gada 29. maija spriedumu (lieta C-300/95, Eiropas Tiesas ziņojumi 1997., I-02649. lpp.).

4.4 10. pants

EESK atzinīgi vērtē Komisijas ieceri noteikt prasību tirdzniecības vietās sniegt precīzus, uzskatāmus un skaidri salasāmus brīdinājumus, lai lietotājus savlaicīgi nodrošinātu ar efektīvu informāciju. Tā tomēr uzskata, ka šiem brīdinājumiem jābūt ne tikai uz iepakojuma, bet arī uz attiecīgajiem produktiem.

Komiteja tomēr uzskata, ka tirdzniecības vietās redzamajos brīdinājumos jāiekļauj ne vien informācija par lietotāju minimālo un maksimālo vecumu, bet arī norādes par bērnu atbilstošo svaru atsevišķu rotaļlietu lietošanai, un vai tās jālieto tikai pieaugušu personu uzraudzībā.

Komiteja arī uzsver, ka brīdinājumu tekstam jābūt uzrakstītam lietotājam saprotamā veidā, ņemot vērā viņu īpašās iezīmes.

EESK atkārtoti aicina veicināt izglītojošus pasākumus vecākiem un bērnu aprūpētājiem, lai viņus informētu par apdraudējumu un risku saistībā ar rotaļlietu lietošanu. Tomēr to, ka par bērnu drošību galu galā ir atbildīgi vecāki, aizbildņi, aprūpētāji, skolotāji u.c. personas, nevar izmantots kā atrunu, lai mazinātu ražotāju, importētāju un mazumtirgotāju atbildību par rotaļlietu pilnīgu drošumu.

Ņemot vērā, ka etiķetes teksts bieži ir citā, nevis valsts valodā, EESK uzskata, ka šā panta trešajā punktā jāparedz, ka brīdinājumu un drošības instrukciju tekstam obligāti jābūt sastādītam attiecīgās dalībvalsts valsts valodā, kurā rotaļlietas laistas tirgū, nevis tas jāatstāj pašreizējā redakcijā, ar ko nosaka šādu pasākumu iespējamību.

4.5 12. un 26. pants

Kaut arī EESK atbalsta nepieciešamību saglabāt pieņēmumu par atbilstību, tā tomēr uzskata, ka pierādīšanas pienākuma noteikšana ražotājiem gadījumos, kad negadījums radījis kaitīgas sekas, šajā gadījumā būtu atbilstīgāka.

4.6 17. pants.

EESK atzīmē Komisijas lēmumu pieprasīt ražotājiem veikt analīzi par riskiem saistībā ar rotaļlietu lietošanu, nevis vienīgi analīzi par rotaļlietām raksturīgiem riskiem. Komiteja uzskata, ka minētajā analīzē vajadzētu ietvert rotaļlietas visu dzīves ciklu neskatoties uz to, vai bīstamas situācijas rodas vai ne, lai nepieļautu tādu gadījumus, kā piemēram, *Mattel* gadījums.

4.7 18. pants

EESK uzskata, ka atbilstības novērtēšanas procedūra jāpiemēro visām rotaļlietu kategorijām, nevis tikai 3. punktā minētajos gadījumos, tādējādi nodrošinot vienādu kritēriju piemērošanu un Eiropas droša izstrādājuma etiķetes ieviešanu, kā to ierosinājis EP ⁽²¹⁾.

Ņemot vērā, ka šī ir tehniska joma, kurā trūkst īpašu praktisku zināšanu vai statistikas par negadījumiem saistībā ar produktu izmantošanu, EESK uzskata, ka Komisijai izskatāmajā priekšlikumā ir jāprecizē piesardzības princips tādā pašā veidā kā 2000. gada Baltajā grāmatā par pārtikas produktu drošumu ⁽²²⁾.

4.8 II pielikums. *Īpašās drošuma prasības*

I daļa. Fizikālās un mehāniskās īpašības

EESK uzskata, ka 4. punkta trešajā rindkopā minētais bērnu vecums jāpalielina līdz 60 mēnešiem, jo vēl līdz šim vecumam pastāv iespēja, ka bērns lieto rotaļlietas bez vajadzīgās piesardzības un uzmanības, tās liekot mutē, pat arī, ja tāds nav bijis ražotāja nolūks, izstrādājot rotaļlietas dizainu.

EESK arī uzskata, ka nav aplūkoti šādi aspekti:

- produkta iepakojums, īpaši, ja tas iepakots plastmasas maisiņā;
- iespējamība, ka var atdalīties rotaļlietas atsevišķas daļas un bērns tās var norīt;
- rotaļlietu īpašības, ja rotaļlietas ir salauztas.

III daļa. Ķīmiskās īpašības

Lai arī EESK atzinīgi vērtē ierosinātās izmaiņas, tā vēlas vērēt uzmanību uz nepieciešamību nekavējoties piemērot piesardzības principu attiecībā uz ķīmiskajām īpašībām, jo Pasaules veselības organizācijas pētījumi apliecina, ka, bērniem nonākot saskarē ar minētajiem produktiem, var rasties hroniskas saskrimšanas, kas ietekmē bērnus arī pēc trīs gadu vecuma.

⁽²¹⁾ EP 2007. gada 19. septembra rezolūcija par bīstamām rotaļlietām (dokuments P6-TA(2007)0412), 26.9.2007.

⁽²²⁾ COM(1999) 719 galīgā redakcija, 12.1.2000.

Tādēļ Komiteja uzsver nepieciešamību ne vien produkta dizaina izstrādē, bet arī produktu veidojošajos iekšējos materiālos aizliegt visas, tostarp 3. kategorijā iekļautās, CMR vielas, ja tās noteiktajā kārtībā atzītas par iespējami bīstamām, turklāt nodrošinot atbilstību direktīvai par kosmētikas līdzekļiem. EESK vēlētos arī brīdināt Komisiju par pārāk lielajām iespējām ne vien attiecībā uz pieļaujamām migrācijas robežvērtībām, bet arī endokrīno traucējumu izraisītājiem, kas var kaitēt bērna normālai attīstībai.

Attiecībā uz alergēnu vielu izmantošanu EESK iesaka Komisijai aizliegt visu smaržvielu un sensibilizatoru izmantošanu, jo to sastāvā var būt ne vien alergēni, kas neapšaubāmi būtu jāaizliedz, bet arī citas vielas, kas tieši ietekmē bērna imūnsistēmu.

Objektīvi izvērtējot izpildes iespējas un ņemot vērā rotaļlietu ražošanas nozares struktūru, kuru lielākoties veido MVU, kā arī izskatāmajā direktīvā ietvertās būtiskās izmaiņas, īpaši ķīmisko īpašību jomā, EESK vēlētos ieteikt piecu gadu pārejas periodu.

Visbeidzot, EESK atzīmē nepieciešamību nodrošināt izskatāmā priekšlikuma atbilstību veselības aizsardzības noteikumiem, īpaši, kas attiecas uz materiāliem, kuri izmantoti rotaļlietu ražošanā, kuras paredzētas bērniem, jaunākiem par 36 mēnešiem.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Tādēļ Komiteja aicina Komisiju šādu rotaļlietu izstrādē atļaut izmantot tikai tās pašas vielas, ko atļauts izmantot materiālos, kas ir tiešā saskarē ar pārtikas produktiem.

IV daļa. Elektriskās īpašības

EESK uzskata, ka pielikumā jāparedz īpaši noteikumi produktiem, kuru lietošanai nepieciešamas baterijas, jo īpaši dzīvudraba baterijas.

4.9 V pielikums. Brīdinājumi

EESK uzskata, ka jābūt speciāliem brīdinājumiem, kas ietvertu īpašus nosacījumus bērniem ar fiziskiem vai garīgiem traucējumiem, lai savlaicīgi informētu vecākus vai bērnu aprūpētājus par riskiem saistībā ar rotaļlietas lietošanu.

Attiecībā uz rotaļlietu izmantošanu pārtikā EESK uzskata, ka jāparedz īpašas norādes, kas būtu redzamas un nebūtu izdzēšamas un sniegtu informāciju par to, ka pārtikā ir rotaļlieta, turklāt tām jābūt skaidri saredzamām neatkarīgi no iepakojuma veida.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai"

COM(2007) 724 galīgā redakcija

(2009/C 77/03)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 20. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 15. jūlijā. Ziņotājs — Cassidy kgs, līdzziņotāji — Hencks kgs un Cappellini kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 51 balsi par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

1.1. EESK uzsver, ka Lisabonas stratēģija ir nozīmīga, lai palīdzētu saglabāt vienotā tirgus priekšrocības un veicināt tā attīstību un konsolidāciju.

1.2. Sekmīgi funkcionējošs, konkurētspējīgs un jauninājumiem draudzīgs vienotais tirgus Eiropai ir būtisks, lai vislabāk varētu izmantot ar globalizāciju saistītās priekšrocības, vienlaikus saglabājot labklājības standartus. Šajā sakarā EESK ir nobažījies par nesenantiem Eiropas Kopienas Tiesas spriedumiem saistībā ar darba ņēmēju pārcelšanu, kuras ietekmi uz Kopienas *acquis* sociālo politiku tā pašlaik analizē (¹).

1.3. Lai attīstītu vienoto tirgu, EESK uzsver, ka ir svarīgi veicināt un kapitalizēt zinātniskās pētniecības un inovāciju rezultātus, sniegt atbalstu valstīs esošajiem tehnoloģiju piegādātājiem, lai Eiropas līmenī veicinātu novatoriskus produktus un tehnoloģijas, kā arī sekmēt pētniecības rezultātu izplatīšanu un starptautisku izmantošanu. Vienotais tirgus ir nozīmīgākais instruments, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus. Tā mērķis ir būt izdevīgam patērētājiem, veicināt ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību, pakāpeniski novēršot šķēršļus, kas kavē personu, preču, pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti, pat ja daudzi šķēršļi vēl paliek. Vienlaikus tomēr jāatzīmē, ka daudzi šķēršļi vēl joprojām pastāv. Ciešākas integrācijas priekšrocības nav noliedzamas.

1.4. Pasākumu pakete, ko Komisija ierosinājusi saistībā ar vienotā tirgus pārskatu, ir labs pamats, lai atkārtoti stiprinātu vienoto tirgu, bet tās veiksmīga īstenošana lielā mērā būs atkarīga no valdību un sociālo partneru spējas un vēlmes uzņemties atbildību un nodrošināt nepieciešamos resursus, lai šo mērķi reāli īstenotu.

1.5. Viens no nozīmīgākajiem uzdevumiem ir pastāvošo tiesību aktu un standartu pareiza un vienota piemērošana. Ietekmes novērtējumi, administratīvā sloga un tiesību aktu atbilstības nodrošināšanas izmaksu, ko rada iekšējā tirgus nodokļu fragmentācija, samazināšana, kā arī labākas konsultācijas ar sociālajiem partneriem un iesaistītajām pusēm, it īpaši MVU, ir būtiski pasākumi, lai uzlabotu izpratni par mērķiem normatīvo aktu jomā un apzinātu risinājumus, kuru pamatā nav tiesību akti.

1.6. Mazie un vidējie uzņēmumi sniedz būtisku ieguldījumu, lai nodrošinātu vienotā tirgus efektīvu darbību. Dažādiem MVU ir īpaši svarīga nozīme pakalpojumu jomā un tiem ir galvenā loma, lai sociālajā jomā rastu ES ekonomikai labvēlīgus risinājumus. Mazās uzņēmējdarbības aktā (*The Small Business Act*) un MVU hartā ir atzīta šo uzņēmumu nozīme ES un dalībvalstu politikas procesā un institūciju darbībā. EESK tomēr uzskata, ka lielāka uzmanība jāvelta MVU nozīmei politikas īstenošanas procesā, it īpaši to ieguldījumam ekonomikas, vides un sociālās politikas mērķu sasniegšanā.

1.7. EESK uzsver, ka Eiropas globalizācijas pielāgošanas fonds ir svarīgs solidaritātes instruments, kas sniegs īpašu atbalstu un palīdzēs atrast citu darbu strādājošajiem, kuri, mainoties globālās tirdzniecības sistēmai, zaudējuši darbu. Lai arī atzinīgi ir vērtējams fakts, ka šis mehānisms attiecas uz darba ņēmējiem MVU, Komiteja tomēr pauž nožēlu, ka tas neattiecas uz pašnodarbinātajiem, kas tiks pakļauti tādām pašām pārmaiņām.

1.8. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis nodrošināt pietiekamus resursus, lai uzlabotu vienotā tirgus noteikumu piemērošanu. Turklāt ir jāattīsta iniciatīvas, lai nodrošinātu sinerģiju starp vienotā tirgus politiku, konkurences politiku, kā arī sociālo un vides politiku, kas ir nozīmīgas sekmīgai vienotā tirgus darbībai.

(¹) INT/416, R/CESE 1120/2008.

1.9. Komisijas un dalībvalstu uzdevums ir nodrošināt, lai jaunajās regulējošajās iniciatīvās, kuru uzdevums ir veicināt vienotā tirgus netraucētu darbību, tiktu ņemta vērā ietekme ne vien uz Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, bet arī sekas sociālajā un vides jomā. Lai uzņēmumiem un patērētājiem nodrošinātu saskaņotību un tiesisko noteiktību un izvairītos no jaunām, savstarpēji pretrunīgām iniciatīvām, jaunajiem priekšlikumiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir Kopienas vai valsts līmenī, būtu jānošķirto “savietojamības ar vienotā tirgus principiem tests”⁽²⁾, kā arī tie jāizvērtē no sociālo seku aspekta.

1.10. Jānodrošina vienkārša un iedzīvotājiem un uzņēmumiem pieejama piekļuve tiesībsardzības iestādēm, kā arī kompensāciju un strīdu risināšanas mehānismiem. Šajā sakarā ir labāk jāattīsta strīdu risināšanas ārpustiesas mehānismi.

1.11. EESK atzinīgi vērtē 2007. gada 20. novembra paziņojuma par vispārējas nozīmes pakalpojumiem mērķi “konsolidēt ES sistēmu, kas piemērojama vispārējas nozīmes pakalpojumiem, tostarp sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, nodrošinot konkrētus risinājumus konkrētām problēmām” un “sektoru un tematiskas darbības”.

1.12. Tā kā ES primārajos tiesību aktos vai līgumos ir atzīts, ka vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumi kopumā ir viena no ES “kopīgajām vērtībām” un sekmē tās “sociālo un teritoriālo kohēziju”, pasākumus noteiktās jomās (ņemot vērā katras jomās īpašās iezīmes) ir jāapvieno ar tematiskiem pasākumiem.

1.13. Ņemot vērā atšķirības, kas primārajos tiesību aktos ir noteiktas starp pakalpojumiem ar tautsaimniecisku nozīmi un pakalpojumiem bez tās, kā arī nepieciešamību nodrošināt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu kopējo principu ievērošanu, Protokolā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem norādīts, ka aplūkojamo koncepciju un sistēmu precizēšanas process šobrīd ir svarīgāks nekā jebkad, lai turpmāk nodrošinātu šādu pakalpojumu neatkarību no individuālas tiesību aktu vai tiesu pieejas katrā atsevišķā gadījumā.

1.14. Neskatoties uz Eiropas Parlamenta atkārtoto prasību nodrošināt patiesu tiesisko noteiktību attiecībā uz vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem, paziņojumā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem izteikti priekšlikumi aprobežojas vienīgi ar atbildēm uz “bieži uzdotiem jautājumiem”, kas neapšaubāmi būs lietderīgi, bet nav tiesiski saistoši.

1.15. Tādēļ EESK ierosina piemērot daudzpusīgu un pakāpenisku pieeju, apvienojot nozaru un tematiskus aspektus, kuras rezultāts būtu likumdošanas iniciatīvu pieņemšana (kur nepieciešams), un/vai šo principu un noteikumu pielāgošana dažādām attiecīgajām jomām (transversāla, tematiska pieeja).

⁽²⁾ Šādu prasību ir izvirzījis Eiropas Parlaments savā 2007. gada 4. septembra rezolūcijā “Vienotā tirgus pārskats: novērst šķēršļus un trūkumus ar labākas īstenošanas un piemērošanas palīdzību” (2007/2024(INI)).

2. Komisijas priekšlikumu galvenie elementi

2.1. Apspriežamajā Komisijas dokumentu paketē ir ierosināta virkne iniciatīvu, kuru pamatā ir pieci darba dokumenti un divi paziņojumi par vispārējas nozīmes pakalpojumiem un vienotā tirgus sociālo dimensiju⁽³⁾.

2.2. EESK ir izstrādājusi atzinumus par visiem šiem jautājumiem⁽⁴⁾. Tā nesēn pieņēma pašiniciatīvas atzinumu par vienotā tirgus ārējo dimensiju un pašreiz gatavo atzinumu par tā sociālo un vides dimensiju⁽⁵⁾.

3. Vispārējas piezīmes — efektīvāka piemērošana

3.1. Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka dokumentā COM(2007) 724 (galīgā redakcija) īpaša uzmanība ir pievērsta patērētāju un MVU iespēju palielināšanai, lai viņi labāk varētu izmantot vienotā tirgus priekšrocības, realizēt savas vēlmes un risināt savas problēmas. Tādēļ atzinīgi ir vērtējama pieeja, ka, īstenojot vienotā tirgus politiku, īpaša uzmanība jāpievērš jomām, kas attiecas uz patērētāju ikdienu, piemēram, enerģija, telekomunikācijas, mazumtirdzniecības finanšu pakalpojumi, vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība.

3.2. Turpmākās vienotā tirgus politikas veiksmīgums būs atkarīgs no dalībvalstu un Komisijas kopējās spējas uzlabot tā darbību. Vienotais tirgus ir “projekts, kas attīstītās” un par to jānes dalīta atbildība. Dalībvalstīm par vienoto tirgu jāuzņemas lielāka atbildība. Valstu iestādes bieži vien nepilda savus pienākumus attiecībā uz vienotā tirgus pārvaldību, tādējādi radot jaunus šķēršļus, kas mazina uzticību vienotā tirgus idejai. Vairāk jāatzīst sociālo partneru svarīgā nozīme vienotā tirgus principu atbalstīšanā.

⁽³⁾ Komisijas 2007. gada 20. novembra “dokumentu paketē” ietilpst paziņojums “Vienots tirgus 21. gadsimta Eiropai” (COM(2007) 724 galīgā redakcija), ar ko izveido iniciatīvu kopumu vienotā tirgus pārorientācijai. Paziņojumā pievienoti pieci Komisijas iekšējo dienestu darba dokumenti:

- “Vienotais tirgus: pārskats par ieguvumiem” (SEC(2007) 1521),
- “Uzlabotas vienotā tirgus politikas instrumenti” (SEC(2007) 1518),
- “Jaunās metodoloģijas ieviešana produktu, tirgus un sektora uzraudzībai: pirmā sektora izvērtēšanas rezultāti” (SEC(2007) 1517),
- “Vienotā tirgus apskata ārējā dimensija” (SEC(2007) 1519),
- “Iniciatīvas finanšu pakalpojumu mazumtirdzniecības jomā” (SEC(2007) 1520).

Ir vēl divi paziņojumi:

- paziņojums par tematu “Vispārējas nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi: jauns Eiropas uzdevums” (COM(2007) 725 galīgā redakcija) un vairāki Komisijas darba dokumenti (SEC(2007) 1514, SEC(2007) 1515, SEC(2007) 1516),
- paziņojums par tematu “Iespējas, pieejamība un solidaritāte — īstenojot jaunu sociālo redzējumu 21. gadsimta Eiropai” (COM(2007) 726 galīgā redakcija).

⁽⁴⁾ CESE 267/2008, OV C 162, 25.6.2008., CESE 1262/2007, OV C 10, 15.2.2008., CESE 62/2008, OV C 151, 17.6.2008.

⁽⁵⁾ CESE 481/2008, OV C 204, 9.8.2008., un INT/416, R/CESE 1120/2008.

3.2.1. Komisijas mērķis ir piešķirt lielāku nozīmi pareizai piemērošanai. Jāizveido instrumenti, lai nodrošinātu tiesību aktu labāku darbību praksē. Lai atvieglotu piemērošanu, būtiski ir nodrošināt Kopienas tiesību aktu savlaicīgu un pareizu transponēšanu un administratīvo vienkāršošanu. Pakalpojumu direktīvas pareiza transponēšana ir īpaši svarīga, lai sasniegtu tajā izvirzītos mērķus radīt darba vietas un veicināt izaugsmi.

3.3. Jānodrošina vienkārši un ātri risinājumi problēmām, ar ko iedzīvotāji un uzņēmumi saskaras vienotajā tirgū, un šim jautājumam arī turpmāk jābūt prioritāram. Īpaši lietderīgs instruments ir SOLVIT tīkls, kas, diemžēl, netiek pietiekami izmantots, ņemot vērā trūkstošās zināšanas par sistēmu un tās lietderību un atbilstošu resursu trūkumu, it īpaši valstu līmenī. Ikviens iniciatīva šīs situācijas uzlabošanai, tostarp pasākumi, lai nodrošināti pietiekamus cilvēku un finanšu resursus SOLVIT centros, ir īpaši atbalstāmi, tāpat arī iniciatīvas to darbības paplašināšanai.

3.4. EESK atbalsta Komisijas nodomu pilnveidot un efektīvizēt tiesību aktu pārkāpumu izskatīšanas sistēmu, prioritāti piešķirot pārkāpumu gadījumiem, kas rada vislielāko risku un ir ekonomiski nozīmīgi, vienlaikus neietekmējot pastāvošo soda pasākumu efektivitāti.

3.5. Vēl daudz ir jāpaveic tādā jomā kā vietēji ražotu produktu un importētu produktu tirgus uzraudzība. Dalībvalstu iestādēm un Eiropas Komisijai šajā jomā jāveic attiecīgi pasākumi.

3.6. EESK atzinīgi vērtētu to, ja Komisija lielāku uzmanību pievērstu atbalstam mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, MVU politiku sasaistot ar Eiropas Savienības mērķiem sociālajā un vides jomā, un beidzot atceltu visus valstu noteiktos ar tarifiem nesaisītus šķēršļus, tostarp šķēršļus brīvai kapitāla aprītei un darbaspēka pārvietošanās brīvībai⁽⁶⁾.

3.7. Vispārīgāk runājot, vēl joprojām ir būtiski, lai Komisija arī turpmāk pildītu savu īpašo uzdevumu nodrošināt līguma principu ievērošanu un izmantotu savas iniciatīvas tiesības, lai nodrošinātu vienotā tirgus netraucētu darbību.

3.8. EESK atbalsta viedokli, ka svarīgi pastāvīgi pielikt pūles, lai turpinātu samazināt izmaksas, kuru cēlonis ir vienotā tirgus fiskālā fragmentācija; šo mērķi var sasniegt, veicinot Kopienas tiesību aktus, kas sekmēs pārrobežu pasākumu attīstīšanu un nodrošinās vienotā tirgus konsolidāciju.

⁽⁶⁾ Mazo un vidējo uzņēmumu būtiskā nozīme, lai veicinātu lielāku izaugsmi un vairāk darbavietu. Mūsdienīgās MVU politikas pārskats, COM(2007) 592 galīgā redakcija, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0592:LV:NOT>.

4. Labāks tiesiskais regulējums

4.1. EESK atzinīgi vērtē mērķi nodrošināt "iekļaujošāku politikas veidošanu" un vēlmi "paplašināt ieinteresēto pušu līdzdalību". Būtiska nozīme ir sistemātiskiem ietekmes novērtējumiem.

4.2. Izstrādājot ietekmes novērtējumu, būtiski ir konsultēties ar reprezentatīvām iesaistītajām pusēm. Ietekmes novērtējumi ir jāpārbauda neatkarīgai un ārējai ekspertu komisijai, kuru sastāvā ietilpst attiecīgā tiesību akta tiešo izmantotāju grupas.

4.3. Turklāt ir jānodrošina administratīvā sloga uzņēmumiem samazināšana, vienlaikus negatīvi neietekmējot sociālos jautājumus.

4.4. Lai uzņēmumiem un patērētājiem nodrošinātu saskaņotību un tiesisko noteiktību un izvairītos no jaunām iniciatīvām, kas rada jaunus šķēršļus, būtu jāievieš "savietojamības ar vienotā tirgus principiem tests", ko papildinātu sociālo seku novērtējums⁽⁷⁾, lai izvērtētu gan ES, gan valsts līmeņa jaunus priekšlikumus. Neskaidri juridiskie teksti, ko bieži īsteno un interpretē dažādi, izraisa pretrunas Kopienas tiesību aktos.

4.5. Īpaši svarīgi aspekti ir uzlabota informācija un pilnīgāki dati par vienotā tirgus principu praktisku piemērošanu. Komisijai lielāka uzmanība jāvelta tam, lai atklātu informāciju par tām dalībvalstīm, kas nepilda savus pienākumus, un atbalstītu sociālo partneru darbību, padarot ziņošanas procesu dalībvalstīs saskaņotāku un pārskatāmāku.

5. Vienotā tirgus ārējā dimensija⁽⁸⁾

5.1. EESK atbalsta Komisijas viedokli, ka globalizācija ir īpašs dinamisma un konkurētspējas avots un ka vienotā tirgus piedāvātās iespējas būtu jāizmanto, lai risinātu ar globalizāciju saistītos uzdevumus.

5.2. Tirgus liberalizācija pamatoti tiek uzskatīta par ES stratēģijas šajā jomā pirmo pilāru. Dohas sarunu kārtas noslēgšana, izvirzot vērienīgus mērķus, kā arī *Global Europe* iniciatīvas ietvaros uzsāktu sarunu par plašiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem pabeigšana liecinās, ka ES ir sasniegusi savus mērķus.

5.3. Regulējuma un standartu jautājumi aizvien vairāk ietekmē uzņēmumu spēju darboties starptautiskajā mērogā. Eiropas standartizācijas organizāciju, piemēram, CEN, CENELEC un ETSI uzdevums ir sadarībā ar konsultatīvajām iestādēm, piemēram, NORMAPME⁽⁹⁾, nodrošināt, lai šādi standarti būtu pieejami visiem uzņēmumiem, it īpaši mazajiem uzņēmumiem, visā ES un attīstības valstīs.

⁽⁷⁾ Sk. atzinumu CESE 794/2007.

⁽⁸⁾ CESE 481/2008, OV C 204, 9.8.2008.

⁽⁹⁾ Eiropas Amatniecības, tirdzniecības, mazo un vidējo uzņēmumu standartizācijas birojs.

5.4. Komisija pamatoti uzsver nepieciešamību starptautiskā mērogā uzlabot sadarbību regulējuma jomā, nodrošināt noteikumu vienādību un konvergenci. Jāizvirza ilgtermiņa mērķis "Visur vienādas pārbaudes, vienādi standarti".

5.5. Ar ES regulējumu jāuztur konkurētspēja. Pārlietu lielo slogu uz ES uzņēmumiem nekompensēs ES normu atzīšana starptautiskā mērogā. Sadarbība regulējuma jomā ar partnervalstīm nebūs veiksmīga, ja nebūs atklātības un inovatīvas attieksmes pret citām pieejām.

5.6. EESK atzinīgi vērtē apņemšanos ES normas salīdzināt ar starptautisko paraugpraksi, it īpaši ar ES nozīmīgāko tirdzniecības partneru paraugpraksi. Salīdzinošā novērtēšana sistemātiski jāiekļauj ES ietekmes novērtējumos un Eiropas Savienībai jābūt atvērta regulējuma jomā sadarboties ar nozīmīgiem tirdzniecības partneriem. Eiropas Savienībai ir jāpieņem oficiāli atzīti starptautiski standarti atbilstības novērtēšanai.

5.7. Jāveicina ES iniciatīvas, kuru mērķis ir globālā mērogā uzņemties vadošo lomu normu noteikšanā un augstas kvalitātes, uz zinātniskiem secinājumiem pamatotu starptautisku standartu attīstīšanā rūpniecības izstrādājumiem un pārtikas produktiem. Kopīgi standarti jāapvieno ar kopīgiem mērķiem regulējuma jomā. Tādēļ Komiteja iesaka lielāku uzmanību pievērst divpusējiem nolīgumiem un tīkliem starptautiskām reglamentējošām iestādēm.

5.8. Eiropas Savienībai arī turpmāk jāatbalsta brīvā tirdzniecība, vienlaikus nodrošinot atbilstošu tirgus uzraudzību, lai nepieļautu nedrošu produktu importu. Komisijai tomēr jānodrošina, lai šos pasākumus un privāto standartu jaunās sistēmas neizmanto protekcionisma nolūkā ⁽¹⁰⁾.

6. Vienotā tirgus sociālā dimensija

6.1. Komiteja atbalsta uzskatu, ka ar sociālās dimensijas palīdzību varēs uzlabot vienotā tirgus darbību atbilstoši Izaugsmes un nodarbinātības stratēģijai un ņemot vērā tās īpašo uzsvāru uz pārdomātu MVU politiku.

6.2. Tā kā darba tirgus integrācija ir vislabākais līdzeklis pret sociālo atstumtību, Eiropas darbaspēka potenciālai labākai izmantošanai ātri mainīgā sabiedrībā jābūt Komisijas plāna "Iespējas, piekļuve un solidaritāte" nozīmīgākajam elementam.

⁽¹⁰⁾ PTO ziņojums par tirdzniecību pasaulē (2005) "Tirdzniecības, standartu un PTO saikne" (*Exploring the links between trade, standards and the WTO*), http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report05_e.pdf.

Komisijai ir jāsadarbojas ar sociālajiem partneriem, lai nodrošinātu šīs pieejas piemērošanu it īpaši attiecībā uz neaizsargātām, imigrantu un mazākumtautību grupām.

6.3. Lai risinātu ar globalizāciju, tehnoloģiju pārmaiņām un situāciju sociālajā un vides jomā saistītos jautājumus, jāsteno politikas, lai sasniegtu mērķus sociālajā jomā, palielinot nodarbinātības līmeni, un radītu labvēlīgus apstākļus augstas produktivitātes izaugsmei.

6.4. EESK savā atzinumā ⁽¹¹⁾ ir pievērsusies jautājumam par to, ka visās ES politikās ir svarīgi iekļaut elastdrošības (*flexicurity*) principu ⁽¹²⁾. MVU un it īpaši pašnodarbinātajiem ir galvenā loma darba tirgus elastīguma nodrošināšanā. Tādēļ labāk ir jāizprot MVU loma sociālās politikas nodrošināšanā.

7. Jauninājumi kā vienotā tirgus virzītājspēks

7.1. Lai attīstītu vienoto tirgu, EESK uzsver, ka svarīgi ir veicināt un kapitalizēt zinātniskās pētniecības un inovāciju rezultātus, sniegt atbalstu valstīs esošajiem tehnoloģiju piegādātājiem, lai Eiropas līmenī veicinātu inovatīvus produktus un tehnoloģijas, kā arī sekmēt pētniecības rezultātu izplatīšanu un izmantošanu dažādās valstīs. Eiropas inovatīvo spēju lielā mērā var ietekmēt vienotā tirgus kvalitāte. Eiropas līmenī ir jākoordinē MVU klasteru, lielo uzņēmumu, pētniecības institūtu, augstskolu un jaunā Eiropas Inovāciju un tehnoloģijas institūta centieni pētniecības un izstrādes jomā.

7.2. Lai veicinātu Eiropas inovatīvo spēju, būtiski ir panākt progresu ceļā uz patentu sistēmu, kas būtu konkurētspējīgāka tiesiskās noteiktības izmaksu ziņā. Tādēļ jāpanāk progress attiecībā uz Eiropas kopīgu tiesisko regulējumu patentu jomā, kas visiem uzņēmumiem garantētu augstāko kvalitāti, izmaksu efektivitāti un uzticamību, kā arī Kopienas patentu, kas atbilstu šiem kritērijiem un dotu labumu it īpaši MVU. Papildus tam, jāgarantē intelektuālā īpašuma tiesību efektīva aizsardzība, Eiropas un starptautiskā līmenī īstenojot attiecīgus pasākumus, lai apkarotu aizvien biežāk izplatīto viltošanu un pirātismu.

7.3. Jauninājumi sociālās politikas pārvaldības jomā jāattiecinā uz dažādām sociālās ekonomikas organizācijām (piemēram, kooperatīviem), kas pakalpojumu sniegšanu var tuvināt to izmantotājiem, ja pastāv piemērota regulatīvā uzraudzība.

⁽¹¹⁾ CESE 999/2007, OV C 256, 27.10.2007.

⁽¹²⁾ CESE 767/2008, COM(2007) 359 galīgā redakcija: elastīgumu un sociālo drošību var definēt kā integrētu stratēģiju, lai darba tirgū vienlaikus pastiprinātu elastīgumu un drošību.

7.4. Jaunajai vienotā tirgus politikai jābūt visnozīmīgākajam faktoram vides ziņā ilgtspējīgas globālas ekonomikas izveidē.

8. Patērētāju aizsardzības politika

8.1. Lai nodrošinātu vienotā tirgus sekmīgu darbību, nozīmīgs faktors ir līdzsvarota patērētāju aizsardzības politika. EESK uzskata, ka patērētājiem ir galvenā nozīme attiecībā uz Komisijas izstrādāto jauno redzējumu attiecībā uz patiesi iekļaujošu vienoto tirgu. Lielāka uzmanība jāvelta patērētāju pieredzei tirgū, piemēram, izmantojot ietekmes novērtējumus, vai iekļaujot patērētāju intereses Lisabonas darba kārtībā.

8.2. Galvenā uzmanība jāpievērš tam, lai izveidotu vienu kopējo tirgu, kur ieguvēji būtu gan patērētāji, gan uzņēmumi, kā arī pakalpojumu nozares iespējamajai nozīmei ekonomikā, uzlabojot kvalitāti un palielinot patērētāju uzticību. Jānodrošina, lai patērētāji varētu efektīvi piekļūt Eiropas Savienībā piedāvātajām precēm un pakalpojumiem un uzņēmumi varētu savas preces un pakalpojumus piedāvāt visā ES tikpat vienkārši kā vietējā tirgū. Lai nodrošinātu šādus visiem izdevīgus apstākļus, lietderīgi pasākumi ir saskaņošana un savstarpēja atzīšana⁽¹³⁾.

9. Paziņojums par tematu “Vispārējās nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi: jauns Eiropas uzdevums”⁽¹⁴⁾

9.1. EESK vairākos atzinumos⁽¹⁵⁾ ir paudusi bažas par juridisko nenoteiktību saistībā ar vispārējās nozīmes pakalpojumiem.

9.2. Paziņojumā ir skaidrota īpašā Vispārējās nozīmes pakalpojumu protokola, kas tiks pievienots Lisabonas līgumam, loma: saskaņā ar Komisijas dokumentu protokols paredzēts, lai izveidotu vienotu sistēmu, kas noteiks ES rīcību un kalpos par stingru pamatu vispārējās nozīmes pakalpojumu definēšanai⁽¹⁶⁾.

9.3. No otras puses, paziņojumā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem tikai starp citu ir sniegta atsauce uz Lisabonas līguma jauno, 16. pantu, neanalizējot tā ietekmi, kaut arī tas ievieš jaunu tiesisko pamatu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem, piešķirot Padomei un Parlamentam pilnvaras ar regulu palīdzību, atbilstīgi parastajai likumdošanas procedūrai noteikt principus un noteikumus, lai vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi pildītu savus uzdevumus.

⁽¹³⁾ Eiropadomes secinājumi, 2008. gada 13.–14. marts.

⁽¹⁴⁾ COM(2007) 725 galīgā redakcija.

⁽¹⁵⁾ CESE 427/2007, OV C 161, 13.7.2007., CESE 976/2006, OV C 309, 16.12.2006., CESE 121/2005, OV C 221, 8.9.2005., un CESE 1125/2003, OV C 80, 30.3.2004.

⁽¹⁶⁾ COM(2007) 725 galīgā redakcija, 2007. gada 20. novembris, 9. lpp., 3. punkts.

9.4. Ar Lisabonas līguma jauno 16. pantu efektīvi ieviešot principu, ka vispārējās nozīmes uzdevumu izpilde ir prioritāra, būs iespējams samazināt biežo prasību skaitu Eiropas Kopienas Tiesā.

9.5. Lisabonas līgumā ir paredzēti daudzi jauninājumi, īpaši augstāk minētais 16. pants un vispārēja atsauce uz vispārējās nozīmes pakalpojumiem un vispārējās nozīmes ar ekonomiku nesaistītiem pakalpojumiem. Saskaņā ar subsidiaritātes principu tas palīdz pārvirzīt jautājumu par vispārējās nozīmes pakalpojumiem uz Kopienas rīcības jomu.

9.6. Tādēļ EESK uzskata, ka jaunais Lisabonas līgums (LESD 16. pants un Vispārējās nozīmes pakalpojumu protokols) ir tikai sākums jaunai pieejai, lai panāktu lielāku tiesisko drošību un vienotāku regulējumu valstu un Kopienas vispārējās nozīmes pakalpojumu sistēmu jomā.

9.7. Vispārējās nozīmes pakalpojumu protokols līdzinās rokasgrāmatai par vispārējās nozīmes pakalpojumiem, gan ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, gan ar ekonomiku nesaistītiem pakalpojumiem, tomēr tajā nav risinājuma problēmai, kā atšķirt abas minētās kategorijas.

9.8. Ietverot primārajos tiesību aktos atšķirību starp ekonomiskiem un ar ekonomiku nesaistītiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kā arī vajadzību nodrošināt vispārējās nozīmes pakalpojumu darbības kopējo principu ievērošanu, Vispārējās nozīmes pakalpojumu protokolā parādīts, ka aplūkojamo jēdzienu un sistēmu precizēšanas process šobrīd ir svarīgāks nekā jebkad, lai uzņēmumiem un iestādēm, kas atbild par minēto pakalpojumu vadību, un šo pakalpojumu izmantotājiem piedāvātu tiesisku drošību.

9.9. Paziņojumā par vispārējās nozīmes pakalpojumiem ierosināts “konsolidēt ES sistēmu, kas piemērojama vispārējās nozīmes pakalpojumiem, tostarp sociālajiem un veselības aprūpes pakalpojumiem, nodrošinot konkrētus risinājumus konkrētām problēmām” un “sektoru un tematiskas darbības”.

9.10. Šādā darbībā, protams, būtu jāņem vērā katras attiecīgās nozares raksturīgās pazīmes. Tomēr, tā kā primārajos tiesību aktos ir atzīts, ka vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi kopumā ir viena no ES “kopīgajām vērtībām” un sekmē tās “sociālo un teritoriālo kohēziju”, ir nepieciešams kombinēt nozaru un tematiskas darbības (ņemot vērā katrai nozarei un katram tematam raksturīgu pieeju).

9.11. Tādēļ EESK ierosina daudzpusīgu un pakāpenisku pieeju, kombinējot nozaru un tematiskus aspektus, kas novestu pie tiesību aktu pieņemšanas, kur tie nepieciešami, un/vai šo principu un noteikumu pielāgošanas dažādajos attiecīgajās nozarēs (transversāla, tematiska pieeja).

10. Īpašā situācija vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu jomā

10.1. EESK uzsver ka Lisabonas stratēģija ir nozīmīga, lai palīdzētu saglabāt vienotā tirgus priekšrocības un veicināt tā attīstību un konsolidāciju.

10.2. Komisija ir ieviesusi vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu jēdzienu un to izklāstījusi savā Baltajā grāmatā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem un divos paziņojumos⁽¹⁷⁾, kā arī "Komisijas dienestu darba dokumentā"⁽¹⁸⁾.

10.3. Paziņojumā nav ietverta vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu definīcija, toties ir norādīta atšķirība starp divām lielām vispārējas nozīmes sociālo pakalpojumu grupām: pirmkārt, obligātās sociālās apdrošināšanas sistēmas un papildu sistēmas; un, otrkārt, "citi pakalpojumi, kurus sniedz tieši personai".

10.4. Komisijas piesardzīgā pieeja liecina, cik grūti ir klasificēt vispārējas nozīmes sociālos pakalpojumus, jo tie pilda specifiskus un ļoti dažādus uzdevumus, kas cieši sakņojas valsts un pat vietējos kolektīvajos ieradumos.

10.5. Konsultācijās par 2003. gada Zaļo grāmatu lielākā daļa minētās nozares dalībnieku (vietējās pašvaldības, uzņēmēji, pakalpojumu izmantotāju pārstāvji) uzsvēra, ka Kopienas tiesību aktu jomā, ko piemēro viņiem raksturīgo iezīmju dēļ, viņi izjūt paaugstinātu juridisko nenoteiktību, sevišķi sakarā ar uzdevumu sniegt pakalpojumus. Viņi skaidroja, ka ir nokļuvuši "pelēkā zonā", kas traucē viņu darbu. Rezultātā

— Komisija sāka īpašu diskusiju procedūru (ietverot tajā saziņu, pētījumus u.c.),

— likumdevējas iestādes lielākoties ir pārtraukušas piemērot viņiem Pakalpojumu direktīvu⁽¹⁹⁾,

— Eiropas Parlaments divas reizes ir pieprasījis ieviest lielāku juridisko noteiktību⁽²⁰⁾.

10.6. Tomēr Komisija neseko šai pieejai, līdz ar to tā nonāk acīmredzamā pretrunā ar tās atbalstīto nozaru pieeju, un tagad tās priekšlikumi aprobežojas ar atbilžu virkni uz "bieži uzdotiem jautājumiem" un interaktīvu informācijas dienestu, kas noteikti būs lietderīgi, bet nebūs juridiski saistoši.

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 177, 2006. gada 26. aprīlis, "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi Eiropas Savienībā" un COM(2007) 725, 2007. gada 20. novembris, "Vispārējas nozīmes pakalpojumi, tostarp vispārējas nozīmes sociālie pakalpojumi: jauns Eiropas uzdevums".

⁽¹⁸⁾ SEC(2007) 1514, 2007. gada 20. novembris, "Bieži uzdoti jautājumi par publiskā iepirkuma noteikumu piemērošanu vispārējas nozīmes sociālajiem pakalpojumiem".

⁽¹⁹⁾ Skatīt Pakalpojumu direktīvas 2. panta 1. punktu un 2. panta j) apakšpunktu.

⁽²⁰⁾ Rapkay 2006. gada 14. septembra ziņojums un Hasse Ferreira 2007. gada ziņojums.

10.7. Lai atsauktos uz aicinājumiem ieviest juridisko noteiktību, citastarp atbilstīgi LESD 16. pantam, kas paver jaunas izredzes saistībā ar vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu vietu un lomu Eiropas Savienībā, ietverot arī vispārējas nozīmes sociālos pakalpojumus, ir jāturpina jēdzienu, kā arī vispārējas nozīmes darbībām piemērojamo Kopienas sistēmu precizēšana.

11. Paziņojums par tematu "Iespējas, pieejamība un solidaritāte — īstenojot jaunu sociālo redzējumu 21. gadsimta Eiropai"

11.1. Komiteja atzinīgi vērtē izvirzītos mērķus paziņojumā "Iespējas, pieejamība un solidaritāte — īstenojot jaunu sociālo redzējumu 21. gadsimta Eiropai"⁽²¹⁾, kas vērsas pie ES iedzīvotājiem, pilsoniskās sabiedrības un uzņēmējiem, tostarp MVU, un ir pamatots ar Eiropas galvenajiem instrumentiem — vienoto tirgu, Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju un Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju.

11.2. Pašreizējās pārmaiņas Eiropas sabiedrībā (27 valstu ES ar 500 miljoniem iedzīvotāju sastopas ar demogrāfiskām pārmaiņām, globalizāciju, tehnoloģijas progresu, kā arī ekonomisko attīstību) var piedāvāt jaunas nodarbinātības iespējas un prasmes, tomēr pielāgošanās pārmaiņām joprojām ietver bezdarba un atstumtības risku.

11.3. EESK atbalsta nozīmīgāku ES lomu, atvieglot, paredzot un sekmējot šādas strukturālas izmaiņas, vienlaikus veicinot Eiropas vērtības globālā līmenī. Paziņojumā iezīmēts jauns uz "dzīves izredzēm" vērstais sociālais redzējums 21. gadsimtā Eiropā un mēģināts pilnīgot konsultāciju procesu, kas noslēdzās 2008. gada 15. februārī. Debatēs par sociālajām pārmaiņām un Eiropas sociālās realitātes jēdzienu citastarp iesaistījās Eiropas politikas padomdevēju birojs, kā arī dalībvalstis un ES iestādes. EESK atzinīgi vērtē izvirzīto mērķi nodrošināt, lai minēto debašu noslēguma secinājumi sniegtu ieguldījumu, gatavojot atjaunoto Sociālo programmu, kas jāiesniedz 2008. gadā, un tajos ņemtu vērā Lisabonas līgumā noteikto jauno iestāžu sistēmu.

11.4. Vispārīgi pieņēmumi un piezīmes

11.4.1. Izmaiņas sociālajā realitātē

Visās dalībvalstīs norisinās straujas un dziļas pārmaiņas, un Eiropas iedzīvotāji pauž nemieru un bažas par nākamo paudzi (skatīt arī iepriekšējos EESK atzinumus un iniciatīvas, Eiropas

⁽²¹⁾ COM(2007) 726 galīgā redakcija.

politikas padomdevēju biroja dokumentu ar sīku pārskatu par pašreizējām sociālajām tendencēm un Komisijas 2007. gada ziņojumu par sociālo stāvokli).

11.4.2. Uz "dzīves izredzēm" vērsts sociālais redzējums Eiropai: veicināt labklājību ar iespējām, piekļuvi un solidaritāti

— Iespējas — lai sekmīgi uzsāktu dzīvi, īstenotu savas spējas un iespējami labāk izmantotu novatoriskas, atklātas un mūsdienīgas Eiropas piedāvātās iespējas.

— Piekļuve — jauni un efektīvāki veidi, kā iegūt izglītību, virzīties uz priekšu darba tirgū, saņemt kvalitatīvu veselības aprūpi un sociālo aizsardzību, kā arī piedalīties kultūras un sabiedrības dzīvē.

— Solidaritāte — sekmēt sociālo kohēziju un sociālo ilgtspēju, nodrošināt, lai neviens nav atstumts.

11.4.2.1. EESK piekrīt Komisijai, ka nav vienas pieejas, kas derētu visai Eiropai, un ka kopīgo uzdevumu risināšanai vajadzīga vienota rīcība, ko aktīvi atbalsta iedzīvotāji.

11.4.2.2. Sociālās atstumtības apkarošana un dzīves līmeņa uzlabošana, radot cilvēkiem jaunas iespējas, ir izšķirīga, lai sekmētu ekonomisko izaugsmi un mazinātu nepilnību risku labklājības nodrošināšanas sistēmā. Uzticēšanās un pašāpziņa ir būtiskas, lai nodrošinātu progresu, modernizāciju un atvērtību pārmaiņām.

11.4.3. Rīcības galvenās jomas

Lai sasniegtu "iespēju, piekļuves un solidaritātes" mērķi, ES ir jāiegulda

1) **jaunatnē:** ņemot vērā jaunās pārmaiņas sabiedrībā un jaunu, uz jauninājumiem un tehnoloģiju balstītu ekonomiku, jāpievērš lielāka uzmanība izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai; ieguldījumi jaunatnē labvēlīgi ietekmē gan ekonomisko attīstību, gan sociālo kohēziju. Lisabonas stratēģijā izglītība ir izvirzīta Eiropas sociālās un ekonomiskās sistēmas centrā: zināšanām Eiropā jākalpo par konkurētspējas sviru pasaules mērogā;

2) **karjeras attīstības iespējās:** dinamiskas ekonomikas un darba tirgus apstākļos vajadzīgi elastīgi darba tirgus noteikumi un augsti sociālie standarti (skatīt "elastdrošība");

3) **ilgākā mūža un veselīgākā dzīvesveidā:** mūža ilguma palielināšanās ir slogs sociālās aizsardzības sistēmām, bet tā rada arī jaunas ekonomiskās iespējas jaunu pakalpojumu, preču un tehnoloģiju jomās. ES vajadzētu rosināt jaunajās sociālajās politikās izmantot minētās iespējas un novērst pašreizējo aizsardzības sistēmu vājās vietas;

4) **dzimumu līdztiesībā:** jauni ekonomikas modeļi veido jaunas sociālās sistēmas. Tā, piemēram, darba politika būtu konsekventi jāpielāgo jaunajām dzimumu līdztiesības prasībām. Dažos Komisijas priekšlikumos risināti jautājumi par darba algu atšķirībām, nodokļu sistēmām un ģimenei draudzīgām praksēm darba vietā;

5) **aktīvā iekļaušanā un diskriminācijas novēršanā:** neseno notikušajās paplašināšanas kārtās dalībvalstu un reģionu starpā atklājās dziļas ekonomiskas un sociālas atšķirības. Eiropas Komisija cenšas sekmēt jaunu kohēzijas politiku, kas balstīta uz dažādības pieņemšanu, aktīvu iekļaušanu, līdztiesības veicināšanu un diskriminācijas izskaušanu;

6) **mobilitātē un sekmīgā integrācijā:** vienotais tirgus ir izraisījis aizvien pieaugošu iedzīvotāju mobilitāti, kas ietekmē arī MVU. Tādēļ vajadzīga jauna, uz integrāciju balstīta ES mēroga pieeja;

7) **iedzīvotāju līdzdalībā, kultūrā un dialogā:** minētie aspekti sociālajā kohēzijā ir ļoti nozīmīgi, tomēr tiem vajadzīgi arī saimnieciskie resursi, kas saistīti ar jauninājumiem un tehnoloģisko attīstību.

11.4.4. ES nozīme

11.4.4.1. EESK uzsver: kaut arī minēto politiku jomas galvenokārt ir dalībvalstu kompetencē, ES un sociālajiem partneriem ir nozīmīga loma ar šīm politikām saistīto pasākumu un reformu vadībā un atbalstīšanā. Galvenais instruments ir *acquis communautaire*, īpaši attiecībā uz paplašināšanās un kohēzijas politikām, Lisabonas līgumu un Pamattiesību hartu.

11.4.4.2. EESK piekrīt šādām Paziņojumā ietvertajām piecām stratēģijām:

— **rīcības politikas pamata izveidošana:** ES jau ir noteikusi kopīgos mērķus, kas ir saskaņošana dalībvalstu starpā attiecībā uz Nodarbinātības stratēģiju, Lisabonas stratēģiju un sociālo politiku. Tagad jāpieliek pūles minēto mērķu sasniegšanā un kopējo principu praktiskā izvēšanā;

- **Eiropas vērtību saglabāšana un vienlīdzīgu priekšnoteikumu radīšana:** Eiropas tiesiskajam regulējumam ir galvenā nozīme valsts politiku virzīšanā uz kopējiem mērķiem;
- **pieredzes un ieteicamās prakses apmaiņa:** EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka paraugprakses, pieredzes apmaiņa, kopīga novērtēšana un salīdzinoši pārskati par sociālajiem jauninājumiem ir jāietver vispārējās politiskajās debatēs valstu un Eiropas līmenī. Aktīvi jāiesaista arī valsts, reģionālā un vietējā līmeņa iestādes un NVO;
- **atbalsts rīcībai vietējā, reģionālajā un valsts līmenī:** ES kohēzijas politika un struktūrfondi ir veicinājuši labklājības un dzīves līmeņa atšķirību mazināšanos visā ES. Pēdējo gadu laikā minētie instrumenti bijuši ciešāk saistīti ar “izaugsmes un nodarbinātības” politikas prioritātēm (laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam jaunās zināšanās un novatoriskos uzņēmumos no Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem ir ieguldīti vairāk nekā EUR 75 miljardi). EESK uzsver, ka Eiropas globalizācijas pielāgošanas fonds ir svarīgs solidaritātes instruments, kam būtu jānodrošina aktīvi pasākumi, lai mazinātu

globalizācijas ietekmi uz visneaizsargātākajām grupām un uzņēmējiem, tostarp MVU. Tādēļ ir izšķirīgi piedalīties debatēs par ES budžetu pēc 2013. gada, lai tajā iekļautu sociālo konsultāciju rezultātus;

- **izpratnes veidošana un stingra zināšanu pamata izveide:** EESK atzinīgi vērtē tādas iniciatīvas kā Eiropas gads par iespēju vienlīdzību visiem (2007), par starpkultūru dialogu (2008), cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību (2010). Jau esošie fondi un aģentūras — Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts — dos aizvien lielāku ieguldījumu lēmumu izstrādē, izpratnes veidošanā un sistemātiskā konsultāciju (ne tikai elektroniskā veidā) procedūras izmantošanā. Šajā procesā būtu jāiesaista EESK, neatkarīgas ekspertu grupas, pārstāvju organizācijas un ES un valsts līmeņa pētniecības iestādes. EESK aicina visas ieinteresētās personas vairāk iesaistīties izpratnes veidošanā un rezultātu kvalitātes uzlabošanā (datu, statistikas, kopējo rādītāju, uzraudzības sistēmu u.c. tīcāmība) attiecībā uz sociālajiem jautājumiem.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas iniciatīva mikrokrēdīta attīstībai nolūkā atbalstīt izaugsmi un nodarbinātību"

COM(2007) 708 galīgā redakcija/2

(2009/C 77/04)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 13. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas iniciatīva mikrokrēdīta attīstībai nolūkā atbalstīt izaugsmi un nodarbinātību"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 15. jūlijā. Ziņotājs — Pezzini kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvas, kā mērķis ir sniegt pastiprinātu atbalstu mikrouzņēmumu dibināšanai un izaugsmei, uzņēmējdarbības nostiprināšanai un stimulēšanai, lai palielinātu Kopienas ražošanas un nodarbinātības pamatdaudzumu, lai panāktu konkurētspējas pieaugumu, lielāku kohēziju un labāku uz zināšanām balstītu ekonomiku saskaņā ar atjauninātās Lisabonas stratēģijas mērķiem.

1.2 Atzinīgi vērtējot iniciatīvu, kuras mērķis ir izveidot jaunu kopienas struktūru mikrokrēdīta atbalstam, Komiteja vienkāršu dalībvalstu stimulēšanu novērtē kā nepietiekamu, ņemot vērā, ka ārpusbanku nozare, izņemot ES banku direktīvas, daudzās dalībvalstīs balstās uz nepilnīgu juridisko pamatu un ļoti dažādiem pamatnoteikumiem.

1.3 Komiteja uzskata, ka sociāli atbildīgu mikroieguldījumu izmēģinājuma projekts, kurā Eiropas tīklā sadarbojas banku un ārpusbanku mikrokrēdīta iestādes, īstenojot sociāli atbildīgu ieguldījumu saprašanās memorandus ar individuālām iestādēm un ar arodapvienību atbalstu varētu būt vērts galvenokārt uz tiem dalībniekiem, kuriem ir nelielas iespējas saņemt bankas aizdevumu, lai

— attīstītu īsta, ražīga un pienācīga darba projektus;

— stiprinātu un paplašinātu ražošanas, sadarbības un nodarbinātības pamatu;

— no jauna aktivizētu indivīda pilnvarojuma iespējas ("empowerment") veidojot to personu integrācijas, atbalsta un vērtības izcelšanas procedūru, kuras apdraud ekonomiska un sociāla atstumtība.

1.4 Komiteja ir pārliecināta, ka jauno tehnoloģiju novatoriskais pielietojums mikrokrēdīta jomā ļaus palielināt mikrofinansēšanas darbības lauku ar tīkla palīdzību, vienlaicīgi palielinot arī konkurenci un samazinot lietotāju izmaksas.

1.5 Tāpat Komiteja uzskata, ka atbalsta darbībai mikrokrēdītam ir jānotiek kopā ar apmācību, lai atvieglotu attīstību un izaugsmi tirgū, lai izvairītos no sociālās atstumtības un turpinātu īstenot Lisabonas stratēģijas mērķus.

1.6 Komiteja atzīst, ka izmaiņas, kas saistītas ar mikrokrēdīta atbalsta institucionālo sistēmu un tiesisko regulējumu ir galvenokārt dalībvalstu kompetencē un tiek īstenotas, izmantojot mehānismus, kas ir integrēti Lisabonas procesa pārvaldības ikgadējā ciklā. Tomēr ir vajadzīga rīcība, lai paplašinātu Eiropas kritēriju sistēmu, jo īpaši:

— izveidot vienošanos par sociāli atbildīgiem ieguldījumiem tīklu starp izveidojamo Eiropas mikrokrēdītu fondu un individuālām mikrokrēdīta iestādēm uz vietas, lai mikrokrēdītu tīkls balstītos uz savietojamiem stabilitātes, maksātspējas, ieguldījumu portfeļa diversifikācijas (⁽¹⁾), pārredzamības un augļošanas apkarošanas standartiem;

— izveidot ES banku un ārpusbanku mikrofinanšu iestāžu vērtēšanas sistēmu, lai uzlabotu to kvalitāti un uzticamību un garantētu informācijas pieejamību par riskiem un rezultātiem, īstenojot vienotus standartus, kas ļauj veidot dialogu un paraugprakses apmaiņu, mikrokrēdīta iestādēm īslaicīgi piešķirot Eiropas kvalitātes un pārredzamības zīmi, lai piesaistītu potenciālo saņēmēju līdzekļus un palielinātu viņu uzticēšanos;

— uzsākt ES informācijas un apmācības pasākumus pusēm, kas ir ieinteresētas mikrokrēdīta jomā, gan attiecībā uz potenciālo saņēmēju iejaukšanās iespējām un nosacījumiem, gan attiecībā uz uzņēmējdarbības plānu projektu sagatavošanas prasībām un nosacījumiem, izmantojot vienkāršotu un saskaņotu standartu;

(¹) Skatīt Nobela prēmijas laureāta *Harry Markowitz* pētījumus par saistību starp ieguldījumu portfeļa diversifikāciju, riska samazināšanu un no ieguldījumiem gūto ienākumu svārstību kompensāciju (efektivitātes līkne), kas stabilizē ekonomikas ciklu.

- izveidot ES pastāvīgās izglītības un veiktspējas palielināšanas instrumentus banku un ārpusbanku mikrofinansu iestāžu vadībai un personālam, izmantojot kopējas tehniskās prasmes, lai atbilstu mikrofinansēšanas izmaiņām, lietotāju jaunajām prasībām, kopējām pamatvajadzībām, kas atvieglo dialogu un paraugprakses apmaiņu Eiropā;
- izveidot Eiropas datu bāžu tīklu, izmantojot saskaņotus kritērijus, kas ļautu apkopot un apstrādāt standartizētus datus par veiktajiem pārskaitījumiem un saistītajiem riskiem, jo īpaši, lai samazinātu katras mikrokredīta darbības iespējamo risku izvērtēšanas izmaksas.

1.7 Komiteja šaubās par priekšlikumu par Kopienas atbalsta struktūras veidošanu EIF *JEREMIE* departamentā. Šis risinājums neļaus panākt optimālu iniciatīvas pārredzamību un ierobežos tās nozīmi dažādu esošo iniciatīvu koordinēšanā, neļaujot tehniskā atbalsta darbības papildināt ar citām darbībām. Tādēļ Komiteja uzskata, ka vajadzētu radīt neatkarīgu departamentu, kas varētu darboties kā mikrokredītu fonds.

1.8 Šis jaunās struktūras sniegtajam finansējumam un tehniskajam atbalstam nevajadzētu attiekties vienīgi uz jaunajām mikrofinansu iestādēm un ārpusbanku mikrofinansu iestādēm, bet uz visām iestādēm, lai novērstu konkurences kropļojumus.

1.9 ES MFI vajadzētu paredzēt arī pasākumus, lai pastiprinātu sociālo dialogu un dažādu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju dialogu, kā arī optimāli izmantotu ES paraugpraksi apmaiņas tīklus, piemēram, Eiropas Mikrofinansējuma tīklu, Mikrofinansējuma centru Viduseiropas un Austrumeiropas valstīm un Eiropas Mikrofinansējuma platformu.

1.10 Komiteja uzskata, ka MFI iniciatīvai jāpalielina darba devēju apvienību loma, pārbaudot kredīta pieprasītāju uzticamību un kompetenci, izveidojot stingru attiecību un uzticēšanās potenciālu un nodrošinot apmācības, konsultācijas un citus atbalsta veidus, lai veicinātu pašu kredītņēmēju spējas un samazinātu birokrātisko slogu īpaši attiecībā uz uzņēmējdarbības plāna izstrādi.

1.11 Tāda mikrokredītu fonda izveide, kas darbotos savstarpējā saistībā ar finanšu iestādēm, valsts pārvaldes iestādēm⁽²⁾, arodpvienībām un kooperatīviem, kā arī garantijas sabiedrībām (kreditkooperatīviem), varētu būt nozīmīga, vērstot finanšu inženieriju uz "sociālas kredīta pārvaldes" veidiem.

(2) Daudzās dalībvalstīs reģionālās un vietējās pārvaldes iestādes atbalsta MVU attīstību, finansējot kredītu konsorcijs.

1.12 Sociāls skatījums uz kredītu, kas varētu būt mikrokredītu fonda izveides pamatā, ir cieši saistīts ar uzņēmumu sociālās atbildības un ar labākas, visaptverošākas nodarbinātības principiem.

1.13 Atbalsts EMAS sertifikācijai par atbilstību vides aizsardzības prasībām var būt labs līdzeklis, kā veicināt uzņēmējdarbības sociālo izaugsmi un atvieglot apzinīgu mikrokredītu fonda līdzekļu piešķiršanu.

2. Ievads

2.1 2007. gada aprīlī Eiropas MVU observatorija norādīja, ka galvenais Eiropas MVU procesu un produktu jauninājumu šķērslis Eiropas MVU ir piekļuve kredītam, kam līdzās pastāv kvalificēta personāla atrašanās grūtības, kurpretim lielo uzņēmumu problēmas galvenokārt ir saistītas ar cilvēkresursiem.

2.2 Galvenie konstatētie trūkumi tirgū ir sākumkapitāla trūkums, līdzekļu piedāvājuma nepietiekamība un pieprasījuma neatbilstība. Šie jautājumi tika skarti Komisijas paziņojumā "Īstenot Kopienas Lisabonas programmu: MVU izaugsmes finansēšana — Eiropas pievienotā vērtība"⁽³⁾, par kuru Komitejai vairākkārt bija iespēja sniegt paskaidrojumus⁽⁴⁾.

2.3 EESK lika pievērst īpašu uzmanību tam, ka vajadzētu "pastiprināt politikas, kas ir paredzētas uzņēmumu dibināšanas un attīstīšanas atvieglošanai, jo īpaši attiecībā uz uzņēmumu izveidei vajadzīgo izmaksu un laika samazināšanu, pasākumiem, kas paredz atvieglot piekļuvi riska kapitālam, uzņēmēja amata apmācības programmu skaita palielināšanai, pasākumiem, kas ir paredzēti, lai atvieglotu piekļuvi sabiedriski lietderīgiem pakalpojumiem un tīkliem, un to palīdzības pakalpojumu tīkla blīvuma pastiprināšanai, kas ir paredzēti mazajiem uzņēmumiem"⁽⁵⁾.

2.3.1 Tāpat kā iepriekšējos atzinumos⁽⁶⁾, Komiteja uzsver, ka "kooperatīvi, savstarpēji saistīti uzņēmumi un savstarpējās sabiedrības ("mutuals"), kā arī jaunizveidoti novatoriski uzņēmumi un mikrouzņēmumi var veicināt ES konkurētspējas un novatorisko iespēju uzlabošanu".

2.4 Tā atzīmēja arī, ka "piekļuves vienkāršošana finanšu tirgiem ir būtisks jautājums" un ka "vajadzētu iedrošināt bankas un pārējos attiecīgos finanšu dalībniekus, piemēram, riska kapitāla fondus, pozitīvāk attiekties pret riska uzņemšanos"⁽⁷⁾.

(3) COM(2006) 349 galīgā redakcija, 29.6.2006.

(4) EESK atzinums CESE 599/2007, OV C 168, 20.7.2007., 1. lpp., ziņotāji — Van Iersel un Gabellieri kģi.

(5) EESK atzinums 982/2007, OV C 256, 27.10.2007., 8. lpp., ziņotāja — Faes kdze.

(6) EESK atzinums CESE 1485/2005 par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammas izveidi (no 2007. līdz 2013. gadam)", ziņotāji — Welschke kgs un Fusco kdze.

(7) Sk. 4. un 5. zemsvītras piezīmi.

2.5 2007. gada rudenī Komisija izsludināja vairāku iniciatīvu izpēti MVU interesēs, tostarp attiecībā uz Eiropas iniciatīvu jaunai mikrokrēdīta atbalsta struktūras izveidei ⁽⁸⁾.

2.6 Mikrokrēdīts parasti tiek uzskatīts par finanšu instrumentu, kas būtiski ietekmē uzņēmējdarbības veicināšanu, ekonomisko attīstību un produktīvu sociālo iekļaušanu, bet kam joprojām ir daudz trūkumu un nepilnību. Tas saistīts ar grūtībām attiecībā uz investīciju piesaistīšanu uzņēmuma sākumkapitālā, jo īpaši gadījumos, kad prasītājs ir bezdarbnieks, ir nesen imigrējis, pieder pie mazākumtautības vai dzīvo konverģences reģionā.

2.7 Vēl viena problēma ir saistīta ar to, ka finanšu iestāde var samazināt pašizmaksu attiecībā uz darījumu fiksētajām izmaksām, piemēram, informācijas vākšanu, novērtēšanu vai aizdevumu uzraudzību. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad mikrofinansējumu piešķir pašnodarbinātajiem un MVU, kas nav pietiekami pārskatāmi un kam ir ierobežota spēja sniegt finanšu iestādei piemērotu informāciju.

2.8 Pēc starptautiskās definīcijas mikrokrēdīts atbilst “neliela apjoma aizdevumiem, kas ir mazāki par EUR 25 000 Eiropā ⁽⁹⁾ un USD 100 000 Amerikas Savienotajās Valstīs un kas ir paredzēti personām ar zemiem ienākumiem, kurām parasti nav pieejas bankas kredītiem, jo viņu maksātspēja tiek uzskatīta par nepietiekamu, un/vai šādu aizdevumu pārvaldes izmaksas tiek vērtētas kā pārāk augstas” ⁽¹⁰⁾. Patērīna krēdīts neietilpst mikrokrēdīta definīcijā.

2.9 Komiteja piekrīt Komisijai, ka mikrokrēdīts ir nozīmīgs, īstenojot Lisabonas stratēģiju izaugsmei un nodarbinātībai, kā arī veicinot sociālo integrāciju. Ir svarīgi, lai mikrokrēdīts saglabātu galveno lomu pašnodarbinātības veicināšanā un mikrouzņēmumu attīstībā un neaprobežotos tikai ar sociālo palīdzību.

2.10 Pēc Komitejas domām, mikrokrēdītam ES jārisina problēmas, ko atklāj tirgus nepilnības, lai uzņēmējiem garantētu piekļuvi krēdītam, kas vajadzīgs, lai uzsāktu vai veicinātu ekonomiski dzīvotspējīgas darbības, tostarp saskaņā ar atbalsta un sadarbības politiku attīstības jomā ⁽¹¹⁾.

2.11 Kopienas mērogā atbalsta EIF ⁽¹²⁾ atbalstītā konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma (CIP) — “Mikrokrēdīta garantija” ir garantijas mehānisms mikrokrēdītam, ko vietējās iestādes piešķir mikrouzņēmumiem ⁽¹³⁾. Tomēr šobrīd nepastāv

specifiski Eiropas tiesību akti par mikrokrēdītu, izņemot to, kas attiecas uz bankas mikrokrēdīta nozari, kas ir pakļauta Eiropas banku regulējumam ⁽¹⁴⁾; uz mikrokrēdītu attiecas arī dažādas Kopienas programmas un iniciatīvas ⁽¹⁵⁾.

2.12 Turklāt, mikrokrēdīta nozare dalībvalstīs tiek dažādi reglamentēta un vadīta. Tikai divās dalībvalstīs mikrofinansu ārpusbanku nozarē ir īpaši tiesību akti ⁽¹⁶⁾, lai gan četrās citās dalībvalstīs ir tiesību akti, kas aizliedz auglētāja aizdevumus ⁽¹⁷⁾.

2.13 Pavasara Eiropadomes sanāksmē cita starpā tika uzsvērts, ka vajadzētu piešķirt tūlītēju prioritāti “vieglākai pieejai finansējumam, tostarp izmantojot ES esošos finanšu instrumentus” ⁽¹⁸⁾, un “veicināt lielāku dalību darba tirgū kopumā, un cīnīties pret segmentāciju, lai garantētu aktīvu sociālo iekļaušanu”.

2.14 Komiteja uzskata, ka tiesiskais regulējums un lielāks atbalsts varētu labvēlīgi ietekmēt jaunu produktīvu uzņēmumu rašanos un veicināt to nostiprināšanos, izvairoties no marginalizācijas riska un izslēgšanas no ražošanas sistēmas, kas var radīt sociāla un krimināla rakstura nelabvēlīgas situācijas, piemēram, augļošanu.

3. Komisijas priekšlikums

3.1 Komisija formulē divus darbības virzienus:

— aicināt dalībvalstis izstrādāt reformu programmu, kuras mērķis ir uzlabot mikrokrēdīta nosacījumus saskaņā ar situāciju un prioritātēm dalībvalstīs, ar iespējamu Eiropas Savienības palīdzību, nosakot kvantitatīvos mērķus un ieteicamu praksi;

— izstrādāt jaunu Kopienas struktūru mikrokrēdīta atbalstam JEREMIE programmā, kas mikrofinansēšanas organizācijām/iestādēm sniegtu tehnisku atbalstu un atbalstu nostiprināšanai un īstenotu atbilstošus publicitātes un saziņas pasākumus.

⁽⁸⁾ Kopš 1997. gada Komisija kopā ar EIF rīkoja atbalsta pasākumus mikrokrēdītam, izmantojot MVU garantijas mehānismu.

⁽⁹⁾ SEC(2004) 1156, Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma, Lēmums Nr. 1639/2006/EK.

⁽¹⁰⁾ Skatīt *Eurofi France*, tīmekļa vietne: www.eurofi.net.

⁽¹¹⁾ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1905/2006, ar ko izveido finanšu instrumentu sadarbībai attīstības jomā.

⁽¹²⁾ EIF: Eiropas Investīciju fonds.

⁽¹³⁾ Par mikrouzņēmuma definīciju skatīt Ieteikumu 2003/361/EK.

⁽¹⁴⁾ Direktīva 2006/48/EK — KPD (prasību direktīva attiecībā uz pašu kapitālu).

⁽¹⁵⁾ Sk. JEREMIE iniciatīvu; iniciatīva “Izaugsme un nodarbinātība” (Lēmums Nr. 98/347/EK); daudzgadu programma MVU; konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma (Lēmums Nr. 1639/2006/EK); ELFLA (Regula (EK) Nr. 1698/2005); Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds (Regula (EK) Nr. 1927/2006).

⁽¹⁶⁾ Francija un Rumānija. Turklāt, lai gan Apvienotajā Karalistē un Somijā nav īpašu tiesību aktu, tās savā tiesību sistēmā paredz dažus izņēmumus šajā jomā.

⁽¹⁷⁾ Beļģija, Vācija, Itālija un Polija.

⁽¹⁸⁾ 2008. gada 13. un 14. marts, 11. punkts.

4. Mikrokredīta attīstība nolūkā atbalstīt izaugsmi un nodarbinātību

4.1 Mikrokredīts darbojas kā sociālās iekļaušanās svira un ļauj personām un uzņēmumiem, kas ir ekonomiski vāji un izslēgti no parastās banku sistēmas, piekļūt finanšu resursiem, kas ir izšķirīgi ienesīgu darbību izveidē un attīstīšanā.

4.2 Kopienas mērogā ar "Mazās uzņēmējdarbības aktu Eiropai" ⁽¹⁹⁾, kā izvirzītais mērķis ir noteikt konkrētus principus un pasākumus, lai uzlabotu Eiropas MVU vidi, vajadzētu spēt noteikt un novērst šķēršļus mazāku uzņēmumu potenciāla atbrīvošanai, veicot maksimālu vienkāršošanu, **uzlabojot pieeju kredītam** un sniedzot piemērotus noteikumus enerģētikas un vides jomā.

4.3 Komiteja uzskata, ka vajadzētu labāk koordinēt attiecīgo instrumentu virkni, izmantojot bijušajos un esošajos ar mikrokredītu saistītajos instrumentos gūto pieredzi, kā norādīts pašā Komisijas Paziņojumā ⁽²⁰⁾:

— JEREMIE iniciatīvu;

— KJP garantijas attiecībā uz mikrokredītu ⁽²¹⁾; EMT un MFC ⁽²²⁾ attiecībā uz kopienas rīcības programmu sociālās atstumtības apkarošanai;

— Eiropas Sociālā fonda iniciatīvas;

— ELFLA lauku attīstības programmas ⁽²³⁾.

4.3.1 Komiteja uzskata, ka, nosakot jaunās Kopienas mikrokredīta iniciatīvas, būtu pienācīgi jāņem vērā pozitīvā pieredze, kas gūta, izstrādājot un vairākus gadus praksē piemērojot *Euro-peAid* ģenerāldirektorāta izstrādāto ES un ĀKK mikrofinansējuma pamatprogrammu.

4.4 Finanšu inženierija un Eiropas mikrokredītu fonds

4.4.1 Kopš astoņdesmito gadu sākuma ⁽²⁴⁾ finanšu iestādes, jo īpaši, pateicoties apsvērumiem un ieteikumiem, kas radušies pēc pārrunām "Eiropas Amatsniecības un mazo uzņēmumu

konferencēs" ⁽²⁵⁾, dalībvalstīs ir veicinājušas un atbalstījušas finanšu inženieriju ⁽²⁶⁾.

4.4.2 Vajadzība veikt konkrētas darbības, lai atvieglotu kredīta pieejamību un palīdzētu organizēt finanšu inženieriju, lika Komisijai un EIB, arī Eiropas mazo uzņēmumu organizāciju spiediena rezultātā, izveidot EIF ⁽²⁷⁾, kas pēc sākotnējās īsas darbības saziņas tīklu ⁽²⁸⁾ atbalsta jomā pievērsās dažādu veidu garantijām, lai sekmētu mikrouzņēmumu un MVU atbalsta pasākumus, kas bija bieži saistīti ar finanšu inženieriju.

4.4.3 Pateicoties Komisijas daudzgadu programmām, kas ir paredzētas mikrouzņēmumiem, MVU, sadarbībai un nesējai UJP ⁽²⁹⁾ īpašajai programmai, finanšu inženierija attīstījās šādi:

— finanšu garantijas kredītiem, ko piešķir MVU, kooperatīviem un krājaizdevumu sabiedrībām;

— krājaizdevumu sabiedrību riska kapitāla (naudas līdzekļi) pārvēršana vērtspapīros ⁽³⁰⁾;

— finanšu garantija, ko piešķir, izmantojot "mezzanine" kredītu ⁽³¹⁾;

— ieguldījumi riska kapitālā, atbalsts ekoloģiskiem jauninājumiem, tehnoloģiju pārnēsēm;

— "uzņēmējdarbības eņģeļi" (*business angels*).

⁽²⁵⁾ 1990. g. Aviņonā; 1994. g. Berlīnē; 1997. g. Milānā.

⁽²⁶⁾ **Finanšu inženierija** pieņem, ka finansiālo atbalstu mazajiem uzņēmumiem, kuri vēlas izvērst jaunu darbību vai investēt jaunus produktos vai procesos, nevar ierobežot tikai saistībās starp mazo uzņēmēju un finanšu iestādi, un ka, ņemot vērā uzņēmuma sociālo nozīmi, tam jāpiesaista citi dalībnieki, kuri uzņemas atbildību dažādos līmeņos un var savā starpā sadalīt riskus un izmaksas.

⁽²⁷⁾ **EIF: Eiropas Investīciju fonds**. Dibināts 1994. gadā ar toreizējā ĢD XXIII (ģenerāldirektorāts, kas izveidots mazo uzņēmumu un amatniecības nozares atbalstam un organizēja attiecīgas Eiropas konferences) un ar ĢD II (ekonomika un finanses) iniciatīvu. EIF sākotnējais budžets bija saņēma viens miljards ECU, ko piešķīra EIB, 800 miljoni ECU, ko piešķīra Komisija, un 200 miljoni ECU, ko Eiropas finanšu iestādes piešķīra kā finansējuma daļas, kas katra bija 2 miljonu apmērā. Jau sākumā iniciatīvai pievienojās vairāk nekā piecdesmit finanšu iestāžu.

⁽²⁸⁾ Sk. *Lilles* lielpilsētas teritoriju.

⁽²⁹⁾ UJP, 1. īpašā programma: Uzņēmējdarbības un jauninājumu programma; 2. īpašā programma: IKT politikas atbalsta programma; 3. īpašā programma: programma "Saprātīga enerģija Eiropai".

⁽³⁰⁾ Parāda pārvēršana vērtspapīros notiek, cedējot krājaizdevumu sabiedrības izsniegtā kredīta visu summu vai daļu no tās specializētām finanšu iestādēm, lai ļautu, jo īpaši krājaizdevumu sabiedrībām, palielināt kredītu garantijas spēju attiecībā uz uzņēmumiem.

⁽³¹⁾ "Mezzanine" finansējums balstās vairāk uz finansētā uzņēmuma plānoto naudas plūsmu, nevis uz reālām garantijām. To var veikt divos veidos: 1) kā pakārtotu aizdevumu (nemainīgās procentu likmes vai indeksētās likmes aizdevums); 2) kā *equity kicker* (aizdevējs/ieguldītājs ir tiesīgs saņemt uzņēmuma, kuram ir piešķirts aizdevums, pievienotās vērtības procentuālu daļu) *Mezzanine* finansējuma ilgums ir no 4 līdz 8 gadiem.

⁽¹⁹⁾ Skatīt arī atzinumu CESE 977/2008, ziņotājs — Cappellini kgs.

⁽²⁰⁾ Skatīt COM(2007) 708, 3. pielikums.

⁽²¹⁾ KJP, Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogramma (2007–2013).

⁽²²⁾ EMT: Eiropas mikrofinansējuma tīkls; MFC: Mikrofinansējuma centrs Viduseiropas un Austrumeiropas valstīs.

⁽²³⁾ ELFLA: Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai.

⁽²⁴⁾ 1982: Eiropas mazo uzņēmumu un amatniecības gads.

4.4.4 Komiteja vairākkārt ir atzinīgi novērtējusi pasākumus, ko jo īpaši pēdējo piecpadsmit gadu laikā ir veikusi Komisija, EIB un EIF, lai atbalstītu mazos uzņēmumus. Komiteja ir atzinusi EIB grupas MVU sniegtā atbalsta paplašināšanu un modernizāciju ⁽³²⁾, **tomēr tā uzskata, ka varētu pielikt lielākas pūles, citastarp, izmantojot programmas, par kurām jāvienojas ar:**

- EIB par kapitālu un EIF par garantijām;
- katras dalībvalsts finanšu iestādēm;
- mikrouzņēmumiem un MVU pārstāvošajām organizācijām;
- krājaizdevumu sabiedrībām, kas jau darbojas finanšu inženierijas režīmā, piešķirot garantijas no 50 % līdz 80 % robežās no uzņēmumam piešķirtā aizdevuma summas.

4.4.5 Dalībvalstu līmenī varētu izveidot **mikrokredītu fonda** tīklu, kuram būtu EIB nodrošināti apgrozības fondi un EIF papildu garantijas un kas darbotos vairākos līmeņos. Reģionālā (NUTS II) un pašvaldību (NUTS III) līmenī krājaizdevumu sabiedrības (kur tās pastāv) ⁽³³⁾ varētu nodrošināt kredītu piešķiršanas struktūru. Krājaizdevumu sabiedrībām jau ir ievērojama pieredze attiecībā uz sākumkapitālu un ar pietiekamu riska kapitālu, ko garantē EIF, tās varētu sniegt aizdevuma garantijas.

4.4.5.1 Šo jauno priekšlikumu vajadzētu precizēt, ņemot vērā mikrokredītu fonda izveidošanu, ko veic EIB un Eiropas Komisija. Minētās iniciatīvas mērķis ir atbalstīt mikrofinansējuma iestādes visā Eiropā, nodrošinot finanšu līdzekļus (atbalsti, aizdevumi, *mezzanine* vai pašu kapitāla instrumenti), kā arī tehnisko palīdzību. EIF būtu jānodrošina minētais mikrokredītu fonds ar sākotnējo kapitālu EUR 40 miljonu apjomā (no tiem EUR 20 miljoni EIB finansējuma). Komiteja uzskata, ka EIF turpmāk varētu arī pārvaldīt fondu.

4.4.6 Mikrokredīts varētu būt pietiekams, lai iegādātos vienkāršas iekārtas un aprīkojumu, kas ir vajadzīgs uzņēmuma dibināšanai, vai lai atjaunotu mikrouzņēmumā vienmēr vajadzīgo aprīkojumu ⁽³⁴⁾.

4.4.6.1 Komiteja uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta mikrokredīta piešķiršanai sievietēm — uzņēmējām. Šajos gadījumos lielāka uzmanība jāpievērš kredīta elastībai, noteikumiem un piešķiršanas kritērijiem, lai izvairītos no objektīvu apstākļu radīšanas, kas veicina sociālo un psiholoģisko krīzi, kura var saasināties šādos gadījumos:

⁽³²⁾ <http://www.eib.org/projects/publications/sme-consultation-2007-2008.htm>.

⁽³³⁾ Krājaizdevumu sabiedrību sistēma ir nostabilizējusies daudzās Eiropas valstīs, un tā aktīvi darbojas arī kā Eiropas federācija.

⁽³⁴⁾ Mikrouzņēmumi veido 94 % no visiem ar lauksaimniecību nesaistītajiem, privātajiem uzņēmumiem Eiropā.

— piederība pie mazākumtautības;

— sarežģīta ģimenes situācija;

— tendence uz sociālo pašatstumšanu.

4.4.6.2 Mikrokredīta, kas veicina sieviešu nodarbinātību, finansēšanas kārtībā un pārvaldībā pirmām kārtām jāņem vērā prioritātes saistībā ar to, lai sievietēm dotu iespēju uzņemties vai atgūt ražīgu sociālo un ekonomisko lomu sabiedrībā ar mērķi celt pašapziņu, kā arī nostiprināt uzņēmējdarbības kultūras attīstību un spēju uzņemties lielāku atbildību un riskus.

4.4.7 Mikrokredītiem vajadzētu sniegt arī iespējas jauniem cilvēkiem, kas vēlas sākt savu uzņēmējdarbību, kuriem ir pietiekama profesionālā kvalifikācija, bet nav finansiālo iespēju.

4.4.7.1 Sākotnējo garantiju aizdevumam, kuru jebkurā gadījumā piešķir finanšu iestāde (kas var būt banka vai cita iestāde), veido iegādātais aprīkojums. Tomēr Eiropas mikrokredītu fonds stimulētu finanšu iestādes nebūt tik stingrām, piešķirot kredītus ⁽³⁵⁾: tā kā fondam vajadzētu būt ar finansēm, pieredzi un spēju vajadzības gadījumā iejaukties, iesaistot EIF, krājaizdevumu sabiedrības un aroda apvienības nolūkā palīdzēt atmaksāt aizdevumus, tam jābūt arī gatavam un spējīgam sekmēt augstākos stabilitātes, ražošanas veicināšanas un diversifikācijas, pārredzamības un augļošanas apkarošanas standartus ⁽³⁶⁾.

4.4.8 Izpētes par mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu maksātspēju pēdējo desmit gadu laikā galvenajās Eiropas valstīs parāda, ka maksātspējas gadījumi nepārsniedz 4 % no piešķirtajiem aizdevumiem ⁽³⁷⁾. Tas nozīmē, ka, ņemot vērā to, ka procenti ir zemāki par 5 %, **koeficients**, ko var izmantot, lai garantētu finanšu iestādes piešķirto kredītu, **ir 20**.

4.4.9 Ņemot vērā koeficientu, kas ir 20, un bankas garantiju, kas nosedz 50 % no katra debitora maksātspējas, garantijas iestāde, kam ir riska kapitāls viena miliona eiro apmērā, varētu nodrošināt 40 miljonus eiro lielus aizdevumus lielam uzņēmēju skaitam. ⁽³⁸⁾

⁽³⁵⁾ Finanšu inženierija, kas finanšu iestādes pasargā no ievērojamiem zaudējumiem procentos, tām ļauj piešķirt aizdevumus vieglāk un par mazākām izmaksām, jo īpaši jaunajiem, maz pazīstajiem uzņēmējiem.

⁽³⁶⁾ Banku un aroda apvienību kopīgas darbības, lai uzlabotu mikrouzņēmumu finanšu vadību, minētas jau pirmās Eiropas Amatnieku konferences 1990. gadā Aviņonā un otrās konferences 1994. gadā Berlīnē dokumentos. Tās īpaši izvērsa *Raiffeisen-Volksbank* (Vācijas Tautas banku) tīkls kopīgi ar Vācijas Centrālo amatniecības apvienību (ZDH).

⁽³⁷⁾ Sk. *FedartFidi* ĒS, Amatniecības garantijas iestāžu Eiropas federācijas valstīs, kurās pastāv efektīva garantijas iestāžu sistēma.

⁽³⁸⁾ 5 % no EUR 40 miljoniem ir EUR 2 miljoni, bet tā kā krājaizdevumu sabiedrība ir atbildīga tikai par 50 % no nenomaksātā parāda, tad ir vajadzīgs tikai EUR 1 miljons riska kapitāla. Šī riska finansējuma pārvēršana vērtspapīros ļautu krājaizdevumu sabiedrībām piešķirt jaunus aizdevumus robežās līdz EUR 40 miljoniem.

4.4.9.1 2007. gadā, pateicoties garantiju piešķiršanai, "garantijas iestāžu" sistēma ļāva finansēt Itālijas amatniecības uzņēmumus aptuveni 6 miljardu eiro apmērā.

4.4.10 ES 27 dalībvalstīs katru gadu rodas aptuveni 500 000 jaunu uzņēmumu. To uzņēmumu skaits, kas katru gadu izzūd, ir nedaudz zemāks ⁽³⁹⁾. 99 % no gada laikā dibinātajiem uzņēmumiem ir MVU, un vismaz 240 000 no tiem sastāv tikai no īpašnieka ⁽⁴⁰⁾.

4.4.11 Ja atgriezamiem pie 4.4.9. punktā minētā piemēra, ar 1 miljonu eiro lielu riska kapitālu un finanšu inženieriju, izmantojot Mikrokredīta daļu, varētu nodrošināt aizdevumu 25 miljonu eiro apmērā 1 600 000 mazajiem uzņēmumiem.

4.5 Sociālā kredītu vadība

4.5.1 Kā jau minēts, kredīts ir galvenais ekonomiskās un sociālās attīstības, kā arī "sociālās tirgus ekonomikas" veidošanas instruments.

4.5.2 Tādēļ ir pakāpeniski radusies un izveidojusies jauna kredīta koncepcija, atbilstoši kurai kredītu vairs neuzskata tikai par attiecībām starp klientu un finanšu iestādi, bet gan par instrumentu ar augstu sociālo vērtību, jo tas ir saistīts ar labāku kvalitāti, drošākām darbavietām un ekonomisko attīstību.

4.5.3 Šajā jaunajā, plašākajā perspektīvā ar kredīta piešķiršanu saistītais risks ir jāsadala daudziem dalībniekiem.

4.5.4 Kredīta riska dalīšana starp vairākām iestādēm:

- palielina garantijas finanšu iestādēm;
- pazemina piešķirtā kredīta procentu likmes;
- atvieglo aizdevuma piešķiršanu tā pieprasītājam.

4.5.5 Sociālās vērtības dēļ kredīta piešķiršana aizvien vairāk ir jāpakļauj uzņēmumu sociālās atbildības principam un līdz ar to uzņēmējiem ir jāatzīst un atbilstoši jāīsteno ilgtspējīgas attīstības vērtības.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

4.5.6 EMAS sertifikācija par atbilstību vides aizsardzības prasībām finanšu inženierijā būtu vispiemērotākais sertifikācijas veids saistībā ar aizdevuma sociālo funkciju ⁽⁴¹⁾.

4.5.7 Pēdējo gadu laikā tikai daži desmiti tūkstoši uzņēmumu ir spējuši izmantot Kopienas finanšu instrumentus ⁽⁴²⁾, parādot lielo atšķirību starp veidu, kā iepazīstina ar problēmu, un sasniegtajiem rezultātiem. Tāpēc jāapsver konkrētas iespējas, kā ar attiecīgu sistēmu palīdzību panākt finanšu iestāžu aktīvāku iesaistīšanos un kā sasniegt labākus rezultātus.

4.5.8 Eiropadomes ārkārtas sanāksme Luksemburgā 1997. gada 20. un 21. novembrī bija veltīta tikai nodarbinātības jautājumiem, un tika pieņemts lēmums par trīs konkrētām iniciatīvām uzņēmumu konkurētspējas saglabāšanai tirgū, kā arī izteikts aicinājums Komisijai izstrādāt priekšlikumus uzņēmējdarbības veicināšanai un nodarbinātības paaugstināšanai šajā jomā. Trīs konkrētās iniciatīvas bija šādas: Eiropas tehnoloģiju mehānisms (ETM) darbības uzsākšanai, *Joint European Venture* (Eiropas kopuzņēmuma) programma un MVU garantiju mehānisms. Divas no šīm iniciatīvām, proti, Eiropas tehnoloģiju mehānisms darbības uzsākšanai un MVU garantiju mehānisms, bija paredzētas, lai atvieglinātu kredīta pieejamību.

4.5.8.1 Līdz 2005. gada beigām vairāk nekā 277 000 MVU bija izmantojuši izaugsmes un nodarbinātības programmu un daudzgadu programmu ⁽⁴³⁾.

4.5.8.2 MVU garantiju mehānisms ir viena no galvenajām MVU Eiropas programmām ⁽⁴⁴⁾.

4.5.9 No mikrouzņēmumiem (23 miljoni uzņēmumu Eiropā) un mazajiem uzņēmumiem (1,1 miljons Eiropā), no kuriem 90 % ir individuālie uzņēmumi un personālsabiedrības, **tikai 5 % vai 6 % izmanto riska kapitālu.**

4.5.10 Tādēļ Komiteja uzskata, ka ir jāatrod tādi kredīta atbalsta veidi, kas būtu piemēroti arī personālsabiedrībām, kā tas ir attiecībā uz finanšu inženierijas instrumentiem, lai izvairītos no tā, ka šo sabiedrību darbība paliek margināla un tādējādi aizkavē mikrouzņēmumu un mazo uzņēmumu finansiālo izaugsmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁹⁾ Avots: Eiropas uzņēmumu observatorija.

⁽⁴⁰⁾ ES 49 % mikrouzņēmumu nav algotu darbinieku. Runa ir par individuāliem uzņēmumiem.

⁽⁴¹⁾ Skatīt Regulu 1836/93/EEK un Regulu 761/2001/EK.

⁽⁴²⁾ Apspriežu dokuments par Kopienas programmu uzņēmējdarbības iniciatīvas un konkurētspējas veicināšanai (2006–2010), Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD, 2004. gads, 118. punkts.

⁽⁴³⁾ Avots: COM(2007) 235, Ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par uzņēmumu un uzņēmējdarbības daudzgadu programmu finanšu instrumentiem, īpaši attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) (2001–2006).

⁽⁴⁴⁾ Līdz 31.12.2005. vidējais aizdevuma garantiju loga izmantojums bija 67 %, mikrokredītu loga izmantojums — 66 % un pamatkapitāla loga izmantojums — 65 %.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (dihlormetāns)”

COM(2008) 80 galīgā redakcija — 2008/0033 (COD)

(2009/C 77/05)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 10. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Direktīvu 76/769/EEK attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem (dihlormetāns)”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 15. jūlijā. Ziņotājs — *Sears* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Priekšlikuma mērķis ir grozīt Padomes Direktīvu 76/769/EEK, tajā papildus iekļaujot dihlormetāna (DCM) kā krāsas noņēmēju būtiskas sastāvdaļas rūpnieciskās, profesionālās un sadzīves lietošanas ierobežojumus.

1.2 Šis ir pēdējais šāds grozījums Padomes Direktīvā 76/769/EEK pirms tās aizstāšanas 2009. gada 1. jūnijā ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

1.3 EESK atzīst būtiskās zinātniska un politiska rakstura grūtības, ar ko sastopas Komisija, ierosinot un panākot vienošanos par proporcionālu un izmaksu ziņā efektīvu grozījumu, kurš saskaņā ar Direktīvas 76/769/EEK prasībām paredz iekšējā tirgus saglabāšanu, vienlaikus nodrošinot augsta līmeņa cilvēku veselības un vides aizsardzību.

1.4 EESK atzīst, ka ir neapstrīdami pierādījumi tam, ka DCM augstās gaistamības rezultātā iespējamās augstās tvaiku koncentrācijas dēļ ir iespējami samaņas zuduma un nāves gadījumi. To cēlonis var būt slikti rūpnieciskie apstākļi, tostarp nepietiekama ventilācija. Pierādījumi par nopietnu pastāvīgu risku patērētājiem saistībā ar epizodisku lietošanu sadzīves apstākļos ir mazāk pārliecinoši. Tādēļ priekšlikums par pārdošanas aizliegumu ir nesamērīgs un, ņemot vērā zināmos, bet līdz šim skaitliskā izteiksmē nenovērtētos riskus saistībā ar alternatīvu produktu un procesu lietošanu, nav sagaidāms, ka kopumā tas varētu samazināt nelaimes gadījumu biežumu, kas nav visai liels.

1.5 EESK arī norāda, tāpat kā Komisijas pieaicinātie konsultanti, ka ar DCM saistītos apdraudējumus pilnībā neaptver esošās piktogrammas vai risku un drošības frāzes. Tas pats attiecas uz risku bērniem, kas ir biežāk iespējams sadzīves

apstākļos. Tā cēlonis ir marķējuma sistēmas nepilnības, nevis paši produkti vai iesaistītie cilvēki. Tādēļ situācijas risināšanai tiek sniegti ieteikumi attiecībā uz iepakojumu un marķējumu.

1.6 Ir konstatētas arī citas problēmas, pirmām kārtām tas, ka nav saskaņotu profesionālās pakļaušanas iedarbības robežvērtību un pamatnostādņu vai noteikumu par labu rūpniecības praksi. Šajā ziņā Vācijas TRGS 612 ir lielisks piemērs.

1.7 Komisija, Eiropas Parlaments un dalībvalstis tiek aicinātas pievērsties arī virknei citu vispārīgu jautājumu cerībā, ka var panākt vienošanos. Ja tas netiks darīts, var rasties iekšējā tirgus sadrumstalotība. Lietotāji gan darba vietās, gan ārpus tām joprojām būs apdraudēti.

2. Juridiskais pamats

2.1 Kā jau minēts iepriekš, Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH), stāsies spēkā 2009. gada 1. jūnijā. Ar to atceļs un aizstās vairākas pašlaik spēkā esošas Padomes un Komisijas regulas un direktīvas, tostarp Padomes 1976. gada 27. jūlija Direktīvu 76/769/EEK attiecībā uz dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem.

2.2 Padomes Direktīvas Nr. 76/769/EEK I. pielikumā ir uzskaitīti dažu bīstamu vielu un preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumi, par kuriem panākta vienošanās un kuri ieviesti pēdējo 30 gadu laikā. Minētie ierobežojumi 2009. gada 1. jūnijā kļūs par Regulas (EK) Nr. 1907/2006 (REACH) XVII pielikuma stūrakmeni.

2.3 Padomes Direktīvas Nr. 76/769/EEK agrākie grozījumi (piemēram, lai ieviestu jaunus ierobežojumus) tika veikti ar direktīvām, kuras bija jāstāsteno dalībvalstīm. Tomēr šīs Komisijas priekšlikums paredz lēmumu, kas stāsies spēkā nekavējoties, nevis direktīvu. Tādējādi tas nebūs jātransponē valstu tiesību aktos, kuri citādi būtu jāatceļ 2009. gada 1. jūnijā, kad stāsies spēkā Regula (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.4 Pēc tam uz visiem turpmākiem priekšlikumiem par bīstamu vielu vai preparātu tirgū laišanas un lietošanas ierobežojumiem attieksies Regula (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

2.5 Lēmums ierobežot noteiktu vielu (un to saturošu preparātu) laišanu tirgū un lietošanu galvenokārt izriet no konkrētu "prioritāro vielu" novērtējumiem, ko nosaka dalībvalstis un publicē četros prioritārajos sarakstos laikposmā no 1994. līdz 2000. gadam, kā to paredz Padomes Regula (EEK) Nr. 793/93.

2.6 Tāpat arī tika veikts vairāku šajos sarakstos neiekļauto vielu ietekmes novērtējums uz cilvēka veselību un vidi un/vai sniegti priekšlikumi ierobežot to laišanu tirgū un lietošanu, jo pēc atsevišķu dalībvalstu pieprasījuma tika izskatītas jaunas problēmas. DCM ietilpst šajā sadaļā. Vairākas dalībvalstis dažādu iemeslu dēļ jau ir ieviesušas vai mēģinājušas ieviest ierobežojumus attiecībā uz tā lietošanu, īpaši kā krāsas noņēmēju sastāvdaļai. Savukārt citas dalībvalstis uzskata, ka tas ir nesamērīgi, dārgi un lietotājiem var radīt nevēlamus rezultātus. Par labu vai par sliktu abām nostājām liecina daži pierādījumi (vai to trūkums).

2.7 Priekšlikuma pirmā pilnīgā izskatīšana Padomē notika jūnija sākumā. Ja turpmāko mēnešu laikā tiks panākts kompromiss, priekšlikums tiks virzīts tālāk, kā plānots. Pretējā gadījumā priekšlikums cietīs neveiksmi. Šajā gadījumā krāsas noņēmēju uz DCM bāzes iekšējais tirgus paliks sadrumstalots un var kļūt vēl sadrumstalotāks. Tad DCM tiktu vērtēts saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (REACH), ņemot vērā tā lietošanu krāsas noņemšanai kā vienu no iedarbības veidiem. Ir pilnīgi neskaidrs, kāds tam varētu būt iznākums un kad varētu tikt sniegts galīgais ieteikums.

3. Vispārīga informācija

3.1 DCM ir bezkrāsains halogenizēts alifātisks ogļūdeņraža savienojums ar zemu viršanas temperatūru un saldeni smaržu. To daudzus gadus plaši izmanto kā spēcīgu šķīdinātāju ar zemu uzliesmošanas temperatūru farmācijas izstrādājumu, aerosolu un adhezīvu ražošanā, kā arī citos procesos, piemēram, kā krāsu noņēmēju, metālu attaukošanas līdzekli un ekstrakcijas šķīdinātāju pārtikas izstrādājumiem.

3.2 Kaut gan to uzskata par vienu no drošākajiem zemas molekulas halogenizētajiem ogļūdeņražiem, DCM lietošana

tomēr jāievēro piesardzība. To Eiropā klasificē kā 3. kategorijas kancerogēnu vielu, t.i., "vielu, kas rada bažas iespējamās kancerogēnās ietekmes dēļ uz cilvēku, bet par kurām pieejamā informācija nav pietiekama, lai izdarītu apmierinošu vērtējumu". Tādēļ tai jāpiemēro R40 frāze ("ierobežoti pierādījumi par kancerogēnu iedarbību"). Tā ir arī prioritāra viela saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu.

3.3 Tomēr lielākas bažas rada tās spēcīgā narkotiskā ietekme, nomācot centrālo nervu sistēmu un izraisot bezsamaņu vai nāvi. Tas ir izraisījis virkni nelaimes un nāves gadījumu, kas galvenokārt saistīti ar nedrošiem darba apstākļiem un pārmērīgu ietekmi, parasti pie atvērtām tvertnēm rūpnieciskajā vai liela apjoma profesionālajā lietošanā. Lietošana noslēgtās sistēmās, ja tas ir tehniski iespējams, novērš šos riskus.

3.4 DCM ražošanas apjoms Eiropā (ražotnēs, kas atrodas Vācijā, Francijā, Itālijā, Spānijā, Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē un Rumānijā) pakāpeniski samazinās citu produktu ieviešanas rezultātā. No Eiropā patlaban ražotajām 240 000 tonnām aptuveni 100 000 tonnu tiek eksportētas. 30–50 % atlikušā apjoma nonāk farmācijas nozarē un 10–20 % tirdzniecībā kā "pirmatnējais DCM" krāsu noņēmējos. Pārstrādātais DCM no farmācijas rūpniecības veido tonnāžas izteiksmē līdzīgu apjomu. Šis priekšlikums attiecas vienīgi uz DCM kā krāsu noņēmēja lietošanu.

3.5 Krāsu noņemšana ir pazīstama vairumam mājsaimnieku kā pamatprocess koksnēs, metāla, akmens un gīpša priekšmetu un virsmu saglabāšanai un apstrādei iekštelpās un āra apstākļos. Ir arī virkne vairāk specializētu noieta tirgu, tostarp mākslas priekšmetu restaurācija, grafīti noņemšana un lielu kustīgu objektu, piemēram, vilcienu un lidmašīnu pārkrāsošana.

3.6 Krāsu noņēmējus var nosacīti iedalīt 3 kategorijās: "rūpnieciskie" (t.i., ar pastāvīgu lietojumu lielos apjomos ražošanas objektos); "profesionālie" (dažāda profila speciālisti objektos, celtnieki un dekoratori) un "patērētājiem paredzētie" (individī, kas sadzīves apstākļos epizodiski veic ar mājokļa uzturēšanu saistītus darbus).

3.7 Faktiskais negadījumu skaits katrā no minētajām grupām ir grūti nosakāms. Ņemot vērā, ka DCM pārdozēšanas simptomi ir līdzīgi sirds mazspējas simptomiem, šādu gadījumu uzskaitē var būt (vai nebūt) nepilnīga. Dati, ko Komisijai snieguši RPA konsultanti, uzrāda pēdējo 20 gadu laikā Eiropā 3–4 negadījumus gadā saistībā ar krāsas noņēmēju uz DCM bāzes lietošanu, no kuriem 1 bija nāves gadījums. Nāves gadījumi bija koncentrēti Francijā (6), Vācijā (6) un Apvienotajā Karalistē (5), ar nāvi nesaistīti negadījumi bija koncentrēti Apvienotajā Karalistē (36), Zviedrijā (12) un Francijā (6). Dienvideiropā reģistrēts

tikai viens negadījums RPA pētījumā ietvertajā laikposmā (1930.–2007.g.) — nāves gadījums rūpniecībā Spānijā 2000. gadā. Būtiska nozīme var būt vietējiem klimatiskajiem apstākļiem un darba paņēmieniem. Siltos laika apstākļos logi mēdz būt vienmēr atvērti, tiek nodrošināta laba ventilācija, un riski ir nebūtiski; aukstākos klimatiskajos apstākļos var būt pretēji.

3.8 Nāves gadījumu īpatsvars rūpniecisko un profesionālo lietotāju vidū ir vienāds. Ar nāvi nesaistīto negadījumu lielākā daļa attiecas uz “profesionālu” kategorijā iekļautajiem lietotājiem. Reģistrētajiem nāves gadījumiem visbiežāk par iemeslu bijusi nepietiekama ventilācija, nepiemēroti individuālie aizsardzības līdzekļi, jo īpaši, lielu atvērtu tvertņu tuvumā.

3.9 Iespējams patērētāja (vai profesionāļa) nāves gadījums 1993. gadā Francijā tagad nevar tikt pārbaudīts, un tāpēc šo būtisko datu kopu var apstrīdēt. Otrs patērētāja nāves gadījums ir reģistrēts Nīderlandē 1960. gadā. Arī citi faktori var būt svarīgi.

3.10 Katrā ziņā pastāv alternatīvas uz DCM bāzes ražotiem krāsas noņēmējiem. Tos var kopumā iedalīt 3 grupās: “fiziskas/mehāniskas iedarbības” krāsas noņēmēji (smilšpapīrs, skrāpiņi, kompresori); “pirolītiskas vai termālas iedarbības” krāsas noņēmēji (krāsnis, pārkarasēta verdošā slāņa iekārtas, pūšanas iekārtas vai karstuma stobri) un “ķīmiskas iedarbības” krāsas noņēmēji (spēcīgi šķīdinātāji, tostarp DCM, kodīgi, galvenokārt sārmaini, šķidrums vai pastas, kā arī uz skudrskābes vai ūdeņraža peroksīda bāzēti maisījumi). Katrs no minētajiem procesiem var darboties un tikt izraudzīts noteiktos apstākļos. Tie visi var radīt zināmu risku — saistībā ar daļiņu iedarbību, karstumu, uguni, eksplozīvajam, acu vai ādas kairinājumiem, vai arī noņemamo pārklājumu sastāvu, galvenokārt svina saturu krāsās, kas izmantotas līdz 1960. gadam. Attiecībā uz daudzkrāšiem slāņiem, kuru vecums ir 100 un vairāk gadu, uz seniem, bet joprojām izmantojamiem un pieprasītiem sadzīves priekšmetiem, vai jūtīgām virsmām, ko nedrīkst bojāt, ir vajadzīga vairāk nekā viena pieeja un noteikta eksperimentācijas pakāpe.

3.11 Nav sniegti dati par iepriekš minētajās 3 grupās ietilpstošo dažādo alternatīvu kopējo īpatsvaru tirgū vai par izmaksu atšķirībām uz vienu m² noņemtas krāsas. DCM joprojām tiek uzskatīts par visplašāk lietojamo šķīdinātāju, īpaši patēriņa sektorā, kurā izplatīta ir arī nātrija hidroksīda lietošana. Pat ķīmikāliju grupā salīdzinoši izmaksu novērtēšana ir problemātiska. Kopumā ir atzīts, ka krāsas noņēmēji uz DCM bāzes apjoma aspektā ir lētāki nekā konkurējošie produkti. Šī priekšrocība var zust, ja tiek ņemtas vērā ar aizsardzības līdzekļiem (ja tie tiek lietoti) un atkritumu apsaimniekošanu (ja tā tiek attiecināta) saistītās izmaksas.

3.12 Kopējās izmaksas nosaka arī apstrādes ilgums. Lēnākas, bet maigākas iedarbības produkti un procesi sadārdzina darbu izmaksas un samazina peļņu. Šķīdinātāji ar augstākiem viršanas

parametriem ļauj vienā reizē noklāt lielāku platību, taču iedarbības laiks ir ilgāks. Attiecībā uz patērētājiem īslaicīgu iedarbību aizstāj ilglaicīgāka iedarbība un potenciāli lielāks kaitējums mājas apstākļos. (RPA pieņēmums, ka patērētājiem laika izjūta ir mazāka, “jo tie parasti veic krāsas noņemšanas darbus savā brīvajā laikā”, ir visnotaļ diskutējams.). Attiecībā uz visiem lietotājiem svarīgu nozīmi iegūs jaunas darba metodes un pārmaiņas darbu plūsmā. Rūpnieciskajiem lietotājiem jebkura pāreja uz produktiem, kuri bāzēti uz ūdens, samazina ventilācijas izmaksas, bet būtiski palielina tvertņu un cauruļvadu izmaksas, lai samazinātu koroziju. Ņemot vērā visus minētos mainīgos lielumus, ir ārkārtīgi grūti prognozēt sekas, kādas var radīt attiecīgo apstrādes veidu ierobežošana. Šajā ziņā īpaši apdraudēti ir patērētāji, un ir maz ticams, ka, ņemot vērā pretrunīgos viedokļus valdību līmenī, pieejamās alternatīvu produktu vai procesu izvēles iespējas patiešām atbildīs viņu interesēm.

3.13 Viena no izplatītākajām DCM kā šķīdinātāja alternatīvām ir metil-2-pirolidons (NMP), kas ir nesen klasificēts kā 2. kategorijas reproduktīvajai veselībai toksiska viela, kā rezultātā to saturošus izstrādājumus aizlieds pārdot patērētājiem (bet ne profesionālajiem vai rūpnieciskajiem lietotājiem). Citi šķīdinātāji, piemēram, 1,3-dioksolāns, ir viegli uzliesmojoši.

3.14 Sistēmas, kas balstītas uz divbāziskajiem esteriem (DBE) — dimetiladipāta, sukcināta un glutarāta savienojumi — patlaban šķiet visperspektīvākās alternatīvas, un maz liecina par to, ka tās varētu radīt būtiskas problēmas cilvēku veselībai vai videi. Arī dimetilsulfoksīds (DMSO) un benzilspirts šķiet relatīvi “droši”. Tomēr tas, vai lietotāji minētos produktus uzskatīs par rentabliem, ir atkarīgs no daudziem faktoriem, un nevar garantēt, ka lietotāji izšķirsies par labu “drošo” alternatīvo produktu plašākai lietošanai.

3.15 Katrā ziņā skaidrs ir tas, ka vienotas, pilnībā pieņemamas pieejas nav un ka nepareiza rīcība var izraisīt pašreizējā relatīvi zemā reģistrēto negadījumu skaita pieaugumu. Problemātiski ir rast tādu risinājumu, kas apmierinātu visas puses, īpaši dalībvalstis ar dažādu pieredzi un ar visnotaļ pamatotu stingru turēšanos noteiktās pozīcijās.

4. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

4.1 Komisijas priekšlikuma mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un vidi, vienlaikus saglabājot iekšējo tirgu dihlorometānam, īpaši kā krāsas noņēmēju būtiskai sastāvdaļai rūpnieciskajā, profesionālajā un sadzīves lietošanā.

4.2 Priekšlikuma mērķis ir aizliegt krāsas noņēmēju uz DCM bāzes pārdošanu plašai sabiedrībai un profesionāļiem, izņemot īpaši apmācītas personas, ko ir licencējušas dalībvalstu kompetentās iestādes. Pārdošana rūpniecības uzņēmumiem būtu iespējama vienīgi tad, ja nodrošināti aizsardzības pasākumi,

piemēram, efektīva ventilācija un piemēroti individuālie aizsardzības līdzekļi. Visiem izstrādājumiem uz DCM bāzes jābūt neizdzēšami marķētiem ar norādi "Tikai rūpnieciskai un profesionālai lietošanai" (un, domājams, tikai attiecīgi licencētām personām).

4.3 Jaunus krāsas noņēmējus uz DCM bāzes nedrīkst laist tirgū, lai piegādātu plašai sabiedrībai vai profesionāļiem pēc 12 mēnešiem kopš šā lēmuma spēkā stāšanās. Visas piegādes abām minētajām grupām būtu aizliedzamas pēc turpmākajiem 12 mēnešiem.

4.4 Šis lēmums stātos spēkā trešajā dienā pēc tā publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

4.5 Priekšlikumam pievienots paskaidrojuma raksts un Komisijas darba dokuments (ietekmes novērtējums). Papildu materiāli ir pieejami ietekmes novērtējumos, ko Komisijai snieguši ārējie konsultanti (RPA, TNO) vai ziņojumos par noteiktiem tematiem (ETVAREAD par tvaika izolatoru efektivitāti). Tos savukārt ir izskatījusi attiecīgā zinātniskā komiteja (SCHER). Nav oficiāla ES riska novērtējuma ziņojuma (RNZ), tā kā DCM neviena no ieinteresētajām pusēm nav definējusi kā prioritāti, neraugoties uz jau izteiktajām bažām.

4.6 Arī dažas ES dalībvalstis (kā arī citi lielākie ekonomiskie un tirdzniecības partneri, piemēram, Šveice un ASV) ir veikušas pētījumus, atbalstot noteiktas un nereti visnotaļ pretrunīgas regulatīvās un politiskās nostājas. Attiecīgās rūpniecības nozares ir sakrājušas apjomīgus datus par dažādu produktu un procesu iespējamajiem riskiem un salīdzinošajām priekšrocībām; nav pārsteidzoši, ka tie ir pretrunīgi. Citu ieinteresēto dalībnieku piezīmes tika apkopotas Eiropas Veselības un drošības nedēļas "Būvēt drošībā" laikā (2004. gadā) pēc Dānijas Krāsotāju apvienības rīkotās ekspertu konferences. Kā norādīja RPA 2007. gada aprīlī, BEUC, EMCEF un ETUC vēl nav izteikušas savu oficiālo nostāju.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 EESK atzīst grūtības, ar ko sastopas Komisija, ierosinot proporcionālu un izmaksu ziņā efektīvu grozījumu Direktīvai 76/769/EEK par DCM kā šķīdinātāja krāsu noņemšanai lietošanu. Ir relatīvi maz reģistrētu un pārbaudītu negadījumu. Šādu gadījumu uzskaitē var būt (vai nebūt) nepilnīga. Esošā likumdošana ne vienmēr ir ievērota un attiecībā uz marķēšanu varētu būt nepietiekama. Pastāv alternatīvi produkti un procesi, taču tie nav izvērtēti un visi ir saistīti ar risku. Ir pamatoti iemesli dalībvalstu viedokļu atšķirībām. Nav garantiju tam, ka kopējais rezultāts būs labvēlīgs jebkurai no visvairāk ietekmētajām grupām.

5.2 EESK arī atzīst, ka acīmredzamu laika ierobežojumu dēļ šī ir pēdējā iespēja ieviest pasākumus iepriekš minētās direktīvas ietvaros. Ja netiek panākta vienošanās par dalībvalstu un Eiropas Parlamenta kopēju nostāju, un ierosinātais lēmums (vai jebkāda tā variācija) netiek pieņemts un īstenots, nebūs turpmākas rīcības līdz visu DCM lietojumu izvērtēšanai saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1907/2006 (REACH).

5.3 EESK izsaka pārliecību, ka šāda kavēšanās ir nevajadzīga un nevēlama, ņemot vērā nepieciešamību aizsargāt vidi un lietotāju veselību darba vietā un ārpus tās. EESK arī uzskata, ka visnotaļ nevēlama būtu iekšējā tirgus sadrumstalošana šī vai jebkura cita jautājuma dēļ. Visām iesaistītajām pusēm jāapzinās nepieciešamība panākt vienošanos. Mērķim vajadzētu būt kontrolēt riskus, nevis nomainīt vienu riska faktoru ar citu.

5.4 Šajā sakarā EESK norāda, ka DCM var droši ražot, uzglabāt, transportēt un lietot slēgtās sistēmās. DCM nav ugunsdrošs un neveicina piezemes ozona veidošanos. Tomēr atvērtās sistēmās, piemēram, krāsu noņemšanā, DCM neapšaubāmi ir saistīts ar problēmām, ko rada tā gaistamība (tas ātri iztvaiko), radīto tvaiku blīvums (tie sakrājas zemākajā punktā vai vietās, kur nav nodrošināta pietiekama ventilācija), un tam ir narkotiska iedarbība (izraisa bezsamaņu un nāvi). Visi minētie faktori rada paaugstinātu risku bērniem. DCM klasificē kā 3. kategorijas kancerogēnu vielu, un šis potenciālais risks nosaka jebkura DCM saturoša produkta marķējumu.

5.5 RPA, kā arī citi ir atzīmējuši, kas tas ir gan maldinoši, gan nepietiekami lietotāju pienācīgai aizsardzībai darba vietā un ārpus tās. Saskaņā ar esošo likumdošanu nav paredzētas riska frāzes (R-frāzes), drošības frāzes (S-frāzes) vai piktogrammas, vai arī tām atbilstošas norādes saskaņā ar pārskatīto ANO Ķīmisko vielu klasifikācijas un marķēšanas globāli harmonizēto sistēmu, kas pienācīgi brīdinātu par narkotisko iedarbību (un tās izraisītu nāves risku) un, vēl jo vairāk, par nopietnu risku bērniem (kas noteikti attiecas uz daudziem produktiem un procesiem sadzīves apstākļos).

5.6 Arī uzsvars uz iespējamo, bet līdz šim nepierādīto kancerogēno risku ir maldinošs. SCHER atzinumā par ETVAREAD ziņojumu par tvaika izolatoriem norādīts, ka metaboliskais mehānisms pelēm nav tāds pats kā cilvēkiem un tādējādi DCM, vadoties no sniegtajiem pierādījumiem, nav uzskatāms par kancerogēnu. Ir maz pierādījumu, kas balstīti uz faktisko lietojumu. Divu svarīgu epidemioloģisku pētījumu rezultāti par grupām, kuras pakļautas DCM iedarbībai, vēl tiek gaidīti. Grupas Eiropas Savienībā var būt bijušas pakļautas arī citu kancerogēnu, piemēram, stirola iedarbībai. RPA nav sniegusi pierādījumus par faktiskajiem riskiem saistībā ar DCM iedarbību, lietojot kā krāsu noņēmēju. Šajos apstākļos prasītā R68 frāze ("iespējams neatgriezenisku seku risks") nav vispiemērotākā.

5.7 Jāatzīmē arī, ka RPA sniegtā negadījumu statistika par laikposmu no 1930. līdz 2007. gadam skaidri parāda, ka bīstama ir stipri pārmērīga DCM ietekme, galvenokārt ļoti sliktu darba apstākļu rezultātā. Atbilstoši dati par alternatīviem procesiem un produktiem nav savākti. Tas, kādā mērā šos datus var attiecināt uz "profesionālajiem" vai "sadzīves" lietojumiem, ir visnotaļ diskutējams. Indikācijas par rūpniecības procesā izraisītām hroniskām (ilglaičīgām) sekām uz veselību var (vai nevar) būt attiecināmas uz akūtām (īstermiņa) iedarbībām uz patērētājiem; negadījumu statistika, uz ko varētu attiecināt iepriekš minēto, ir grūtāk izvērtējama.

5.8 Pētījumos arī tika akcentēts atbilstīgu profesionālās pakļaušanas iedarbībai robežvērtību trūkums attiecībā uz darba vietām visā ES. Robežvērtības vienai un tai pašai vielai (DCM) ievērojami atšķiras dažādās dalībvalstīs un attiecībā pret dažādām vielām (piemēram, DCM attiecībā pret DBE vai DMSO). Ražotājiem jāatzīst savs pienākums rūpēties par saviem darbiniekiem; regulatoriem jānodrošina skaidrs, konsekvents un uz datiem balstīts tiesiskais regulējums, lai to panāktu.

5.9 Šajā sakarā EESK atzīmē Vācijas Darba un sociālo lietu ministrijas izstrādātos Tehniskos noteikumus par bīstamajām vielām TRGS 612 attiecībā uz DCM bāzes ražotu krāsas noņēmēju alternatīvām (2006. gada februāra versijā). Tas varētu būt modelis, no kura vadīties, lai nodrošinātu drošību darba vietā, un tas ir ievērojami sīkāk izstrādāts nekā pašreizējais Komisijas priekšlikums.

5.10 Vairumā gadījumu būtu jāvadās no šādas jautājumu hierarhijas: (a) vai varat padarīt savu procesu drošāku ar aizvietošanas palīdzību? (b) ja nē, tad kāpēc? un (c) vai esat veikuši visu nepieciešamo, lai padarītu savu darba vietu drošu? Būtu pilnībā jāatzīst visi potenciālie riski, kā arī labumi, saistībā ar alternatīvo procesu un produktu izmantošanu. Pirmām kārtām jābūt attiecīgam vērtējumam par sagaidāmajiem rezultātiem, ko var radīt jebkurš lēmums izņemt ievērojamu materiālu daudzumu no tirgus; ko tādā gadījumā darīs lietotāji un vai viņu izvēle nāks par labu viņu personiskajai drošībai?

5.11 Piemēram, dalībvalstī, kurā jau ieviests aizliegums produktiem uz DCM bāzes, kas attiecas gan uz rūpnieciskajiem, gan profesionālajiem lietotājiem, aizliegti ir DCM saturoši produkti, nevis pats DCM. Joprojām ir iespējams uz vietas pagatavot stipras iedarbības krāsu noņēmēju, sajaucot DCM ar metanolu. Šādi iegūtais produkts ir lētāks, taču tam trūkst virsmas aktīvo vielu un tvaika izolatoru, kas palielina pareizi izgatavota produkta efektivitāti un drošību. Tāpēc šāds iznākums būtu nevēlams.

5.12 Kā atzīmēja RPA un Komisija, atšķirības starp dažādām lietotāju kategorijām ir grūti pierādāmas vai nodrošināmas reālajā dzīvē. Vienīgā reālā atšķirība ir tā, ka noteiktā ražošanas objektā notiekošām liela apjoma pastāvīgām krāsu noņemšanas operācijām ir vajadzīgas lielas atklātas ķimikāliju tvertnes, kurās

iegremdē attiecīgos izstrādājumus; ārpus ražošanas objektiem notiekošas operācijas nav balstītas uz iegremdēšanu un tāpēc nav saistītas ar lielām atklātām tvertnēm. Vienā objektā izvietotas ražotnes ir ievērtas citās direktīvās, piemēram, par šķīdinātāju emisijām un notekūdeņu kvalitāti, kas būtu stingru jānodrošina; ārpus ražošanas objektiem notiekošas operācijas ir vairāk atkarīgas no individuālo rūpības un veselā saprāta. Darba devējs ir atbildīgs par to, lai tiktu ievērota pienācīga rūpība, nodrošinot iespējami labāku darba vidi iesaistītajiem darbiniekiem.

5.13 Arī "profesionāļu" kategorijā būtu nodalāmi tie, kas ir nodarbināti specializētās tīrīšanas operācijās (piemēram, grafiti noņemšana, fasāžu restaurācija, vilcienu un lidmašīnu pārkrāsošana), un tie, kam tikai epizodiski nākas nodarboties ar krāsu noņemšanu (celtnieki dekoratori un "patērētāji") kā nepieciešamību, bet laikietilpīgiem priekšdarbiem. Pēdējās no minētajām grupām vajadzības, iespējas un riski ir identiski, un uz tiem būtu attiecināma vienāda pieeja.

5.14 Visbeidzot, ir ierosināts priekšlikums apmācīt un licencēt noteiktus operatorus, kā iespējams risinājums, lai panāktu kompromisu starp dažādajiem viedokļiem. Tomēr būtu grūti pielīdzināt uz DCM bāzētu krāsas noņēmēju lietošanu, piemēram, azbesta novākšanai vai kodolatkritumu apsaimniekošanai, kam katrā ziņā ir vajadzīgas licences. Ņemot vērā šādas sistēmas ieviešanas un pārraudzības izmaksas, ir grūti saskatīt, kā šis priekšlikums varētu apmierināt konkrēto personu vajadzības.

6. Īpašas piezīmes

6.1 Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK neuzskata konkrēto priekšlikumu par samērīgu vai par tādu, kas varētu novest pie negadījumu skaita samazināšanās darba vietās vai ārpus tām. Ievērojot būtiskās faktiskās un politiskās atšķirības starp dalībvalstīm, jāapsver un bez turpmākas kavēšanas jāievieš citas pieejas.

6.2 Tas varētu iekļaut izmaiņas krāsas noņēmēju uz DCM bāzes iepakojumā un marķēšanā, lai pēc iespējas samazinātu negadījumu riskus un pievērstu uzmanību reālajām briesmām. Pārdošana jebkurai personai, kura pastāvīgi nenodarbojas ar krāsu noņemšanu ražošanas objektos vai ārpus tiem, neatkarīgi no tā, vai minētā persona ietilpst profesionāļu vai patērētāju kategorijā, būtu jāierobežo līdz maksimālajam daudzumam 1 l uz vienu iepakojuma vienību un pirkumu. Iepakojumam jābūt nodrošinātam ar bērniem nepieejamu aizdari, kā to paredz esošās vai jaunās ES regulas un direktīvas un/vai EN-ISO standarti 8317:2004 un 862:2005. Lietderīgi būtu arī šauri kakliņi, lai ierobežotu izplūdi, tomēr to efektivitāti mazina pastāvīgā nepieciešamība šo produktu izliet uzklāšanai ar otu. Ražotājiem būtu aktīvi jāveido jaunas un drošākas piegādes sistēmas, ja tie vēlas ilgttermiņā nodrošināt minēto produktu izmantojamību.

Apjoma pārdošanā visiem pārējiem "rūpnieciskajiem" vai "profesionālajiem" lietotājiem pārdojamajiem daudzumiem vajadzētu būt ne mazākiem par 20 litriem. Ražotājiem un piegādātājiem būtu jāatzīst savs pienākums ievērot attiecīgu rūpību un nodrošināt pietiekamu informāciju un apmācību, lai nodrošinātu drošu lietošanu un likvidēšanu jebkuros lietošanas apstākļos.

6.3 Papildus jau esošajām būtu steidzami jāizstrādā jaunas piktogrammas un R un S frāzes attiecībā uz narkotisko iedarbību un brīdinājumi par briesmām bērniem. Uz DCM bāzētiem krāsu noņēmējiem (un citiem produktiem ar līdzīgu iedarbību) atbilstošais teksts attiecībā uz visiem lietotājiem varētu būt aptuveni šāds: "Narkotiska viela: augstā koncentrācijā izraisa bezsamaņu un nāvi"; "Nelietot bērnu un neaizsargātu pieaugušo klātbūtnē"; "Nelietot noslēgtā telpā: tvaikiem ir smacējoša iedarbība". Tas ir pamatots ar pierādījumiem un atbilst faktiskajām vajadzībām. Minētās frāzes nedrīkstētu pazust starp citiem mazāk svarīgiem brīdinājumiem. Efektīvs brīdinājums un nepārprotama piktogramma par nepieciešamību aizsargāt bērnus varētu panākt lielāku efektu nekā daudzi komplicēti padomi. Pašreizējā S2 frāze ("Sargāt no bērniem") šajā ziņā ir nepietiekama.

6.4 Lai sekmētu darba drošības turpmāko uzlabošanu, neapšaubāmi, visā ES jāievieš arī profesionālās pakļaušanas iedarbībai robežvērtības, kas ir standartizētas un savstarpēji saskaņotas. Tas būtu uzskatāms kā pozitīvs REACH programmas rezultāts turpmāko gadu laikā.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

6.5 Laba darba prakse un visu esošo kontroles mehānismu stingra ievērošana neapšaubāmi ir viens no galvenajiem faktoriem risku pārvaldībā gan darba vietās, gan ārpus tām. Ražotāji un mazumtirgotāji ir līdzatbildīgi par labu padomu sniegšanu un par to, lai plašas sabiedrības locekļi un citi neregulāri bīstamo materiālu vai procesu lietotāji varētu ievērot attiecīgos ieteikumus. Drošības norādījumi un aprīkojums būtu jāveicina ar tādu pašu entuziasmu un aktivitāti kā materiāli, attiecībā uz kuriem tie ir nepieciešami.

6.6 Vācijas TRGS 612 izmantotajai pieejai būtu jāveido pamats kontroles sistēmai visas ES mērogā. Papildu tehniskos norādījumus par ventilāciju vai atkritumu likvidēšanu var pievienot pēc vajadzības. Būtu jāpublicē un jāizplata paraugprakses piemēri.

6.7 ASV notiekošie pētījumi par ilglaicīgu DCM iedarbību būtu jāpabeidz pēc iespējas drīzākā laikā un to rezultāti jāiesniedz SCHER izvērtēšanai. Būtu jāizvērtē iespējas apzināt piemērotas grupas pētījumiem Eiropā.

6.8 Būtu jāveic arī sistemātiska ar krāsu noņemšanu saistīto risku izvērtēšana, lai attiecībā uz visiem produktiem un procesiem varētu veikt salīdzinošu novērtējumu. Tas sekmētu labāku izpratni par to salīdzinošajiem iedarbības rādītājiem un riskiem, kā arī iespēju lietotājiem izdarīt apzinātāku izvēli darba vietā un ārpus tās. Tomēr nevienam no šiem priekšlikumiem nevajadzētu kavēt iepriekš minēto kontroles pasākumu pieņemšanu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 68/151/EEK un 89/666/EEK attiecībā uz dažu veidu uzņēmumu publicēšanas un tulkošanas pienākumiem"

COM(2008) 194 galīgā redakcija — 2008/0083 (COD)

(2009/C 77/06)

Eiropas Savienības Padome 2008. gada 23. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvu 68/151/EEK un 89/666/EEK attiecībā uz dažu veidu uzņēmumu publicēšanas un tulkošanas pienākumiem".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2008. gada 21. aprīlī uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 18. septembrī, iecēla *lozia* kgu par galveno ziņotāju un ar 72 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta direktīvas saturu un uzskata, ka šis pasākums ir vēl viens solis uz priekšu administratīvās vienkāršošanas stratēģijas ietvaros saskaņā ar paziņojumā "Labāka regulējuma Eiropas Savienībā stratēģisks pārskats" paredzēto.

1.2 Šis novērtējums ir turpinājums pozitīvajam vērtējumam, ko paudis EESK Vienotā tirgus novērošanas centrs, kas daudzos atzinumos vienmēr atbalstījis uzņēmējdarbības tiesību jomā veiktos administratīvo procedūru vienkāršošanas pasākumus. Tas uzskata, ka, samazinot uzņēmumu izdevumus, šādas iniciatīvas, ja tās neapdraud citu iesaistīto pušu interešu aizsardzību, ievērojami veicina Eiropas uzņēmumu konkurētspēju.

1.3 EESK uzsver, ka izvērtējamā priekšlikuma, ar ko groza Direktīvu 68/151/EEK (pirmā uzņēmumu tiesību direktīva) un Direktīvu 89/666/EEK (vienpadsmitā uzņēmumu tiesību direktīva), mērķis ir administratīvā sloga vienkāršošana un samazināšana tādās jutīgās jomās kā dažu veidu uzņēmumu publicēšanas un tulkošanas pienākumi, kuri bieži vieni ir nesamērīgi un dažkārt nepamatoti.

1.4 EESK atbalsta ierosinātos pasākumus, kurus var īstenot, veicot nelielus grozījumus Kopienas *acquis*, un kuri papildus tam, ka samazina uzņēmumu administratīvo slogu, kā to apliecina veiktais ietekmes novērtējums, novērs iespēju radīt nepamatotus šķēršļus preču un pakalpojumu brīvai aprītei ES.

1.5 Tādēļ EESK pozitīvi vērtē minētos pasākumus un pievienojas Padomei, aicinot Komisiju nākotnē ierosināt jaunus pasākumus ar mērķi samazināt nepamatotu slogu, kas vēl pastāv dažās nozarēs un kurš, nesniedzot lietotājiem nekādu pievienoto vērtību, apgrūtina uzņēmumus un mazina to spējas risināt ar pasaules mēroga konkurenci saistītās problēmas.

1.6 EESK iesaka Komisijai mudināt dalībvalstis turpināt uzņēmumu administratīvā darba vienkāršošanu, visus datus, kas saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem un noteikumiem ir publicējami, darot pieejamus internetā.

2. Vispārīga informācija

2.1 Veikusi virkni 2005. gadā uzsāktu novērtējumu un ņemot vērā principu, ka nelietderīgi izdevumi bremzē Kopienas tautsaimniecisko darbību un ierobežo uzņēmumu konkurētspēju, Komisija sāka īstenot tiesību aktu vienkāršošanas programmu, lai samazinātu uzņēmumu administratīvos izdevumus un pienākumus, kas izriet no spēkā esošajiem tiesību aktiem.

2.2 Komisija 2006. gada 14. novembrī publicēja paziņojumu ar zīmīgu nosaukumu — "Labāks regulējums Eiropas Savienībā" ⁽¹⁾ un darba dokumentu "Administratīvo izmaksu novērtēšana un administratīvā sloga samazināšana Eiropas Savienībā" ⁽²⁾. Abās iniciatīvās uzsvēta nepieciešamība panākt konkrētas saimnieciskās priekšrocības uzņēmumiem, ja šāda vienkāršošana iespējama, negatīvi neietekmējot attiecīgās informācijas izmantotājus.

2.3 Minēto stratēģisko virzību vēlāk nostiprināja 2007. gada marta rīcības programmā administratīvā sloga samazināšanai ⁽³⁾, nosakot mērķi līdz 2012. gadam attiecīgās izmaksas samazināt par 25 %. Programma vēl nav publicēta Oficiālajā Vēstnesī.

⁽¹⁾ "Labāka regulējuma Eiropas Savienībā stratēģisks pārskats", COM(2006) 689 galīgā redakcija, OV C 78, 11.4.2007., 9. lpp.

⁽²⁾ "Administratīvo izmaksu novērtēšana un administratīvā sloga samazināšana Eiropas Savienībā", COM(2006) 691 galīgā redakcija.

⁽³⁾ "Rīcības programma administratīvā sloga samazināšanai Eiropas Savienībā", COM(2007) 23 galīgā redakcija.

2.4 Izmantojot paātrinātu procedūru, 2007. gada martā tika pieņemti vairāki priekšlikumi ar mērķi samazināt administratīvo slogu, un 2007. gada 10. jūlijā Komisija publicēja paziņojumu, kurā bija ietverti vienkāršošanas priekšlikumi uzņēmējdarbības tiesību, grāmatvedības un revīzijas jomā⁽⁴⁾.

2.5 Eiropadome 2008. gada 13. un 14. marta sanāsmē aicināja Komisiju turpināt strādāt šajā virzienā un izvirzīt jaunus vienkāršošanas priekšlikumus⁽⁵⁾.

2.6 Minētajos apstākļos ir izvirzīts izvērtējamais priekšlikums direktīvai par publicēšanas un tulkošanas pienākumu uzņēmējdarbības tiesībās, paredzot informēšanas pienākuma samazināšanu un/vai atcelšanu, ja tas nesniedz pievienoto vērtību lietotājiem.

3. Komisijas priekšlikums

3.1 Komisija norāda, ka izvērtējamās direktīvas mērķis ir nostiprināt Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, samazinot un/vai atceļot administratīvos pienākumus, kas paredzēti spēkā esošajos noteikumos un kuri ne tikai neatbilst attiecīgās informācijas lietotāju prasībām, bet arī veido nelietderīgus papildu izdevumus uzņēmumiem.

3.2 Priekšlikumā Direktīvā 68/151/EEK (pirmajā direktīvā) un Direktīvā 89/666/EEK (vienpadsmitajā direktīvā) paredzēti grozījumi attiecībā uz publicēšanas un tulkošanas pienākumiem, dibinot dažu veidu uzņēmumus.

3.3 Priekšlikumā salīdzinājumā ar Direktīvas 68/151/EEK (par uzņēmējdarbības tiesībām) 3. panta 4. punktā paredzēto ir noteikts jauns obligātais pienākums. Šā panta grozījuma mērķis ir atcelt dažus no pašreizējiem pienākumiem publicēt valstu oficiālajos izdevumos informāciju par uzņēmuma dibināšanu un tā gada pārskatus, kas saskaņā ar spēkā esošajiem noteikumiem jāpublicē katru gadu.

3.4 Šī vienkāršošana nenozīmē pievienotās vērtības samazināšanu lietotājiem, kuriem dalībvalstis nodrošina piekļuvi nepieciešamajai informācijai, jo uzņēmumu reģistra informācija ir pieejama tiešsaistē, pateicoties arvien plašākai elektronisko līdzekļu izmantošanai.

3.5 Dalībvalstīm jāparedz elektroniskā piekļuve informācijai hronoloģiskā secībā un tās var izvirzīt papildu noteikumus tikai tad, ja to izpilde uzņēmumiem nerada lielākas izmaksas.

⁽⁴⁾ Komisijas paziņojums par vienkāršotu uzņēmējdarbības vidi uzņēmējdarbības tiesību, grāmatvedības un revīzijas jomās, COM(2007) 394 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ Briseles Eiropadomes 2008. gada 13. un 14. marta sanāksme, dok. Nr. 7652/08, 1. secinājums.

3.6 Attiecībā uz Direktīvu 89/666/EEK (vienpadsmitā direktīva) par uzņēmējdarbības tiesībām, priekšlikumā paredzēts mainīt pašreizējo praksi, saskaņā ar kuru uzņēmumam, kas reģistrē jaunu filiāli, jānodrošina arī visu paša uzņēmuma lietas dokumentu tulkojumi.

3.7 Jaunajā 4. pantā paredzēts, ka dokumenti jāpublicē vienā no Kopienas oficiālajām valodām, minot, ka ir pietiekami tulkojumu apstiprināt saskaņā ar procedūru, ko atzīst jebkuras dalībvalsts iestādes. Apstiprinājums jāatzīst visām dalībvalstīm; atbilstoši mērķim cik vien iespējams samazināt tulkošanas un apstiprināšanas izmaksas tās nedrīkst izvirzīt citas formālas prasības kā 1. un 2. punktā paredzētās.

3.8 Salīdzinot ar iepriekšējām direktīvām, jaunās direktīvas juridiskais pamats netiek grozīts, tādējādi tas ir Līguma 44. panta 2. punkta g) apakšpunkts. Turklāt Komisija uzskata, ka subsidiaritātes un proporcionalitātes princips ir ievērots un pamatots.

3.9 Komisija norāda, ka paredzētos grozījumus un ietekmes novērtējumu rūpīgi izvērtējušas un vispārēji atbalsta plaši pārstāvētas ieinteresētās puses (110 ieinteresētās puses no 22 dalībvalstīm). Minētie pozitīvie rezultāti ir publiskoti Iekšējā tirgus un pakalpojumu ģenerāldirektorāta (DG MARKT) tīmekļa vietnē.

3.10 Saskaņā ar Komisijas veiktajiem aprēķiniem, kas iekļauti ietekmes novērtējumā, ietaupījumi saistībā ar gada pārskatu publicēšanu būtu aptuveni 410 miljonu *euro* gadā un aptuveni 200 miljonu *euro* gadā saistībā ar reģistros izdarīto izmaiņu publicēšanu. Tulkošanas un apstiprināšanas izmaksu ietaupījums būtu aptuveni 22 miljoni *euro*.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Vairākos Vienotā tirgus novērošanas centra sagatavotajos atzinumos EESK atzinīgi vērtējusi administratīvo procedūru vienkāršošanas iniciatīvu, kas izvirzīta paziņojumā "Labāka regulējuma Eiropas Savienībā stratēģisks pārskats".

4.2 Komiteja savos atzinumos pilnībā atbalsta šo programmu, kas sniedz konkrētu ieguldījumu Eiropas uzņēmumu konkurētspējas palielināšanā, samazinot uzņēmumu izdevumus, kuri uzņēmējdarbības tiesību jomā šķiet lielā mērā novecojuši un pārmērīgi. Ierosinātie pasākumi tomēr neapdraud citu iesaistīto pušu interešu aizsardzību.

4.3 EESK uzsver, ka šī programma, ietekmējot tādas jutīgas jomas kā publicēšanas un tulkošanas pienākumi, ne vien ļauj ievērojami samazināt izdevumus, kā to parāda ietekmes novērtējums, bet palielina Eiropas dimensijas ticamību, novēršot jebkādu iespējamo vēlmi radīt mākslīgus un nepamatotus šķēršļus preču un pakalpojumu brīvai aprītei ES.

4.4 Komiteja pieņem zināšanai, ka jau uzsāktās iniciatīvas ir pieņemtas, rūpīgi izvērtējot sasniedzamos mērķus un veltot pienācīgu uzmanību subsidiaritātes un proporcionalitātes prin-

cipu ievērošanai, kā arī padziļināti apspriežoties ar visām ieinteresētajām pusēm.

4.5 Tādēļ Komiteja atbalsta ierosinātās direktīvas saturu, uzskatot to par atzīstamu panākumu vispārējās stratēģijas ietvaros, un, pilnībā atbalstot Padomi, aicina Komisiju rīkoties citās nozarēs un jomās, kurās nepieciešami vienkāršošanas pasākumi, lai samazinātu daudzus pienākumus, kas vēl apgrūtina uzņēmumu darbu.

Brisele, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktām informācijas atklāšanas prasībām vidējiem uzņēmumiem un konsolidētu pārskatu sastādīšanas pienākumu"

COM(2008) 195 galīgā redakcija — 2008/0084 (COD)

(2009/C 77/07)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. panta 1. punktu 2008. gada 23. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktām informācijas atklāšanas prasībām vidējiem uzņēmumiem un konsolidētu pārskatu sastādīšanas pienākumu".

Komitejas Birojs 2008. gada 21. aprīlī uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā (2008. gada 18. septembra sēdē) saskaņā ar Reglamenta 20. pantu un 57. panta 1. punktu iecēla Cappellini kgu par galveno ziņotāju un ar 59 balsīm par un 1 balsi pret pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Ceturtajā uzņēmējdarbības tiesību direktīvā mazajiem uzņēmumiem paredzētie izņēmumi ir attiecināti arī uz vidējiem uzņēmumiem, tādējādi samazinot uzņēmumiem informēšanas slogu.

1.2 EESK atzinīgi vērtē arī ierosinātos Septītās direktīvas grozījumus, kas precizē mijiedarbību starp šīs direktīvas un Starptautisko finanšu pārskatu standartu konsolidētajiem noteikumiem.

1.3 EESK īpaši atzinīgi vērtē to, ka ir sasniegts mērķis vienkāršot finanšu pārskatus: pārskatu lietotājiem nav būtiska informācijas zuduma, un citas ieinteresētās personas šīs priekšlikums

patatā neskar. Ierosinātā vienkāršošana ir orientēta uz MVU un finanšu informācijas lietotāju vajadzībām.

1.4 Patlaban trūkst pētījumu un apstiprināto pierādījumu attiecībā uz lietotāju vajadzībām, kuras dažādās ES dalībvalstīs var būt atšķirīgas. Pirms ieviest turpmākus grozījumus attiecībā uz finansiālajām prasībām MVU, būtu jāizvērtē pašreizējais stāvoklis Ceturtajā un Septītajā direktīvā paredzēto iespēju izmantošanā. Šajā izpētē būtu jāiekļauj (a) esošo iespēju izmantošana, (b) dalībvalstu sniegtā motivācija, skaidrojot konkrēto iespēju izvēli, un (c) pārskats par dalībvalstu sekmēm savu mērķu sasniegšanā.

1.5 Tādēļ EESK iesaka veikt izpēti šajā jomā, nodrošinot pamatu racionāliem politikas priekšlikumiem nākotnē.

1.6 Grāmatvedības prasības bija viena no pirmajām Eiropas līmenī saskaņotajām likumdošanas jomām. EESK atgādina, ka tas ir viens no galvenajiem elementiem kopējā tirgus izveidē, un uzsver harmonizācijas nozīmi līdzvērtīgu noteikumu nodrošināšanā ES.

1.7 MVU veiktās pārrobežu tirdzniecības apjoms ES pieaug. Tāpēc ir svarīgi pilnveidot finanšu pārskatu sistēmu un noteikumu harmonizāciju, lai (a) veicinātu šo tirdzniecības izaugsmi un (b) radītu līdzvērtīgu spēles noteikumus.

2. Pamatojums

2.1 Savos 2007. gada 8. un 9. marta secinājumos Eiropadome uzsvēra, ka administratīvā sloga samazināšana ir svarīgs Eiropas ekonomikas stimulēšanas pasākums, jo īpaši ņemot vērā ieguvumus, ko tas dotu maziem un vidējiem uzņēmumiem.

2.2 Tā uzsvēra, ka ir vajadzīgi kopīgi Eiropas Savienības un dalībvalstu centieni, lai samazinātu administratīvo slogu, vienkāršojot grāmatvedības noteikumus attiecībā uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem; šādu pasākumu tiesiskais pamats būtu Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. panta 1. punkts ⁽¹⁾.

2.3 Grāmatvedība un revīzija tika atzītas par jomu, kurā samazināt uzņēmumiem Kopienā administratīvo slogu ⁽²⁾.

2.4 Īpaša uzmanība tika pievērsta tam, lai papildus atvieglotu mazo un vidējo uzņēmumu pārskatu sniegšanu.

2.5 Iepriekš tika veikti vairāki grozījumi, lai ļautu uzņēmumiem, kuri ietilpst Direktīvas 78/660/EEK un Direktīvas 83/349/EEK darbības jomā, izmantot grāmatvedības uzskaites metodes atbilstīgi Starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (SFPS).

2.6 Ievērojot Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada Regulu (EK) Nr. 1606/2002 par starptautisko grāmatvedības standartu piemērošanu ⁽³⁾, uzņēmumiem, kuru vērtspapīri tiek kotēti jebkuras dalībvalsts regulētā tirgū, jāsaprot konsolidēti pārskati atbilstīgi SFPS; un tādejādi tie ir atbrīvoti no lielākās daļas Direktīvu 78/660/EEK un 83/349/EEK prasībām. Tomēr maziem un vidējiem uzņēmumiem Kopienā minētās direktīvas joprojām ir pamats pārskatu sagatavošanai.

2.7 Uz maziem un vidējiem uzņēmumiem bieži attiecinātos pašus noteikumus ko uz lielajiem uzņēmumiem, bet to īpašās

pārskatu vajadzības gandrīz nav novērtētas. Jo īpaši pieaugošais informācijas sniegšanas prasību skaits rada šiem uzņēmumiem problēmas. Daudzie pārskata sagatavošanas noteikumi rada finansiālu slogu un var kavēt efektīvu kapitāla izmantošanu produktīviem nolūkiem.

2.8 Regulas (EK) Nr. 1606/2002 piemērošana ir radījusi vajadzību precizēt saistību starp Direktīvā 83/349/EEK un SFPS noteiktajiem pārskatu standartiem.

2.9 Ja dibināšanas izdevumus var uzskatīt par bilances aktīviem, Direktīvas 78/660/EEK 34. panta 2. punktā noteikts, ka šādi izdevumi jāpaskaidro pārskata pielikumā.

2.10 Mazos uzņēmumus saskaņā ar minētās direktīvas 44. panta 2. punktu var atbrīvot no minētās prasības sniegt informāciju. Lai samazinātu nevajadzīgu administratīvo slogu, būtu jānodrošina iespēja atbrīvot arī vidējos uzņēmumus no šādām informācijas atklāšanas prasībām.

2.11 Direktīva 78/660/EEK nosaka informēšanas prasības attiecībā uz apgrozījuma sadalījumu pa darbības jomām un ģeogrāfiskajiem tirgiem. Prasība attiecas uz visiem uzņēmumiem, bet mazos uzņēmumus saskaņā ar minētās direktīvas 44. panta 2. punktu var atbrīvot no šā pienākuma. Lai samazinātu nevajadzīgu administratīvo slogu, būtu jānodrošina iespēja atbrīvot arī vidējos uzņēmumus no minētās informēšanas prasības.

2.12 Saskaņā ar Direktīvu 83/349/EEK mātesuzņēmumam jāsaprot konsolidēti pārskati pat tad, ja tā vienīgajam meitasuzņēmumam vai visiem meitasuzņēmumiem kopā nav būtiskas nozīmes Direktīvas 83/349/EEK 16. panta 3. punkta izpratnē. Tādējādi šie uzņēmumi tiek iekļauti Regulas (EK) Nr. 1606/2002 darbības jomā un tiem ir jāsaprot konsolidēti finanšu pārskati saskaņā ar SFPS. Šo prasību uzskata par apgrūtināšanu, ja mātesuzņēmumam ir tikai nebūtiski meitasuzņēmumi.

2.13 Tāpēc būtu jānodrošina iespēja atbrīvot mātesuzņēmumu no pienākuma sastādīt konsolidētus pārskatus un konsolidētu gada pārskatu, ja minētā mātesuzņēmuma visi meitasuzņēmumi gan atsevišķi, gan kopumā uzskatāmi par nebūtiskiem.

2.14 Tā kā šīs direktīvas mērķis — mazināt administratīvo slogu, kas saistīts ar vidēju uzņēmumu informācijas sniegšanu un konsolidētu pārskatu sastādīšanas pienākumiem — nav

⁽¹⁾ OVC 325, 24.12.2002., 35. lpp.

⁽²⁾ "ES projekts par administratīvo izmaksu sākotnējo novērtēšanu un samazināšanu. Otrais starpposma ziņojums", 2008. gada 15. janvāris, 37. lpp. Beigu ziņojums vēl nav publicēts. (Skat. 6. zemsvītras piezīmi, COM(2008) 195 galīgā redakcija.)

⁽³⁾ OVL 243, 11.9.2002., 1. lpp.

pienācīgi sasniedzams dalībvalstīm rīkojoties atsevišķi, un tādējādi tā apjoma un rezultātu dēļ mērķis ir labāk sasniedzams Kopienas līmenī, Kopiena var paredzēt pasākumus saskaņā ar Līguma 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu.

2.15 Saskaņā ar turpat izklāstīto proporcionalitātes principu šajā direktīvā paredzētā darbība nepārsniedz to, kas ir vajadzīga, lai sasniegtu minētos mērķus.

2.16 Tādēļ būtu attiecīgi jāgroza Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Direktīvas 78/660/EEK (Ceturtnā uzņēmējdarbības tiesību direktīva) ⁽⁴⁾ grozījumu mērķis ir vienkāršot vidējo uzņēmumu finanšu pārskatus ⁽⁵⁾ un īstermiņa perspektīvā atbrīvot tos no finanšu pārskatu sloga. Šīm izmaiņām vajadzētu sekmēt administratīvā sloga samazinājumu, nezaudējot būtisku informāciju.

3.2 Direktīvas 83/349/EEK (Septītā uzņēmējdarbības tiesību direktīva) ⁽⁶⁾ grozījuma mērķis ir precizēt šīs direktīvas un Starptautisko finanšu pārskatu standartu konsolidēto noteikumu mijiedarbību.

3.3 Konsultācijas un ietekmes novērtējums

3.3.1 Diskusiju par to, kā panākt būtiskus regulatīvā sloga samazinājumus MVU Ceturtnās un Septītās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas ietvaros EK uzsāka savlaicīgi, vienlaikus ar konsultāciju procesu, ņemot vērā mērķi nodrošināt MVU uzplaukumu Eiropas vienotajā tirgū. MVU regulatīvā sloga problēmu pastāvīgi rada sākotnējie noteikumi, kas paredzēti lieliem uzņēmumiem. Šādi noteikumi nav nepieciešami attiecībā uz MVU un nereti rada ievērojamu administratīvo un izmaksu slogu.

3.4 Vienkāršošana, kas orientēta uz MVU un finanšu informācijas lietotāju vajadzībām

3.4.1 Ir svarīgi, lai diskusijas pievērstos ne tikai finanšu pārskatu prasību "vienkāršošanai", bet arī "nozīmībai" attiecībā uz MVU pretstatā lielām biržā kotētām sabiedrībām. Debates par vienkāršošanu ir orientētas uz izmaksām, savukārt debates par nozīmību — uz finanšu pārskatu sniegtajiem ieguvumiem un uz konkrētajiem lietotājiem un to vajadzībām.

3.4.2 "Grāmatvedības direktīvas" vienkāršošanai jābalstās uz MVU un pārskatu lietotāju faktiskajām vajadzībām. Lai finanšu pārskati būtu lietderīgi un būtiski, Eiropas MVU finanšu pārskatu sistēmas attīstībā izšķirīga nozīme ir lietotāju un to vajadzību apzināšanai. Lietotāji ir daudzveidīgi: finanšu iestādes (reitingi), valsts iestādes (nodokļi, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana) u.c.

3.4.3 Svarīgi ir arī tas, ka paši MVU ir nozīmīgi finanšu informācijas lietotāji, piemēram, kā piegādātāji un citu MVU līgumpartneri, situācijās, kad ir nepieciešama kredītspējas novērtēšana.

3.4.4 Vienkāršojot grāmatvedības noteikumus attiecībā uz MVU, ir svarīgi veikt rūpīgu ietekmes novērtējumu, tostarp izvērtējot finanšu pārskatu sniegtos ieguvumus, kā arī izmaksu/administratīvos slogus. Šādos ietekmes novērtējumos būtu jāņem vērā iemesli, kuru dēļ sākotnēji ieviestas finanšu pārskatu prasības, un iesaistīto personu intereses (pārredzamība u.c.), ko tām vajadzēja aizsargāt.

3.5 Saskaņošana, lai nodrošinātu līdzvērtīgus noteikumus Eiropas Savienībā

3.5.1 MVU pārrobežu tirdzniecības apjoms ⁽⁷⁾ ES pieaug. Tāpēc ir svarīgi pilnveidot finanšu pārskatu sistēmu un noteikumu harmonizāciju, lai (a) veicinātu šo tirdzniecības izaugsmi un (b) radītu līdzvērtīgus spēles noteikumus. Tas varētu prasīt mazāk izvēles variantu un virzību uz maksimālu harmonizāciju, piemēram, finanšu informācijas publicēšanas un šādas informācijas publiskās pieejamības jomā.

3.6 Bez obligātiem starptautiskajiem grāmatvedības standartiem MVU

3.6.1 Starptautisko grāmatvedības standartu padomes (SGSP) MVU projekts izrietēja no standartu izstrādātāju, grāmatvežu un citu ieinteresēto personu prasībām radīt alternatīvu pilna apjoma Starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (SFPS). SGSP, kas sākotnēji nevēlējās uzņemties šo projektu, tika pārliecināta, ka minēto ieinteresēto personu vairākums vēlas, lai tas tiktu īstenots, un ka tikai SGSP piemīt vajadzīgā uzticamība un autoritāte, lai radītu kvalitatīvus un piemērojamus grāmatvedības standartus. Tomēr šī projekta sākumpunkts bija pilna apjoma SFPS, kas paredzēti biržā kotētām sabiedrībām.

⁽⁷⁾ Skat. EESK atzinumus par iekšējā tirgus nozīmi:
— CESE 952/2006 "Normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija" (INT/296), OV C 309, 16.12.2006., 18. lpp.;
— CESE 89/2007 "Pārskats par vienoto tirgu" (INT/332), OV C 93, 27.4.2007., 25. lpp.;
— CESE 1187/2008 "Politiskie pasākumi MVU atbalstam" (INT/390) (vēl nav publicēts OV);
— CESE 979/2008 "Starptautiskais publiskais iepirkums" (INT/394) (vēl nav publicēts OV).

⁽⁴⁾ OV L 222, 14.8.1978., 11. lpp. Direktīvā jaunākie grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2006/46/EK (OV L 224, 16.8.2006., 1. lpp.).

⁽⁵⁾ Ceturtnās uzņēmējdarbības tiesību direktīvas 27. pantā (vidējie uzņēmumi) sniegtās definīcijas.

⁽⁶⁾ OV L 193, 18.7.1983., 1. lpp. Direktīvā jaunākie grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 2006/99/EK (OV L 363, 20.12.2006., 137. lpp.).

3.6.2 Pilna apjoma SFPS tika izstrādāti, orientējoties uz biržā kotētu sabiedrību finanšu pārskatu izmantošanu un akcionāru vajadzībām. Kā minēts iepriekš, MVU finanšu pārskati biežāk tiek izmantoti iekšējai vai neformālai lietošanai (saistībā ar piegādātājiem, līgumslēdzējiem, finanšu iestādēm u.c.), nevis saistībā ar juridiskiem vai cita veida pienākumiem atskaitīties plašam lietotāju lokam.

3.6.3 SFPS vai citu jaunu noteikumu, kas balstīti uz biržā kotētām sabiedrībām paredzētajiem, obligāta piemērošana MVU radītu būtiskus administratīvus slogus un finansiālas izmaksas, kas būtu lielāki nekā jebkura pozitīva ietekme. Arī ciešā saikne starp gada pārskatiem un nodokļu deklarācijām liktu MVU dažādās dalībvalstīs veikt divkārtus finanšu pārskatus, kas tādējādi vēl vairāk palielinātu administratīvo slogu.

3.7 Direktīvu vienkāršošana

3.7.1 Attiecībā uz iespējām panākt Grāmatvedības direktīvu noteikumu vienkāršojumus attiecībā uz MVU, kas galvenokārt izpaužas kā šajās direktīvās paredzēto iespēju paplašinājumi,

pirms jaunu direktīvu ieviešanas ir svarīgi izvērtēt, kā šīs iespējas darbojas dalībvalstīs. Turklāt EESK iesaka sistemātiski visos līmeņos piemērot principu "tikai vienreiz" ⁽⁸⁾.

3.7.2 Pirms ieviest turpmākus grozījumus attiecībā uz finansiālajām prasībām MVU, būtu jāizvērtē pašreizējais stāvoklis Ceturtajā un Septītajā direktīvā paredzēto iespēju izmantošanā. Šajā izpētē būtu jāiekļauj (a) esošo iespēju izmantošana, (b) dalībvalstu sniegtā iespēju izveles motivācija un (c) pārskats par dalībvalstu sekmēm savu mērķu sasniegšanā.

3.7.3 Būtiska problēma pašreizējā situācijā ir "lejupēja" pieeja, kas (a) rada administratīvu slogu MVU un (b) mazina finanšu pārskatu sistēmu un standartu piemērotību šiem uzņēmumiem (1. piezīme). Nākotnē, pārskatot finanšu pārskatu sistēmu ES, šī problēma būtu jārisina, izmantojot "augšupēju" pieeju. Šāda pieeja būtu vērsta uz MVU un citu ieinteresēto pušu vajadzībām, kā arī balstīta uz lietotāju un viņu vajadzību apzināšanu, kā ierosināts iepriekš minētajos priekšlikumos.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Dažādi politiski pasākumi, izņemot atbilstoša finansējuma piešķiršanu, kuru mērķis ir veicināt mazo un vidējo uzņēmumu izaugsmi un attīstību" (izpētes atzinums), INT/390.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par divriteņu vai trīsriteņu mehānisko transportlīdzekļu ar tiesību aktiem noteikto marķējumu” (kodificēta versija)

COM(2008) 318 galīgā redakcija — 2006/0099 (COD)

(2009/C 77/08)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 18. jūnijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par divriteņu vai trīsriteņu mehānisko transportlīdzekļu ar tiesību aktiem noteikto marķējumu” (kodificēta versija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komitejai nav komentāru par to, Komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē) vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vadītāja sēdekli lauksaimniecības vai mežsaimniecības riteņtraktoros” (kodificēta versija)

COM(2008) 351 galīgā redakcija — 2008/0115 (COD)

(2009/C 77/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 7. jūlijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par vadītāja sēdekli lauksaimniecības vai mežsaimniecības riteņtraktoros” (kodificēta versija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 447. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai uzņēmējdarbības tiesību jomā par viena īpašnieka sabiedrībām ar ierobežotu atbildību” (kodificēta versija)

COM(2008) 344 galīgā redakcija — 2008/0109 (COD)

(2009/C 77/10)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 44. pantu 2008. gada 7. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai uzņēmējdarbības tiesību jomā par viena īpašnieka sabiedrībām ar ierobežotu atbildību” (kodificēta versija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 447. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. .../... [...] par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm” (kodificēta versija)

COM(2008) 369 galīgā redakcija — 2008/0126 (COD)

(2009/C 77/11)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2008. gada 7. jūlijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. .../... [...] par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm” (kodificēta versija)

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un Komitejai par to nav nekādu komentāru, Komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē) vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu"

COM(2008) 19 galīgā redakcija — 2008/0016 (COD)

(2009/C 77/12)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. panta 1. punktu un 95. pantu 2008. gada 3. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanas veicināšanu"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — Ribbe kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), ar 105 balsīm par, 38 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi novērtēja Eiropadomes 2007. gada plānus klimata aizsardzības jomā, kuri tostarp bija jāīsteno ar minēto direktīvu.

1.2 Tā nepārprotami atbalsta Komisijas izteikumus, ka vēlamā atjaunojamo enerģijas avotu (turpmāk tekstā — AEA) izmantošana ir lietderīga ne tikai klimata politikā, bet tai ir vai var būt arī acīmredzami pozitīva ietekme uz enerģijas piegādes drošumu, reģionālās un vietējās attīstības iespējām, reģionālo un vietējo attīstību, eksporta izredzēm, sociālo kohēziju un nodarbinātības iespējām, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī neatkarīgiem enerģijas ražotājiem.

1.3 No šāda viedokļa EESK atbalsta direktīvas projektu un attiecībā uz atjaunojamajiem enerģijas avotiem izvirzīto 20 % mērķi. Komiteja uzskata, ka AEA ne tikai veicina klimata aizsardzību, bet ir arī pareizs stratēģisks uzstādījums enerģētikas politikas jomā, kas palīdzēs sasniegt lielāku enerģētisko neatkarību un tātad arī augstāku apgādes drošumu.

1.4 Cieši saistīti un savstarpēji papildinoši ir šajā projektā apskatītie mērķi, proti, "CO₂ samazināšana par 20 % līdz 2020. gadam" un uzdevums "kopējā enerģijas patēriņā panākt AEA īpatsvaru 20 % apjomā", kuru paredzēts īstenot ar citu direktīvu palīdzību⁽¹⁾. Tai pašā laikā tie uzskatāmi par diviem neatkarīgiem mērķiem. Vēl jo vairāk tādēļ, ka dažu AEA ietekme klimata izpratnē ne vienmēr ir viennozīmīgi labvēlīga (sk. 6. punktu "Agrodegvielas").

1.5 Tā kā noteikti nepieciešamā mūsu enerģētiskās sistēmas pārveide būs saistīta ar lielām investīciju izmaksām, jāpievērš

⁽¹⁾ Sk. 3.5. punktu.

uzmanība tam, lai dalībvalstīm tiktu piedāvāta būtiska rīcības brīvība, lai tās vienmēr varētu aktīvāk darboties jomās, kurās, vērtējot no klimata aizsardzības un darba vietu radīšanas aspekta, ar mazākajām izmaksām var panākt lielāko labumu.

1.6 EESK uzsver, ka tā noteikti atzīst vajadzību plašāk izmantot AEA un apzinās, ka vidējā termiņā un ilgtermiņā ir jāpanāk daudz lielāks skaitlis nekā līdz 2020. gadam iecerētie 20 %, lai sasniegtu Padomes augstos mērķus (CO₂ emisiju samazinājums par 60–80 % un lielāka enerģētiskā neatkarība).

1.7 EESK secina, ka stratēģiskais lēmums, kas paredz dīzeļdegvielas vai benzīna daļēju aizstāšanu ar agrodegvielām, ir viens no neefektīvākajiem un dārgākajiem klimata aizsardzības pasākumiem un pašlaik nozīmē finanšu līdzekļu ļoti nepareizu sadali. EESK nevar saprast, kādēļ politiski visvairāk jāatbalsta tieši dārgākie pasākumi, jo īpaši ņemot vērā, ka līdzās ekonomiskiem jautājumiem neatbildēti ir ļoti daudzi vides un sociālie jautājumi (sk. 6. punktu). Tāpēc tā neatbalsta atsevišķo mērķi par agrodegvielu 10 % īpatsvaru.

1.8 Atzinīgi novērtēts tas, ka ES plāno izstrādāt ilgtspējas kritērijus agrodegvielām. Tomēr projektā formulētie ekoloģiskie kritēriji nav pietiekami plaši, sociālie jautājumi vispār netiek izskatīti, un līdz ar to šajā aspektā direktīvas projekts ir nepietiekams⁽²⁾.

2. Ievads

2.1 Direktīvā paredzēts noteikt vispārējus saistošus mērķus attiecībā uz AEA plašāku izmantošanu. Līdz 2020. gadam tiek plānots panākt AEA 20 % īpatsvaru ES kopējā enerģijas

⁽²⁾ Vajadzību pievērsties ekoloģiskiem un sociāliem ilgtspējas kritērijiem agrodegvielām EESK jau izskatījusi iepriekšējos atzinumos, proti, "Biodegvielu nozares progressa ziņojums" (TEN/286, CESE 1449/2007, OV C 44, 16.2.2008., 34. lpp.) un "Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana un autotransports" (NAT/354, CESE 1454/2007).

patēriņā, kā arī visām dalībvalstīm obligāti jāsasniedz vismaz 10 % biodegvielas ⁽³⁾ īpatsvars transporta nozarē ⁽⁴⁾.

2.2 Eiropā 20 % īpatsvara mērķis jāsasniedz, īstenojot obligāti nosakāmus valstu individuālos mērķus, kas ir norādīti I pielikuma A daļā. Turklāt valstu rīcības plānos dalībvalstīm jānosaka mērķi elektrības, apkures/dzesēšanas un transporta/agrodegvielu nozarēs, kā arī attiecīgie pasākumi, lai sasniegtu šos mērķus.

2.3 Direktīva ir balstīta uz 2007. gada pavasara Eiropas Padomes sanāksmes laikā pieņemtajiem lēmumiem. Pamatojums ir tāds, ka, izmantojot atjaunojamus enerģijas avotus, ir jācenšas novērst klimata pārmaiņas. Tajā pašā laikā tiek norādīts, ka tieši "atjaunojamo enerģijas avotu jomai īpaši raksturīga spēja .. izmantot vietējos un decentralizētos enerģijas avotus, kā arī stimulēt pasaules klases augsto tehnoloģiju nozares".

2.4 Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju atjaunojamie enerģijas avoti "lielākoties ir vietējie resursi, tie nav atkarīgi no ierasto enerģijas avotu pieejamības nākotnē, un to decentralizētā būtība mūsu ekonomikas vairāk aizsargā no nepastāvīgas energoapgādes". Tātad energoapgādes drošums līdz ar klimata aizsardzību, jauninājumiem un ekonomikas attīstību ir vēl viens būtisks Komisijas pamatojums.

2.5 Komisija argumentē, ka "atjaunojamo enerģijas avotu un tehnoloģiju tirgus paplašināšanai ir ... acīmredzama pozitīva ietekme uz enerģijas piegādes drošumu, reģionālās un vietējās attīstības iespējām, reģionālo un lauku apvidu attīstību, eksporta izredzēm, sociālo kohēziju un nodarbinātības iespējām, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, kā arī neatkarīgiem enerģijas ražotājiem".

2.6 Direktīvā ir noteikti ne tikai minētie kvantitatīvie mērķi, bet tostarp ir regulēta arī:

- atjaunojamo enerģijas avotu īpatsvara aprēķināšana (5. pants), tostarp importa jautājums;
- izcelsmes apliecinājumi (6.–10. pants);
- pieeja elektrotīklam (14. pants);
- vides ilgtspējas kritēriji agrodegvielām, kā arī to ietekme uz klimatu (15. pants un turpmākie panti);

⁽³⁾ Direktīvas projektā oficiāli tiek lietots termins "biodegvielas". Dažādos atzinumos EESK ir norādījusi uz daudzām vides problēmām, kas izriet no šīm "bioloģiskajām degvielām". Tā kā zilbe "bio" rada iespaidu, ka runa ir par ekoloģiski nevainojamu izstrādājumu (sk. "bioloģiskā lauksaimniecība"), savā atzinumā termina "biodegviela" vietā EESK lieto neitrālu terminu "agrodegviela".

⁽⁴⁾ Direktīvas projektā teikts: "... ir ierosināts, ka transporta nozarē līdz 2020. gadam visām dalībvalstīm jāsasniedz vismaz 10 % atjaunojamo enerģijas avotu īpatsvars (galvenokārt biodegviela)."

— valstu atbalsta shēmu sistēma, lai novērstu konkurences izkropļošanu.

2.7 Pieņemot jauno direktīvu, tiks atcelta Direktīva 2001/77/EK par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu iekšējā elektrības tirgū, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus — direktīvā bija paredzēts sasniegt līdzšinējo mērķi "līdz 2010. gadam sasniegt no atjaunojamiem enerģijas avotiem ražotas elektrības 21 % īpatsvaru kopējā elektrības patēriņā", kā arī Direktīva 2003/30/EK par biodegvielas un citu atjaunojamo veidu degvielas izmantošanas veicināšanu transportā — direktīvā bija noteikts mērķis līdz 2010. gadam sasniegt 5,75 % biodegvielas īpatsvaru.

3. Vispārējās piezīmes par direktīvas svarīgākajiem un klimata politikas mērķiem

3.1 Eiropadome 2007. gadā ir "apliecinājusi, ka pilnīgām emisijas samazināšanas saistībām jābūt pasaules mēroga oglekļa dioksīda tirgus mugurkaulam. Attīstītajām valstīm jāturpina uzņemties vadība, apņemoties kolektīvi līdz 2020. gadam samazināt savas siltumnīcefekta gāzu emisijas par 30 % salīdzinājumā ar 1990. gadu. Turklāt līdz 2050. gadam tām jācenšas samazināt savas emisijas par 60 līdz 80 % salīdzinājumā ar 1990. gadu".

3.2 Iesniegtais direktīvas projekts ir šā lēmuma īstenošanas sastāvdaļa. EESK atbalsta Eiropadomes lēmumus par klimatu un uzsver, ka enerģijas taupīšanai un efektivitātei jābūt augstākajai prioritātei. Plašāka AEA izmantošana skars visas nozares; to noteiks ne tikai klimata pārmaiņas, bet vidējā termiņā un ilgtermiņā tā būs nepieciešama kaut vai tikai paredzamās fosilo resursu samazināšanās dēļ. Arī šobrīd vērojama fosilo enerģijas veidu straujais cenu kāpums veicinās to, ka daudzu AEA izmantošana ātrāk kļūs rentabla.

3.3 EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka Komisija paskaidrojošā tekstā izvērtē ne tikai klimata aspektus, bet būtisku nozīmi piešķir arī energoapgādes drošuma un darba vietu jautājumiem. Vairākkārt tiek uzsvērts, cik svarīgas decentralizētās energoapgādes struktūras var būt, piemēram, reģionu ekonomiskajam sniegtam un lauku apvidiem (2.4. un 2.5. punkts). Komiteja tam pilnībā piekrīt. Tomēr tā uzskata, ka tieši šajos aspektos atsevišķas AEA stratēģijas noteikti jāizvērtē daudz diferencētāk, nekā tas ir bijis līdz šim.

3.4 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka Eiropas vadošā loma, attīstot un ieviešot AEA, pozitīvi ietekmē gan klimata politiku, gan perspektīvā sniedz priekšrocības Eiropai kā vietai uzņēmējdarbības veikšanai. Direktīvas projekts ir nepārprotams enerģētikas, vides un rūpniecības politikas signāls arī pasaules valstu sabiedrībai, ņemot vērā paredzētās starptautiskās sarunas par klimata jautājumiem.

3.5 Faktiskais "sloga sadalījums," citiem vārdiem sakot, attiecīgais valstu ieguldījums, lai Eiropā samazinātu CO₂ emisijas kopumā par 20 %, ir noteikts "Priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumam par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcefekta gāzu samazināšanas jomā līdz 2020. gadam," (COM(2008) 17 galīgā redakcija) un "Priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai pilnveidotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu" (COM (2008) 16 galīgā redakcija).

3.6 Uzdevumu līdz 2020. gadam sasniegt AEA 20 % īpatvaru EESK no politikas stratēģijas viedokļa uzskata par lietderīgu, kā arī par tehniski un ekonomiski īstenojamu, turklāt tādējādi iespējams ātrāk pievērsties jaunai enerģētikas politikai, kuras pamatā vairs nav fosilās enerģijas izmantošana. Tāpat tā uzskata, ka var sasniegt valstu individuālos mērķus, jo valstīm tiek piedāvātas visai elastīgas iespējas (papildu kvotu iegāde, līdzdalība projektos u.c.). Ir skaidrs, ka enerģētiskās sistēmas pārveide nav iespējama, neieguldot nekādus līdzekļus un neveicot strukturālas izmaiņas. Jāiegulda ne tikai tādās elektrostacijās, kas ražo no atjaunojamiem enerģijas avotiem, bet arī enerģijas uzglabāšanas tehnoloģijās un spējā izlīdzināt saražotās enerģijas plūsmu tādos gadījumos, kad ir nepietiekams vēja stiprums vai trūkst saules apgaismojuma, kā arī Eiropas Savienībā jāattīsta starptautiskas elektrības līnijas. Mēs nesasniesim plānoto, ja koncentrēsimies tikai uz enerģijas ražošanu.

3.7 Piemēram, Vācija atbalsta elektrības ražošanu no atjaunojamiem enerģijas avotiem saskaņā ar Enerģijas apgādes likumu (*Einspeisungsgesetz*); ekoloģiski ražotās elektrības īpatsvars pašlaik ir 15 %, papildu izmaksas, kas augstāko enerģijas cenu dēļ jāsedz patērētājiem ir apm. 3,5 miljardi *euro* gadā. Šeit gan nav ņemts vērā labums, ko gūst tautsaimniecība jaunu darba vietu, nepieļauta kaitējuma videi vai jaunu nodokļu ieņēmumu veidā.

3.8 Lai mērķu sasniegšanai vajadzīgās izmaksas būtu pēc iespējas mazākas, direktīvā ir paredzēts, ka valstu individuālos mērķus var sasniegt arī, pasākumus AEA izmantošanai atbalstot citās valstīs. Garantējot izcelsmi, ir iespējams arī no AEA iegūtās elektrības imports. Tas, pēc EESK domām, ir visumā lietderīgi. Tomēr Komiteja atbalsta to dalībvalstu prasību, kuras šo tirdzniecību grib organizēt, saglabājot apstiprinājuma tiesības, lai varētu novērst to, ka kādas valsts ⁽⁵⁾ finansētu atbalstu AEA izmantošanai varētu izlietot, lai ietaupītu izmaksas citā valstī.

4. Elastīguma ierobežošana plašākā AEA izmantošanā

4.1 EESK uzskata, ka ir pareiza Komisijas pieeja trijām nozarēm, kurās būs nozīme AEA (proti, elektrības, apkures un

dzesēšanas, kā arī transporta jomā), noteikt kopēju mērķi, nevis trīs atsevišķus individuālus mērķus. Līdz ar to dalībvalstīm tiek atļauts kombinēt pasākumus trijās atsevišķās nozarēs tā, lai tās sasniegtu noteikto kopējo valsts mērķi.

4.2 Šis elastīgums tomēr tiek ļoti ierobežots, ja vienai no trim nozarēm pakārtotai jomai, proti, dīzeļdegvielas un benzīna aizstāšanai transporta nozarē, jāizvirza savs vispārēji saistošs mērķis.

5. Agrodegvielu īpašā nozīme direktīvas projektā

5.1 Agrodegvielām Komisija piešķir īpašu nozīmi.

5.2 Daudzos pētījumos, kas pēdējo mēnešu laikā ir publicēti par agrodegvielām, tiek norādīts, ka biomasas pretstatā saules enerģijai ir ierobežots resurss, un neizbēgami radīsies konkurences situācijas zemes izmantošanas jomā, konkurējot ar pārtikā lietojamu augu ražošanu vai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Cik liela būs šī konkurence — tas vēl ir strīdīgs jautājums. Līdz ar to līdz brīdim, kad regulējoši iejaucas politika, ļoti precīzi stratēģiski jāapsver, kurā izmantošanas jomā vislietderīgāk jāizmanto kāds AEA veids. Turklāt ļoti precīzi jānovērtē ietekme.

5.3 Vācijas Federālās lauksaimniecības ministrijas Zinātniskā komiteja 2007. gada novembrī publicētajā Ieteikumā par biomasas izmantošanu enerģijas ieguvē puda viedokli, ka ilgtermiņā saules un vēja enerģija būs dominējoši AEA, tostarp tāpēc, ka salīdzinājumā ar biomasu tām ir ievērojami lielāks potenciāls. Šī institūcija norāda trīs turpmāk minētos iemeslus:

a) lai iegūtu saules enerģiju, var izmantot zemes platības, kas nekonkurē ar biomasas ražošanu pārtikas nozarei, un vienā platības vienībā var iegūt ievērojami vairāk enerģijas nekā bioenerģijas gadījumā;

b) aramzemju trūkums visā pasaulē izraisa to, ka, pieaugot naftas cenām, pieaug arī bioenerģiju cenas, un līdz ar to ceļas lauksaimniecības cenu kopējais līmenis. Tādējādi pieaug arī izejvielu izmaksas bioenerģijas iekārtām, bet tajā pašā laikā saules enerģijas gadījumā augstākas naftas, ogļu un gāzes cenas tikai palielina saules enerģijas rentabilitāti;

c) tā kā trūkst aramzemes, bioenerģijas izplešanās lielās zemes platībās neizbēgami izraisīs to, ka tiks kultivētas līdz šim lauksaimniecībā neizmantojamās zemes (uzartas ganības, nolīsti meži), proti, zemes apsaimniekošana kļūs intensīvāka. Tas izraisīs oglekļa dioksīda un slāpekļa oksīda emisiju pieaugumu, un tādā veidā bioenerģijas ražošanas izplešanās lauksaimniecības zemēs var pat traucēt klimata aizsardzībai.

(5) Vai valsts patērētāju.

5.4 Ja ir maz esošo dabas resursu un pāreja uz jaunām, atjaunojamām un pēc iespējas decentralizētām energoapgādes struktūrām ir saistīta ar salīdzinoši lieliem ieguldījumiem, jo īpaši jāievēro princips koncentrēt finanšu resursus efektīvākajās klimata aizsardzības stratēģijās.

5.5 Taču ES mērogā daži no izskatāmajiem un daļēji valsts atbalstītajiem bioenerģijas virzieniem, proti, agrodegvielas, kā arī biogāzes ražošana no kukurūzas, ir saistīti ar ļoti lielām izmaksām, lai izvairītos no CO₂ (°) emisijām (no 150 līdz vairāk nekā 300 eiro par tonnu CO₂).

5.6 Citos bioenerģijas virzienos, piemēram, biogāzes ražošanā no kūstmēsliem (vislabāk saistīta ar koģenerāciju), kombinētajā elektrības un siltuma ražošanā no šķeldas (no koksnes pārstrādes atlikumiem vai rotācijas jaunaudžu plantācijām), kā arī šķeldas dedzināšanā esošajās lielajās spēkstacijās, izmaksas, lai izvairītos no emisijām, ir tikai 50 eiro par tonnu CO₂ (?).

5.7 Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs secina, ka, lai panāktu siltumnīcefekta gāzu samazināšanu uz hektāru, šķidro agrodegvielu ražošanas vietā daudz efektīvāk ir izmantot biomasu elektrības ražošanai (?). Modernas biomasas spēkstacijas ir gandrīz tikpat efektīvas kā iekārtas, kas izmanto fosilo kurināmo, jo, ražojot siltumu un elektrību, 1 megadžouls (MJ) biomasas aizstāj apmēram 0,95 MJ fosilās enerģijas. Energoefektivitāte, pārvēršot biomasu šķidrā degvielā transporta vajadzībām, parasti ir tikai 30–40 %. Līdz ar to transporta nozarē 1 MJ biomasas aizstāj tikai apmēram 0,35 līdz 0,45 MJ jēlnaftas.

5.8 Ražojot agrodegvielas, var novērst apmēram 3 t CO₂ emisiju uz hektāru, 6.6. punktā minētajiem bioenerģiju virzieniem — vairāk nekā 12 t CO₂ uz hektāru.

5.9 Ņemot to vērā, EESK rodas jautājums, kāpēc Komisija katrā ziņā grib noteikt mērķi panākt agrodegvielu īpatsvaru 10 % apmērā. Tā atgādina par to, ka Eiropadome pavasarī ir paskaidrojusi, ka šis mērķis jāīsteno “ekonomiski efektīvā veidā” un jāizpilda trīs priekšnoteikumi, proti, lai

— ražošana būtu ilgtspējīga,

— tirdzniecībā būtu pieejamas otrās paaudzes agrodegvielas un

(°) Šeit, runājot par izmaksām, lai izvairītos no CO₂ emisijām, runa ir par CO₂ ekvivalentiem.

(?) Avots: “Biomasas izmantošana enerģijas ieguvē — ieteikumi politikai”, Vācijas Federālās pārtikas, lauksaimniecības un patērētāju tiesību aizsardzības ministrijas Zinātniskā komiteja, pieņemti 2007. gada novembrī.

(°) Eiropas Komisijas Kopīgais pētniecības centrs, “Biofuels in the European Context: Facts, Uncertainties and Recommendations”, 2008. g., tīmekļa vietne http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_biofuels_report.pdf (pieejams tikai angļu valodā).

— tiktu grozīta Direktīva 98/70/EK, kas attiecas uz benzīna un dīzeļdegvielu kvalitāti.

5.10 Attiecībā uz ilgtspējīguma jautājumu ir vairāk nekā atbilstu (sk. arī 9. punktu), un otrās paaudzes agrodegvielas vēl nav pieejamas. Līdz ar to nav izpildīti vismaz divi no trim Eiropadomes minētajiem kritērijiem, kas Komisijai tomēr neliedz vēlēties noteikt 10 % mērķi.

5.11 Tā cita starpā pamato to ar argumentiem, ka no visām ekonomikas nozarēm transporta nozarē ir visātrākais siltumnīcefekta gāzu pieaugums un agrodegvielas “ražot pašlaik izmaksā dārgāk nekā citus atjaunojamo enerģijas avotu veidus, tādēļ to ražošanu diez vai varētu attīstīt bez īpašām prasībām”.

5.12 EESK nevar piekrist šim pamatojumam.

5.12.1 Ir pareizi, ka transporta nozarē siltumnīcefekta gāzu emisijas ir kļuvušas nekontrolējamas. Tomēr, pēc EESK domām, problēmu neatrisina stingrākas izplūdes gāzu robežvērtības un 10 % dīzeļdegvielas un benzīna aizvietošana; tādējādi pat neizdosies kompensēt emisiju pieaugumu, kas, attīstoties transporta nozarei, turpmākajos gados skars vidi.

5.12.2 Komiteja vairākkārt ir norādījusi, ka šī problēma jārisina, piemērojot satiksmes noslogojuma mazināšanas politiku un transporta izmaiņas par labu klimatam nekaitīgiem transportlīdzekļiem — dzelzceļam, sabiedriskajiem transportlīdzekļiem un kuģiem.

5.12.3 Tehniski motorizēto privāto transportlīdzekļu nākotni EESK saredz nevis iekšdedzes dzinējos, bet gan elektriskajās piedziņās, izmantojot AEA. Lai automašīna VW Golf varētu nobraukt 10 000 km, saskaņā ar EMPA (?) aprēķiniem biodīzeļdegvielas saražošanai būtu vajadzīga raža, ko gada laikā var iegūt no 2062 kvadrātmētru aramzemes platībā izaudzēta rapša. Turpretim saules kolektori 10 000 km nobraukšanai vajadzīgo enerģiju iegūtu 37 kvadrātmētru platībā gada laikā, kas ir tikai aptuveni sešdesmitā daļa no nepieciešamās rapša lauka platības.

5.12.4 Tātad stratēģiskais lēmums, kas paredz dīzeļdegvielas vai benzīna aizstāšanu ar agrodegvielām, ir viens no neefektīvākajiem dārgākajiem klimata aizsardzības pasākumiem un pašlaik nozīmē finanšu līdzekļu ļoti nepareizu sadali. EESK nevar saprast, kādēļ politiski visvairāk jāatbalsta tieši dārgākie pasākumi, jo īpaši ņemot vērā to, ka papildu ekonomiskiem jautājumiem pilnīgi neatbildēti ir ļoti daudzi vides un sociālie jautājumi.

(°) EMPA ir materiālo zinātņu un tehnoloģiju pētniecības institūcija. Tā ir daļa no Crihes Tehniskās universitātes (ETH). Avots: “Ökobilanz von Energieprodukten: Ökologische Bewertung von Biotreibstoffen”, noslēguma ziņojums, 2007. gada aprīlis. Izstrādāts pēc Enerģētikas pārvaldes, Vides pārvaldes un Lauksaimniecības pārvaldes pasūtījuma; EMPA, Tehnoloģiju un sabiedrības nodaļa, St. Gallen: R. Zah, H. Böni, M. Gauch, R. Hischer, M. Lehmann, P. Wäger; tīmekļa vietne: <http://www.news-service.admin.ch/NSBSubscriber/message/attachments/8514.pdf>.

5.12.5 Līdz ar to EESK nepiekrīt Komisijas izteikumam, ka "... aizvien plašāka biodegvielas izmantošana transporta nozarē ir viens no efektīvākajiem paņēmieniem", lai risinātu problēmas.

5.13 Ņemot vērā to, ka Komisija tiecas atļaut agrodegvielas tad, ja salīdzinājumā ar fosilās naftas degvielām tās ietekmēs siltumnīcefekta gāzu samazināšanos vismaz par 35 %, 10 % mērķis izraisīs to, ka motorizēto transportlīdzekļu radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas, saglabājoties tādi pašai transportlīdzekļu izplatībai, samazināsies tikai par 3,5 %. Tā kā transports rada ceturto daļu no kopējā siltumnīcefekta gāzu piesārņojuma, tad visu piesārņotāju kopīgi radīto siltumnīcefekta gāzu ietaupījuma potenciāls būtu tikai 1 %! Tas ir līmenis, kas nav samērojams ar finanšu izdevumiem un ar saistītajiem riskiem.

5.14 Pat uzskatot, ka biomasas izmantošana transporta nozarei paredzēto agrodegvielu ražošanai ir lietderīga, būtu jākoncentrējas uz pilnīgu efektivitāti. Tomēr no direktīvas VII pielikuma izriet, ka biomasas pārveidošana esterī vai etanolā nav pareiza pieeja. Jo ikviena (rūpnieciska) molekulāra pārveide ir saistīta ar enerģijas izmantošanu un līdz ar to arī ar tās zudumu. Lietderīgāk būtu iegūto biomasu izmantot tieši — bez rūpnieciski ķīmiskas pārveides.

5.15 To, ka tas ir tehniski iespējams, pierāda daži traktoru ražotāji, kas jau piedāvā dzinējus, ko var darbināt ar tīru augu eļļu.

5.16 No VII pielikuma izriet, ka ar šo tehnoloģiju var sasniegt lielāko siltumnīcefekta gāzu ietaupījumu: tīras rapšu eļļas izmantošana standartā ietaupa 55 % siltumnīcefekta gāzu, agrodīzeldegviela no rapša — tikai 36 %, kviešu etanols — 0 % salīdzinājumā ar degvielām no fosilās naftas. EESK nav saprotams, kāpēc Komisija neuzsver šī veida īpašo lietderīgumu, jo īpaši ņemot vērā to, ka šādi visagrāk varētu rasties decentralizētās energoapgādes struktūras un līdz ar to darba vietas lauksaimniecībā un lauku apvidos.

5.17 EESK uzskata, ka laba stratēģija būtu, piemēram, veicināt tīras augu eļļas, ko var iegūt, piemēram, no dabai nekaitīgām jauktajām kultūrām, izmantošanu lauksaimniecībā un, piemēram, pašvaldību transportlīdzekļos vai ūdens transportā⁽¹⁰⁾. Tā lauksaimnieki varētu tieši iesaistīties reģionālo enerģijas ciklu attīstībā un gūt tiešu labumu. Turpretī saskaņā ar agrodegvielu stratēģiju viņiem jāklūst par lētu izejvielu ražotājiem naftas uzņēmumu vajadzībām, ja vispār tiks izmantotas Eiropas ražotāju radītās izejvielas.

⁽¹⁰⁾ Sk. arī 2005. gada 15. decembra atzinumu par tematu "Atjaunojamās enerģijas avoti" (TEN/211, CESE 1502/2005, ziņotāja — Sirkeinen kdze, 3.3.1. punkts).

6. Piezīmes par energoapgādes drošuma argumentu

6.1 Komisija paredz, ka lielākā daļa agrodegvielām nepieciešamās biomasas tiks audzēta reģionos ārpus ES, kur ir labvēlīgāks klimats. Tomēr naftas importa aizstāšana ar biomasas importu nenozīmē mazāku atkarību no importa, bet gan tikai šīs atkarības diversifikāciju.

6.2 Nopietns jaunas ES enerģētikas politikas mērķis nevar būt vienas atkarības nomaiņa ar citu.

6.3 Tieši pretēji — jaunajā AEA stratēģijā jāuzsver decentralizēti, uz vietas vai reģionos pieejami avoti. Te var būt nozīme arī bioenerģijām, un tai arī jābūt, tomēr ne tām bioenerģijām, kas apskatītas agrodegvielu stratēģijā.

7. Nodarbinātība

7.1 Komisija raksta, ka AEA ir "visai līdzvērtīgs tradicionālās enerģijas avotu aizstājējs, ko piegādā, izmantojot pašu infrastruktūru un loģistikas sistēmas". EESK uzskata, ka tas ir maldīgs secinājums: AEA no decentralizētām struktūrām daļēji diametrāli pretēji atšķiras no "tradicionālajiem" enerģijas avotiem, kas drīzāk rodas no centralizēti organizētām lielām struktūrām.

7.2 Agrodegvielu stratēģija, kas balstīta uz enerģijas importu un piejaukšanu dīzeldegvielai un benzīnam, izmanto "tradicionālās", proti, pasaules līmeņa naftas koncernu centralizēti organizētās struktūras. Līdz ar to tā rada pamatu to ražošanas un sadales struktūrām, kas pilnībā ir naftas nozares interesēs. Toties Eiropā gandrīz vairs netiek veidotas jaunas darba vietas⁽¹¹⁾.

7.3 Turpretī, pievēršoties energoefektīvākām metodēm, piemēram, šķeldas izmantošana siltuma vai elektrības ražošanā, reģionos audzētas tīras augu eļļas vai biogāzes piegāde transportlīdzekļiem vai reģioniem, kuros nav dabasgāzes tīkla, saules enerģijas decentralizētu tehnoloģiju izmantošana u.c., ir iespējami jauni, reģionāli organizējami ražošanas un noieta veidi, kam ir liels darba vietu radīšanas potenciāls.

7.4 Saules siltumenerģijas gadījumā un decentralizēti izmantojot saules paneļu enerģiju, (enerģijas) patērētāji paši saražo lielāko daļu sev vajadzīgās enerģijas, kas pierāda to, ka uz AEA balstīta energoapgāde ir organizēta citādi nekā pašreizējā energoapgādes struktūra.

⁽¹¹⁾ Sk. arī jau iepriekš minēto Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra pētījumu "Biofuels in the European Context: Facts, Uncertainties and Recommendations", 2008. g., tīmekļa vietne http://ec.europa.eu/dgs/jrc/downloads/jrc_biofuels_report.pdf (pieejams tikai angļu valodā).

7.5 Arī citi pasākumi, piemēram, lai paaugstinātu energoefektivitāti un taupītu enerģiju, jau būvniecības posmā var radīt simtiem tūkstošu darba vietu mazos un vidējos uzņēmumos. Kā piemērus var minēt ēku siltumizolēšanu, saules un vēja spēkstaciju uzstādīšanu vai biogāzes iekārtu būvniecību. Politikai jā rūpējas par to, lai tieši šis potenciāls arī tiktu izmantots, jo direktīvā paredzētā agrodegvielu stratēģija nav efektīvākais veids.

7.6 Citiem vārdiem sakot, arī attiecībā uz darba vietu jautājumu obligāti nepieciešama ļoti precīza un daudz diferencētāka dažādo AEA izvērtēšana. Faktiski AEA var veicināt un atbalstīt reģionālo ekonomiku struktūras, kā arī vienlaicīgi dot ieguldījumu lielo centralizēto struktūru nostiprināšanā.

7.7 Būtībā tas pats attiecas uz valstīm, kurās tiek audzēta biomasa agrodegvielu ražošanai. Par atbalstu attīstībai atbildīgā Vācijas Federālā ministrija 2008. gada marta darba dokumentā "Attīstības politikas pozīcija agrāro degvielu jautājumā" secina, ka jaunattīstības valstu ekonomikas, vides aizsardzības un sociālai attīstībai uz eksportu orientētas biomasas masveida ražošanas stratēģija "kā reakcija uz strauji pieaugušo attīstīto valstu pieprasījumu ir saistīta ar lieliem riskiem un nerada darba vietas", taču biomasas izmantošana decentralizētas energoapgādes nolūkiem, tās ražošanā iesaistot arī mazos lauksaimniecības uzņēmumus, jāvērtē visumā pozitīvi.

8. Piezīmes par ilgtspējas kritērijiem

8.1 EESK atbalsta to, ka Komisija plāno ieviest ilgtspējas kritērijus arī agrodegvielu ražošanai. Tas ir būtisks solis uz priekšu, tomēr Komiteja uzskata iesniegto priekšlikumu par pilnīgi nepietiekamu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

8.2 Komisija aizvien uzsver, cik svarīgs ilgtspējīgas attīstības politikā ir līdzsvars starp ekonomikas, vides un sociālo pilāru. Tomēr kaut vai tikai tāpēc, ka iepriekšminēto kritēriju kontekstā vispār nav apskatīti sociālie jautājumi, EESK uzskata, ka direktīvas projekts nekādā ziņā neveicina pārdomātas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas vai agrodegvielu kritēriju īstenošanu. Tieši pretēji — šajā aspektā direktīvas projekts pilnībā jāpārstrādā.

8.3 Turklāt EESK būtu būtiski, lai netiešo zemes izmantošanas izmaiņu dēļ tiktu izstrādāti efektīvi ekoloģiskie un sociālie kritēriji ne tikai agrodegvielām, bet gan visiem importētajiem lauksaimniecības produktiem, tostarp lopbarībai.

8.4 Tāpat ir maldīgi domāt, ka, nosakot konkrētu termiņu (šeit — 2008. gada janvāris), piemēram, pirmatnējos mežus vai kūdrājus varētu pasargāt no pārveidošanas agrodegvielas ražošanai. Tā priekšnoteikums būtu gan funkcionējoša kadastru sistēma, gan efektīva pārvaldes un kontroles sistēma. Kā liecina pieredze, vairumā strauji augošu un jaunattīstības valstu šo abu priekšnoteikumu nav.

8.5 EESK uzskata, ka 15. panta 3. un 4. punktā minētie kritēriji nav pietiekami, lai saglabātu bioloģisko daudzveidību un izvairītos no tā, ka tiek izmantotas zemes ar lieliem oglekļa krājumiem. Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, svarīgi ir daudz vairāk faktoru, nekā tikai 3. punkta a) līdz c) apakšpunktā minētās zemes platības. Tas pats attiecas uz 4. punkta a) un b) apakšpunktā minētajiem oglekļa krājumiem.

8.6 VII pielikuma B daļā Komisija ir uzskaitījusi "to nākotnes biodegvielu aplēstās tipiskās un standartvērtības", kas tirgū vēl nav pieejamas vai ir pieejamas nelielā daudzumā. EESK uzskata, ka vajadzētu strādāt nevis ar aplēstām vērtībām, bet gan tikai ar dokumentāri pierādāmām vērtībām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atbalsts agrīniem demonstrējumiem par ilgtspējīgu enerģijas ražošanu no fosilā kurināmā"

COM(2008) 13 galīgā redakcija

(2009/C 77/13)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atbalsts agrīniem demonstrējumiem par ilgtspējīgu enerģijas ražošanu no fosilā kurināmā"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — *Simons kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), ar 143 balsīm par, 3 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas paziņojumā minētos mehānismus, kas ļauj veicināt oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (CCS — *carbon capture and storage*) demonstrējumus spēkstacijās, taču rūpes sagādā finansēšanas spēja un skaidru finansēšanas iespēju trūkums vidējā termiņā (2010–2020) un ilgtermiņā (pēc 2020. gada).

1.2 Būtu jānodrošina, ka Komisijas finansiālo spēju trūkumu daļēji iespējams kompensēt ar ieņēmumiem, ko dod ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēma (ETS), piemēram, pēc 2013. gada izsolē pārdodot enerģētikas nozares emisiju kvotas. Svarīgi piebilst, ka ES līmenī līdz šim nav ierosināta ne konkrēta finansēšanas sistēma, ne arī nepieciešamais nodrošinājums.

1.3 Svarīgi, lai vēlākais līdz 2009. gada beigām būtu skaidri un vispāratzīti finansiālie nosacījumi. Vienīgi tā tiks nodrošināts finansiālais pamats, kas ļaus uzsākt vērienīgu CCS demonstrēšanas objektu, kuriem jābūt darba gatavībā 2015. gadā, sagatavošanu.

1.4 Sākot ar 2013. gadu, no ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) gūto ieņēmumu iekasēšana kā daļa no pārskatītās ETS direktīvas īstenošanas pasākumiem būtu jāveic attiecīgās valsts līmenī.

1.5 Komisijas ideja par to, ka valstu emisiju kvotu izsoles rīkotu ES ETS ietvaros un 20 % no kopējiem ienākumiem novirzītu pasākumiem, lai atbalstītu CO₂ emisijas samazināšanu, ir pilnīgi neatbilstīga un nozīmē finansiālo iespēju izniekošanu. Dalībvalstis būtu uzstājīgi jāaicina pilnībā pārskatīt savu nostāju attiecībā uz ienākumiem no ES ETS un visus šos ienākumus novirzīt zemas oglekļa emisijas un oglekļa emisiju neradošai tehnoloģijai, konkrēti summu piešķirot CCS vajadzībām. Tādā veidā var būt pieejami miljardi *euro*, kā Komisijai pašlaik trūkst,

bet kas vajadzīgi, lai atbalstītu agrīnus un vērienīgus CCS demonstrējumus.

1.6 Komisijai būtu jāizstrādā plāns, kurā būtu definēta Eiropas Rūpniecības iniciatīvas struktūra un nozīme, un jānodrošina, ka tā papildina citas iniciatīvas, taču netiek īstenota vienlaikus ar tādām iniciatīvām kā projekti, ko atbalsta Septītā pamatprogramma, Eiropas Tehnoloģijas platforma par nulles emisiju līmeņa fosilā kurināmā spēkstacijām (ETP–ZEP) un Eiropas vadošā programma.

1.7 EESK atbalsta vajadzību pēc vienotas CO₂ transportēšanas un uzglabāšanas infrastruktūras Eiropā. Transportēšanas sistēma Eiropas mērogā ir nepieciešama, lai savienotu dalībvalstis, kas pašas nav spējīgas valsts mērogā izveidot uzglabāšanas infrastruktūru.

1.8 Tā kā transportēšana ir nozīmīga, lai izveidotu vērienīgu CCS infrastruktūru, varētu atzīt akronīma CCTS lietošanu (oglekļa uztveršana, transportēšana un uzglabāšana, t.i., iekļaut transportēšanu (*Carbon Capture Transport and Storage*)).

2. Vispārīga informācija ⁽¹⁾

2.1 CCS pievienotās vērtības ķēdes vispārējā attīstība, tostarp CO₂ uztveršana, transportēšana un uzglabāšana, vēl arvien paliek agrīnā stadijā un dažos gadījumos pat tikai izstrādes posmā. No otras puses, arvien progresīvāki kļūst līdzekļi, ar kuriem paaugstina tradicionālo spēkstaciju tehnisko efektivitāti. Ņemot vērā steidzamo vajadzību pēc spēkstaciju jaudas palielināšanas nākamajās desmitgadēs, EESK iesaka rīkoties pragmatiski un vienlaicīgi attīstīt un izmantot abas metodes. Lai arī efektivitātes paaugstināšanu lielā mērā var noteikt tirgus, spēkstacijām, kas izmanto CCS tehnoloģiju, un infrastruktūrai gan

⁽¹⁾ Skat. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ģeoloģisko oglekļa dioksīda uzglabāšanu un Padomes Direktīvu 85/337/EEK un 96/61/EK, Direktīvu 2000/60/EK, 2001/80/EK, 2004/35/EK, 2006/12/EK un Regulas (EK) Nr. 1013/2006 grozīšanu", CESE 1203/2008 (NAT/401), 4. punkts.

demonstrācijas, gan tirgū ieviešanas posmā ir vajadzīgs papildu atbalsts.

2.2 CCS tehnoloģija attīstās divos virzienos, pirmkārt, kā integrēta spēkstaciju tehnoloģija, kas ļauj uztvert CO₂ pirms ogļu sadegšanas, un, otrkārt, kā tā sauktā pēcdedzināšanas tehnoloģija, kad CO₂ izskalo no dūmiem pēc sadegšanas (CO₂ izskalošana). Otrā metode, atbilstīgi pilnveidojot, var izmantot jaunās spēkstacijās ar augstu lietderības koeficientu, ja tās ir atbilstīgi projektētas (t.i., tajās var izmantot CO₂ uztveršanas metodes). Minētajām metodēm kopīgs ir tas, ka atdalītais CO₂ jānogādā no spēkstacijas uz piemērotu uzglabāšanas vietu.

2.3 Lai iegūtu sabiedrības un politisku atbalstu, svarīgs ir drošas un ilgstošas CO₂ uzglabāšanas jautājums. Gala rezultātā šis aspekts ir galvenais vides jautājums saistībā ar minēto tehnoloģiju⁽²⁾.

2.4 Aomori pilsētā (Japānā) 2008. gada 9. jūnijā notikušajā sanāksmē astoņas rūpnieciski attīstītākās valstis (G8) vienojās līdz 2010. gadam uzsākt 20 vērienīgus oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) demonstrācijas projektus, lai atbalstītu tehnoloģijas izstrādi un samazinātu izmaksas saistībā ar CCS plašu izmantošanu pēc 2020. gada.

2.5 G8 sanāksmē piedalījās pārstāvji no Lielbritānijas, Kanādas, Itālijas, Japānas, Francijas, Vācijas, Krievijas, Amerikas Savienotajām Valstīm, Ķīnas, Indijas un Dienvidkorejas.

2.6 Lai atbalstītu G8 saistības CCS jomā, ASV Enerģētikas departaments apsolīja *FutureGen* programmas ietvaros piešķirt finansējumu, lai CCS tehnoloģiju vairāk izmantotu komerciāliem mērķiem paredzētā integrētās gazifikācijas kombinētajā ciklā (IGCC) vai citās modernās "tīru ogļu" tehnoloģijas spēkstacijās. ASV finansē arī septiņas reģionālās partnerības oglekļa sekvestrācijas jomā, lai demonstrētu, cik efektīva ir oglekļa dioksīda vērienīga ģeoloģiskā uzglabāšana ilgtermiņā.

2.7 G8 paziņojums attiecībā uz CCS atbilst Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) ieteikumam izmantot CCS tehnoloģiju kā vienu no risinājumiem, lai līdz 2050. gadam uz pusi samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1 CO₂ uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) metodes ir pašreizējās un topošās tehnoloģijas būtisks elements, un ar to

⁽²⁾ Skat. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ģeoloģisko oglekļa dioksīda uzglabāšanu un Padomes Direktīvu 85/337/EEK un 96/61/EK, Direktīvu 2000/60/EK, 2001/80/EK, 2004/35/EK, 2006/12/EK un Regulas (EK) Nr. 1013/2006 grozīšanu", CESE 1203/2008 (NAT/401), 5.3.2., 5.15.1. un 5.15.2. punkts.

starpniecību iespējams panākt CO₂ emisiju samazinājumu līdz līmenim, kāds ir nepieciešams pēc 2020. gada plānoto mērķu sasniegšanai⁽³⁾.

3.2 CCS plaša izmantošana spēkstacijās pēc 10–15 gadiem varētu kļūt rentabla, tādēļ 2020. gadā vai neilgi pēc tam CCS varētu būt pilnvērtīgs elements sistēmā, kuras pamatā ir Emisiju kvotu tirdzniecības sistēma (ETS), un spēcīgs instruments, kas palīdzēs samazināt enerģijas ražošanā izmantotā fosilā kurināmā radītās CO₂ emisijas.

3.3 Taču tas nenotiks, ja nekavējoties netiks uzsākti vajadzīgie sagatavošanās pasākumi. Īpaši vajadzīga ir agrīna CCS tehnoloģijas demonstrēšana, lai minētā tehnoloģija, kas visā pasaulē jau ir izstrādāta un tiek izmantota citās iekārtās, tiktu adekvāti pielāgota plašai izmantošanai enerģijas ražošanā.

3.4 Eiropadome 2007. gada martā apstiprināja un 2008. gada martā apstiprināja vēlreiz Komisijas nodomu sekmēt 12 demonstrējumu spēkstaciju celtniecību un to darbības uzsākšanu līdz 2015. gadam. Šajās spēkstacijās demonstrētu ilgtspējīgu fosilā kurināmā tehnoloģiju izmantošanu komerciālā enerģijas ražošanā.

3.5 Šis paziņojums papildina Komisijas priekšlikumu direktīvai par CO₂ ģeoloģisko uzglabāšanu (ar direktīvu izveido CCS tiesisko regulējumu ES), un pašreizējā paziņojumā tiek tālāk izskatīti ar CCS saistītie pasākumi, kuru mērķis ir izveidot struktūru, kas koordinētu un efektīvi atbalstītu vērienīgus CCS demonstrējumus, un radīt vajadzīgos apstākļus ievērojamiem rūpnieciskiem ieguldījumiem vairākās ražotnēs.

3.6 Eiropā pēc integrēta politikas regulējuma izstrādes obligāti pēc iespējas drīzāk jāuzsāk CCS demonstrēšanas pasākumi, tostarp mērķtiecīgi pētniecības un izstrādes pasākumi un darbības sabiedrības izpratnes un atbalsta veicināšanai. Eiropas Komisija uzskata, ka demonstrējumu aizkavēšanās par 7 gadiem un līdzīgi novēlota CCS ieviešana starptautiskajā mērogā nozīmētu, ka visā pasaulē līdz 2050. gadam rastos vairāk nekā 90 Gt potenciāli novēršamu CO₂ emisiju⁽⁴⁾ (līdzvērtīgs CO₂ emisiju apjoms ES rodas vairāk nekā 20 gados).

3.7 Skaidras un nopietnas saistības, ko uzņēmusies Eiropas rūpniecība un kuras Komisija atbalsta ar stimulu un garantiju starpniecību, ir izšķirošs faktors, ja ieguldījumi jāpiešķir no publiskiem līdzekļiem. Pirmām kārtām tām dalībvalstīm, kas arī turpmāk savā enerģijas bilanci vēlas lielā mērā izmantot ogles, jāsteno atbalsta pasākumi CCS agrīnai demonstrēšanai.

⁽³⁾ Būs jāuzlabo sadegšanas efektivitāte, tomēr ar to vien nebūs iespējams nodrošināt nepieciešamo CO₂ emisiju samazinājumu.

⁽⁴⁾ IAES.

3.8 Paziņojumā minēti šķēršļu divi galvenie veidi:

- juridiski un drošības apsvērumi. Šos jautājumus iespējams atrisināt laika gaitā un bez būtiskiem papildizdevumiem. Tiklīdz normatīvā sistēma nodrošinās riska mazināšanos, var novērst juridiskos šķēršļus;
- ekonomiskie šķēršļi. Aplēses liecina, ka CCS izmaksas 2020. gadā sasniegs apmēram 35 EUR par katru CO₂ tonnu, un valda uzskats, ka to ir iespējams viegli nosegt, nosakot attiecīgu emisijas kvotu vērtību.

Komisijas dokumentā norādīts, ka ES ir iespēja uzņemties vadošo lomu starptautiskā mērogā.

3.9 Izmantojot ierosināto Eiropas rūpniecības iniciatīvu, vajadzētu apvienot to dalībnieku pūles, kas pirmie ierosina darbību demonstrēšanas projektu tīklā. Minētais tīkls palīdzētu apmainīties ar pieredzi un informāciju, palielinātu sabiedrības izpratni un nodrošinātu pamatu tādas politikas izstrādei, kas ļautu izveidot pilnīgu CCS vērtības ķēdi. Turklāt tiek plānots, ka ierosinātā Eiropas rūpniecības iniciatīva palīdzēs piesaistīt arī valstu un starptautiskos līdzekļus.

3.10 Komisija apgalvo, ka tā var sniegt tikai nelielu atbalstu un tāpēc koncentrējas uz to, lai rosinātu pirmos iniciatorus nodrošināt sev finansējumu un piesaistītu attiecīgo valstu un starptautisko NVO līdzekļus.

3.11 Ir precizētas trīs rīcības jomas:

- pirmo iniciatoru iesaistīšana, izmantojot vadošo programmu un nodrošinot reālu komerciālo peļņu;
- Komisijas vēlme, izskatot katru gadījumu atsevišķi, atļaut izmantot valsts atbalstu un citus dalībvalstu sniegtos atvieglojumus;
- finansējuma piesaistīšana ES līmenī — konkrēta Komisijas un EIB iniciatīva finanšu/riska dalīšanas instrumenta izstrādei.

Turklāt tiek norādīts, ka, jo ilgāk enerģētikas nozare kavēsies uzsākt CCS tehnoloģijas izmantošanu, jo vairāk politikas veidotāji slieksies apsvērt obligātus pasākumus.

3.12 Tiek analizēta nepieciešamība pēc kopīgas CO₂ transportēšanas un uzglabāšanas infrastruktūras Eiropas mērogā. Paredzēts pārskatīt pamatnostādnes par Eiropas enerģētikas tīklu (TEN-E), lai tajās ņemtu vērā CCS.

4. Eiropas Komisijas pieprasījuma pamatojums

4.1 Pildot Padomes 2007. gada marta lēmumus par klimata pārmaiņām un draudiem energoapgādes drošībai, Komisija ierosināja virkni pasākumu atsevišķu dokumentu veidā, lai sasniegtu Padomes lēmumos izvirzītos mērķus. Šie pasākumi ir virzīti uz

energoefektivitāti, atjaunīgo enerģijas avotu veicināšanu un attiecīgas inovatīvās tehnoloģijas izstrādi un izmantošanu. Par katru no minētajiem pasākumiem Komiteja ir izstrādājusi atsevišķu atzinumu ⁽⁵⁾.

4.2 Šajā sakarā viens no svarīgākajiem jautājumiem ir tādu metožu izstrāde, kas ļautu ilgtspējīgā veidā mazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, kuras rodas, izmantojot fosilo kurināmo, un tieši tas tiek izskatīts šajā atzinumā.

4.3 Šis atzinums saistīts ar Komitejas atzinumu ⁽⁶⁾ par tādu pašu tehnoloģiju un Komisijas priekšlikumu direktīvai par ģeoloģisko oglekļa dioksīda uzglabāšanu.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1 Komisija paziņojumā vairākkārt uzsver, ka, lai tās plānu īstenošana būtu veiksmīga, savlaicīgi jāaplicina, ka, pirmkārt, ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai (ES ETS) būs liela nozīme, un, otrkārt, pastāv iespēja gūt reālu komerciālo peļņu. Protams, ES ETS sola pirmajiem iniciatoriem reālu komerciālo peļņu. Tomēr tas var izrādīties par vēlu, ja Komisija līdz 2009. gada beigām nenodrošinās skaidrus galīgajā redakcijā izstrādātus pamatnoteikumus par ES ETS pēc 2012. gada.

Pēc 2009. gada rūpniecībai būs nepieciešams stabils pamats, kas ļauj pieņemt lēmumus par ieguldījumiem, lai sāktu projektēt un būvēt pirmos CCS objektus, kuri būtu darba gatavībā 2015. gadā. Šis aspekts nav bijis pietiekami uzsvērts, jo īpaši ņemot vērā to, ka pašlaik trūkst skaidrības par ES ETS un Komisija ir izvirzījusi nenoteiktas prasības rūpniecībai un valstu valdībām, kuru pasivitate neļauj atrisināt finansējuma jautājumu.

5.2 ES ETS ir patiešām nozīmīgs oglekļa tirdzniecības risinājums, kas var izrādīties ļoti efektīvs, tomēr vienīgi tajā gadījumā, ja šo sistēmu stingri pārvalda un par emisijas kvotu nosaka tādu cenu, kas ievērojami pārsniedz papildizmaksas, kuras rada oglekļa dioksīda emisijas mazināšanas pasākumi. Ja Komisija neizstrādās skaidrus noteikumus par izsoļu kārtību un mērogu, kā arī par tajās iegūto ienākumu pienācīgu izmantošanu un ja tā neveiks uzraudzības funkciju, potenciālie ieguldītāji pārāk lielu neskaidrību dēļ varētu sliekties uz nogaidošu nostāju.

⁽⁵⁾ NAT/399, NAT/400, NAT/401 un TEN/334, TEN/338, TEN/341.

⁽⁶⁾ Skat. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par ģeoloģisko oglekļa dioksīda uzglabāšanu un Padomes Direktīvu 85/337/EEK un 96/61/EK, Direktīvu 2000/60/EK, 2001/80/EK, 2004/35/EK, 2006/12/EK un Regulas (EK) Nr. 1013/2006 grozīšanu", COM(2008) 18 galīgā redakcija — 2008/0015 (COD), CESE 1203/2008 (NAT/401).

5.3 Kopīga CO₂ transportēšanas un uzglabāšanas infrastruktūra Eiropā patiesi būtiski atvieglotu vērienīgu CCS ieviešanu visā Eiropā. Dažas dalībvalstis, iespējams, nevar uzbūvēt pašas savus uzglabāšanas kompleksus (?). Iespēju robežās jāizmanto esošā infrastruktūra, kas vairs netiek izmantota, vai arī jāintegrē jaunās iekārtas citā infrastruktūrā. Tā kā transportēšana ir nozīmīga, EESK ieteiktu lietot akronīmu CCTS (*Carbon Capture Transport and Storage* — oglekļa uztveršana, transportēšana un uzglabāšana), lai īpaši ņemtu vērā transportēšanu, kaut arī akronīms CCS ir jau zināms un atzīts visā pasaulē.

5.4 Attiecībā uz CCS finansēšanu Komisija uzliek ievērojamu slogu valstu valdībām, jo no pašreizējā budžeta Komisija nevar piešķirt būtisku finansējumu. Paturot prātā, ka minētais jautājums ES ir ļoti nozīmīgs, un ņemot vērā nepieciešamību ES līmenī veikt uzraudzību, lai nodrošinātu demonstrēšanas projektu panākumus, Komisijai būtu daudz lielākā mērā nekā līdz šim jāpiedalās CCS projektu finansēšanā un vajadzības gadījumā jāizmanto līdzekļi, kas šim nolūkam piešķirti no dalībvalstīm. (8)

5.4.1 Emisijas kvotu pārdošana izsolē ES ETS ietvaros dod iespēju risināt nepietiekamā Komisijas finansējuma jautājumu. Pašlaik tikai 20 % no ienākumiem ir paredzēti, lai atbalstītu zemas oglekļa emisijas tehnoloģiju. Dalībvalstis būtu uzstājīgi jāaicina pilnībā pārskatīt savu nostāju attiecībā uz ienākumiem no ES ETS un visus šos ienākumus novirzīt zemas oglekļa emisijas un oglekļa emisiju neradošai tehnoloģijai, konkrētu summu piešķirot CCS vajadzībām. (9) Tādā veidā var būt pieejami miljardi euro, kā Komisijai pašlaik trūkst, bet kas vajadzīgi, lai atbalstītu agrīnus un vērienīgus CCS demonstrējumus.

5.4.2 Turklāt, kā Komiteja jau ir ieteikusi, Septītajā pamatprogrammā enerģētikas nozarei paredzēto budžetu varētu būtiski paaugstināt, proti, par 15 %, un tādējādi ieguldījumi pētniecībā un izstrādē palielinātos no 2 % līdz 3 % IKP. Tādēļ ar Septītās pamatprogrammas starpniecību varētu sniegt patiesu ieguldījumu CCS demonstrējumu veicināšanā.

5.4.3 Septītās pamatprogrammas ietvaros tiek atbalstīta virkne citu pasākumu, kas var arī sekmēt vērienīgu demonstrēšanas projektu sagatavošanu. Šos dažādos pasākumus vajadzētu skaidri sasaistīt ar ierosinātajiem mehānismiem demonstrējumu veicināšanai.

(7) Sk. 2. zemsvītras piezīmē minēto pētījumu par *Primes* modeli un pētījumam pievienotās attiecīgās kartes.

(8) Tomēr ir arī citi priekšlikumi, kā atrisināt finansējuma problēmu. Sk. tīmekļa vietnē *EurActive.com* rakstu "*Financing woes plague EU Climate Technologies*" (trešdien, 2008. gada 27. februārī).

(9) Eiropas Parlamentā apspriež priekšlikumus summu 60 līdz 500 miljonu apmērā no ETS ieņēmumiem speciāli paredzēt plaša mēroga komerciāliem demonstrācijas projektiem (grozot direktīvas projektu, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai pilnveidotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, COM(2008) 16 galīgā redakcija).

5.5 Nekas nav minēts par to, kā Eiropas rūpniecības iniciatīva iekļausies virknē citu pasākumu un iniciatīvu, kurās Komisija ir iesaistīta. (10) Lai nodrošinātu visaptverošu pieeju, ir svarīgi noteikt veicamos pasākumus.

5.6 Tiek prognozēts, ka CCS tehnoloģijas attīstība un ieviešana atstās būtisku pozitīvu iespaidu uz nodarbinātību Eiropā. Daži svarīgi CCS iekārtu un transporta infrastruktūras piegādātāji atrodas Eiropā. Tie izstrādā un varētu arī pārdot un uzstādīt, piemēram, iekārtas un cauruļvadus, tiklīdz CCS tehnoloģija būs ieviesta visā pasaulē. CCS jautājumā Eiropai ir spēcīga pozīcija pasaulē, un tā nostiprinātos vēl vairāk, ja ES gūtu panākumus agrīnu un vērienīgu CCS tehnoloģijas demonstrējumu jomā Eiropā. (11)

5.7 EESK ierosina lietot vārdu "tīrs" vārda "ilgtspējīgs" vietā, kad runa ir par fosilo kurināmo. Ilgtspēja vairāk ir piemērots apzīmējums, piemēram, saules enerģijai un bioenerģijai, bet mazāk atbilstīgs CCS tehnoloģijai, kas, līdz brīdim, kamēr mums izdosies pilnībā pāriet uz ilgtspējīgu energoapgādi, ļauj izmantot fosilo kurināmo tīrā veidā.

5.8 Ja runa ir par drošas CO₂ uzglabāšanas iespējamību, jāteic, ka šai sakarā jau ir uzkrāta ievērojama pieredze, ko īsumā var izklāstīt šādi:

- i) gāzes atradnes: ir pierādīts, ka tajās var uzglabāt dabasgāzi; jāizpēta iespējas pastiprināti iegūt gāzi;
- ii) naftas atradnes: ir pierādīts, ka tajās var uzglabāt naftu; pastiprināta naftas ieguve ir ierasta lieta ASV dienvidrietumu apgabalos kopš 20. gadsimta septiņdesmito gadu vidus;
- iii) ūdens nesējslāņi: ir liels potenciāls, bet arī daudzas neskaidrības; katra ieguves vieta ir īpaši jāizvērtē, laba un ilggadīga pieredze ir ar Sleipnera (*Sleipner*) atradni Utsiras (*Utsira*) sālsūdens nesējslānī;
- iv) ogļu slāņi: interesanta iespēja uzglabāt CO₂ un tajā pašā laikā paplašināt metāna iegūšanu; minētā metode vēl joprojām ir izpētes stadijā;
- v) plaša mēroga demonstrēšanas svarīgs aspekts būs demonstrēt un pierādīt sabiedrībai, ka CO₂ uzglabāšana citās gāzes atradnēs ir tikpat droša kā naftas un gāzes ieguve no tāda paša veida atradnēm. EESK aicina Komisiju noteikt atbilstošus pasākumus sabiedrības informēšanai.

(10) Šajā sakarā var atsaukties, piemēram, uz Eiropas vadošo programmu vai uz Eiropas Tehnoloģijas platformu par nulles emisiju līmeņa fosilā kurināmā spēkstacijām.

(11) Sk. IEA ziņojumu.

6. Īpašas piezīmes

6.1 EESK atbalsta mehānismu CCS demonstrējumu veicināšanai spēkstacijās, kā tas ir noteikts Komisijas paziņojumā, tomēr vēlas izteikt vairākas piezīmes:

6.1.1 Komisijai vajadzētu izstrādāt stratēģiju, kas nodrošina, ka Eiropas rūpniecības iniciatīva nepārklājas ar Eiropas vadošo programmu un Eiropas Tehnoloģijas platformu par nulles emisiju līmeņa fosilā kurināmā spēkstacijām (*ETP-ZEP*). Šīs iniciatīvas būtu pienācīgi jākoordinē, un tām vajadzētu citai citu papildināt.

6.1.2 Komisijas paziņojumā runa ir par iespēju paplašināt Eiropas rūpniecības iniciatīvas darbības jomu, lai tā būtu vairāk nekā tikai projektu tīkls. Šīs frāzes jēga nav saprotama. Turklāt ir norādīts, ka nepieciešamais finansējums vēl ir jāatrod. Kādu pievienoto vērtību nodrošina minētā paplašināšana, un kā tā saistīta ar iepriekš minētajiem pasākumiem CCS jomā?

6.2 EESK neatbalsta priekšlikumu par finansējuma piesaistīšanu CCS demonstrējumiem tāpēc, ka tas pietiekami aptverošs.

6.2.1 Komisija ierosina katru gadījumu izskatīt atsevišķi. Saskaņā ar šādu pieeju Komisijai tiktu iesniegtas valstu iniciatīvas un tā vērtētu, kādas valsts atbalsta formas un kādi citi valsts mēroga pasākumi būtu jāatļauj. Lai Eiropas vadošās programmas ietvaros īstenoto demonstrēšanas projektu ieviešana būtu sekmīga, Komisijai vajadzētu pildīt galvenā koordinatora un uzrauga pienākumu. Tas nozīmētu, ka Komisija uzņemas atbildību par vispārējo finansējumu. Šo finansējumu pēc tam varētu papildināt ar attiecīgo dalībvalstu ieguldījumu, kas tiktu atzīts kā pieļaujams valstu atbalsts. Vienlaikus arī nozarei vajadzētu uzņemties saistības attiecībā uz finansējumu un ieviešanu.

6.2.2 Ja Komisija, ievērojot zināmus nosacījumus, garantētu, ka proporcionāli atsevišķu valstu mērķdotācijām tiks nodrošināts arī ES līdzfinansējums, tas dotu stimulu atbalstam no valstu iestāžu puses. Šāds iepriekš noteikts līdzfinansējums varētu novērst dažas ar projektu finansēšanu saistītas neskaidrības un varētu paātrināt projektu izstrādi.

6.2.3 Demonstrēšanas projektu finansējuma piesaistīšana, izmantojot jaunus finansēšanas avotus, ir laba ideja. Tomēr šādi plāni var izrādīties sekmīgi tikai tad, ja risks ir pieņemams un ja ir skaidrs, kā katrā atsevišķā gadījumā var segt ilgtermiņā radušos papildizdevumus.

6.3 EESK labprāt pievienojas uzskatam, ka CCS iekļaušana ES ETS nodrošina būtisku stimulu, lai Eiropas Savienībā izstrādātu un ieviestu vērienīgus demonstrēšanas projektus. Savā paziņojumā Komisija arī piebilst, ka pirmajiem iniciatoriem ir jāspēj saskatīt reālu komerciālo peļņu.

6.4 Tomēr tiek arī norādīts, ka ES ETS vajadzētu spēt kompensēt — un pat vairāk nekā kompensēt — tās papildizmaksas, kas rodas katrā atsevišķā gadījumā. Taču pašreizējā situācijā tas nav iespējams šādu iemeslu dēļ:

- situācija saistībā ar ES ETS pēc 2012. gada paliek neskaidra;
- pieņemot, ka CCS tiek iekļauta ES ETS, paliek nenoteiktība par emisijas kvotu cenas noteikšanu. Šajā sakarā pirmām kārtām jāatrisina tādi svarīgi jautājumi kā dalībvalstu rīkoto izsoļu veids, mērogs un laika grafiks, ņemot vērā ES noteiktās robežvērtības vai tīra attīstības mehānisma (*CDM — Clean Development Mechanism*) ietekmi;
- faktiskās izmaksas, kas saistītas ar CCS pēc 2012. gada (agrīni demonstrējumi) un pēc 2020. gada (komerciālā izmantošana), lielā mērā būs atkarīgas no progresa, kāds būs panākts pētniecības un izstrādes, kā arī ekonomikas izaugsmes jomā (piemēram, kurināmā cenas, projektēšanas un būvniecības izdevumi).

6.5 Emisiju kvotu tirdzniecības sistēma (EU ETS) sniedz iespēju gūt reālu komerciālo peļņu tiem, kas salīdzinājumā ar pārējiem dalībniekiem ir pirmie iniciatori. Tomēr ir nepieciešama turpmāka izpēte, lai ES ETS kļūtu par uzticamu un ilgstošu tirgu, kas sniedz konkurences priekšrocības tiem, kuri ir pirmie salīdzinājumā ar vēlākiem ienācējiem šajā tirgus segmentā. Turklāt jāiegulda darbs, lai atrastu pēc iespējas spēcīgākus un daudzveidīgākus tirgus stimulus.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris Dimitriadis

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pirmo novērtējumu, kas sniegts par nacionālajiem energoefektivitātes rīcības plāniem, kuri noteikti Direktīvā 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem “Kopīgs progress energoefektivitātes jomā””

COM(2008) 11 galīgā redakcija

(2009/C 77/14)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pirmo novērtējumu, kas sniegts par nacionālajiem energoefektivitātes rīcības plāniem, kuri noteikti Direktīvā 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem “Kopīgs progress energoefektivitātes jomā””

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģijas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — Iozia kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. septembrī, ar 142 balsīm par, 6 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Vairākos nesen izstrādātajos atzinumos par energoefektivitāti kopumā⁽¹⁾, bet jo īpaši par ēku energoefektivitāti⁽²⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pauda stingru un gandrīz vienbalsīgu atbalstu nopietnai energoefektivitātes politikai.

1.2 EESK izsaka nožēlu, ka dalībvalstis (DV) nav laikus izstrādājušas nacionālos energoefektivitātes rīcības plānus (NEERP). EESK nožēlo arī to, ka, neraugoties uz dažiem izņēmumiem, analizētie dokumenti neliecina par DV pārliecinošu un nopietnu apņemšanos īstenot mērķus. Sevišķi tas ir saistīts ar jomām, kurās ir ievērojams patēriņš, t.i., privātajiem transporta līdzekļiem un mājokļiem.

1.3 Tikai divas DV ievēroja termiņus, 15 DV kavēja iesniegšanas termiņu par diviem līdz sešiem mēnešiem, divas DV iesniedza ziņojumus, kad Komisijas novērtējuma dokuments jau bija pabeigts, bet pārējām astoņām DV bija vēl lielāka aizkavēšanās. Tikai 2008. gada aprīļa sākumā visi rīcības plāni bija pieejami ar desmit mēnešu nokavēšanos pēc paredzētā termiņa.

1.4 EESK atzīmē, ka enerģijas ietaupījumi, kas izriet no Komisijas programmu energoefektivitātes rīcības plāniem, būs pirmais solis ceļā uz siltumnīcefekta gāzu (SEG) samazināšanu. Mērķis samazināt enerģijas patēriņu par 20 % līdz 2020. gadam saistīts ar CO₂ emisiju samazināšanu par 780 Mteq. Ņemot vērā to, ka 25 ES valstu emisijas veido 5 294 Mteq (Eiropas Vides aģentūras 2006. gada ziņojums), ir skaidrs, ka energoefektivitāte var sniegt būtisku ieguldījumu.

1.5 EESK atgādina, ka SEG koncentrācijai (pašlaik aptuveni 425 ppm CO₂ ekvivalentu tilpumā) jābūt zem 550 ppm⁽³⁾, lai

temperatūras paaugstināšanās nepārsniegtu 2 °C. Ņemot vērā to, ka katru gadu koncentrācija pieaug par 2-3 ppm, stabilizācija 450 ppm apjomā dos 50 % iespēju sasniegt mērķi — panākt, lai temperatūras paaugstināšanās nepārsniegtu 2 °C.

1.6 Dalībvalstu pieeja rīcības plānu izstrādei ievērojami atšķiras. Tika iesniegti gan uz 13 lapaspusēm, gan arī uz 221 lapaspuses izklāstīti NEERP, tādējādi salīdzināšana faktiski ir neiespējama. Daudzi rīcības plāni bija uzrakstīti valsts valodā, vēl vairāk apgrūtinot to saprašanu. EESK iesaka pieņemt modeli, kas noteikts EMEES projektā (*Evaluation and Monitoring for the EU Directive on Energy End-Use Efficiency and Energy Services* — ES direktīvas par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energopakalpojumu novērtēšanu un uzraudzību) sadarbībā ar Wuppertal institūtu par klimata, vides un enerģijas jautājumiem.

1.7 Piemēram, dalībvalstis ir vienojušās ar Eiropas Vides aģentūru (EVA) par ikgadējo valsts uzskaites ziņojumu (VUZ) modeli. EESK uzskata, ka ir jāpiemēro tāda pati kārtība, vienoties, ka modelis būs elastīgāks, ar īpašiem pielikumiem katrai pasākumu jomai (mājokļi, transports u.c.).

1.8 EESK uzskata, ka ar valstu uzņēmējiem slēgto brīvprātīgo līgumu instruments ir lietderīgs, tomēr visos apstiprinātajos nolīgumos ir skaidri jānorāda, ka gadījumā, ja mērķi netiks sasniegti, tiks piemēroti obligātie noteikumi.

1.9 Turklāt Komisija jau īsteno dažus, 2006. gadā paziņotus pasākumus, lai noteiktu, ka enerģijas taupīšana ir obligāta. Sekojot Austrālijas piemēram, tā gatavojas izņemt no apgrozības kvēlspuldzes, kas siltuma ražošanai patērē 90 % enerģijas, bet

⁽¹⁾ CESE 242/2006, ziņotājs — Buffetaut kgs, un CESE 1243/2007, ziņotājs — Iozia kgs.

⁽²⁾ CESE 270/2008, ziņotājs — Pezzini kgs.

⁽³⁾ Miljondaļas.

gaismas ražošanai — 10 % enerģijas! EESK uzskata, ka ražotāji atradīs veidu, kā samazināt fluorescences lampu cenu, un ES valstu valdību iestādes veicinās to ražošanas attīstību, lampu lietošanas laiks pagarināsies, un tās kļūs kompaktākas, kā arī būs atrisinājies pēdējās utilizācijas jautājums.

1.10 Nākamais EVA ziņojums, ko publicēs 2008. gada jūnijā, liecina, ka laika periodā no 2005. līdz 2006. gadam SEG samazinājās par 35,8 Mteq CO₂. Jāatzīmē, ka lielāko ieguldījumu deva privātie mājokļi un biroji, ļaujot ietaupīt 15,1 Mteq. Tomēr elektrības un siltuma ražošana pieauga par 14 Mteq. Neraugoties uz vispārējo samazināšanos, no ziņojuma izriet, ka 27 valstu ES konstatētais progress ir tikai 0,5 % salīdzinājumā ar 1990. gadu, un dažām DV jāpastiprina darbs šajā jomā.

1.11 Enerģijas tirgus liberalizācija veicinās enerģijas taupīšanu, jo tirgū būs pieejamas dažādas efektivitātes ražošanas un sadales sistēmas, kas var stimulēt pētniecību un investīcijas, lai samazinātu enerģijas zudumus. Ražošanas posmā vien enerģijas zaudējumi veido 30 %. Nesenajā atzinumā (*) EESK atbalstīja Komisijas priekšlikumus saistībā ar trešo tiesību aktu paketi par enerģētiku, kuru mērķis ir nodrošināt Eiropas enerģijas tirgus lielāku efektivitāti.

1.12 EESK ir pārliecināta, ka ir jādara vairāk nekā līdz šim un jāpanāk uzlabojumi. Komiteja vēlas iegūt precīzāku informāciju par Komisijas secinājumiem pēc rīcības plānu novērtēšanas, kā arī izstrādāt atzinumu par novērtējuma rezultātiem.

1.13 EESK ir vairākkārt atkārtojusi prasību iesaistīt pilsonisko sabiedrību gan Eiropas, gan DV līmenī, jo uzskata, ka Eiropas iedzīvotāju pilnīga informētība un atbalsts ir svarīgs, lai īstenotu energoefektivitātes mērķus. Nopietni jāapsver ieteikumi, kurus pauž pilsoniskā sabiedrība. Pasākumos, kas tiks pieņemti, jāņem vērā daudzu miljonu iedzīvotāju ikdienas sadzīves grūtības. Energotaupības programmās, kas neizbēgami ietver izmaksas, jāparedz rūpīga pasākumu atlase un pienācīgs atbalsts mazturīgākajiem iedzīvotājiem, kuri saskaras ar pieaugošiem izdevumiem sakarā ar enerģijas cenu palielināšanos, bet kuriem nav līdzekļu šo izdevumu samazināšanai, īstenojot energotaupības pasākumus mājokļos.

1.14 EESK uzsver, ka pasākumiem energoefektivitātes jomā jābūt konkrētiem un īstenojamiem, un izvirza jautājumu, vai nevajadzētu noteikt vismaz dažus obligātus pasākumus, pārbaudot atšķirības starp plānos noteikto un konkrētiem rezultātiem, kā tas notika saistībā ar transportlīdzekļu emisijām, vispārīgu CO₂ un SEG emisiju samazināšanu, kā arī atjaunojamiem enerģijas avotiem.

1.15 NEERP nav skaidri norādīts, kādi resursi tiks izmantoti, lai iesaistītu galapatērētājus vērienīgajā Eiropas energoefektivi-

tātes un taupības projektā. EESK vairākkārt uzsvēra organizētas pilsoniskās sabiedrības iespējamo būtisko nozīmi, lai noteiktu labākus paraugprakses izplatīšanas un informēšanas veidus. EESK vēlas apspriest jautājumu ar ES iestādēm, kuras neizrāda aktīvu interesi un apņēmību.

1.16 EESK aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis izveidot īpašu, integrētu pārraudzības sistēmu, kāda tika izveidota, piemēram, politikas jomās saistībā ar ūdeni. Šāda sistēma ir nepieciešama tāpēc, ka trūkst informācijas, kā arī Eiropas Savienības energoefektivitātes politikas ietekmes novērtējuma uz galapatērētājiem (sevišķi MVU), nav izstrādāta metodoloģija, ar kuras palīdzību var pārbaudīt starptautisko un Eiropas mērķu vienotību, un trūkst iepriekšminēto lietotāju sasniegto rezultātu pārraudzības procesa.

1.17 Dažos sektoros, piemēram, sociālo mājokļu sektorā, ēkas ir ļoti vecas un ar zemu energoefektivitāti. Vairāk nekā 25 miljoniem mājokļu nepieciešami steidzami un sarežģīti pārveidojumi. EESK cer, ka tiks izstrādāti valsts un pašvaldību mājokļu modernizācijas plāni, kas tiktu finansēti no EIB fondiem. NEERP šādi pasākumi nav minēti.

1.18 EESK uzskata, ka tirgus instrumenti, kas ir līdzīgi esošajiem, var dot nozīmīgu ieguldījumu. Negavatu, t.i., elektroenerģijas efektivitātes tirgus atvēršana arī galalietotājiem varētu būt labs stimuls, lai rosinātu iedzīvotājus mainīt ieradumus. Ja ņem vērā to, ka tikai kvēlspuldžu aizvietošana vien radīs ietaupījumu, kas līdzvērtīgs vismaz astoņdesmit 1 000 MW centrālēm (gandrīz vienāda ar Itālijas bruto jaudu), ir acīmredzama ražojošo uzņēmumu ieinteresētība atbalstīt energoefektivitāti. Tās apmierinās vairāk klientu, ražojot tādu pašu elektrības daudzumu.

1.19 EESK cer, ka progress turpināsies un ka DV nopietni pievērsīsies enerģijas efektivitātes un taupības politikai, kas atspoguļosies rūpīgi izstrādātos, ticamos, reālistiskos nacionālajos rīcības plānos ar konkrētiem mērķiem. Jānorāda arī resursi, kurus DV piešķirs, lai attiecīgi atbalstītu iedzīvotāju un uzņēmumu nepieciešamās investīcijas.

2. Ievads.

2.1 Paziņojumā par nacionālo energoefektivitātes rīcības plānu (NEERP) pirmo novērtējumu ar nosaukumu "Kopīgs progress energoefektivitātes jomā" Komisija pilda pienākumu, kas izriet no Direktīvas 2006/32/EK piemērošanas, kuras 14. panta 5. punkts paredz 27 nacionālo rīcības plānu novērtējuma ziņojumu iesniegšanu līdz 2008. gada 1. janvārim. Otrs ziņojums tiks sagatavots līdz 2012. gada 1. janvārim, bet trešais — līdz 2015. gada 1. janvārim.

(*) CESE 758//2008, ziņotājs — Cedrone kgs.

2.2 Mērķi, uz kuriem ir atsauce ziņojumā, ir noteikti minētās direktīvas 4. panta 1. punktā, kurā ir teikts, ka “dalībvalstis pieņem un cenšas sasniegt vispārējo valsts enerģijas ietaupījuma indikatīvo mērķi 9 % apmērā šīs direktīvas piemērošanas deviņtajā gadā, kas sasniedzams, piemērojot energopakalpojumus un citus energoefektivitātes palielināšanas pasākumus”.

2.3 Komisija uzsver, ka tikai divas dalībvalstis ievēroja paredzētos termiņus (Somija un Apvienotā Karaliste), pārējās piecpadsmit to izdarīja ar nokavēšanos (Austrija, Bulgārija, Kipra, Dānija, Igaunija, Vācija, Īrija, Itālija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Polija, Čehija, Rumānija un Spānija). Beļģija un Slovākija iesniedza savus NEERP 2007. gada beigās, kas bija par vēlu, lai tos iekļautu dokumentā.

3. Komisijas paziņojums.

3.1 No rīcības plānu analīzes izriet, ka piecas dalībvalstis izvirzīja tālejošākus mērķus nekā direktīvā noteiktie, savukārt citas vēl noteica augstus mērķus, bet neuzņēmas oficiālas saistības. No 17 izvērtētajiem plāniem seši neaptver visu direktīvā paredzēto laika periodu, proti, līdz 2016. gadam. Runājot par publiskā sektora paraugu, jāmin Īrijas mērķis līdz 2020. gadam par 33 % samazināt enerģijas patēriņu, Vācijas — līdz 2012. gadam par 30 % samazināt CO₂ emisijas. Savukārt Apvienotās Karalistes mērķis ir oglekļa emisijas neradošas centrālās valdības ēkas līdz 2012. gadam.

3.2 Uzsāktas valsts kampaņas: “Power of One” Īrijā, kas tīmekļa vietnē veicina publiskā un privātā sektora paraugpraksi apmaiņu; publisko ēku energoaudits Dānijā ar pienākumu izpildīt ieteikumus; Vācijā sākta federālo ēku pārbūves programma, piešķirot tās īstenošanai 120 miljonus euro; Maltā tiek iecelti “zaļie līderi”. Tie ir ierēdņi, kas katrā ministrijā nodarbošies ar energoefektivitāti un popularizēs atjaunojamos enerģijas avotus.

3.3 Apvienotā Karaliste piemēros “Ilgtspējīgā mājokļa kodeksu”, ievērojot kodeksa 3. līmeni, kas paredz par 25 % lielāku energoefektivitāti salīdzinājumā ar 2006. gada būvniecības kodeksu. Austrija paredz publiskā sektora ēku energoefektivitāti palielināt vairāk par oficiāli noteikto. Savukārt Spānija ar modernu un efektīvāku aprīkojumu aizvieto novecojušas koplietošanas ielu apgaismes sistēmas, kā arī paredz energoefektivitātes uzlabojumus dzeramā ūdens attīrīšanas un piegādes jomā.

3.4 Polija un Somija publiskajam sektoram nosaka pienākumu īstenot pasākumus, lai panāktu enerģijas ietaupījumu līmeni, kas nav zemāks par valsts mērķi, kā tas jau ir pašvaldību ēku gadījumā. Savukārt Nīderlande cenšas būt pirmā Eiropā, paredzot, ka līdz 2010. gadam 100 % publiskā iepirkuma un 50 % vietējo un reģionu pašvaldību iepirkuma notiks, vadoties pēc ilgtspējīga iepirkuma kritērijiem.

3.5 Arī nodokļu atvieglojumu politika ir ļoti svarīga. Vācija un Austrija pievēršas tādu ēku energoefektivitātei, kuru enerģijas patēriņš ir 40 %. Lietuva paredz ieviest no 18 % uz 9 % samazinātu pievienotās vērtības nodokļa likmi mājokļiem, ko finansē no publiskajiem fondiem. Nīderlande vēlas ieviest atvieglojumus energoefektivitātes ieguldījumiem privātiem uzņēmumiem. Savukārt Itālija izveidoja shēmu, kas paredz bruto nodokļu atvieglojumus līdz 55 %, lai iegādātos energoefektīvas māsaimniecības elektroproceces (piemēram, A+ kategorijas ledusskapji, apkures katli), apgaismošanas iekārtas, kā arī veiktu ēku pārbūvi energoefektivitātes palielināšanas nolūkā.

3.6 Brīvprātīgas vienošanās tiek uzskatītas par noderīgu instrumentu, sevišķi Somijā (attiecīgajā laika periodā tās aptver apmēram 60 % no galīgā enerģijas izmantojuma, bet mērķis ir līdz 2016. gadam sasniegt 90 %), Nīderlandē, kur tas skar galvenokārt uzņēmumus, un Dānijā, kur tās tiek izmantotas publiskā iepirkuma jomā. Spānija, Polija, Apvienotā Karaliste, Rumānija un Īrija ir paziņojušas, ka vēlas, lai brīvprātīgās vienošanās kļūtu par būtisku instrumentu, ar kura palīdzību īstenot enerģijas ietaupījumus.

3.7 Nacionālajos rīcības plānos liela uzmanība pievērsta tirgus instrumentiem (baltajiem sertifikātiem), kurus pašlaik izmanto tikai dažās valstīs. Itālija paredz pagarināt sistēmas darbības laiku līdz 2014. gadam, Polija — to ieviest, bet Apvienotajā Karalistē energoefektivitātes saistības (EES) tiks pagarinātas līdz 2020. gadam un pārdēvētas par oglekļa emisiju samazināšanas mērķi, paredzot gandrīz divas reizes lielākus ietaupījumus salīdzinājumā ar EES iepriekš noteiktajiem laika posmam no 2008. līdz 2011. gadam. Liela nozīme ir piešķirta energopakalpojumu uzņēmumiem (ESCO — *Economy Service Companies*), kas vēl netiek pietiekami attīstīti. Tas jo īpaši interesē Austriju, Vāciju, Īriju, Itāliju, Poliju un Spāniju.

3.8 Bulgārija, Rumānija un Apvienotā Karaliste paredz izveidot fondus un finansēšanas mehānismus, kas paredzēti galvenokārt komercpatērētājiem un māsaimniecībām. Valstu enerģētikas aģentūras, kuru kompetences atšķiras, neīsteno saskaņotu izglītošanas un informēšanas politiku. Dažas valstis, piemēram, Dānija un Itālija, nolēma decentralizēt to funkcijas, tās uzticot reģionālām un vietējām aģentūrām.

3.9 Daudzi kritizē transportu, kas patērē vairāk nekā trešdaļu saražotās enerģijas, bet reāli tikai Austrija un Īrija piedāvā konkrētus pasākumus, lai satiksmi novirzītu uz sabiedrisko transportu.

3.10 Lielākā daļa iesniegto plānu ir vērsta uz pastāvošās situācijas saglabāšanu. Vairākās dalībvalstīs ir ievērojama atšķirība starp politiskajām saistībām, pieņemtajiem pasākumiem un piešķirtajiem resursiem.

3.11 Komisija ne vien pārraudzīs un kontrolēs direktīvas transponēšanu, bet arī centīsies atvieglot tās piemērošanu, izmantojot programmu "Saprātīga enerģijas nodrošināšana Eiropai". Komisija tīmekļa vietnē izveidos ieinteresēto personu forumu, lai apkopotu un iepazīstinātu ar to ieinteresēto pušu viedokļiem, kas tiks iesaistītas direktīvas piemērošanā un kuras tiek aicinātas iesaistīties valstu pasākumu pieņemšanā un nākamo NEERP izstrādē. Valstu rīcības plānus vērtēs arī Energoefektivitātes uzraudzības projektā.

3.12 Secinājumos Komisija atgādina starptautiskās sadarbības nozīmi, kā arī savu iniciatīvu par starptautisku forumu energoefektivitātes jomā izveidošanu, lai izstrādātu tehniskos standartus, attīstītu tirdzniecību un tehnoloģiju nodošanu. Ņemot vērā lielos darbus, kas Eiropai ir jāveic, un atbildība, kura jāuzņemas sakarā ar klimata pārmaiņām, ilgtspējīgu un drošu energoapgādi un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, ir vajadzīgas efektīvas programmas, kā arī daži uzlabojumi energoefektivitātes jomā.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Minētā paziņojuma pirmais acīmredzami negatīvais elements ir tas, ka tikai divas no 27 dalībvalstīm ievēroja termiņus, kas bija paredzēti direktīvā nacionālo energoefektivitātes rīcības plānu iesniegšanai. Ja 15 dalībvalstis tomēr iesniedza dokumentus, divas to izdarīja pēc pēdējā termiņa beigām, bet astoņas dalībvalstis neko nesniedza. Gadu pēc termiņa beigām 2007. gada 30. jūnijā joprojām trūkst vienas dalībvalsts dokumentus.

4.2 Otrs negatīvais elements, kas izriet no Komisijas secinājumiem, ir tas, ka, neraugoties uz dažiem izņēmumiem, analizētie dokumenti neliecina par pārliecinošām un nopietnām saistībām, kādas vajadzīgas dotajā situācijā. Arvien biežāk valstu un valdību vadītāji, kas Briselē pārstāv dalībvalstis, pavirši pieņem direktīvas, kuras, atgriežoties savā valstī, nevar/negrib ievērot. Lisabonas programma ir visspilgtākais piemērs, bet vēsturē ir daudz tamlīdzīgu dihotomiskas uzvedības piemēru. Un klāt nāks vēl citi.

4.3 Analizējot valstu rīcības plānus, ir redzams, ka trūkst atsaucē sistēmas, ka plāni ir izstrādāti, izmantojot pavisam atšķirīgus paņēmienus un veidus. Tāpēc ir grūti tos analizēt un gandrīz neiespējami salīdzināt. Sadarbībā ar *Wuppertal* institūtu par klimata, vides un enerģijas jautājumiem *EMEEES* projektā tika izstrādāts modelis, lai atvieglotu valstu rīcības plānu izstrādi. Beļģija vēstulē pauž nožēlu par faktu, ka šis svarīgais modelis tika publicēts 11. maijā, proti, dažas dienas pirms valstu rīcības plānu iesniegšanas termiņa beigām.

4.4 Runājot par jaunajām dalībvalstīm, Čehijas Republikas un Lietuvas rīcības plāns aptver 13 lappuses, Rumānijas — 41 lappusi, bet Maltas — 89 lappuses. Runājot par lielākajām

valstīm, Francijas rīcības plānā ir 37 lappuses, Vācijas — 102 lappuses, Spānijas — 211 lappuses, Apvienotās Karalistes — 214 lappuses. Beļģija veido fenomenu, jo, būdama federāla valsts, tā izstrādāja četrus dokumentus, kas kopā aptver 221 lappusi. Kopā ņemot, 25 dalībvalstis (Zviedrija un Portugāle vēl joprojām nav Komisijas tīmekļa vietnē) ir iesniegušas 2 161 lappusi ar datiem, tabulām un rādītājiem, kas ir savstarpēji neatbilstoši. Katra valsts izvēlējās savus atsaucē parametrus, metodoloģiju un paziņojuma veidu. Rezultāts ir nomācošs, jo nevar saprast vispārējās nostādnes.

4.5 Francijas, Slovēnijas, Grieķijas (tikai uzmetums), Nīderlandes un Luksemburgas dokumenti ir publicēti attiecīgās valsts valodā (nepārvarams šķērslis ziņotājam). Ja dokuments, kas jāanalizē, ir uzrakstīts oriģinālvalodā, ir grūti panākt paraugprakses apmaiņu, taču nebija izteikts ne aicinājums, ne paredzēts pienākums izmantot kādu vienu valodu. Komisija paredzēja pārtulkot visus dokumentus vienā valodā, bet kavējumi, kas radās sakarā ar NEERP iesniegšanu, ietekmēja arī tulkošanas termiņus.

4.6 EESK uzsver neatbilstību starp valstu rīcības plānu mērķiem un iepriekš minētajiem diviem elementiem. Ne pārāk plašie, ne kodolīgie rīcības plāni neļauj saprast, kādā virziena valsts darbojas. Detaļu pārpilnības vai nepietiekamības sekas ir vienādas — sarežģīta analīze un izpratne. *EMEEES* modelis var būt labs vidusceļš. EESK īpaši iesaka, turpmāk izstrādājot rīcības plānus, pieņemt kopīgu modeli, kas ir viegli lasāms un saprotams.

4.7 Neraugoties uz dažiem teicamiem izņēmumiem, kas minēti atzinumā, EESK negatīvi vērtē acīmredzamu iniciatīvu trūkumu publiskajā sektorā un lauksaimniecībā. NEERP nav minētas šīs ārkārtīgi svarīgas nozares.

5. Vispārējās piezīmes.

5.1 Padome 2007. gada janvārī lūdza Komisijai izstrādāt tiesību aktus enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā, lai īstenotu tālejošus mērķus. Minētie mērķi tika konkretizēti, pieņemot trešo tiesību aktu paketi par enerģētiku, paketi par atjaunojamiem enerģijas avotiem un klimata pārmaiņām, direktīvu par CO₂ emisiju samazināšanu vieglajiem automobiļiem, jauno *Energy Star* regulu, Zaļo grāmatu par pilsētu mobilitāti (kurā, citastarp, ir paredzēti stimuli, lai veicinātu efektīvu transporta līdzekļu izmantošanu), kā arī Energo tehnoloģiju stratēģisko plānu.

5.2 Kas raksturo minētos tiesību aktus? Daži ieteikumi un daudzie noteikumi. Diemžēl jākonstatē, ka valdības pēc tiesību aktu oficiālas pieņemšanas nespēj turēties pretī valstu uzņēmumu spiedienam un paturēt spēkā pieņemtos lēmumus, lūdzot grozīt kopīgi pieņemtos dokumentus.

5.3 Iemesls šādai dalībvalstu attieksmei atrodams pašā direktīvā. Direktīvas 12. apsvērumā ir uzsvērts, ka "Tādēļ, lai arī dalībvalstis apņemas īstenot centienus mērķa sasniegšanai, valsts enerģijas ietaupījuma mērķis pēc būtības ir indikatīvs un nesatur juridiski saistošu pienākumu dalībvalstīm sasniegt mērķi — 9 %".

5.4 Šāda likumdošanas prakse (direktīvas ar neobligātiem mērķiem, kurās nav paredzētas sankcijas pārkāpumu gadījumā) ir raksturīga likumdošanas iniciatīvām, kas tika pieņemtas zināmā laika periodā dažās īpašās jomās. Vēl pirms dažiem gadiem dalībvalstis pieprasīja suverenitāti saistībā ar lēmumu pieņemšanu enerģētikas jomā, sākot no energoapgādes līdz pat ražošanai un pārvadei. Tāpēc šo periodu raksturo neobligāti tiesību akti. Tādejādi Direktīva 2003/30/EK par biodegvielu noteica kvantitatīvus mērķus, bet nekādu īpašu pienākumu, lai tos īstenotu.

5.5 Ņemot vērā šos apstākļus un priekšnoteikumus, mērķis līdz 2020. gadam samazināt patēriņu par 20 %, pateicoties energoefektivitātei, ir grūti sasniedzams, ja netiks noteikti obligāti pasākumi un/vai izvirzīti saistoši papildu mērķi.

5.6 EESK atbalstīja un atbalstīs visas iniciatīvas, kas būs vērstas uz aizvien lielāka energoefektivitātes līmeņa sasniegšanu, uzskatot, ka gan CO₂ emisijas, gan ES enerģētiskā atkarība ir divas prioritāras problēmas.

5.7 Vienlaikus EESK uzsver pretrunu starp nesaistošiem vispārīgiem pasākumiem un specifiskiem obligātiem pasākumiem, kuru uzdevums ir sasniegt rezultātu. Kopums nav obligāts, bet atsevišķas tā daļas ir obligātas? Komisijai jārada labs piemērs un jāpublicē rezultāti par energoefektivitāti un taupību tās ēkās, aizsāktām iniciatīvām, piešķirtajiem līdzekļiem. Pielikums, kurā sniegts "federāls" viedoklis, palīdzētu labāk saprast šādu politikas jomu nozīmi.

5.8 EESK uzsver lielo atšķirību, kas pastāv starp paustajām cerībām par atbilstošu pasākumu pieņemšanu, lai panāktu ievērojamu energoefektivitātes pieaugumu, un dalībvalstu iesniegtajiem projektiem, kas, kopumā ņemot, ir neapmierinoši un bez tālejošiem mērķiem. Komiteja uzsver, ka jāpieņem konkrēti īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa pasākumi, kas radītu izpratni par izvirzītajiem mērķiem.

5.9 Ja tiek izdarīts šāds secinājums, EESK iesaka pieņemt atbilstošus pasākumus, lai īstenotu mērķus, nevis veiktu virspusējas darbības, kā tas dažkārt noticis.

5.10 EESK atzinīgi novērtēja gan Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. aprīļa Direktīvu 2006/32/EK par enerģijas galapatēriņa efektivitāti un energoefektivitātes pakalpojumiem (1), gan tai sekojošo 2006. gada 19. oktobra "Energoefektivitātes rīcības plānu. Potenciāla izmantošana" (2). Šie abi dokumenti tika publicēti laikā, kad naftas cenas vēl bija relatīvi

zemas. Direktīvas izstrādes brīdī 2004. gadā cenas svārstījās ap 45 USD par barelu, savukārt 2006. gadā vidējā cena jau gandrīz sasniedza 62 USD.

5.11 Ņemot vērā šos apstākļus, ir saprotams, ka mērķi bija orientējoši un Komisija Direktīvā neparedzēja dalībvalstīm saistošu pienākumu īstenot izvirzītos mērķus. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja rakstīja, ka "vislabākā enerģija ir tā, ko ietaupa", bet, ja taupīšanas pasākumi tiek atstāti dalībvalstu ziņā bez nekāda papildu stimula, ļaujoties vien uz to atbildības sajūtu, tad mērķis kļūst patiesi nedrošs vai, precīzāk, nesasniedzams.

5.12 Vai ES var atļauties nerasniegt mērķus saistībā ar energointensitātes samazināšanu par 1,5 % gadā? Vai var atteikties ietaupīt 390 Mtep, kas atbilst 780 Mt CO₂? Tālejoši un saistoši mērķi ir gan noteikti — samazināt par 20 % siltumnīcefekta gāzu emisijas un līdz 20 % palielināt no atjaunojamiem avotiem iegūtās enerģijas izmantošanu, bet mērķis, ko var sasniegt nekavējoties, kas rada tūlītēju ietaupījumu, ir aizmirsts.

5.13 EESK uzsver, ka dažās valstīs par plānu īstenošanu atbild reģionālās pašvaldības, lai gan nav atbilstoša koordinācijas līmeņa, kas reāli nozīmē teritoriālās saskaņošanas un konsekvences trūkumu.

5.14 EESK pauž nožēlu par piedāvājuma reālas izvēles iespēju trūkumu un uzskata, ka šādas iespējas ir jāpalielina, papildinot tās ar stimuliem, kas paredzēti visneaizsargātākajām grupām, galvenokārt patērētājiem, maziem un vidējiem uzņēmumiem, lai ātri sasniegtu vēlamos rezultātus. Dažās valstīs, pateicoties stimuliem, ir sasniegti cerīgi rezultāti, piemēram, mājāsaimniecības elektropreču gadījumā.

5.15 EESK atzinīgi vērtē energopakalpojumu uzņēmumu pieredzi un uzskata, ka šiem pakalpojumiem jābūt plaši pieejamiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Jaunas profesijas, jaunas kvalificēta darba iespējas, pozitīvi rezultāti energoefektivitātes un siltumnīcefekta gāzu samazināšanas jomā — tie ir tikai daži minēto pakalpojumu pozitīvie aspekti.

5.16 EESK uzsver, ka DV nedara pietiekami daudz, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, un ir pārliecināta, ka ir jāatbalsta Komisijas iniciatīvas, kuru uzdevums ir nostiprināt dalībvalstu pienākumus, kā tas bija sakarā ar transporta līdzekļu emisijām. Komisija pagājušajā gadā pieņēma pozitīvas iniciatīvas, piemēram, jauno *Energy Star* regulu, kuras standarti ir kļuvuši obligāti biroja iekārtu publiskā iepirkuma jomā; Zaļo grāmatu par pilsētu mobilitāti, kurā, citastarp, ir paredzēti finansiāli stimuli, lai veicinātu efektīvu transporta līdzekļu izmantošanu; trešo enerģētikas paketi, kas nostiprina valstu regulatoru pilnvaras energoefektivitātes jomā; Energoehnoloģiju stratēģisko plānu, kā arī Regulu par jaunu automobiļu emisijām.

5.17 Jaunas iniciatīvas ir paredzētas nākamajos mēnešos. Runa ir par jaunām direktīvām par energoefektivitātes rādītājiem vai zaļajām etiķetēm daudziem izstrādājumiem (piemēram, publiskas ielu un biroju apgaismes sistēmas, nodrošes un izslēgtais režīms ar minimālu patēriņu), kā arī jaunu regulu, ko plānots pieņemt 2009. gadā, par televizoriem, mājsaimniecības ledusskapjiem un saldētavām, veļas mašīnām, trauku mazgājamām mašīnām, apkures katliem, ūdenssildītājiem, personāļiem datoriem, attēlu pavairošanas iekārtām, elektromotoriem, siltumsūkņiem un gaisa kondicionieriem. Komisija arī paredz 2009. gadā pieņemt iniciatīvu, kas skar mājsaimniecības kvēlspuldzes, lai veicinātu to ātru aizvietošanu. Transporta jomā jauno stratēģiju centrā būs direktīvas pārskatīšana par automobiļu marķēšanu, par riepu un sistēmu, kas pastāvīgi pārrauga riepu spiedienu un kvalitāti, efektivitāti.

5.18 EESK uzskata, ka ir jāizveido enerģijas iekšējais tirgus, kur saskaņā ar direktīvām par elektrību un gāzi cenas veidotos, pamatojoties uz veselīgu konkurenci.

5.19 EESK vērs uzmanību uz nepieciešamību ES dalībvalstīs paredzēt izglītošanas plānus skolām (kurām līdz ar to aktīvi jāiesaistās energoefektivitātes programmās), kā arī komunikācijas programmas, kuru uzdevums ir veidot iedzīvotāju izpratni par atbildīga patēriņa un energoefektivitātes nozīmi un vajadzību.

5.20 Runājot par skolām, īpašu interesi izraisa konkursi starp tehniskās izglītības iestādēm par lielākas enerģijas taupības sasniegšanas iespējām, kuros aktīvi piedalās audzēkņi. Itālijā, piemēram, projektam "*Datti una scossa*", kuram bija piešķirta balva 25 000 € apmērā, lai īstenotu priekšlikumus, bija lieli panākumi. Cits labs piemērs ir starptautiskais ekomaratons, kurā Francijas institūts iepazīstināja ar prototipu, kas ar vienu litru benzīna nobrauca 3 039 km! Dānijas komandai izdevās radīt iekšdedzes dzinēju ar emisiju daudzumu 9g/km, iegūstot balvu "*Climate Friendly Award*".

5.21 Ekonomiskajiem instrumentiem, kas būs pieejami, jābūt efektīviem un ilgtspējīgiem. EESK uzskata, ka sevišķa uzmanība jāvelta stimulu veicināšanai, kuri jāorientē uz galapatērētājiem. Jāņem vērā arī iespēja paredzēt daļu stimulu energopakalpojumu piegādātājam, veidojot kopīgu un saskanīgu interesi par energoefektivitātes jomām.

5.22 Lai ar atbilstošas cenu politikas palīdzību veicinātu sapratīgāku un efektīvāku enerģijas izmantošanu, EESK lūdz Eiropas Komisiju apkarot piedāvātos nepamatoti zemas cenas tarifus, ņemot vērā to, kas Eiropas tiesību aktos atļauts atjaunojamo enerģijas avotu atbilstošas veicināšanas jomā, kā arī saglabājot to, kas visneaizsargātākajiem patērētājiem paredzēts direktīvā par elektrību un gāzi.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lietiskais internets"

(2009/C 77/15)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 7. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Lietiskais internets".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — *Retureauu* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 118 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

EESK rosina Eiropas Komisiju

1.1 Ieguldīt pētniecībā, atbalstīt informācijas izplatīšanu (piemēram, par iepriekšējās prezidentvalsts pasākumiem) un standartu noteikšanas pasākumus, jo tie apliecina lietiskā interneta jomas nozīmi.

1.2 Veikt pasākumus, lai izskaustu šķēršļus, kas var traucēt tehnoloģijas izmantošanu.

1.3 Novērtēt, vai centralizētās sistēmas ļaus pārstrādāt lietiskajā internetā paredzamo lietojumu daudzumu un vai vietējā pārvaldība (vārdu un pakalpojumu) ir labāks veids, kā vadīt lietiskā interneta masveida izmantošanu.

1.4 Izpētīt, vai spēkā esošās direktīvas atbilstoši nodrošina datu aizsardzības un drošības prasību ievērošanu un vai ir nepieciešami jauni likumdošanas pasākumi.

1.5 Jāapsver vajadzība Eiropā izveidot laboratorijas, kuras izmanto augstskolu un privātā sektora finansējumu, lai nodrošinātu pētniecības rezultātu izmantojumu Eiropā un pētniekus neaizvilinātu pētniecības iespējas un uzņēmumi citās pasaules daļās (ASV).

1.6 Attiecībā uz elektromagnētisko viļņu risku — tādā jaunā vidē, kurai raksturīga augsta viļņu uztvērēju koncentrācija, jāpieņem piesardzības princips, jo īpaši saistībā ar darba ņēmējiem šādā vidē. Viņi jāinformē par iespējamiem riskiem un jāpieņem aizsarglīdzekļi. Šim jautājumam jāpievēršas nopietni, veicot zinātniskus pētījumus.

1.7 Jāatceras, ka tehnoloģijas attīstība notiek cilvēku labā, tāpēc jāizvērtē ar to saistītie ētikas jautājumi.

1.8 Attiecībā uz visu Eiropu aptverošiem pakalpojumiem Eiropas Komisijai vai neatkarīgai administratīvai iestādei, kas

spektru varētu regulēt nākotnē, būtu jāņem vērā lietiskajam internetam nepieciešamais radiofrekvenču spektrs.

1.9 Pētniecībai būs izšķiroša nozīme, lai uzvarētu sacensībā par digitālo spēju izmantot reālā laika lietiskā interneta lietojumus.

2. Komisijas priekšlikumi.

2.1 Šis paziņojums, kas pieņemts pēc Komisijas 2007. gada paziņojuma par radiofrekvenču identifikāciju (RFID) ⁽¹⁾ un pēc šim tematam vēltās konferences Lisabonā 2007. gada novembrī, iezīmē Komisijas pāreju pie nākamā posma, proti, lietiskā interneta ⁽²⁾.

2.2 Jāatsaucas arī uz daudzajiem EESK pēdējo gadu paziņojumiem un iniciatīvām ⁽³⁾: par programmu i2010 tika sagatavots vidusposma ziņojums ⁽⁴⁾.

3. Piezīmes un analīze.**3.1 Ievads.**

3.1.1 Informācijas tehnoloģiju attīstība ir būtisks, sabiedrībai nozīmīgs uzdevums. Eiropai, kur pastāv vienotais tirgus, ir labas iespējas, lai kļūtu par būtisku digitālās ekonomikas reģionu, ja tā sev nodrošinās līdzekļus un nosacījumus, lai veiktu pamatpētījumus un pētniecību un izstrādi, kā arī politisko vidi šā nākotnes interneta pārvaldībai.

⁽¹⁾ COM(2007) 96 galīgā redakcija, Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Radiofrekvenču identifikācija (RFID) Eiropā: ceļā uz politikas īstenošanas pasākumiem".

⁽²⁾ Skat. "Towards an RFID policy for Europe" (Ceļā uz Radiofrekvenču identifikācijas politiku Eiropā), semināra materiāli, Maarten Van de Voort un Andreas Ligtoet, 2006. gada 31. augusts.

⁽³⁾ Piemēram, EESK atzinums par tematu "Radiofrekvenču identifikācija (RFID)", ziņotājs — Morgan, OV C 256, 27.10.2007., 66. lpp., TEN/293.

⁽⁴⁾ Paziņojums "Gatavojoties Eiropas digitālajai nākotnei: i2010 termiņa vidusposma pārskats", COM(2008) 199 galīgā redakcija.

3.1.2 No tā lielā mērā ir atkarīga Eiropas izaugsme un konkurētspēja, un ir sen pienācis laiks apliecināt interneta nozīmi politiskās pārvaldības līmenī, attīstot tehnoloģijas un investīcijas, piemēram, nepieciešamās zināšanas un prasmes.

3.1.3 Lai gan šobrīd ir pieejams interaktīvais un moblais tīmeklis 2.0, internets balstās uz visā pasaulē izvietotu simtiem tūkstošu serveru un maršrutētāju tīklu, proti uz fiksētiem, ar vadiem vai optisko šķiedru savienotiem datoriem; turpretī savienojumi ar mobilajiem termināļiem, piemēram mobilajiem telefoniem vai *internet tablet* notiek ar elektromagnētisko viļņu starpniecību, un tie ļoti strauji izplatās, izmantojot dažādus savienojumu standartus (3G, 3G+-HSPDA, Edge, WiFi, WiMax).

3.1.4 Tīmeklis 2.0 ir interaktīvs; lietotājs ir arī autors vai satura nodrošinātājs — gan individuāli, gan kolektīvi un sadarbojoties (enciklopēdija Vikipēdija, brīvās programmatūras u.c.). Daudzu MVU darbību raksturo programmatūru izstrāde, radošs saturs un jo īpaši ļoti daudzveidīgi pakalpojumi (tīklu ierīkošana un uzturēšana, informācijas drošība, apmācība u.c.).

3.1.5 Datoru mikroshēmas kļūst arvien mazākas un arvien sarežģītākas un to enerģijas patēriņš samazinās. Tās var ievietot mobilajos termināļos, kas ir arvien vieglāki, un kuros pielietotās programmatūras un digitālā kapacitāte ļauj integrēt telefonu, interneta pieslēgumu un atrašanās vietas noteikšanas iespēju (mikroshēmas *Sirf-3*).

3.2 Ceļā uz "lietisko internetu".

3.2.1 Lietiskais internets sāk attīstīties ļoti sarežģītos tehnoloģiskos apstākļos, pamatojoties uz tīmekli 2.0 un ar to saistītām citām tehnoloģijām, kas lielākoties jau darbojas un kuru saplūšana būs būtisks progress ceļā uz lietisko internetu:

— *Ipv6* ⁽⁵⁾, *HTTP* ⁽⁶⁾, *FTP* u.c. protokoli un jaunais *HTML* 5. standarts vietņu pārlūkošanai (kas vēl jāizstrādā),

— RFID ⁽⁷⁾ marķējums un radiofrekvenču lasītāji, kas to savieno ar datu bāzēm,

— atrašanās vietas noteikšana (*GPS* un drīzumā *Galileo*),

— savstarpēji savienoti tīkli un datu uzkrāšanas kapacitātes,

— mākslīgā inteliģence, piemēram, tīmeklī 3.0 (semantiskais tīkls, kura valoda būs tuva parastajai valodai) un datu pārvaldībai starp datoriem,

⁽⁵⁾ Interneta protokola versija 6.

⁽⁶⁾ Hiperteksta transporta protokols (*HTTP*) ir saziņas protokols, kas nodrošina informācijas apmaiņu iekšējā un globālajā tīmeklī (*World Wide Web*). Tā sākotnējais mērķis bija nodrošināt hiperteksta publicēšanu un nolasišanu internetā.

⁽⁷⁾ Radiofrekvenču identifikācija.

— nanotehnoloģijas, jo īpaši tās, ko izmanto mikroprocesoros,

— 2D marķējums (svītru kodi, datu matrica), kuras turpina izmantot, jo īpaši ar datu matricas palīdzību kodētu interneta adresi saistot ar paplašinātu saturu, skanētu ar pārvietojamu termināli, kas tieši savienots ar vietni (dažādi lietojumi, tūrisms, tipogrāfija, informācija u.c.).

3.2.2 Attīstot dažādus nākotnes tīklu elementus, augoša nozīme būs masveida paralēlai IT programmēšanai; simtiem tūkstošu procesoru varēs darboties paralēli ⁽⁸⁾, nevis secīgi, un tas ļaus ievērojami paātrināt aprēķinus un tādējādi izveidot sarežģītas, vienlaicīgas virtuālās vides. Jānorāda, ka virtualizācija jau tagad ļauj daudz pilnīgāk izmantot datoru kapacitāti, dodot iespēju vairākiem datoriem vienlaikus virtuāli darboties uz vienu, tostarp arī tad, ja to sistēmas ir dažādas, un šī tehnika strauji izplatās.

3.2.3 Šajās jomās Eiropai bez šaubām jāpastiprina pētījumi un jāattīsta augsta līmeņa teorētiska un praktiska kompetence, lai paturētu pētniekus, kurus vilina lielās universitāšu un privātās laboratorijas ASV un drīz vien arī Ķīnā un Indijā; būtiskas tehnoloģiskās atpalicības apdraudējums kļūst acīmredzams, trūkstot liela mēroga iniciatīvām, kas veltītas nākotnes interneta pārvaldīšanai.

3.2.4 Masveida datu uzkrāšanas tehnoloģijas ātri attīstās; tās ir pilnīgi nepieciešamas datu bāzēm, kas saturēs interneta adreses identificēto objektu aprakstu. Šī spēja, kopā ar datu apstrādes spēju, paver ceļu inteliģentajam internetam, kas jaunās zināšanas uzkrās pilnīgākās datu bāzēs, apvienojot no objektiem iegūto datu apstrādi un identifikācijas datu apstrādi. Vienlaikus tīkls kļūst par datoru un programmu uzkrāšana ļauj izmantot datu bāzes un lietotāju ieguldījumu (kompleksi meklējumi, ziņojumi u.c.).

3.3 Pirmie lietojumi.

3.3.1 Vairāki pētījumu rezultāti jau tiek izmēģināti, un daži lietojumi ar pašreiz pieejamo līdzekļu starpniecību jau tiek izmantoti tautsaimniecības nozarēs:

— mazumtirdzniecībā (*Wal-Mart*),

— transporta loģistikā un preču aprites kontrolē,

— dažos uzņēmumos — drošībā.

⁽⁸⁾ Stanfordas Universitāte veido jauno laboratoriju ar nosaukumu *Pervasive Parallelism Lab*, kuru finansē lielākie ASV informātikas rūpniecības uzņēmumi, tostarp *HP*, *IBM*, *Intel*.

3.3.2 RFID marķējums, kas iestrādāts priekšmetos, caurlaidēs, lielveikalu precēs, ļauj ar nolasāmās ierīces, kas atrodas relatīvi tuvu (attālums ir atkarīgs no izmantojamās frekvences) starpniecību vienlaicīgi piekļūt visu nolasāmo objektu adresei un aprakstam (veikala ratiņi, konteineri, iegūstot vajadzīgo informāciju (pirkuma cena, detalizēta muitas deklarācija). Japānā tādu sistēmu jau var izmantot, veicot pirkumus, kurus apmaksā ar citu mikroshēmu, kas atrodas mobilajā telefonā (faktiski tas ir daudzfunkcionāls terminālis).

3.3.3 Satiksmes loģistikā saistībā ar atrašanās vietas noteikšanu var uzzināt visu par kādu izpildāmo pasūtījumu, tostarp tā ģeogrāfisko atrašanās vietu reālajā laikā.

3.3.4 Lietiskais internets ir visuresošs; tiek minēts arī "apkārtesošs internets" kurā nolasāmās ierīces pārraidīto informāciju dažādos apstrādes procesa posmos var automatiski apstrādāt.

3.3.5 Dažās lietojumprogrammās objekti sazinās un var pieņemt atbilstošus lēmumus, piemēram, mājas elektronikas lietojumprogrammās: personu bioloģiskā atpazīšana, durvju atvēršana, lēmumu par ēku un tās iekārtojumu izpilde, apkures un vēdināšanas regulēšana, drošības brīdinājumi bērniem u.c.

3.3.6 Pieeju atsevišķām ierīcēm vai kādai informācijai var noteikt pirkstu nospiedumu vai formas nolasītāji.

3.4 Tīklu visuresamība un privātā dzīve, drošība.

3.4.1 Šāda datu apstrāde var ievērojami pastiprināt privātās dzīves drošības apdraudējumu vai darījumu konfidencialitāti, klientu un preču un pakalpojumu piegādātāju attiecības, jo apkārtesošā interneta laba darbība nozīmē, ka tīkls satur zināmu daudzumu personas datu, kas var būt konfidenciali un ļoti personīgi, piemēram medicīnas lietojumprogrammās.

3.4.2 Jādomā par to, vai pašreizējie Kopienas juridiskie datu aizsardzības līdzekļi ir pietiekami attiecībā uz tīkliem, kurus izmantosim tuvā nākotnē.

3.4.3 Nepastiprinot jutīgu datu aizsardzību un konfidencialitāti apkārtesošais tīkls var kļūt par personu pilnīgas pārskatāmības līdzekli (kā tas jau ir gadījumā ar lolojumdzīvniekiem Eiropas identifikācijas sistēmā).

3.4.4 Vissvarīgākais ir kontrolēt izkļiedētu datu krustošanos, regulējot to saistībā ar priekšmetiem un aizliedzot saistībā ar personām; datu izplatīšana nozīmē, ka tie vispirms jāpadara

anonīmi. Tādējādi var noraidīt argumentus par to, ka socioloģiskos datus nevar darīt zināmus, pamatojoties uz privātās dzīves aizsardzību; ja dati ir anonīmi, attiecīgo personu iepriekšēja atļauja nav nepieciešama un tos pirms rezultātu publicēšanas var statistiski apstrādāt.

3.4.5 Konfidenciali dati, kas jāizstrādā tiesību aktos noteiktajā kārtībā, ir jāaizsargā, tos stingri šifrējot un atļaujot pieeju tiem tikai autorizētām personām (vai ierīcēm).

3.4.6 Komisija ir atzinusi, ka jautājums par nākotnē paredzamo vēl spēcīgāku sevišķi augstu frekvenču joslu nekaitīgumu vai risku ir atklāts.

3.4.7 Var izrādīties, ka tiesību akti attiecībā uz darbinieku aizsardzību pret elektromagnētiskajiem viļņiem nebūt nav pietiekama, ja tā jāattiecinā uz pastāvīgu atrašanos augstu un sevišķi augstu frekvenču ietekmē. Pētījumi šajā jomā, kuri parasti attiecās uz mobilo telefonu lietošanas iespējamo ietekmi uz cilvēka veselību, nav pārliecinoši. Ir nekavējoties jāpastiprina un jāpaplašina pētījumi par dažu jaunākās paaudzes marķējumu izraisīto apdraudējumu un aizsarglīdzekļiem, pirms vēl nav nekontrolēti izstrādāti atsevišķi jaunākās paaudzes marķējumu veidi (*).

3.4.8 RFID marķējuma lietošanai jāizstrādā, ja iespējams, vispārēji vai vismaz Eiropas Savienībā saistoši noteikumi, priekšplānā izvirzot tiesības uz privātuma aizsardzību, tos attiecinot varbūt ne tikai uz fiziskām personām ("natural persons"), jo pašreiz spēkā esošie tiesību akti netiek piemēroti viendabīgi un neaptver visas situācijas, kas saistītas ar RFID marķējuma un lietiskā interneta izmantošanu pašlaik un nākotnē.

3.5 Nākotnes internets.

3.5.1 Ja vien šajā jomā, kas pastāvīgi attīstās, ir iespējams formulēt vidēja termiņa paredzējumus, nākotnes internets droši vien būs tīmekļa 3.0 un lietiskā interneta apkopojums.

3.5.2 Dažādi nākotnes interneta elementi pārsvarā jau pastāv; tie tiek pilnveidoti vai ieviesti tā, lai šis jaunais internets drīzumā ienāktu mūsu dzīvē. Tā būs jauna paradigma, kas pārveidos apkārtesošo tīklu vietu un lomu iedzīvotāju dzīvē un tautsaimnieciskajā izaugsmē tādā mērā, ko vēl grūti novērtēt. Tas tomēr var izraisīt būtiskas pārmaiņas sabiedrībā, kā arī kļūt par vēl nebijušas attīstības avotu uzņēmumiem un valstīm, kas pārvaldīs visus tā aspektus, proti, kas laicīgi būs veikušas vajadzīgos ieguldījumus pētījumos, apmācībā, likumdošanā, jaunos

(*) Lielbritānijā veiktais pētījums par mobilajiem telefoniem norāda uz nekaitīgumu vairāku gadu garumā; attiecīgais ziņojums ir pieejams interneta vietnē:
<http://www.mthr.org.uk>

pakalpojumos. Šī attīstība var izraisīt pasaules mēroga pārmaiņas ekonomikā un zinātnē. Tas ir izaicinājums, ko Eiropa nevar ignorēt.

3.5.3 Visbeidzot, lietiskais internets ir fiziskās un digitālās pasaules, reālā un virtuālā apvienojums; inteligētie priekšmeti (*smart objects*) iekļaujas apkārtesošajā tīklā, kurā tie pilnībā piedalās (*ubiquitous network*) un ieņems daudz lielāku vietu nekā līdzdalības tīklā (personu tīklā), kāds ir tīmeklis 2.0, kurš augstākā līmenī iekļausies paplašinātajā tīklā.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

3.5.4 Jaunais tīkls liek risināt arī pārvaldības problēmas, jo jāņem vērā tā apmēri un jaunais saturs, un jaunu nosaukumu piešķiršana simtiem miljardu objektiem, kā arī vispārējie noteikumi, kas būs jāpieņem; pašreiz uz RFID attiecas īpaši noteikumi, tirdzniecība, pamatojoties uz vispārējiem elektronisko produktu kodiem (EPC), bet vai tas ir izmantojams, lai pilnībā attīstītu nākotnes internetu?

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tiešsaistē pieejamu radošo saturu vienotajā tirgū"

COM(2007) 836 galīgā redakcija

(2009/C 77/16)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 3. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tiešsaistē pieejamu radošo saturu vienotajā tirgū"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras, informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — *Retureau* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 115 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Patērētāju tiesības.

1.1.1 EESK atbalsta stingru patērētāju aizsardzību. Šajā sakarā tā ar interesi gaida Informācijas sabiedrības pakalpojumu rokasgrāmatas patērētājiem un lietotājiem izstrādāšanu.

1.1.2 EESK uzskata, ka minētajā rokasgrāmatā jāaplūko vismaz šādi aspekti:

- tīkla neitralitāte, lai paplašinātu patērētāju izvēles iespējas;
- atbilstoša personas datu aizsardzība, kā arī augsts elektroniskās vides aizsardzības līmenis;
- brīvprātīgu noteikumu un uzticamības zīmju ieviešana elektroniskajā tirdzniecībā;

— patērētāju tiesību, jo īpaši piekļuves tiesību, un universālā pakalpojuma piemērošana, kā arī aizsardzība pret negodīgu komercpraksi digitālajā vidē;

— tiešsaistes pakalpojumu kvalitātes kritēriju izveidošana;

— tiešsaistē pieejamas vienkāršas Eiropas veidlapas ieviešana, lai ziņotu par krāpnieciskām darbībām;

— ārpustiesas konfliktu risināšanas sistēma tiešsaistē.

1.2 Savietojamība.

1.2.1 EESK uzsver, ka savietojamība ir galvenais ekonomiskais faktors. Turklāt tā konstatē, ka atklāti standarti ir būtiski, lai atvieglotu savietojamību un sekmētu drošības un uzticamības palielināšanu.

1.2.2 Pastāvīgs savietojamības trūkums ierobežo Eiropas iedzīvotājus to piekļuvē iekārtām, pakalpojumiem un saturam. Tāpēc viņi ir spiesti maksāt augstākas cenas par iekārtām. Tas savukārt ierobežo šo iekārtu izvēli. Iedzīvotāji ir spiesti izmantot neoficiālus paņēmienus, jo dažas ieinteresētās puses izmanto nevajadzīgas tehniskās atšķirības, lai izveidotu monopolizētus tirgus.

1.2.3 Komiteja uzskata, ka visā Eiropā savietojamu digitālo tiesību pārvaldības (⁽¹⁾) (DRM) koncepcija tikai šķiet laba. Tā rada vairāk problēmu, nekā atrisina un var izslēgt dažus satura veidotājus no izplatīšanas tiešsaistē. Turklāt satura tirgus ir starptautisks, un zonēšana tajā ierobežo lietotāju brīvības.

1.3 Komiteja uzskata, ka dažādu digitālo datu nesēju vai atmiņas ierīču veidu vairāk vai mazāk haotiska aplikšana ar nodokļiem, kas ievērojami atšķiras atkarībā no dalībvalsts, rada nozīmīgus tirgus traucējumus.

1.4 Kriminālsankcijas un izņēmuma procedūras, kas iekļautas Francijas "Olivennes" likuma projektā, ir tālejošākas par PTO prasībām, kas ietvertas 1994. gadā Marrākešā parakstītajā nolīgumā. Eiropas Kopienu Tiesa (EKT) spriedumā "Pro Musicae" ir norādījusi, ka jāievēro proporcionalitātes princips, izvēloties autortiesību ievērošanas paņēmienus un ir jāatrod pietiekams līdzsvars starp apspriežamajām tiesībām un brīvībām no vienas puses un interesēm no otras.

1.5 Tāpēc Komiteja ar interesi gaida ieteikumu, ko Komisija ir iecerējusi izstrādāt par tiešsaistē pieejamu radošo saturu, lai konkrēti paustu viedokli par pārredzamību (marķēšanu) un digitālo tiesību noteikšanas un pārvaldības jaunajiem veidiem, par radošā satura tiešsaistē izplatīšanas novatorisku sistēmu veicināšanu un atbalstīšanu, kā arī par efektīvu paņēmieni meklēšanu, lai apturētu nelikumīgu pavairošanu komerciālos nolūkos un jebkuru citu pirātisma veidu.

2. Eiropas Komisijas priekšlikums.

2.1 Komisijas paziņojuma un izvirzīto jautājumu svarīgākie aspekti ir vērsti uz šādiem uzdevumiem:

- regulēt un saskaņot tiešsaistē pieejamā radošā satura Eiropas tirgu;
- Eiropas autortiesības un blakustiesības; daudzteritoriāla licencēšana; literāro un mākslas darbu autortiesību labāka aizsardzība;
- savietojamu Eiropas DRM izveidošana, kas atbilst digitālajiem datu nesējiem, sevišķi tiešsaistē pieejamam radošajam saturam;
- komunikāciju un finanšu pakalpojumu drošība, cīņa pret pirātismu un krāpšanu, lai palielinātu uzticību digitālajai ekonomikai un sekmētu tiešsaistes pakalpojumu attīstību;

(¹) Digitālo tiesību pārvaldība (*digital rights management* — DRM) — "politiski pareizs" termins, kas nozīmē "tehniskās vai programmatūras kopiju novēršanas sistēmas".

— vislielākā problēma nākotnē neapšaubāmi būs kopiju izgatavošana privātai lietošanai, par ko Eiropā jau norisinās daudz polemisku diskusiju. Tas ir tāpēc, ka dažādu ES dalībvalstu tiesību akti minētajā jautājumā nav saskaņoti.

2.2 Komisijas dienestu darba dokumentā uz 41 lappuses, kas publicēts atsevišķi no paziņojuma un tikai angļu valodā (⁽²⁾), ir uzsvērts, ka, ņemot vērā tiešsaistes sakaru pārrobežu raksturu un jaunus uzņēmējdarbības veidus, kas izriet no jaunām tehnoloģijām, ES politikas jomu uzdevums ir šo jauno veidu veicināšana un ātra ieviešana, lai tiešsaistē izplatītu saturu un zināšanas. "Radošs saturs, ko izplata tiešsaistē", ir saturs un pakalpojumi, piemēram, audiovizuālie plašsaziņas līdzekļi tiešsaistē (filmas, televīzija, mūzika un radio), spēles tiešsaistē, publikācijas tiešsaistē, izglītojošs saturs, kā arī lietotāju radīts saturs (sociālo kontaktu tīkli, emuāri u.tml.).

2.3 Galvenais mērķis, kas jau minēts "i2010" (⁽³⁾), ir izveidot vienotu Eiropas informācijas telpu. Konstatētās problēmas joprojām pastāv, taču izplatīšanas tehnoloģiju platformas dažādojas un paplašinās.

2.4 Attiecībā uz uzticēšanos digitālajai ekonomikai, problēma, kas atkārtojas, ir iekārtu, pakalpojumu un platformu savietojamība. Daži uzskata, ka vienādranga (P2P) vai "Bit Torrent" datņu apmaiņas starp personām atzīšana par kriminālnozieģumu, kā arī bargi intelektuālā īpašuma tiesību režīmi neveicina uzticības gaisotni, jo vairāk tāpēc, ka sakarā ar lietotāju izveidotā satura strauju attīstību, kas bagātina to lomu digitālajā ekonomikā ar jaunu aspektu, izriet virkne uzdevumu, piemēram, uzticība un drošība, kas jārisina valstu politikai daudzās jomās.

2.5 Patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas ļoti kritizē DRM sistēmu, uzskatot, ka tā apdraud patērētāju būtiskākās tiesības. Tā ietver arī risku datu aizsardzības jomā, un lietotājiem nav viegli to pārvaldīt. Tomēr daži rūpniecības nozares pārstāvji atbalsta DRM sistēmu un apgalvo, ka savietojamības problēmas rada iekārtu ražotāji un programmatūru veidotāji.

2.6 Starptautiskajā tirgū valstu tirgu dalībnieki risina problēmas saistībā ar valodu daudzveidību un dažu tirgu šaurību, kā arī valstu licencēšanas noteikumu dažādību. Interneta pakalpojumu sniedzēji atbalsta daudzteritoriālu licencēšanu un regulējumu, tomēr citu rūpniecības nozaru pārstāvji to drīzāk noraida. Valstu licencēšanas sistēma ļautu labāk atalgot autorus; tomēr vairākās valstīs darbojas ievērojams skaits iestāžu, kas iekasē autortiesību honorārus. Turklāt mūzikas organizācijas un mobilo satelītsakaru sistēmu operatori vēlas vienkāršot lietošanas tiesību iegūšanu.

(²) COM(2007) 836 galīgā redakcija, Brisele, 3.1.2008., SEC(2007) 1710, Komisijas dienestu darba dokuments.

(³) "i2010 — Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai", COM(2005) 229 galīgā redakcija.

2.7 Interneta pakalpojumu sniedzēji kritizē arī autortiesību honorāru aizvien stingrāko un sarežģītāko iekasēšanas sistēmu un nodevu daudzveidību, lai izgatavotu kopijas privātām vajadzībām, un apstrīd to lietderību saistībā ar DRM izmantošanu.

2.8 Tā kā trūkst satura, ko izplatīt tiešsaistē, tirgus ir sadrumstalots un līgumi dažādiem tiesību izmantošanas veidiem ir ļoti atšķirīgi, tad darbu ātra ieviešana tiešsaistē ir ierobežota un pakalpojumu attīstība tiek ievērojami kavēta.

2.9 Komisijas dienestu darba dokuments atspoguļo divu konsultāciju rezultātus un parāda dažādu iesaistīto pušu uzskatu daudzveidību. Komisija tomēr vēlas panākt progresu (strīdīgajos) daudzteritoriālās licencēšanas, Eiropas autortiesību, bet jo sevišķi savietojamas DRM sistēmas jautājumos un izveidot īstu Eiropas tirgu, saglabājot kultūru daudzveidību.

2.10 Mērķis ir panākt, lai radošā satura tiešsaistē (mūzika, filmas, spēles u.c.) Eiropas tirgus četrkāšotos, palielinot ienākumus no 1,8 miljardiem euro 2005. gadā līdz 8,3 miljardiem euro.

3. Piezīmes.

3.1 Komiteja pilnībā apzinās, ka internets ļauj digitālā formātā iegūt un izplatīt preces un pakalpojumus, izmantojot paņēmienus, kas pārkāpj autoru un radošā satura tiešsaistē izplatītāju nemateriālā īpašuma tiesības, kā arī vērsas pret privātās dzīves neaizskaramību vai izmanto jaunus krāpšanas veidus pret uzņēmumiem un privātpersonām.

3.2 Visvairāk nelikumīgi izplata mūsdienu mūzikas sacerējumu un — arvien vairāk — audiovizuālos darbus, kā arī dažādas programmatūras. Šī parādība strauji pieauga laikā, kad izplatītāji nepiedāvāja nevienu uzņēmējdarbības modeli, kurā ņemtu vērā jaunās iespējas pārkāpt nemateriālā īpašuma tiesības. Turklāt ir vajadzīga pusaudžu izglītošana interneta izmantošanas jautājumos, par ko neviena iestāde nav uzņēmusies iniciatīvu un kas joprojām ir nepietiekama.

3.3 Pirmās reakcijas dažreiz bija pārspīlētas, bet dažreiz, daudz retāk, — iecietīgas. Izplatītāji vispārīgi ieviesa noteikumus aizsardzībai pret pavairošanu (tā dēvētā DRM) vienlaikus ar prasību samaksāt finansiālu kompensāciju tiesību turētājiem un ārkārtīgi bargiem kriminālsodiem, kas praksē izrādījās nepiemērojami, ņemot vērā krāpšanas apmērus. Izņēmums bija masveida pirātiskās kopijas no Eiropas un Āzijas austrumiem. Dažas personas tika sodītas, lai kalpotu par biedējošu piemēru, tomēr nebija iespējams novērtēt šīs iebiedēšanas ietekmi, jo trūka neatkarīgu pētījumu un reālu skaitļu par zaudējumu summām, kas radušās viltojumu dēļ.

3.4 Tomēr Komiteja ir nedaudz pārsteigta par Komisijas priekšlikumu izveidot "Eiropas" savietojamas DRM sistēmas par tiešsaistē izplatītu saturu. Attiecībā uz mūziku tūkstošiem dziesmu jau ir pieejamas komerciālajās tīmekļa vietnēs bez DRM; pastāv tendence, ka tās pakāpeniski izzudīs. Izplatīšanas uzņēmumi pašlaik izstrādā dažādas sistēmas, kas izplata minētā

satura kategorijas, tostarp tiešas noklausīšanās iespējas bez ierakstīšanas vai speciālu abonementu, kas ļauj ielādēt zināmu daudzumu dziesmu, kuras ir bez maksas, bet papildinātas ar "obligātu" reklāmu u.c.

3.5 Pašlaik mobilo datu nesēju vai terminālu pretkopēšanas aizsardzība tiek uzskatīta drīzāk par šķērslī "taisnīgai lietošanai", nevis par efektīvu aizsardzību pret pirātiem. Aizsardzība var izraisīt arī vertikālu integrāciju (tīmekļa vietnes, individuāla kodēšanas sistēma ar lielākiem vai mazākiem kvalitātes zaudējumiem, individuālas nolasīšanas ierīces, Apple izplatīšanas sistēma ar AAC kodu un diskdzini iPod vai iPhone), kas ir pret konkurenci vērsta sistēma. Bieži izmantota aizsardzība, sevišķi programmatūru, spēļu vai dažu publikāciju tiešsaistē gadījumā ir digitālā piekļuves atslēga, kas atbloķē piekļuvi. Tā tiek nosūtīta pircējam pēc tam, kad viņš ir apmaksājis vienības pirkumu vai abonementu uz zināmu laiku. Šī sistēma ir diezgan efektīva, un jau tagad tā ir plaši izplatīta.

3.6 Komiteja uzskata, ka praksē integrētās savietojamās digitālās DRM sistēmas ir novecojušas. Neapšaubāmi lietderīgāk ir novērot izmaiņas dažādos tiešsaistē pieejamā satura tirgus sektoros, kas, šķiet, attīstās autortiesību un blakustiesību aizsardzībai labvēlīgā virzienā, sevišķi pateicoties atbilstošiem rīcības kodeksiem un reāliem uzņēmējdarbības modeļiem (*), nevis ar Eiropas iniciatīvas palīdzību mēģināt nostiprināt pārejas situāciju, kura ātri mainās.

3.7 Attiecībā uz autortiesībām un blakustiesībām, spēkā esošie starptautiskie līgumi un konvencijas veido principā kopīgu juridisko pamatu gan dalībvalstīs, gan attiecībās ar trešām valstīm. Tomēr, neraugoties uz Kopienas tiesībām, praksē pastāv atšķirības. Tādējādi priekšlikums par "Eiropas autortiesībām" iekšējā tirgū tās automātiski aizsargātu visās dalībvalstīs, tiklīdz šīs tiesības ir atzītas vienā no tām, kā arī nodrošinātu vienotu aizsardzību.

3.8 Interneta un zināšanu sabiedrības laikmetā ir jāatrod patiens līdzsvars starp vispārējām un individuālajām interesēm. Autori un izplatītāji ir taisnīgi jāatalgo. Lasītājiem vai klausītājiem un lietotājiem privātajā, publisko lasījumu jomā vai dažāda līmeņa mācību procesā izglītības iestādēs saprātīgi jāizmanto likumīgi iegūtais saturs.

3.9 Jākonstatē, ka daudzās valstīs pastāv stingras krimināltiesības, kas aizsargā autortiesības un paredz bargas sankcijas pret privātpersonām, kas saturu izmanto nekomerciālos nolūkos laikā, kad lietošanas un pavairošanas tiesības privātpersonām ir tikušas ierobežotas. Savukārt stingras kontroles metodes, kas noteiktas interneta piekļuves pakalpojumu sniedzējiem, var izrādīties derīgas cīņai pret terorismu, bet ir pārspīlētas un var kaitēt tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību situācijā, kad

(* Mūzikas pārdošana internetā par tādu pašu cenu, kādu piemēro kompaktdiskiem veikalos, veido izplatītāju pārmērīgu ienākumu. Tas neveicina tādu reālistisku modeļu meklējumus, kuros ņemta vērā reālā pašizmaksa un saprātīga komerciāla peļņa.

tiesiskais regulējums ir vienpusēji labvēlīgs izplatītājiem. Iespējams, ka šāda veida tiesību akti tiks apstrīdēti Eiropas Cilvēktiesību tiesā Strasbūrā, kas sargā privātās dzīves neaizskaramību. Savukārt Eiropas Kopienų Tiesa Luksemburgā aicina ievērot proporcionalitātes principu un meklēt līdzsvaru starp dažādām skartajām tiesībām (spriedums "Pro Musicae" lietā).

3.10 Turklāt dažas valstis, bieži vienas un tās pašas, uzliek nodokli visiem digitālo datu nesēju veidiem, tos uzskatot par pirātisma līdzekļiem, neatkarīgi no to izmantošanas mērķiem. Lai arī šis nodoklis bieži vien tiek saukts par "privātās kopijas nodokli", tas rada ievērojamus ienākumus, kuru sadale dažkārt nebūt nav pārredzama. Šāda pieeja, kas jebkuru privāto kopiju vai "taisnīgu lietošanu" pielīdzina autortiesību un blakustiesību pārkāpšanai, ir nepieņemama godīgiem IKT lietotājiem jeb vairākumam, kā arī uzņēmumiem, kas tās izmanto citiem mērķiem nekā dziesmu vai spēļu kopijām. Šiem nodokļu maksājumiem vajadzētu vismaz būt mazākiem un proporcionāliem digitālo vienību uzglabāšanas reālajām izmaksām (piemēram, iekārtas pārdošanas cenas procentu likme dalīta ar gigabaitu kopskaitu, jo starp datu nesējiem ir vērojamas ievērojamas atšķirības).

3.11 Jāievēro dažādu ieinteresēto pušu tiesības, tomēr respektējot spēkā esošās direktīvas un proporcionalitātes principu, kā to skaidri norādījusi EKT spriedumā "Pro Musicae" (5).

4. Komitejas papildu piezīmes.

4.1 Komiteja piekrīt uzskatam, ka savietojamību, kas nepieciešama brīvai konkurencei, var panākt, ja patērētājs radošā satura lasīšanai var izmantot paša izvēlētas iekārtas. Tāpēc

(5) EKT (Virspalātas) 2008. gada 29. janvāra spriedums lietā C-275/06.

Temats: prasība pēc prejudiciāla nolēmuma.

Tiesa (virspalāta) nospriež:

"Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību), Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Direktīva 2001/29/EK par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā, Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu un Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 12. jūlija Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) neliek dalībvalstīm tādā situācijā kā pamata lietā paredzēt pienākumu paziņot personas datus, lai nodrošinātu autortiesību iedarbīgu aizsardzību civiltiesvedībā. Tomēr Kopienų tiesības prasa, lai dalībvalstis, transponējot šīs direktīvas, pamatotos uz tādu minēto direktīvu interpretāciju, kas ļauj nodrošināt atbilstošu līdzsvaru starp dažādajām Kopienų tiesību sistēmā aizsargātajām pamattiesībām. Līdz ar to, īstenojot šo direktīvu transponēšanas pasākumus, dalībvalstu iestādēm un tiesām ir ne tikai jāinterpretē savas valsts tiesības ar šīm pašām direktīvām saskaņīgā veidā, bet arī jānodrošina, lai tās nebūtu pamatotas ar tādu šo direktīvu interpretāciju, kas nonāk konfliktā ar šīm pamattiesībām vai citiem Kopienų tiesību vispārējiem principiem — tādiem kā samērīguma princips."

vienīgais risinājums ir kodēt darbus, piemērojot atklātus un visiem pieejamus standartus. Taču visas DRM sistēmas automātiski aizliedz lasīt darbus jebkuram aparātam, ierīcei vai programmatūrai, kas nav saņēmusi DRM izdevēja speciālu atļauju. Pēc definīcijas DRM balstās uz to slēgto formātu slepenību, kuru tehniskie rādītāji nav publiski pieejami. Līdz ar to DRM izdevēja neatļautās un nesertificētās sistēmas tiek izslēgtas no jebkādas konkurences. Turklāt pagaidām vēl nav nevienas DRM sistēmas, kas balstītos uz atklātiem standartiem. Šāds risinājums nozīmētu ieviest sarežģītas savstarpēju licenču sistēmas. Daži satura radītāji varētu tikt izslēgti no tirgus tikai tāpēc, ka, piemēram, viņi neizmanto DRM sistēmas. Viss digitālo darbu radīšanas sektors, kas aptver zinātniskos institūtus un pētniecības centrus, universitātes, bezmaksas programmatūru, darbus, kas veidoti atbilstīgi alternatīvām licencēm, būtu izslēgts no tirgus, kurā atļauti vienīgi komerciāla satura darbi. Tas ir pretrunā ar informācijas un zināšanu sabiedrību, kuras priekšgalā Eiropa vēlas atrasties.

4.2 Nevienš no šiem pieņēmumiem nav apmierinošs, piemēram, saistībā ar darbu un satura importu no trešām valstīm uz Eiropu, kā arī eksportu no Eiropas. Eiropas programmatūrām, kas balstās uz DRM sistēmām, jābūt savietojamām ar ārējā tirgū izmantotajām, kas bieži vien audiovizuālajā jomā ir daudz aktīvākas. DRM sistēmas paver iespēju pret konkurenci vērstai attieksmei un vertikālās integrācijas mēģinājumiem multivides jomā. Minēto problēmu ilustē Apple ražotā iTunes programmatūra, kurā īpašnieks izmanto DRM sistēmu un kodēšanu, kas praksē nozīmē iPod vai iPhone tipa diskdžinzu izmantošanu.

4.3 Ja ir pieejama tikai DRM sistēmas lietojumprogrammas saskarne (*application programmer's interface* — API) nevis pirmprogramma pilnībā, kas dažiem piegādātājiem varētu likties ļoti vilinoši, pastāvētu risks, ka īsta savietojamība ir neiespējama.

4.4 Pirāti tik ātri atklāj, kā apiet vai atdarināt jebkādu aizsardzības sistēmu, ka satura piegādātāji vairs neuzticas DRM sistēmām un meklē jaunus izplatīšanas uzņēmējdarbības modeļus, piemēram, vienotas likmes abonements, darba noklausīšanās bez maksas, bet tā lejupielāde — pret samaksu, reklāmas iekļaušana u.c. Būtu vairāk jāuzticas tirgum, nevis steidzīgi un nepārdomāti jāizstrādā tiesību akti, kā tas notiek Francijā, kur likumi seko otram un tiesas tos interpretē pretrunīgi. Līdz šim "galveno uzņēmumu" (piecas lielākās pasaules firmas dominē mūzikas un dziesmu ierakstu jomā, sešas vai septiņas — audiovizuālajā) lobiju spiediens bija noteicošais, lai dažas valstis atceltu tiesības izgatavot kopijas privātām vajadzībām un uzskatītu datņu apmaiņu starp privātpersonām par kriminālnozieģumu. Arī jaunākais Francijas likuma projekts ierindoja starp pārspīlēti represīviem tiesību aktiem, kas noved strupceļā.

4.5 Komiteja jau iepriekšējos atzinumos ir uzsvērusi, ka krimināltiesības jāpiemēro tikai viltojumiem komerciālos nolūkos (ražošana un izplatīšana, ko dažkārt organizē kriminālie grupējumi). Dažās dalībvalstīs ir ļoti viegli pat atklātā tirgū iegādāties nelikumīgi pavairotas programmatūras vai mūzikas un audiovizuālos ierakstus. Eiropā tiek ražotas pirātiskas kopijas,

tomēr lielākā daļa kopiju nāk no Āzijas. Pirmām kārtām jācinās un jāsoda šādu masveida pirātisku kopiju izgatavošana komerciālos nolūkos, kā arī jāstiprina policijas un tiesas sadarbība, lai atklātu starptautiskos organizētās noziedzības tīklus.

4.6 Attiecībā uz datu apmaiņu, īpaši pusaudžu vidū, prioritāri jāizvērs informatīvas kampaņas par to, ka autori un producenti taisnīgi jāatalgo par viņu darbu (sevišķi autori, kuri bieži vien saņem niecīgu daļu no iekasētajiem maksājumiem par autortiesībām), kā arī pilsoniskā audzināšana.

4.7 Ne vienmēr masveida datņu apmaiņa nozīmē tādu datņu apmaiņu, kuras aizsargā nemateriālās finanšu tiesības. Runa var būt par dažāda satura bezmaksas apmaiņu un publikācijām (eksperimentu un zinātnisko darbu rezultāti, darbi, kuru kopēšanu vai izplatīšanu neierobežo licences).

4.8 Tomēr saskaņā ar likuma projektu, kas tiek izskatīts Francijā, ir jāuzrauga viss tīkls un jāveic interneta lietotāju personas datu ilgtermiņa glabāšana. Minētajiem datiem jābūt pieejamiem "galveno uzņēmumu" pārstāvjiem, tomēr, ja šāda sistēma tiktu ieviesta, vienīgi valsts pārvaldes iestādēm, kas saņēmušas tiesas nolēmumu, vajadzētu būt tiesīgām piekļūt minētajiem datiem.

4.9 Tiesības izgatavot kopiju privātai lietošanai kļūst par izņēmumu, kas pakļauts stingriem ierobežojumiem grūti saptamos "līgumos", kurus izstrādājuši satura piegādātāji un kas ir pretrunā parastajai impulsīvas iepirkšanās praksei.

4.10 Profesionālie autori un izplatītāji praktiski ir vienīgie, kas iegūst no pārmērīgas likuma aizsardzības, turpretī individuālos satura veidotājus vai plaši publikai vēl nepazīstamus māksliniekus, alternatīvo licenču lietotājus (*GPL, LGPL, creative commons* u.c., aptuveni piecdesmit dažādi licenču veidi) neaptver nekāda īpaša aizsardzība, lai gan šīs licences ir pakļautas autortiesībām un tās ne vienmēr ir bezmaksas. Viņiem vispirms būs jāiesniedz tiesā sūdzība par viltošanu. Tādējādi likuma priekšā starp lielajiem starptautiskajiem izplatītājiem un mazajiem uzņēmumiem vai privātpersonām tiktu radīta liela nevienlīdzība.

4.11 Komiteja uzskata, ka tiesību aktu pamatprincips ir godprātīgi nodrošināt patērētāju aizsardzību, kā arī taisnīgu atalgojumu autoriem par viņu darbu.

4.12 Legāli iegūtas licences lietošanu ierobežojoši noteikumi un iespēja "galveno uzņēmumu" pārstāvjiem piekļūt personas datiem ir pretrunā ar izvirzītajiem mērķiem, jo "komerciālie" viltotāji prātīgi pārvarēt visus tehniskos šķēršļus un paslēpt savas darbības pēdas tīklā. Kontrolei būs pieejama tikai likumīga vai nelikumīga datu apmaiņa starp tiem interneta lietotājiem, kuriem nav komerciālu mērķu, pat ja ievērojama šīs apmaiņas daļa ir nelikumīga un tā jāapkaro, izmantojot līdzekļus, kas

atbilst to masveida raksturam. Daži notiesājoši "paraugspridumi" un no tiem izrietoša publicitāte, lai "laupītu drosmi" dažiem interneta lietotājiem, nav pietiekami pasākumi, lai atrisinātu problēmu, jo iespēja būt piekertam statistiski ir minimāla, un par to neuztrauksies, piemēram, pusaudži, kuri neapzinās kaitējumu, ko viņi rada iecienītajiem autoriem.

4.13 Visu interneta lietotāju personas datu glabāšana ilgtermiņā ir interneta pakalpojumu nodrošinātāju būtiska iejaukšanās interneta lietotāju privātajā dzīvē. Vai tā ir noteikti nepieciešama, lai ievērotu autortiesības un blakustiesības? Vai tā nav nesamērīga ar izvirzīto mērķi? Vai autortiesības un blakustiesības ir tik absolūtas, ka ir nepieciešams pastāvīgi ierobežot interneta lietotāju privāto dzīvi?

4.14 Saglabātie dati gan var kalpot cīņā pret terorismu, bet jebkurā gadījumā jānodrošina tiesiskās garantijas interneta lietotāju pieslēgumu konfidencialitātei, ko tomēr prioritāru vispārējo interešu labā var atcelt likumīgi pilnvarota valsts pārvaldes iestāde, kurai ir konkrēts, tiesas rīkojumā noteikts uzdevums.

4.15 Daži datu izmantošanas veidi var būt vispārīgi atļauti zināšanu ieguves un analīzes nolūkos, bet ar zināmiem noteikumiem, jo īpaši, nodrošinot datu anonimitāti. Savukārt ir jāizslēdz datņu ar vārdiem salīdzināšana, personas datu vākšana "profilēšanas" nolūkos, lai panāktu efektīvāku reklāmu, to glabāšana, to apvienošana ar atslēgvārdu sarakstu, ko izmanto meklētājprogrammās, kā arī cita jau plaši izplatīta rīcība, kas īpaši izdevīga "galvenajiem uzņēmumiem" un citiem lieliem uzņēmumiem, jo šāda rīcība aizskar iedzīvotāju privāto dzīvi.

4.16 Daudzās valstīs ir noteikti nodokļi par visiem, fiksētiem vai mobiliem, datu nesējiem (sevišķi audiovizuālā satura) tikai tiesību turētāju labā, arī par tādiem datu nesējiem, kas nav paredzēti šādai lietošanai. Šāda sistēma jebkuru digitālā datu nesēja izmantotāju uzskata par iespējamo pirātu. Dažas lietotāju kategorijas, sevišķi uzņēmumi, būtu jāatbrīvo no šādiem nodokļiem. Savukārt platjoslas interneta piekļuves piedāvātājus, kas ir paplašinājuši tīklus, daļēji tos izmantojot nelikumīgi, varētu aplikt ar relatīvi zemām nodokļu likmēm, kas būtu atkarīgas no datu plūsmas apjoma starp privātpersonām, lai tiktu veiktas iemaksas iestādēm, kas vāc honorārus no autortiesībām, kā arī jauna satura veicināšanai, tomēr valstis nedrīkst izmantot savā labā visus vai daļu no minētajiem nodokļiem, izņemot to iekasēšanas un pārdales izdevumu segšanai.

4.17 Būtu jāņem piemērs no Skandināvijas valstu, īpaši Zviedrijas, tiesību pārvaldības nevis no Francijas tiesību aktiem un likumprojektiem, kas attiecībā uz atbalsta pasākumiem jauna-jiem satura veidotājiem un maziem un vidējiem uzņēmumiem ir nelīdzsvaroti un nepārliciecināmi.

4.18 Pēc piemēroti ilga ekskluzīvo tiesību perioda varētu ieviest globālu sistēmu pēc Zviedrijas parauga.

4.19 Jau izskatot direktīvas projektu par "intelektuālā īpašuma tiesību" (rūpnieciskā īpašuma tiesību, literāro un mākslas darbu autortiesību, kā arī blakustiesību vai ES atzītu un aizsargātu *ad hoc* tiesību) aizsardzību, Komiteja aicināja īstenot stingru, bet piesardzīgu pieeju cīņai pret viltojumiem komerciālos nolūkos.

4.20 PTO no savas puses Nolīgumā par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem (*TRIPS*) brīdināja par tiesību īpašnieku iespējamām nelikumībām, kas var ierobežot konkurenci vai neatbilst vispārējām interesēm.

4.21 "Mērķi: intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai un ievērošanai jāsekmē tehnoloģisko jauninājumu attīstība un tehnoloģiju nodošana un izplatīšana, lai tas būtu abpusēji

izdevīgi gan tehnoloģisko zināšanu radītājiem, gan lietotājiem, un jāveicina sociālā un ekonomiskā labklājība, kā arī jānodrošina tiesību un pienākumu līdzsvars."

4.22 "Principi: (...) 2. Varētu būt nepieciešami piemēroti pasākumi, kam jābūt savietojamiem ar šā Nolīguma noteikumiem, lai izvairītos no tā, ka tiesību turētāji ļaunprātīgi izmanto intelektuālā īpašuma tiesības, vai no tādām darbībām, kas nepamatoti ierobežo tirdzniecību vai nelabvēlīgi ietekmē starptautisko tehnoloģijas nodošanu."

4.23 Komitejas iepriekšējās piezīmes, kas atrodamas Komitejas 2003. gada 29. oktobra atzinumā par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pasākumiem un procedūrām, lai nodrošinātu intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu" ⁽⁶⁾, atbilst *TRIPS* līguma (7. pants) mērķiem un principiem (8. panta 2. punkts), kas būtu jāietver direktīvas apsvērumos, jo iespējamās sankcijas nevar būt pilnībā nošķirtas no materiālajām tiesībām, kā arī nedrīkst ignorēt rūpnieciskā īpašuma tiesību un literāro un mākslas darbu autortiesību iespējamo ļaunprātīgu izmantošanu no tiesību turētāju puses. ⁽⁷⁾

Briselē, 2008. gada 16. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ OVC 32, 5.2.2004., 15. lpp.

⁽⁷⁾ *TRIPS* līgums ar nosaukumu "Līdzekļi intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanai" ir Pasaules tirdzniecības organizācijas (PTO) dibināšanas līguma 1 C pielikums, kas parakstīts 1994. gada 15. aprīlī Marrakešā un apstiprināts ar Padomes 1994. gada 22. decembra Lēmumu 94/800/EK par daudzpusējo sarunu Urugvajā kārtā (no 1986. gada līdz 1994. gadam) (OV L 336, 1. lpp.) panākto nolīgumu slēgšanu Eiropas Kopienas vārdā jautājumos, kas ir tās kompetencē. Minētajā daļā ir iekļauts 41. pants, kurā ir noteikts: "Locekļi nodrošina, lai to tiesību aktos būtu paredzētas procedūras, kas vērstas uz intelektuālā īpašuma tiesību ievērošanu, piemēram, to, kas uzskaitītas šajā daļā, lai tādējādi būtu iespējama efektīva rīcība pret jebkādu minētajā līgumā ietvertu intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpšanu, ietverot ātrus koriģējošus pasākumus, kuru uzdevums ir novērst jebkādas pārkāpumus, kā arī preventīvus koriģējošus pasākumus pret jebkādu tālāku pārkāpšanu. Minētās procedūras jāpiemēro tā, lai izvairītos no šķēršļu radīšanas likumīgai tirdzniecībai un nodrošinātu pasākumus pret to ļaunprātīgu izmantošanu."

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2005/35/EK par kuģu radīto piesārņojumu un sankciju ieviešanu par pārkāpumiem”

COM(2008) 134 galīgā redakcija — 2008/0055 (COD)

(2009/C 77/17)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2008. gada 4. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“*Kuģu radītais piesārņojums — sankciju ieviešana par pārkāpumiem*”

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras, informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — *Retureau* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Komisijas priekšlikumi.

1.1 Komiteju lūdz sniegt atzinumu par grozījumiem, ko Komisija ierosina izdarīt 2005. gada Direktīvā par kuģu radīta piesārņojuma novēršanu, lai ņemtu vērā Eiropas Kopienas Tiesas praksi noziegumu pret vidi jomā attiecībā uz Kopienas iestāžu attiecīgo kompetenci, Kopienas tiesību aktu efektivitāti un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma prioritāti attiecībā pret Līgumu par Eiropas Savienību saistībā ar Kopienas politikām un mērķiem, kas minētajos noteikti līgumos.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Komiteja atkārtoti atzīmē, ka krimināltiesību jomā Kopienai faktiski nav nekādu pilnvaru, kas būtu noteiktas līgumos.

2.2 Tomēr Komisijai ir jābūt par Kopienas tiesību aktu efektivitāti, kurus tā ierosina, lai sekmīgi īstenotu Kopienas dibināšanas līgumā minētās politikas, kas ietilpst tās kompetences jomā; Šajā sakarā Komisija likumdošanas iniciatīvās var ierosināt valdībām savas valsts tiesību sistēmā paredzēt samērīgas, efektīvas un preventīvas sankcijas, tostarp krimināltiesiskas sankcijas par fizisku vai juridisku personu pārkāpumiem pret vidi, kuri izdarīti tīši vai aiz rupjas nolaidības, kurus minētās personas nodarījušas pašas vai bijušas to līdzdalībnieces, vai arī mudinājušas veikt šādus pārkāpumus, kas pamato krimināltiesisko sankciju piemērošanu.

2.3 Komiteja vienā no iepriekšējiem atzinumiem ⁽¹⁾ kritizēja Komisijas viedokli par Kopienas kompetences krimināltiesiskajā jomā pārmērīgu paplašināšanu un atbalstīja mērenāku interpretāciju, kas rezultātā izrādījās pilnībā atbilstīga Kopienas Tiesas

praksei ⁽²⁾. Kopš 2000. gada daudz laika ir zaudēts, risinot starptautisku konfliktu, kurā beidzot panākts skaidrs izlīgums, kas tādējādi turpmāk ļaus labāk ievērot vides standartus.

2.4 Nereti paustās bažas par to, ka nākamie grozījumi līgumos ieviesīs jaunas izmaiņas kompetences jomās un līdz ar to arī tiesību aktos, kuri zaudēs stabilitāti un juridisko noteiktību, šķiet nepamatotas, jo par to neliecina ne pašreizējā institucionālā situācija, ne arī Lisabonas līguma varbūtējā stāšanās spēkā. Katrā gadījumā dalībvalstis nešķiet gatavas pārdalīt savu krimināltiesisko kompetenci, kas tiek uzskatīta par suverenitātes kompetenci un kura ietilpst valsts kompetenču “stabilajā kodolā”. Pat arī ne radikālas izmaiņas, kādas visdrīzāk ir sagaidāmas, tiesu iestāžu attiecīgajās kompetencēs nebūs *ipso facto* pamatojums izdarīt būtiskas izmaiņas tiesību aktos.

2.5 Turklāt Kopienas Tiesai iesniegtajā lietā C 308/2006 par Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 7. septembra Direktīvas 2005/35/EK likumību saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām Tiesa atzina, ka šis jautājums neietilpst tās kompetencē, tādējādi noraidot celto prasību; faktiski arī citas starptautiskās tiesas minēto lietu, ko nav iespējams ietvert šajā atzinumā, neizskatītu juridisku un politisku apsvērumu dēļ; pat arī, ja kāda no tiesām konsultāciju nolūkā piekristu sniegt atzinumu par Kopienas tiesību akta projektu, ar to nepietiktu, lai stātos pretī Kopienas likumdevējam, kuram, pamatojoties uz savu tiesību prevalējošo raksturu, ir dominējošs stāvoklis attiecībā pret valsts un starptautiskajām tiesībām, turklāt tas nav pakļauts starptautiskajām tiesībām.

2.6 Priekšlikums par kuģu radīto piesārņojumu pilnībā atbilst Kopienas tiesu praksei un tādēļ dalībvalstīm, ko kurām, kā minējusi Komisija, tikai dažas pieļāvušas nopietnus pārkāpumus, izteikts uzaicinājums paredzēt sodus un par pārkāpumiem savas

⁽¹⁾ OVC 220, 16.9.2003., 72. lpp.

⁽²⁾ Skat. Tiesas 2007. gada 23. oktobra spriedumu lietā “Eiropas Kopienas Komisija, ko atbalsta Eiropas Parlaments, pret Padomi”, C 440/05.

valsts krimināltiesību aktos ieviest efektīvas, samērīgas un preventīvas soda sankcijas, lai novērstu likumpārkāpumus, kas skaidri noteikti Kopienas tiesību aktos.

2.7 Nerunājot par piemērojamo krimināltiesību saskaņošanu, jo dalībvalstis tikai tiek aicinātas kvalificēt un piemērot sodus par pārkāpumiem, kurus nosaka Kopienas likumdevējs, Kopienas Tiesas prakse ļauj izvirzīt prasības dalībvalstīm krimināltiesiskajā jomā, kas ir vēl efektīvāks līdzeklis, lai panāktu Eiropas normu

stiprināšanu un to ievērošanu, kad tās attiecas uz svarīgiem jautājumiem.

2.8 Komiteja atzinīgi vērtē un atbalsta priekšlikumu grozīt 2005. gada direktīvu un uzskata, ka kuģu identifikācijas un kontroles jaunie mehānismi, kurus ieviešis pakāpeniski, nodrošinās, ka direktīva pilnībā tiek ņemta vērā, efektīvi un regulāri piemērojot sodu par nelikumīgu rīcību.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko veicina ceļu satiksmes drošības noteikumu pārrobežu izpildi"

COM(2008) 151 galīgā redakcija — 2008/0025 (COD)

(2009/C 77/18)

Padome 2008. gada 13. maijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. panta 1. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko veicina ceļu satiksmes drošības noteikumu pārrobežu izpildi"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētās nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 16. jūlijā. Ziņotājs — *Simons kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

1.1 Komisijas direktīvas priekšlikuma mērķis ir nodrošināt efektīvāku un iedarbīgāku satiksmes drošības noteikumu ievērošanas kontroli un sankciju piemērošanu par citā dalībvalstī notikušiem pārkāpumiem.

1.2 Priekšlikums izstrādāts, lai palīdzētu īstenot Komisijas 2001. gadā izvirzīto mērķi, proti, līdz 2010. gadam ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu samazināt uz pusi.

1.3 Šo mērķi nevarēs sasniegt, neveicot papildu pasākumus. Skatāmais priekšlikums ir viens no tādiem pasākumiem, un tajā galvenā uzmanība vērsta uz rīcību tādu ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu gadījumā, kas izdarīti kādā citā dalībvalstī.

1.4 Komiteja uzskata, ka ierosinātā direktīva ir lietderīgs līdzeklis, lai varētu atbilstīgi sodīt par citā dalībvalstī izdarītiem

pārkāpumiem. Ierosinātais pasākums jāpapildina ar efektīvu un iedarbīgu kontroli un sankciju piemērošanu. Tādēļ Komiteja aicina Padomi un dalībvalstis nekavējoties panākt uzlabojumus šajā jomā.

1.5 Komiteja norāda — lai palielinātu direktīvas efektivitāti, Komisijas ierosinātais pārkāpumu saraksts ir jāpaplašina, tajā iekļaujot visus pārkāpumus, kas ietekmē satiksmes drošību.

1.6 Komiteja uzskata, ka efektivitāti un iedarbīgumu varētu panākt, informācijas apmaiņai izmantojot kādu pastāvošu elektronisku tīklu, piemēram, sistēmu EUCARIS, jo tā nav saistīta ar lieliem izdevumiem. Mēs iesakām Komisijai veikt vismaz priekšizpēti, lai noteiktu, vai ir iespējams tālāk attīstīt pastāvošās sistēmas, tajās iekļaujot paredzēto informācijas apmaiņu.

1.7 Attiecībā uz sankciju piemērošanu Komiteja uzskata, ka jāņem vērā arī tādi līdzekļi kā vadītāja apliecība ar soda punktiem, transportlīdzekļa konfiskācija un vadītāja apliecības pagaidu atņemšana, ko var piemērot atsevišķi vai papildus naudas sodiem.

1.8 Priekšlikums katrai dalībvalstij iecelt centrālo iestādi, kas palīdzētu piemērot direktīvas priekšlikumā paredzētos pasākumus, Komitejas skatījumā ir atbalstāms no efektivitātes viedokļa.

1.9 Komiteja nesaskata pievienoto vērtību, kas būtu Komisijas ieteiktajam "Paziņojuma par pārkāpumu" veidlapas paraugam. Komiteja uzskata, ka jāpievēršas saturam, nevis tā pasniegšanas veidam. Tādēļ Komitejas skatījumā Komisijai vajadzētu aprobežoties ar precīziem norādījumiem par to, kādi dati ir nepieciešami, lai varētu īstenot direktīvas mērķi.

1.10 Komiteja atbalsta Komisijas ierosināto komitejas procedūru paredzēto pasākumu piemērošanai.

2. Ievads.

2.1.1 Baltajā grāmatā par Eiropas transporta politiku, kas izdota 2001. gadā, izvirzīts mērķis līdz 2010. gadam ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu samazināt uz pusi. Konkrētos skaitļos tas nozīmē, ka jāpanāk, lai 2001. gadā 27 ES dalībvalstīs bojāgājušo cilvēku skaits (54 000) 2010. gadā būtu sarucis līdz 27 000 bojāgājušajiem gadā.

2.1.2 Laikposmā no 2001. gada līdz 2007. gadam bojāgājušo skaits ir samazinājās par 20 %. Lai panāktu mērķi līdz 2010. gadam bojāgājušo skaitu samazināt uz pusi, nepieciešams 37 % samazinājums. Tādēļ attiecīgie centieni ir jāpastiprina.

2.2 Komisijas priekšlikums.

2.2.1 Lai sagatavotu direktīvas priekšlikumu, Komisija organizēja atklātu informatīvu sanāksmi un sanāksmi ar reprezentatīvām ieinteresētajām pusēm. Šīs sanāksmes palīdzēja izstrādāt apspriežamo direktīvas priekšlikumu.

2.2.2 Komisija uzskata, ka direktīvas priekšlikums ir efektīvs līdzeklis, lai tomēr sasniegtu minēto mērķi un nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret visiem ES iedzīvotājiem.

2.2.3 Direktīvas priekšlikums izstrādāts, lai uzlabotu sankciju piemērošanu par pārkāpumiem, kas izdarīti citā dalībvalstī nekā dalībvalsts, kurā transportlīdzeklis ir reģistrēts.

2.2.4 Šobrīd ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi, ja tie izdarīti ar transportlīdzekli, kurš reģistrēts citā dalībvalstī, bieži vien paliek nesodīti. Piemēram, atļauto braukšanas ātrumu pārsniegušo citu valstu autovadītāju daļa svārstās no 2,5 % līdz 30 % no visiem atļauto braukšanas ātrumu pārsniegušajiem.

2.2.5 Tā kā dati liecina, ka 30 % no letāliem negadījumiem izraisījusi atļautā ātruma pārsniegšana, tā kontrole būtu efektīvs veids, kā ievērojami samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu.

2.2.6 Tāpat liela nozīme ir citiem priekšlikumā skatītiem pārkāpumiem, piemēram, transportlīdzekļa vadīšana alkohola reibumā (25 %), drošības jostu nelietošana (17 %) un sarkanā gaismas signāla neievērošana (4 %).

2.2.7 Komisija neierosina saskaņot ceļu satiksmes noteikumus vai sodus par to neievērošanu. Tas tiek atstāts katras dalībvalsts pārziņā. Priekšlikumā paredzēti tikai administratīva rakstura noteikumi, lai ieviestu efektīvu un iedarbīgu sistēmu pārrobežu sankciju par galvenajiem ceļu satiksmes pārkāpumiem piemērošanai nolūkā līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 Atzinumā par Komisijas paziņojumu "Eiropas ceļu drošības rīcības programma: līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumu upuru skaitu — dalīta atbildība", kuru Komiteja pieņēma 2003. gada 11. decembrī, tā apšaubīja Komisijas tālejošā mērķa īstenošanas iespēju. Šobrīd šķiet, ka tā sasniegšanai ir nepieciešami papildu pasākumi.

3.2 Tādēļ Komitejas skatījumā Eiropas līmeņa pieejai ceļu satiksmes noteikumu ievērošanas kontrolei noteikti ir pievienotā vērtība. Komiteja piekrīt Komisijai, ka jādara viss iespējamais, lai 2001. gadā izvirzītā mērķa — līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu — sasniegšanu tomēr nodrošinātu un uzskata, ka apspriežamais direktīvas priekšlikums ir iespēja panākt būtisku progresu tā īstenošanā. Tomēr šis pasākums jāpapildina arī ar efektīvu un iedarbīgu kontroli un sankciju piemērošanu. Tādēļ Komiteja aicina Padomi un dalībvalstis atbilstīgi to kompetencēm un pastāvošajiem apstākļiem steidzami uzlabot kontroles un sankciju izpildi.

3.3 Komisijas piedāvātā pieeja šķiet vienkārša. Pateicoties informācijas apmaiņas tīklam, kas vēl detalizēti jāizveido, katra dalībvalsts varēs uzreiz sodīt citas dalībvalsts autovadītājus, kas pārkāpj noteikumus tās teritorijā. Nav skaidrs, kādu tīklu un kāda veida sistēmu Komisija ir paredzējusi.

3.4 Direktīvas priekšlikuma 4. pantā Komisija norāda, ka informācijas apmaiņa jāveic ātri, izmantojot ES elektronisko tīklu, kas jāizveido divpadsmit mēnešu laikā. Citur dokumentā minēts, ka informācijas apmaiņai tiks izmantota jau pastāvošā ES sistēma, arī tādēļ, lai samazinātu izmaksas. Komisija tomēr nenorāda, kura sistēma datu apmaiņai tiks izmantota. Komiteja piekrīt Komisijai, ka nolūkā ietaupīt laiku un enerģiju vislabāk būtu izmantot jau pastāvošu ES informācijas sistēmu.

3.5 Konkrēti Komiteja ieteiktu līdzīgu pieeju tai, kas pieņemta Padomes lēmumā par pārrobežu sadarbības veicināšanu, jo īpaši terorisma un pārrobežu noziedzības apkarošanā, kur tiek izmantota EUCARIS tehnoloģija. Minēto sistēmu pašlaik izmanto 18 dalībvalstīs, un, Padomes lēmumam stājoties spēkā, to pieņems visas 27 dalībvalstis. Salīdzinājumā ar citām tīklu sistēmām attiecīgās izmaksas ir ļoti mazas.

3.6 Komiteja aicina Komisiju veikt vismaz priekšizpēti par visām pastāvošajām sistēmām, tostarp EUCARIS tehnoloģiju, lai noskaidrotu iespēju tās papildināt, iekļaujot plānoto informācijas apmaiņu.

3.7 Komiteja atbalsta to, ka Komisijas savā priekšlikumā aprobežojas ar juridiskā pamata nodrošināšanu informācijas par transportlīdzekļu reģistrāciju apmaiņai, lai varētu izdarīt atbilstošu izvēli. Tālāko piemērojamo procedūru noteikšana jāatstāj dalībvalstu ziņā. Tā tiek ievērots subsidiaritātes princips.

3.8 Komiteja arī norāda, ka piemērošana būtu efektīvāka, ja ES līmenī tiktu panāktas vienošanās, kuras Eiropas Savienības dalībvalstīs tiktu īstenotas un kontrolētas saskaņoti. Tas attiecas, piemēram, uz ātruma ierobežojumu saskaņošanu, alkohola līmeni asinīs, sankciju piemērošanas politiku utt. Tādēļ Padomei šajā jautājumā beidzot vajadzētu panākt rezultātus.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Ņemot vērā izvirzīto mērķi, proti, līdz 2010. gadam salīdzinājumā ar 2001. gadu ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu samazināt uz pusi un 2007. gadā veikto vidusposma novērtējumu, kas liecina par to, ka bez papildu pasākumiem šo mērķi nebūs iespējams sasniegt, Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumi par pārrobežu sadarbību tādās jomās kā

- atļautā ātruma pārsniegšana,
- transportlīdzekļa vadīšana alkohola reibumā,
- drošības jostas nelietošana,

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

— sarkanā gaismas signāla neievērošana

ir solis pareizajā virzienā, jo saskaņā ar Komisijas datiem tas ik gadu var samazināt satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu par 200 līdz 250 personām.

4.2 Komiteja uzskata, ka direktīvas priekšlikuma 1. pantu vajadzētu papildināt ar pārrobežu sankcijām par vēl citiem pārkāpumiem, piemēram, ar brīvroku sistēmu neaprikota mobilā tālruņa izmantošanu, agresīvu braukšanu, apdzīšanas aizlieguma neievērošanu, braukšanu pa aizliegtu joslu un transportlīdzekļa vadīšanu narkotiku ietekmē. Kā Komiteja norādījusi agrākā atzinumā par Komisijas paziņojumu "Eiropas ceļu drošības rīcības programma: līdz 2010. gadam uz pusi samazināt ceļu satiksmes negadījumu upuru skaitu — dalīta atbildība", izvirzītā mērķa sasniegšanai jācenšas izmantot visus iespējamus līdzekļus.

4.3 Attiecībā uz sankciju piemērošanu Komiteja uzskata, ka jāņem vērā arī tādi līdzekļi kā vadītāja apliecība ar soda punktiem, transportlīdzekļa konfiskācija un vadītāja apliecības pagaidu atņemšana, ko var piemērot atsevišķi vai papildus naudas sodiem.

4.4 Komiteja atbalsta direktīvas priekšlikuma 6. pantā izklāstīto Komisijas ierosinājumu katrai dalībvalstij noteikt centrālo iestādi, kas koordinē direktīvas piemērošanu.

4.5 Komiteja uzskata, ka no subsidiaritātes viedokļa nav vēlams, lai Komisija noteiktu paziņojuma par pārkāpumu formu, ko tas paredzēts direktīvas priekšlikuma 5. pantā. Svarīgākais tomēr ir saturs, nevis veids, kādā to pasniedz. Komiteja uzskata, ka Komisijai vajadzētu aprobežoties ar precīziem norādījumiem par to, kādus datus nepieciešams reģistrēt.

4.6 Direktīvas priekšlikuma 8. pantā minēts, ka Komisijai palīdz Komiteja par ceļu satiksmes drošības izpildi. Komiteja ierosināto komitejas procedūru atbalsta.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Starptautiskas sarunas par klimata pārmaiņām"

(2009/C 77/19)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 16. un 17. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Starptautiskas sarunas par klimata pārmaiņām".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa (Ilgtspējīgas attīstības novērošanas centrs) pieņēma atzinumu 2008. gada 2. septembrī. Ziņotājs — Osborn kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), ar 130 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Klimata pārmaiņas ir viena no lielākajām pasaules problēmām 21. gadsimtā. Lai izvairītos no katastrofālām pārmaiņām, kopējā pasaules siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas apjoms ir būtiski jāsamazina, un rūpnieciski attīstītām valstīm līdz gadsimta vidum emisija ir jāsamazina par 60–80 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni.

1.2. Starptautiskās sarunas par klimata pārmaiņām, ko uzsāka 2007. gada decembrī Bali, ir ļoti svarīgas, jo tās izšķiroši ietekmēs rīcību pasaulē līdz 2020. gadam. Ir ļoti svarīgi turpināt šīs sarunas līdz to veiksmīgam noslēgumam Kopenhāgenā 2009. gadā.

1.3. ES ir uzņēmusies saistības līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu daudzumu par 20 %, salīdzinot ar līmeni 1990. gadā, un sarunu gaitā izteica priekšlikumu samazināt emisiju pat par 30 %, ja pārējās valstis uzņemtās līdzīgas saistības. Tam atbilstoši 2008. gada 23. janvāra enerģētikas paketē Komisija izvirzīja ierosinājumus, kādā veidā varētu nodrošināt samazinājumu par 20 līdz 30 %.

1.4. Komiteja pārliecinoši atbalsta iniciatīvu, ko ES ir uzņēmusies šajās pārrunās un jo īpaši tās vienpusējo apņemšanos sasniegt mērķi, proti, līdz 2020. gadam panākt 20 % samazinājumu, lai sarunas varētu virzīt tālāk.

1.5. Uzskatām, ka klimata pārmaiņu izraisītās problēmas ir tik nopietnas, ka jāpieliek visas pūles, lai tās risinātu. ES vajadzētu sasniegt 30 % samazinājumu, ko tā apņēmusies panākt līdz 2020. gadam ar nosacījumu, ka citas rūpnieciski attīstītas valstis uzņemsies līdzīgas saistības un ka sarunu ceļā tiks gūts drošs garants par minēto saistību uzņemšanos, savukārt jaunās tirgus ekonomikas valstis, kurās emisija strauji pieaug, arī uzņemsies nozīmīgas saistības.

1.6. Lai savu ietekmi sarunās maksimāli palielinātu, ES jābūt spējīgai demonstrēt uzticamību, izpildot savas saistības. Pasā-

kumu paketei par mērķa, proti, 20 % samazinājuma sasniegšanu, ir jābūt izstrādātai līdz 2008. gada beigām.

1.7. Lai līdz 2020. gadam sasniegtu 30 % samazinājumu, ko uzskatām par reālu gala mērķi, ir nepieciešams turpmāku pasākumu kopums Eiropas un atsevišķu valstu līmenī. Mēs uzstājam, ka pēc iespējas drīzāk jāizstrādā arī otrs pasākumu kopums, kas ļautu sasniegt 30 % samazinājumu.

1.8. Mēs cerīgi lūkojamies uz turpmākiem Komisijas priekšlikumiem par pielāgošanos klimata pārmaiņām un uzskatām, ka tos būtu jāpapildina ar katras dalībvalsts nacionālās adaptācijas stratēģiju.

1.9. Iesakām izstrādāt jaunas ierosmes, lai atbalstītu veikspējas uzlabošanu un tehnoloģiju nodošanu jomā, kas skar klimata pārmaiņu izraisītā riska mazināšanu un pielāgošanos pārmaiņām.

1.10. Adekvāta cīņa ar klimata pārmaiņām prasīs lielas pārmaiņas pasaules ekonomikā, kā arī investīcijas. Iesakām izstrādāt turpmāku nepieciešamo resursu apjoma analīzi un piemērotu mehānismu, ar kuru pārzināt un vadīt šīs plūsmas publiski un privāti. Domājam, ka nepieciešamo pūliņu un vadības ziņā šo pasākumu var pielīdzināt Maršala plānam, ko pēc otrā pasaules kara izstrādāja atjaunošanas darbu veikšanai Eiropā. Šajā gadījumā ES vajadzētu būt šāda plāna lielākajam iniciatoram.

1.11. Jo īpaši līdzekļi būs nepieciešami pielāgošanās un riska mazināšanas pasākumu izstrādei attīstības valstīs. CDM mehānisma paplašināšana ir viens no finansējuma avotiem, taču ir jānosaka stingrāki kritēriji un īstenošanas prasības. Eiropā kā papildresursus varētu izmantot ieņēmumus no oglekļa tirdzniecības atļauju izsolēm.

1.12. Nepieciešama gan visa veida un līmeņu valsts iestāžu, gan patērētāju un plašas sabiedrības rīcība.

1.13. Pašai ES ir jāuzņemas būtiska šīs lielās pārveides vadītāja un rīkotāja loma. Mēs uzstājīgi iesakām visām ES iestādēm ar pilnu atdevi iesaistīties ES mērķa sasniegšanā klimata jomā. Komiteja darīs visu iespējamo, lai palīdzētu mobilizēt sabiedrību šā vērienīgā pasākuma atbalstam.

1.14. Iespējami ātrāk ir jānosaka kritēriji globālajam nolīgumam, par kuru nākamo 18 mēnešu laikā jāvienojas starptautiskajās sarunās, lai politiskajos centienos galveno uzmanību tad var pievērst informācijas izplatīšanai par šo problēmjautājumu un visas pasaules sabiedrības slāņu atbalsta un uzticības veidošanai, kā arī saistību noteikšanai. Tas nav darījums, par kuru var vienoties aiz slēgtām durvīm: ir jāiesaista visi sabiedrības slāņi. Emisijas samazināšanas pasākumiem ir jābūt praktiski iespējamiem, ekonomiski un sociāli stabiliem un īstenojamiem ierosinātajā laika posmā.

2. Vispārīga informācija

2.1. Klimata pārmaiņas ir viena no pasaules lielākajām problēmām 21. gadsimtā. Ceturtajā Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) novērtējuma ziņojumā, ko publicēja 2007. gadā, apzinātas izmaiņas, kas pēdējos divos gadsimtos notikušas cilvēka darbības rezultātā, kad milzīgos apjomos pieaugusi siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisija, un paredzamas turpmākas pārmaiņas, kas var kļūt draudīgas, ja vien tuvākajā laikā netiks veikti steidzami pasākumi globālās emisijas ierobežošanai. IPCC visai pasaulei ieteica izvirzīt mērķi — nepieļaut, ka vidējā temperatūra pasaulē vairāk nekā par 2 °C pārsniedz to līmeni, kāds bija pirms rūpniecības attīstības, tādējādi nepieļaujot katastrofālas pārmaiņas. Lai to panāktu, kopējā pasaules siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisija ir būtiski jāsamazina, turklāt rūpnieciski attīstītām valstīm līdz gadsimta vidum emisija ir jāsamazina par 60–80 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni.

2.2. Starptautiskā sabiedrība pēdējos 20 gados ir pielikusi pūliņus, lai vienotos par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas ierobežojumiem. Par vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām vienojās 1992. gadā Rio, to vēlāk nostiprināja Kioto protokolā 1997. gadā, ar kuru parakstītājas valstis uzņēmās saistības samazināt emisiju līdz 2012. gadam. Vispārēji tiek atzīts, ka šie līgumi un pasākumi ir tikai sākums un ka turpmākajos gados ir vajadzīgi daudz enerģiskāki un aptverošāki pasākumi, lai sasniegtu gadsimta vidus mērķi. Starptautiskas sarunas par klimata pārmaiņām, ko uzsāka 2007. gada decembrī Bali, ir ļoti būtiskas, jo tās izšķiroši ietekmēs rīcību pasaulē līdz 2020. gadam. Ir ļoti svarīgi turpināt šīs sarunas līdz to veiksmīgam noslēgumam Kopenhāgenā 2009. gadā.

2.3. **2020. gada mērķi.** Bali ceļvedis ietver atsauci uz ceturtno IPCC novērtējuma ziņojuma nodaļu, kurā ir noteikts, ka līdz 2020. gadam rūpnieciski attīstītājās valstīs emisijas daudzums ir

jāsamazina par 25–40 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni, lai ilgtermiņā globālo sasilšanu samazinātu līdz diviem grādiem virs līmeņa, kāds bija pirms rūpniecības attīstības.

2.4. Protams, ka tieši rūpnieciski attīstītās valstīs ievērojami jāsamazina emisija, jo tās ir bijušas un arī šobrīd ir klimata pārmaiņu lielākās izraisītājas *per capita*. Eiropai jāveic savi uzdevumi. Starptautiskajā stratēģijā atkal ir jāiekļauj ASV, un tai ir jāuzņemas konkrētas saistības emisijas samazināšanas jomā. Krievijai arī jānodrošina ieguldījums, pieņemot reālistiskākus mērķus nekā Kioto sarunās izvirzītos.

2.5. Eiropas Savienībai šajās sarunās ir galvenā loma. Padome ilgākā termiņā ir paredzējusi rūpnieciski attīstītājās valstīs līdz 2050. gadam emisiju samazināt par 60–80 %. ES ir uzņēmusies saistības līdz 2020. gadam samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu daudzumu par 20 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni, un sarunu gaitā izteica priekšlikumu samazināt emisiju pat par 30 %, ja pārējās valstis uzņemtos līdzīgas saistības. Tam atbilstoši 2008. gada 23. janvāra enerģētikas paketē Komisija izvirzīja ierosinājumus, kādā veidā varētu nodrošināt samazinājumu par 20 līdz 30 %.

2.6. Kļūst arvien svarīgāk, lai attīstības valstis pašas uzņemtos nozīmīgas saistības klimata pārmaiņu ierobežošanas sekmēšanai. Lielākās jaunās tirgus ekonomikas valstis — Ķīna, Indija, Brazīlija un dažas citas — jau ir kļuvušas vai drīzumā kļūs par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas avotiem, tāpēc būs svarīgi, lai šo valstu tautsaimniecības procesu pārvaldes ietvaros emisijas līmeņa pieaugumu ierobežotu vairāk nekā tradicionālā uzņēmējdarbības modeli.

2.7. Sarunu partneri cenšas panākt, lai šajā globālajā darījumā rūpnieciski attīstītās valstis uzņemtos tālejošus mērķus un pasākumus emisijas samazināšanai un piedāvātu finansiālu un tehnoloģisku atbalstu attīstības valstīm apmaiņā pret to apņemšanos īstenot savu izaugsmi un attīstību tā, lai pēc iespējas ierobežotu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas pieaugumu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK no paša sākuma ir sekojusi gan sarunu vispārīgai attīstībai, gan Komisijas ieteikto pasākumu kopumam, kas ļautu ES pildīt savas saistības. Lai sekotu sarunām nepastarpināti, Komiteja Eiropas delegācijas sastāvā ir iekļāvusi nelielas Eiropas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju delegācijas, kas piedalījās konvencijas līgumslēdzēju pušu konferencē Bali un turpmākajās starpsesiju sanāksmēs Bonnā. No savas puses EESK izmantos kontaktus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un grupām citās vadošās valstīs, lai turpinātu pētīt to nostāju un pilsoniskās sabiedrības iespējamo nozīmi līguma un tā īstenošanas veicināšanā.

3.2. Komisijas enerģijas paketes atsevišķus jautājumus Komiteja pārspriež vairākos atzinumos, kuru saturs apkopots un atsaucē uz kuriem ir ietvertas šajā atzinumā. Savā pašiniciatīvas atzinumā Komiteja pārskata sarunu vispārīgu attīstību, mērķus un Eiropas nozīmi tajās. Pēc Komitejas atzinuma pieņemšanas paralēli plānotajām sarunu sanāksmēm, kas notiks 2008. gada decembrī Poznaņā un 2009. gada decembrī Kopenhāgenā, paredzēts organizēt pasākumus, kas palīdzēs pilsoniskajai sabiedrībai izprast notiekošās sarunas un reaģēt uz tām.

3.3. Bali sarunu ceļvedī noteikti četri galvenie sarunās ietvertie jautājumu loki:

- saistības sasniegt valsts līmenī noteiktos mērķus un veikt pasākumus siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisijas samazināšanai līdz 2020. gadam un sekmēt klimata pārmaiņu seku mazināšanu;
- pasākumi, lai spētu piemēroties nenovēršamām klimata pārmaiņām;
- pasākumi tehnoloģijas nodošanas atbalstam un veikspējas palielināšanai, lai mazinātu klimata pārmaiņu sekas un pielāgotos tām;
- piemērota finanšu režīma izveidošana klimata pārmaiņu seku mazināšanas un pielāgošanās pasākumu atbalstam, tehnoloģijas nodošana u.c.

3.4. Atzinumā savas piezīmes mēs strukturējam atbilstoši minētajiem četriem jautājumu lokiem.

4. Klimata pārmaiņu pastiprināta mazināšana, ierobežojot vai samazinot emisiju (1. jautājumu loks)

4.1. **Mērķi.** Komiteja piekrīt IPCC novērtējumam, ka emisijas samazināšana rūpnieciski attīstītajās valstīs par 25–40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni ir atbilstošs uzdevums, lai sasniegtu 2020. gada mērķi. Līdz 2020. gadam panākt lielāku samazinājumu, šķiet, nebūtu iespējams.

4.2. Komiteja pārliecinoši atbalsta Eiropas Savienības vadošo lomu šajās sarunās. Mēs atzinīgi vērtējam ES iniciatīvu, vienpusēji apņēmoties samazinājuma mērķi, proti, līdz 2020. gadam panākt 20 % samazinājumu, lai sarunas attīstītos tālāk. ES vajadzētu sasniegt 30 % samazinājumu, ko tā apņēmusies panākt līdz 2020. gadam ar nosacījumu, ka citas rūpnieciski attīstītas valstis uzņemsies līdzīgas saistības un ka sarunu ceļā tiks gūts drošs garantants par minēto saistību uzņemšanos, savukārt jaunās

tirgus ekonomikas valstīs, kurās emisija strauji pieaug, arī uzņemsies nozīmīgas saistības.

4.3. Ja sarunu rezultātā ES emisijas samazinājums būs tikai 20 %, jo nesešos citu valstu līdzvērtīgas apņemšanās, mūsdiā, tā būtu liela neveiksme.

4.4. **Īstenošana.** Komisijas klimata un enerģijas paketē ierosinātie pasākumi ir pozitīvs un konstruktīvs īstenošanas plāns, kas ļauj Eiropai izpildīt saistības, t.i., līdz 2020. gadam panākt samazinājumu par 20 %. Komiteja ir sagatavojusi atsevišķus atzinumus par katru no šā plāna sastāvdaļām. Kopumā mēs atbalstām visas plāna sastāvdaļas, tomēr izsakām turpmāk minētās piezīmes.

— Atbalstām ierosinātās emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas reformas un paplašināšanu. Virzība uz kvotu izsoles plašāku ieviešanu ir atzinīgi vērtējama kā atbilstoša principam “piesārņotājs maksā”, novēršot virspējas gūšanas iespējas, veicinot un finansējot zema oglekļa satura tehnoloģijas un produktus, kā arī sekmējot jauninājumus. Ņemot vērā pārmaiņu nepieciešamo investīciju apjomus gan Eiropā, gan attīstības valstīs, mēs uzstājīgi iesakām, ka klimata pārmaiņu seku mazināšanai un pielāgošanās pasākumiem jāpiesķir 50 % no izsoļu ienākuma, nevis 20 %, kā to iesaka Komisija ⁽¹⁾. Atzinīgi vērtējam arī Padomes un Eiropas Parlamenta lēmumu no 2012. gada aviāciju iekļaut emisijas kvotu tirdzniecības shēmā (ETS).

— Atbalstām priekšlikumus par saistību un pienākumu sadali attiecībā uz sektoriem, kuros netiek veikta emisijas tirdzniecība, un mudinām iestādes nesamazināt mērķus detalizētajās diskusijās par pienākumu sadales pamatu ⁽²⁾.

— Pārliecinoši atbalstām virzību uz atjaunojamo enerģiju ātru attīstību. 20 % atjaunojamās enerģijas līmeņa sasniegšana līdz 2020. gadam būtu pirmais solis virzībā uz daudz augstāka līmeņa sasniegšanu 2050. gadā ⁽³⁾.

— Ar nožēlu jāsauc, ka būtiskajam jautājumam par energoefektivitāti, kur 20 % pieauguma sasniegšana līdz 2020. gadam nav obligāta, nav pievērsta pietiekama uzmanība, ko apliecina Komisijas ziņojums par nacionālajiem energoefektivitātes plāniem. Vairums dalībvalstu nav izstrādājušas nacionālos plānus savlaicīgi, tie atšķiras kvalitātes ziņā, dažos no tiem trūkst skaidri noteikta mērķa, lai gan būtiskāko ieguvumu no energoefektivitātes var sasniegt ar salīdzinoši maziem ieguldījumiem un tam ir ļoti īss atmaksāšanās laiks ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlijā pieņemto atzinumu CESE 1201/2008.

⁽²⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlijā pieņemto atzinumu CESE 1202/2008.

⁽³⁾ Sk. EESK 2008. gada 17. septembrī pieņemto atzinumu CESE 1511/2008.

⁽⁴⁾ Sk. EESK 2008. gada 17. septembrī pieņemto atzinumu CESE 1513/2008.

— Lai gan mēs atzinīgi vērtējam Komisijas ierosinātos tiesību aktus par oglekļa uztveršanu un uzglabāšanu, mums ir zināms pamats bažām, ka paredzētajiem demonstrējumu projektiem piešķirtais finansējums nav pietiekams un ka virzība uz pielietojumu rūpnieciskā apjomā būs pārāk lēna, lai gan tas varētu būt izšķiroši nozīmīgi, ņemot vērā, ka dažām valstīm jāpaļaujas uz ogļu un citu fosilo kurināmo kā enerģijas avotu daudzus turpmākos gadus⁽⁵⁾.

4.5. Eiropas Savienība ir ieguldījusi lielu uzņēmību un politisko kapitālu, lai izveidotu emisijas robežvērtību un tirdzniecības sistēmu par galveno līdzekli nepieciešamajai emisijas samazināšanai. ES ETS jau ir kļuvusi par lielāko emisijas tirdzniecības sistēmu, un ir paredzēts to paplašināt pēc 2012. gada. Sākotnēji sistēmai bija tikai ierobežota ietekme uz emisiju Eiropā, jo lielās sākuma robežvērtības un kvotas noveda pie ļoti zemas oglekļa cenas. Tā kā ar laiku robežvērtības noteica stingrākas, oglekļa cena pieauga, un tas līdztekus citiem faktoriem palielināja fosilā kurināmā cenu, un tam ir paredzama ievērojama ietekme uz Eiropas enerģijas ražošanu un citām rūpniecības nozarēm.

4.6. Kopumā mēs uzskatām, ka oglekļa tirdzniecības nostiprināšana pozitīvi ietekmēs uzņēmējdarbību un nodarbinātību Eiropā, sekmējot energoefektīvāka zema oglekļa procesa un tādu produktu ātrāku izstrādi, kas nākotnē ieņems vadošu vietu tirgū. Tas ne tikai nodrošinās nodarbinātību, bet arī samazinās mūsu atkarību no importa un tādējādi palielinās mūsu energoapgādes drošību.

4.7. Lai gan ES līdz šim ir bijusi pirmā šajā jomā, tagad par galveno mērķi ir jāizvirza emisiju tirdzniecības sistēmu izstrādes sekmēšana ASV un citās valstīs un visu sistēmu apvienošana kopīgā pasaules oglekļa tirgū. Pasaules oglekļa tirgus izveidošanai varētu būt liela nozīme oglekļa emisijas efektīvā un rentablā samazināšanā visa pasaulē. Mēs noteikti atbalstām ICAP (Starptautiskā partnerība oglekļa pasākumu jomā) ierosmes, kas vērstas uz to, lai dažādās pasaules vietās izveidotās atšķirīgās tirdzniecības sistēmas harmoniski attīstītos par vienotu pasaules tirgu. Tā kā starptautiskais oglekļa tirgus attīstās kopīgas pasaules emisijas robežvērtību sistēmas ietvaros, vajadzētu samazināt iespējamo risku, ka atsevišķi pastāvoša Eiropas tirdzniecības sistēma varētu mazināt Eiropas konkurētspēju.

4.8. Būtu lietderīgi izstrādāt arī starptautiskus nozares līgumus, ar kuriem noteiktu daudz sīkāk izstrādātus plānus un stratēģijas galveno nozaru un to produktu radītās emisijas drošai, progresējošai samazināšanai. Bet šis būtu vienīgi veids, kā atbalstīt striktu starptautiski apspriestu mērķu sasniegšanu, bet ne alternatīva saistošiem valstu mērķiem, jo pēdējo 20 gadu

pieredze liecina, ka brīvprātīgi nozaru līgumi šajā jomā tiek slēgti pārāk reti, pārāk vēlu un tos ir grūti īstenot.

4.9. Attiecībā uz transportu mēs no jauna apliecinām, ka ilgtspējīgai stratēģijai transporta jomā jā sākas, nopietni pārvērtējot transporta pieprasījuma virzītājfaktorus, kā arī iespējas ar politikas, fiziskās plānošanas, infrastruktūras un sabiedriskā transporta palīdzību samazināt ne tikai pieprasījuma pieaugumu, bet ar laiku arī pašu pieprasījumu. Plānošana nedrīkstētu notikt, pamatojoties uz pieņēmumu, ka pārvadājumu pieaugums ir neizbēgams un ka vienīgā iespēja ierobežot emisiju pārvadājumu nozarē ir iespējama degvielas un dzinēju uzbūves tehnisks uzlabojums, kaut gan arī tas, protams, ir nozīmīgi.

4.10. Attiecībā uz tehniskiem paņēmieniem mēs uzskatām — mērķis samazināt emisiju no automašīnām būtu jānosaka ne tikai īsā termiņā (120g CO₂ uz vienu kilometru 2012./2015. g.), bet arī vidējā termiņā tā, lai būtiski samazinātu emisiju pēc 2020. gada⁽⁶⁾. Tajā pašā laikā papildu atbalsts jāsniedz no oglekļa brīvu transportlīdzekļu, kas darbosies ar elektrisko vai ūdeņraža dzinēju, izstrādei un agrai ieviešanai.

4.11. Jautājumā par 10 % biodegvielas izmantošanu transportam mēs neesam noskaņoti tik optimistiski kā Komisija. Ņemot vērā problēmas, kas saistītas ar vairuma biodegvielu ražošanas procesu, tā siltumnīcas efektu izraisošās gāzes emisijas samazināšanas iespējam, kā arī ietekmi uz vidi un sociālajiem jautājumiem, ir jāievieš stingrāki ilgtspējas kritēriji nekā Komisijas ieteiktie, lai nodrošinātu biodegvielas ieviešanu tikai tajos gadījumos, kad tā nodrošina nozīmīgu oglekļa emisijas samazināšanu, nevis jāuzliek nepieņemams slogs lauksaimniecības zemes apsaimniekošanai un pārtikas ražošanai. Turklāt ekonomiskie apsvērumi pašreiz skaidri norāda, ka biomasas izmantošana elektrības vai siltuma ražošanai ir (vismaz pašlaik ir un arī tuvākajā nākotnē būs) daudz rezultatīvāka nekā biodegvielas izmantošana.

4.12. **Turpmāki pasākumi, lai sasniegtu 30 % samazinājuma mērķi.** Uzskatām, ka pieņemot paketi līdz 2008. gada beigām, ES tiks nodrošinātas stabilas iespējas līdz 2020. gadam panākt 20 % samazinājumu.

4.13. Tomēr mēs šaubāmies par to, ka ir iespējams līdz 2020. gadam panākt 30 % samazinājumu, vienkārši stingri nosakot atsevišķu paketes elementu mērķus un palielinot tīras attīstības mehānisma kredītu izmantošanu, kā to ir ierosinājusi Komisija. Uzskatām, ka šā augstākā mērķa sasniegšanai būtu vajadzīgi visaptveroši un plašāki pasākumi gan Eiropas, gan dalībvalstu līmenī.

⁽⁵⁾ Sk. EESK 2008. gada 9. jūlijā pieņemto atzinumu CESE 1203/2008.

⁽⁶⁾ Sk. EESK 2008. gada 17. septembrī pieņemto atzinumu CESE 1500/2008.

4.14. Eiropas līmenī mēs iesakām apsvērt šādu jautājumu iekļaušanu otrajā paketē:

- lielāka pasākumu reglamentēšana un standartu noteikšanas jomā, lai veicinātu energoefektivitāti visās galvenajās nozarēs un produktos;
- turpmāki pasākumi atjaunojamās enerģijas izstrādei un ieviešanai;
- lielāks atbalsts transportlīdzekļu, ko darbina elektrība vai ūdeņradis, izstrādei;
- oglekļa tirdzniecības sistēmas paplašināšana, iekļaujot kuģniecības izraisītu emisiju (mēs šaubāmies, vai pašreizējās Starptautiskās jūrniecības organizācijas diskusijas spēj nodrošināt pietiekami operatīvu rīcību);
- lielāki kopīgi centieni, lai ar kopīgu pasākumu līgumu palīdzību izvirzītu stingrākus valsts līmeņa mērķus emisijas samazināšanas jomā.

4.15. Komiteja uzskata, ka nolūkā sasniegt minētajos līgumos noteiktos mērķus Eiropas vadītājiem būtu jādarbojas vairāk, lai iesaistītu sabiedrību, uzņēmējus, arodbiedrības un citas organizācijas partnerībās un kopīgā darbā.

- Jāmudina un jāstimulē iedzīvotāji uzlabot māsaimniecību efektivitāti un izmantot zaļākas enerģijas formas apgaismojumam un apsildei, iegādāties energoefektīvākas preces un pakalpojumus un mazināt oglekļa daudzumu ierastās ceļošanas un brīvdienų pavadīšanas laikā. Uzskatām, ka šobrīd aizvien vairāk palielinās tā sabiedrības un pilsoniskās sabiedrības organizāciju daļa, kas būtu gatava rīkoties, ja vien tai būtu spēcīga politiska vadība kas spētu sniegt ievirzi par to, kas no viņiem tiek gaidīts, kā arī atbilstīgas rīcības iniciatīvas.
- Daudzas vietējās un reģionālās pašvaldību iestādes jau ir paudušas savu redzējumu un drosmīgu politisko vadību šajā jautājumā. Tās būtu vēl vairāk jāatbalsta un jāiedrošina rīkoties tālāk.
- Jāstimulē arī uzņēmumi turpināt šādu attīstību. Tie ir jāmudina arī turpmāk uzlabot savas darbības energoefektivitāti un izmantot enerģiju no avotiem ar zemu oglekļa saturu. Regula būtu jāizmanto sistemātiskāk un stingrāk, lai uzlabotu visa veida izstrādājumu un pakalpojumu energoefektivitāti. Būvniecības nozarei jāspēj sasniegt daudz lielāku energoefektivitāti gan būvniecības procesā, gan laikā, kad būves tiek izmantotas.

— Svarīga nozīme ir arī arodbiedrībām. Daudziem to dalībniekiem ir būtiskas iespējas veikt energoefektivitātes uzlabojumus, tādēļ ir jāatzīst un jāveicina to iespējamais ieguldījums. Arodbiedrībām ir pilnībā jāiesaistās rūpniecības un ekonomikas pārejas uz oglekļa samazinājumu procesā. Pareizi pārvaldītām, jaunajām ražošanas formām vajadzētu nodrošināt tieši tikpat lielas nodarbinātības iespējas, cik nodrošināja vecie augsta oglekļa satura ražošanas veidi, vienlaikus saglabājot labus darba apstākļus.

4.16. Lai stiprinātu uzticību Eiropas Savienībai starptautiskā līmenī, ir būtiski panākt, lai ikviena dalībvalsts veiktu visus iespējamus pasākumus, kas nodrošinātu ne tikai ES-15 Kioto mērķa sasniegšanu, bet arī katras atsevišķas valsts 2012. gadam noteikto mērķu sasniegšanu. Jaunākajā Komisijas ziņojumā par progresu Kioto mērķu sasniegšanā (7) teikts, ka tikai trijās no ES-15 dalībvalstīm notiek virzība uz mērķa sasniegšanu ar pašreizējās iekšpolitikas palīdzību un ka saskaņā ar prognozēm astoņas tikai plāno sasniegt šo mērķi ja "ņem vērā arī Kioto mehānismu, oglekli absorbējošo ekosistēmu un patlaban apspriesto papildu valsts politikas virzienu un pasākumu ietekmi". Trim valstīm Kioto mērķu sasniegšana nešķiet iespējama. Turklāt Kioto brīva mehānisma kredītu, īpaši TAM, plašais izmantojums rāda, ka virzībā uz sabiedrību, kur zems oglekļa saturs, daudzās valstīs ir jāveic liels darbs.

5. Pielāgošanās klimata pārmaiņām (2. jautājumu loks)

5.1. Pat ja nākotnē īstenos veiksmīgus pasākumus globālās emisijas samazināšanai, globālā sasilšana tuvākajās desmitgadēs, domājams, pieaugs jau notikušās emisijas dēļ. Atbildot uz Komisijas 2008. gada 11. jūnija ziņojumu par pielāgošanos klimata pārmaiņām, Komiteja jau ir pieņēmusi atzinumu (8). Kopumā Komiteja uzskata, ka ES jāizstrādā aptveroša stratēģija, ar kuras starpniecību varētu pārvaldīt piemērošanos klimata pārmaiņām ES un noteikt sīkāk izstrādātu plānu katrai dalībvalstij. Šim jautājumam jāpiešķir lielāka prioritāte pētījumos un analizēs, budžeta un investīciju programmās, kā arī citos pasākumos. Mēs ceram, ka 2008. gada rudenī gaidāmajā baltajā grāmata par pielāgošanos Komisija ieteiks sīki izstrādātus pasākumus šā mērķa sasniegšanai.

5.2. Ārpus ES pasaulē ir daudz attīstības valstu, kurās jau tagad jūtama ievērojama klimata pārmaiņu ietekme, bet kurām ir mazāk resursu, lai ar to cīnītos. Tādēļ par nozīmīgu ES un ESAO valstu prioritāti ir jāizvirza finansiālā un cita veida atbalsta palielināšana īpaši neaizsargātām pasaules valstīm, lai palīdzētu tām risināt ar klimata pārmaiņām saistītās problēmas. Apsvērumiem par klimata pārmaiņām jābūt prioritāriem visā attīstības jomā īstenotajā politikā.

(7) COM(2007) 757 galīgā redakcija.

(8) OVC 120, 16.5.2006., 38. lpp.

5.3. Jācenšas arī maksimāli atbalstīt mežu ilgtspējīgu pārvaldību attīstības valstīs un ierobežot komerciālo spiedienu, kas nepārtraukti veicina plaša mēroga atmežošanu daudzās pasaules klimata sistēmas daļās. EESK gatavo atsevišķu atzinumu par klimata pārmaiņām un mežsaimniecības politiku.

6. Tehnoloģijas izstrāde un nodošana (3. jautājumu loks)

6.1. Lai pāreja uz zemāka oglekļa patēriņa ekonomiku būtu veiksmīga, pasaulē ir jānotiek jaunai industriālai revolūcijai. Būs nepieciešama pāreja uz tīrākām enerģijas ražošanas formām, jauna tehnoloģija, kas savāktu oglekļa un citu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisiju, un jāturpina pāriet uz produktu un patēriņa veidiem, kas prasa pēc iespējas mazāku enerģijas patēriņu. Tā īstenošanai būs vajadzīga attiecīgu pētījumu programmu palielināšana gan privātajā, gan publiskajā sektorā un lielas investīciju programmas, lai varētu no jauna aprīkot rūpniecību un pārveidot produktus un pakalpojumus. Liela daļa nepieciešamās tehnoloģijas jau eksistē, bet tā būtu jāpielieto daudz plašāk nekā šobrīd.

6.2. Rezultātā ES būs vajadzīgas radikālas pārmaiņas Eiropas Savienības izdevumu programmās un valdības atbalsts atbilstīgiem pētījumiem, izstrādei un investīcijām. Būs nepieciešami arī nodokļu un cita veida pamudinājumi, lai iegūtu vajadzīgās investīcijas.

6.3. Jāpazīna tehnoloģijas un pakalpojumu veidi, kas vislabāk palīdzētu jaunajām tirgus ekonomikas valstīm un attīstības valstīm nodrošināt nepārtrauktu attīstību visilgtspējīgākajā veidā ar vismazāko iespējamo oglekļa patēriņu, kā arī atbalstītu to pāreju uz šo ekonomiku ar atbilstīgiem noteikumiem. Atklājot jaunu tehnoloģiju, kas varētu būt īpaši noderīga attīstības valstīm, lai tās pielāgotos klimata pārmaiņām vai mazinātu oglekļa ietekmi uz to turpmāko attīstību, ir jārod iespējas šo tehnoloģiju ātrai, plašai ieviešanai ar pieņemamiem nosacījumiem. Jāņem vērā tas, ka arī jaunās tirgus ekonomikas valstis pašas izstrādā un attīstīta sev noderīgas jaunas tehnoloģijas. Tehnoloģijas nodošanu nevar uzlūkot par vienvirziena ceļu no ziemeļiem uz dienvidiem, bet gan kā veidu, kā atvieglot ātru svarīgākās tehnoloģijas izplatīšanu visā pasaulē neatkarīgi no tās izcelsmes vietas.

6.4. Komiteja aicina ES kopā ar partneriem nekavējoties izpētīt iespējas, kā nodrošināt, lai attīstības valstīm būtu pieejama visjaunākā maz oglekļa radošā tehnoloģija uz izdevīgiem un pieņemamiem noteikumiem, jo īpaši enerģētikas nozarē, energoietilpīgajās rūpniecības nozarēs, transporta nozarē un, kad tāda tehnoloģija būs pieejama, oglekļa sekvestrācijā. Valstīm, kas enerģijas ražošanas jomā, visticamāk, arī turpmāk būs atkarīgas no akmeņogļēm, jāsaņem palīdzība "tīro ogļu"

tehnoloģijas izmantošanā un oglekļa uztveršanas tehnoloģijas iespējami drīzā ieviešanā.

6.5. Sniedzot šādu palīdzību, būtu jārada iespēja attiecīgajām attīstības valstīm nodrošināt attīstību, bet vienlaikus radot mazāku oglekļa daudzumu nekā tas būtu citā gadījumā, un minēto palīdzību varētu sniegt, izvirzot attīstības valstīm prasību pašām veikt pasākumus, lai ierobežotu emisijas potenciālo pieaugumu.

6.6. Paralēli sarunām par klimata pārmaiņām ES un ASV vajadzētu īstenot jaunas ierosmes, lai PTO ietvaros panāktu liberalizāciju precēm un pakalpojumiem, kas ir klimatam nekaitīgi. Šo ierosmi jāveido tā, lai rūpnieciski attīstītās valstis, attīstības valstis un tāpat jaunās tirgus ekonomikas valstis varētu gūt priekšrocības no liberalizācijas, piemēram, veicinot vides tehnoloģijas (tālāku) izstrādi un pakalpojumus attīstības valstīs.

7. Finansējuma un investīciju palielinājums klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanas un piemērošanās atbalstam (4. jautājumu loks)

7.1. Attīstības valstīm būs vajadzīgs plašs attīstītās pasaules atbalsts, lai tās varētu veikt savus uzdevumus klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšanā, neapdraudot šo valstu attīstības mērķu sasniegšanu. Īpaši svarīgi būtu nodrošināt, lai turpmākā attīstība jaunattīstības pasaulē notiktu ar iespējami zemāku oglekļa intensitāti, un tā nebalstītos uz pārmērīgi liela oglekļa daudzuma radīšanu, kas bija raksturīga attīstībai ziemeļos (un to izkropļoja).

7.2. Papildu palīdzība ir vajadzīga arī attīstības valstīm, kuras klimata pārmaiņu ietekmē visjaunāk un kurām ir vismazāk resursu, lai tām pielāgotos. Tām ir vajadzīgas pastiprinātas programmas krasta aizsardzībai, plūdu novēršanai, sausuma atvieglošanai, lauksaimniecības pārplānošanai, jaunām sabiedrības veselības vajadzībām un citiem jautājumiem.

7.3. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka visas valstis Bali atzina, ka šās pārejas īstenošanai būs nepieciešami papildu resursi un investīciju nodošanas ceļi un mehānismi. Turklāt attīstītās valstis ar dažiem cienjamiem izņēmumiem nav īpaši veiksmīgi pildījušas pagātnē dotos solījumus nodrošināt papildu resursus ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai. Šajā gadījumā visai pasaulei ir svarīgi, lai papildu resursus patiešām varētu mobilizēt un piešķirt.

7.4. Komiteja atzīmēja UNFCC un citu izteiktās aplēses, kurās norādīts, ka tad, kad programmas būs pilnībā pielāgotas, katru gadu varētu būt vajadzīgi simtiem miljardu dolāru publiskā un privātā finansējuma. Tā iesaka UNFCC, Komisijai un/vai ESAO

un starptautiskajām finanšu institūcijām veikt steidzamus pasākumus, vēl precīzāk noteikt vajadzības un nodrošināt nepieciešamās apņemšanās un saistības, lai varētu panākt pienācīgu finansējumu un īstenoto programmu būtisku ietekmi uz klimata pārmaiņu globālajām problēmām. Viens no jauna finansējuma avotiem varētu būt ieņēmumi no kvotu izsoles, kas paredzami nākamajā oglekļa tirdzniecības shēmas fāzē, taču tie nebūs pietiekami, lai segtu visas vajadzības.

7.5. TAM ir izdevies atrast jaunus resursus, lai atbalstītu attiecīgas investīcijas I pielikumā neuzskaitītajās valstīs. Projektu izplatīšana noritējusi par labu Ķīnai un citām jaunām tirgus ekonomikas valstīm, un pastāv nopietnas šaubas par daudzu projektu papildināmību un kvalitāti. Lai mehānisms pildītu savu funkciju — nodrošinātu reālu oglekļa samazinājumu visefektīvākajā veidā —, ir svarīgi nodrošināt stingru un efektīvu kritēriju ievērošanu un uzraudzību.

7.6. Komiteja iesaka Eiropai un citām valstīm, uz kurām tas attiecas, nekavējoties izpētīt, kā nākamajā periodā izvairīties no shēmas nepilnībām un it visā paātrināt programmas izpildi. Nākotnē TAM vietā prioritāte būtu jāpiešķir projektiem, kas ne tikai sekmē emisijas samazināšanu, bet arī sekmēt zema oglekļa līmeņa ekonomikas stāšanos vecās ekonomikas vietā. Jo īpaši jaunajās tirgus ekonomikas valstīs nešķiet lietderīgi turpināt tūlītēju energoefektivitātes projektu finansēšanu ("viegli noplūcami augļi"), kurus valsts īstenotu jebkurā gadījumā. Šajās valstīs "nozares TAM" — iespējamā kombinācijā ar mērķi bez zaudējuma (*) — varētu būt iespējams risinājums.

7.7. Visās pasaules daļās būs ļoti svarīgas plaša mēroga privātā sektora investīcijas ražošanā, kas rada mazāku oglekļa daudzumu. Par ES un valstu valdības īstenoto pasākumu mērķi jāizvirza privātā sektora stimulēšana veikt šādas investīcijas.

7.8. Nepieciešamie maksājumi un ieguldījumi tuvāko 50 gadu laikā sasniegs triljonus dolāru. Tā ir liela summa. Tomēr ieguldījumi ir absolūti nepieciešami, jo apgāde ar fosilās degvielas krājumiem kļūst arvien ierobežotāka, un cenas ceļas. Neatkarīgi no klimata pārmaiņām arvien nozīmīgāka no ekonomiskās perspektīvas viedokļa ir dažādot izmantojamo degvielu, samazināt fosilā kurināmā patēriņu un atlikušos resursus izmantot efektīvi. Šī perspektīva ir svarīga, runājot par drošību pasaulē, jo gan fosilais kurināmais, gan klimata pārmaiņas, kā redzam, jau ir potenciāls nestabilitātes un konfliktu avots daudzās pasaules valstīs.

(*) Mērķis bez zaudējuma — garantija samazināt emisiju par noteiktu daudzumu; sods netiek piemērots, ja mērķi nesasniedz, bet iespēja pārdot kredītus, ja samazinājums pārsniedz solīto.

7.9. No šā viedokļa nepieciešamība nekavējoties reaģēt uz draudiem, ko var izraisīt klimata pārmaiņas, nav papildu nasta pasaules ekonomikai, bet gan vienkārši ļoti nopietns papildu iemesls, lai ātri veiktu ekonomikas un rūpniecības pārveidi, kas ir vajadzīga jebkurā gadījumā. Kad naftas cena bija 60\$ par barelu, *Stern* pārskatā noteica, ka pasākumi, kas jāveic saistībā ar klimata pārmaiņām tuvāko 50 gadu laikā, būs 1 % no pasaules IKP. Pašlaik, kad nafta maksā vairāk nekā \$100 barelā, ieguldīt visa veida atjaunojamos un efektīvos pasākumos, biznesa terminos izsakoties, šķiet daudz interesantāk. Līdzīgā veidā neto papildu izmaksas pasākumiem, kas saistīti ar klimata pārmaiņu problēmu risināšanu, šķiet daudz zemākas, un dažos gadījumos varētu būt izteikta pat ar negatīvu skaitli, un tas norāda, ka aktīva rīcība klimata pārmaiņu jomā īstenībā attēlo neto ieguvumu pasaules ekonomikai uz vairākiem gadiem.

7.10. Pienācīgu reaģēšanu uz klimata problēmām nevajadzētu uzskatīt par milzīgi nomācošu un apgrūtinošu pienākumu, kas kavēs ekonomikas izaugsmi, bet gan par iespēju būt nākamās ekonomiskās un industriālās revolūcijas priekšējās līnijās. ES virza politiskās debates par klimata pārmaiņām. Bet ir jādara vēl vairāk, lai uz nākotni vērsto politisko nostāju pārvērstu vienlīdz aktīvā un enerģiskā biznesa vidē, kas veicinātu mūsu uzņēmējus un sabiedrības veikt nepieciešamos ieguldījumus, lai nākotnē, ko raksturo zemas emisijas apstākļi, kļūtu par līderiem pasaulē un konkurētspējīgiem uzvarētājiem.

7.11. Daži komentētāji ir minējuši, ka ir vajadzīgs jauns Maršala plāns, un mēs atbalstām šo salīdzinājumu, ar kuru uzsverts problēmas un tās risināšanai nepieciešamā darba apjoms un nozīmīgums. Mums ir vajadzīga Maršala plāna mēroga redzējums par to, kā kopīgu globālo briesmu priekšā pasaules valstis varētu apvienoties, bet spēcīgākās un pārtikusākās valstis rādītu ceļu, palīdzot citiem, cik dāsni vien iespējams.

7.12. Nepieciešama gan visa veida un līmeņu valsts iestāžu, gan patērētāju un plašas sabiedrības rīcība.

8. Secinājumi

8.1. Klimata pārmaiņas jau notiek, un tās jau nopietni ietekmē visu pasauli. Paredzams, ka minētās problēmas nākamajos gados saasināsies, jo siltumnīcefekta gāzu koncentrācija palielināsies un temperatūra paaugstināsies straujāk. Pasaulē ir vajadzīga steidzama rīcība, nosakot un īstenojot visaptverošus mērķus emisijas samazināšanai līdz 2020. gadam, lai tās vēl

vairāk samazinātu turpmākajos gados. Jo agrāk tiks panākta emisijas samazināšana, jo vairāk tiks palēnināts temperatūras paaugstināšanās temps.

8.2. Attīstītajās valstīs ir daudz augstāks emisijas apjoms uz vienu iedzīvotāju nekā citās pasaules valstīs, un ir jāpastiprina valstu centieni un pasākumi emisijas samazināšanas jomā. Eiropai jānodrošina esošo saistību ievērošana attiecībā uz 2012. gadu un pēc tam jāuzņemas jaunas saistības, proti, līdz 2020. gadam samazināt kopējo emisijas apjomu par 30 %, kas ir augstākais mērķis. Lai minētie centieni būtu ticami, ir jāizstrādā turpmāku stabilu un praktiski īstenojamu pasākumu pakete, lai nodrošinātu šo mērķu sasniegšanu, kā arī jāplāno turpmāks emisijas samazinājums, kas būs vajadzīgs pēc 2020. gada.

8.3. Jāiesaista arī jaunattīstības valstis, un īpaši centieni jāveltī tam, lai nodrošinātu to, ka šajās valstīs nozarēs, kuras patērē visvairāk enerģijas, izmanto enerģijas ziņā visefektīvākos ražošanas veidus, kas vienlaikus rada vismazākos oglekļa emisijas apjomus. Minētajām valstīm būs nepieciešama palīdzība no attīstīto valstu puses.

8.4. Globālās vienošanās parametri, par kuriem jāvienojas starptautiskajās sarunās nākamo astoņpadsmit mēnešu laikā, ir

jānosaka pēc iespējas ātrāk, lai politiskos centienus vērstu uz to, lai informētu par šo mērķi un pasaulē panāktu visu sabiedrības grupu atbalstu, uzticēšanos un līdzdalību nepieciešamajās nozīmīgajās pārmaiņās. Šo vienošanos nevar noslēgt "aiz aizslēgtām durvīm", ir jāiesaista visas sabiedrības grupas. Ierobežojošajiem pasākumiem jābūt reālistiskiem, ekonomiski un sociāli pārdomātiem un īstenojamiem ierosinātajā laika posmā.

8.5. Nepieciešamās globālās transformācijas apjoms ir salīdzināms ar pēdējo divu gadsimtu industriālās revolūcijas apjomu, kas izmantoja fosilā kurināmā enerģiju, lai ievērojami paaugstinātu ražošanas jaudu un sabiedrības saražotās produkcijas apjomu. Pasaulē tagad ir nepieciešama otra industriālā revolūcija, lai fosilos kurināmos aizstātu ar citiem enerģijas veidiem un maksimāli palielinātu energoefektivitāti, tādējādi dodot iespēju sasniegt salīdzināmus ražošanas un izaugsmes apjomus, vienlaikus dažādā apjomā nepiesārņojot atmosfēru ar siltumnīcas efektu izraisošajām gāzēm.. Ir nepieciešamas nozīmīgas investīcijas, piemērotas un mērķtiecīgas izmaiņas tiesību aktos, nodokļu sistēmā un citos ekonomikas instrumentos, kā arī ievērojami jāmaina ekonomikas jomas dalībnieku attieksme un individuālu personu dzīvesveids. Ikvienam jāizprot problēmas un jāiesaistās nepieciešamo pārmaiņu procesā.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem"

COM(2008) 40 galīgā redakcija — 2008/0028 (COD).

(2009/C 77/20)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu Padome 2008. gada 10. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 2. septembrī. Ziņotājs — José Me Espuny Moyano kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē) ar 77 balsīm par, 3 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē šo Komisijas iniciatīvu, kas ļaus gan patērētājam labāk saprast informāciju, gan vienkāršot tiesību aktus.

1.2. EESK tomēr vēlas uzsvērt — ja 3.4.1. punktā minēto informāciju iepriekš nepapildinās atbilstoši galapatērētāja izglītošanas pasākumi, tā zaudēs lielu daļu savas vērtības un mērķu. Tādēļ EESK pauž nožēlu, ka priekšlikumu nepapildina patērētāju izglītošanas atbalsta pasākumi dalībvalstu un Eiropas līmenī. Vismaz regulas pielikumā pievienots attiecīgu prioritāro pasākumu ceļvedis varētu būt ļoti lietderīgs pirmais solis.

1.3. Priekšlikumā ir saglabāti pašreiz spēkā esošie noteikumi par produkta izcelsmes norādi. Ņemot vērā patērētāju interesi par pārtikas produktu izcelsmi, EESK pauž nožēlu, ka jaunajā regulas priekšlikumā nav noteikta obligāta prasība marķējumā norādīt produktu izcelsmi. EESK tomēr uzskata, ka attiecībā uz pirmās un otrās apstrādes produktiem jāizmanto atšķirīga pieeja, otrās apstrādes produktiem katrā konkrētā gadījumā nosakot obligātu prasību norādīt galveno lauksaimniecībā ražoto sastāvdaļu izcelsmi.

1.4. EESK pauž dziļas bažas par VII nodaļā izklāstīto papildinošo "valstu shēmu" izveidošanu, jo tās nesniedz papildu priekšrocības, bet gan kļūst par attaisnojumu, lai iejauktos iekšējā tirgus brīvā preču apritē. Tā kā saskaņā ar Komisijas priekšlikumā minēto vairāk kā 65 % pārtikas ražošanas uzņēmumu savu produkciju izplata citās dalībvalstīs, minētā problēma ir īpaši svarīga MVU, kuriem būs grūtāk pārdot produkciju citās dalībvalstīs, un tas ietekmēs izmaksas un konkurētspēju. Minēto negatīvo ietekmi varētu novērst tikai tad, ja valstu shēmās paredzētā papildu informācija nebūtu obligāti iekļaujama marķējumā, bet būtu pieejama, izmantojot citus līdzekļus (internetu, bezmaksas tālruna numurus utt.).

1.5. EESK saprot, ka konsekvences labad Komisija izstrādājumiem, kas satur alkoholu, paredz piemērot tādu pašu izņēmumu sistēmu, kuru varēs pārskatīt piecu gadu laikā un pēc attiecīga obligāta ziņojuma sagatavošanas.

1.6. EESK ierosina nolūkā novērst kopīgo noteikumu pārkāpšanu dalībvalstīm izmantot pārkāpumu un saskaņotu sankciju nepieciešamo sarakstu, lai par vienādiem pārkāpumiem visās dalībvalstīs sodītu vienādi.

1.7. Šajā sakarā EESK aicina Komisiju un dalībvalstis izstrādāt informācijas līdzekļus, jo īpaši publiski pieejamu datu bāzi par dažādu produktu marķējumā obligāti ietveramo informāciju, tādējādi nodrošinot, ka regulējuma spēkā stāšanās brīdī uzņēmumi, patērētāji un iestādes izmanto vienādus norādījumus.

1.8. Attiecībā uz lasāmību Komisijas ierosinātā 3 mm prasība šķiet grūti īstenojama praksē. Vajadzētu ņemt vērā tādus daudzveidīgus aspektus kā informācijas daudzums, iepakojuma lielums un forma u.c. Pieņemama atsauces vērtība varētu būt burtu lielums ES Oficiālajā Vēstnesī.

1.9. Visbeidzot, lai panāktu vēlamo skaidrību un vienkāršību, EESK uzskata, ka atsauces uz atceltajiem noteikumiem jābūt skaidrākām, regulējumu padarot vieglāk lasāmu un atvieglojot tā piemērošanu.

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1. Priekšlikuma mērķis ir vienā regulā apkopot spēkā esošos tiesību aktus par pārtikas produktu marķēšanu, noformēšanu un reklāmu (ieskaitot uzturvērtības marķējumu), lai tos padarītu mūsdienīgus, vienkāršus un skaidrus.

2.2. Ar šo priekšlikumu tiks atceltas spēkā esošās direktīvas par pārtikas produktu marķēšanu: Direktīva 2000/13/EK, 90/496/EEK (piecu gadu laikā), 87/250/EEK, 94/54/EK, 1999/10/EK, 2002/67/EK, 2004/77/EK un Regula (EK) Nr. 608/2004.

2.3. Priekšlikuma galvenie mērķi ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni un labu iekšējā tirgus darbību.

2.4. Noteikumu piemērošanas joma tiek paplašināta, lai aptvertu visu pārtikas informāciju, ko uzņēmēji sniedz galapatērētājiem, ietverot arī pārtikas produktus, kurus nodrošina sabiedriskās ēdināšanas iestādes, kā arī to apgādei paredzētos pārtikas produktus.

2.5. Tiks saglabāti vispārējie principi un iepriekšējos noteikumus paredzētās obligātās prasības attiecībā uz marķējumu, vienlaikus nostiprinot dažus aspektus, piemēram, katra pārtikas aprites ķēdes posma atbildību vai iespējamo obligāto pienākumu norādīt izcelsmes valsti.

2.6. Noteikumi par uzturvērtības marķējumu ievērojami atšķiras no iepriekšējos tiesību aktos paredzētajiem ar to, ka tajos iekļauta obligāta prasība norādīt sešu uzturvielu vai vielu kvantitatīvo daudzumu un procentuālo daudzumu no ieteicamās diennakts devas.

2.7. Otra būtiska izmaiņa ir uzturvērtības marķējuma "valsts shēmu" un regulas noteikumu kopesamība, noteikumus, kas attiecas uz marķējuma informācijas par uzturvērtību nodrošināšanu, papildinot ar valsts brīvprātīgi noteiktām prasībām.

2.8. Regulas projektā paredzēts, ka daudzas nepieciešamās izmaiņas priekšlikumā veic, izmantojot komitoloģijas procedūru. Lai atvieglotu noteikumu stāšanos spēkā, ir paredzēti dažādi pārejas posmi.

2.9. Vairāki punkti sīkāk izklāstīti pielikumos, piemēram: sastāvdaļas, kas izraisa alerģiju vai nepanesamību, papildu obligātās norādes, atkāpes no uzturvērtības marķējuma, pārtikas produkta nosaukums, sastāvdaļu kvantitatīvie rādītāji, sastāvdaļu apzīmēšana, neto daudzuma uzrādīšana, derīguma termiņš, spirta tilpumkoncentrācija, atsaucēs devas, enerģētiskā vērtība, paziņojuma par uzturvērtību saturs un noformējums.

2.10. Visbeidzot paredzēts, ka regula stājas spēkā 20 dienas pēc tās pieņemšanas, lai gan obligāto ziņu prasība un paziņojums par uzturvērtību faktiski tiks atlikti uz trim gadiem, bet attiecībā uz MVU paziņojums par uzturvērtību būs obligāts pēc pieciem gadiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Apvienošana, aktualizēšana, vienkāršošana

3.1.1. Eiropas tiesību akti par pārtikas produktu marķēšanu, noformēšanu un reklāmu pēdējo gandrīz 30 gadu laikā ir pali-

dzējuši uzturēt augstu patērētāju aizsardzības līmeni un nodrošināt labu iekšējā tirgus darbību.

3.1.2. Apspriežamā priekšlikuma mērķis ir konsolidēt, aktualizēt un vienkāršot spēkā esošos tiesību aktus, kā arī samazināt administratīvo slogu un uzlabot pārredzamību patērētāju interesēs. EESK atbalsta minētos mērķus, taču pauž nožēlu par ierosinātā dokumenta sarežģītību, kas neļautu to tieši piemērot.

3.2. Papildu "valsts shēmu" izveidošana

3.2.1. Nevar apšaubīt, ka regula, ar ko konsolidē un aktualizē spēkā esošo izklaidēto regulējumu, uzlabos patērētāju aizsardzības konsekvenci un saskaņotību. EESK tomēr pauž bažas, ka 44. un pārējos pantos paredzētā "valsts shēmu" ieviešana var apdraudēt vēlamā saskaņošanu un konsekvenci. Atbilstoši jaunajiem noteikumiem dalībvalstīs būs atļauts izstrādāt "valsts shēmas", iekļaujot papildu prasības, kas gan ir brīvprātīgas, tomēr marķējumā ietvers vairāk ziņu un patērētājiem varētu radīt neskaidrības.

3.2.2. Minētā problēma saasinās, ja ņem vērā, ka katras valsts tirgū pārdod pārtikas produktus no daudzām citām dalībvalstīm. Šo produktu marķējumā var būt dažāda informācija, ko nolemts norādīt citās dalībvalstīs, bet kura varētu būt nesaprotama pie tās nepieradušam patērētājam.

3.3. Obligātās informācijas sniegšanas prasības

3.3.1. Regulas projekta pantos iekļautas daudzas obligātas prasības, ko paredz pašreiz spēkā esošie noteikumi un kas izrādījušas lietderīgas patērētāju veselības un interešu aizsardzībā (piemēram, nosaukums, sastāvdaļu saraksts, kvantitatīvie rādītāji, datumi, atbildīgā nosaukums vai juridiskais nosaukums un adrese). Dažas no minētajām prasībām sīkāk izklāstītas pielikumos.

3.3.2. Dažu pēdējo gadu pieredze liecina, ka minētās prasības ir lietderīgas un tās jā saglabā. Pamatojoties uz minēto pieredzi, EESK pauž cerību, ka tiks noteikta arī obligāta prasība norādīt pārtikas produktu un pirmās apstrādes produktu izcelsmi, kā arī attiecībā uz otrās apstrādes produktiem katrā atsevišķā gadījumā novērtēt pārtikas produktu ražošanā izmantotās pamatsastāvdaļas.

3.4. Paziņojums par uzturvērtību

3.4.1. Vispirms jādomā par to, ka Eiropas patērētāji ir jāizglīto par uzturu, lai viņi varētu ievērot sabalansētu diētu. Eiropas patērētājam nepieciešamas pamatzināšanas par uzturvērtību, lai viņš varētu saprast un labi izmantot sniegto informāciju. Pasākumi, lai nodrošinātu plašāku informāciju par uzturu vērtējami atzinīgi, bet jāatceras, ka bez zināšanām uztura jautājumos šiem pasākumiem nebūs vēlamās ietekmes.

3.4.2. Ņemot vērā nelīdzsvaroto Eiropas iedzīvotāju uzturu, jebkādi informatīvie pasākumi jāpapildina ar būtiskiem izglītošanas centieniem.

3.4.3. Priekšlikumā dažādu iemeslu dēļ ierosinātas būtiskas izmaiņas salīdzinājumā ar spēkā esošajiem noteikumiem. Pirmkārt, saskaņā ar priekšlikumu informācija par uzturvērtību ir obligāta, savukārt atbilstoši Direktīvas 90/496/EEK noteikumiem to varēja sniegt pēc izvēles. Otrkārt, ir paredzēts, ka obligāti jānorāda šādas ziņas: enerģētiskā vērtība un tauku, piesātināto tauku, ogļhidrātu, cukura un sāls daudzums. Treškārt, ir jānorāda ne tikai šo vielu daudzums, bet arī procentuālais daudzums no ieteicamās dienas devas, tādējādi cenšoties virzīt patērētāju uz to, lai viņš ievērotu daudzumu, ko var patērēt sabalansētā diētā. Visbeidzot priekšlikumā noteikts, ka minētā informācija jānorāda galvenajā redzamības laukā uz iepakojuma un tā jāizvieto noteiktā kārtībā.

3.4.4. Ņemot vērā obligātās informācijas apjomu, ko marķējums jau ietver, ļoti rūpīgi jāizvērtē, kāda informācija par pārtikas produktu patērētājam ir lietderīga. Pāreja no brīvprātīgas uzturvielu marķēšanas uz obligātu uzturvielu marķēšanu jau tā daudziem lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības nozares MVU būs liela mēroga pasākums. Tādēļ par obligāto var noteikt šobrīd ieteikto informāciju, proti, par enerģijas, olbaltumvielu, ogļhidrātu un lipīdu daudzumu.

3.4.5. Komisijas ierosinātā uzturvērtības marķējuma modeļa galvenā priekšrocība ir tā, ka tiek sniegta informācija (ieteicamā

diennakts deva), orientējot patērētāju uz to, kā iekļaut produktu vēlamajā diētā, un netiek novērtēts pats pārtikas produkts, bet gan pārtikas produkts saistībā ar uzturu kādu iesaka uztura speciālisti.

3.5. *Obligātās informācijas par pārtikas produkta izcelsmes valsti nostiprināšana*

3.5.1. Spēkā esošie tiesību akti jau paredz, ka gadījumos, kad patērētājam var rasties neskaidrības, uz pārtikas precēm jānorāda izcelsmes valsts.

3.5.2. EESK uzskata, ka izcelsmes norāde ir ne tikai atbilde uz patērētāju prasībām, bet arī efektīvi uzlabo tirgus pārskatāmību un sekmē lauksaimniecības nozares un lauku apgabalu nākotnes attīstību visā ES. Tiesas saiknes ar pārtikas produkta izcelsmes vietu izveidošana un norāde uz izmantotajiem ražošanas veidiem ir būtiski Eiropas modeļa elementi; minētā modeļa pamatā ir noteikumu ievērošana, lai nodrošinātu pārtikas produktu un vides drošību, dzīvnieku labturību un veselības aizsardzības standartu ievērošana.

3.5.3. Tādēļ izcelsmes norādei jābūt obligātai uz visiem neapstrādātajiem vai pirmās apstrādes lauksaimniecības un pārtikas produktiem. Attiecībā uz otrās apstrādes pārtikas produktiem katrā atsevišķā gadījumā ir jāizvērtē obligātā prasība norādīt galaprodukta ražošanā izmantoto galveno lauksaimniecības izejvielu izcelsmi.

Briseļē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par barības laišanu tirgū un lietošanu"

COM(2008) 124 galīgā redakcija — 2008/0050 (COD)

(2009/C 77/21)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu un 152. panta 4. punktu 2008. gada 18. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par barības laišanu tirgū un lietošanu"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 2. septembrī. Ziņotājs — Allen kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto regulu.

1.2 EESK atzinīgi vērtē 4. panta 1. punktā un 5. panta 1. punktā izklāstīto priekšlikumu, ka attiecīgie noteikumi, kas minēti regulā par barības higiēnu un regulā par pārtikas aprites regulējumu, jāattiecinā gan uz lolojumdzīvnieku, gan uz produktu dzīvnieku barību.

1.3 Lai varētu pārbaudīt, vai marķējums ir pareizs, ir svarīgi, ka inspekcijas iestādes var piekļūt jebkurai informācijai par apgrozībā laistās barības sastāvu vai norādītajām īpašībām.

1.4 Barības nozares uzņēmumi, kas ES tirgū pirmoreiz laiž apgrozībā barību un izmanto no citām valstīm uz ES importētu barību vai barības sastāvdaļas, nodrošina šādu importa produktu atbilstību tiem pašiem standartiem, kas attiecas uz sastāvdaļām, kuru izcelsme ir Eiropas Savienībā. Inspekcijas iestādēm jābūt iespējai to pārbaudīt.

1.5 Jānodrošina, ka persona, kas sniedz informāciju pa bezmaksas tālruni, kura numurs norādīts uz barības iepakojuma, ir pietiekami kvalificēta, lai ātri atbildētu uz klientu jautājumiem.

1.6 Visos gadījumos būtu jāpiemēro 17. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts. Tas nozīmē, ka barības maisījumu marķējumā vienmēr jāmin dzīvnieku kategorija, kam ir paredzēta barība, un jāiekļauj norādījumi par pareizu lietošanu.

2. Vispārīga informācija.

2.1 Pašlaik barības sastāvdaļu un barības maisījumu laišanu apgrozībā regulē piecas sen pieņemtas Padomes direktīvas un aptuveni 50 tiesību akti, ar ko veikti grozījumi vai īstenošana.

Tiesiskais regulējums nav viendabīgs, un tajā ir daudz savstarpēju norāžu, tādēļ ir apgrūtināta to vienota izpratne un īstenošana dažādās dalībvalstīs. Divas dalībvalstis, piemēram, atšķirīgi piemēroja direktīvu attiecībā uz barības maisījumos pieļaujamo D3 vitamīna daudzumu.

2.2 Kopienas iekšējā tirgū pārdod tikai 2,6 % barības maisījumu produkcijas, un tas, iespējams, liecina par tirdzniecības šķēršļiem un spēkā esošo direktīvu īstenošanas nekonsekvenci.

2.3 Jāpiebilst, ka 2005. gadā ES 25 dalībvalstīs 5 miljoni lauksaimnieku saražoja pienu, cūkgaļu, vistas gaļu, liellopu un teļu gaļu kopumā 129 miljardu EUR vērtībā. Barības maisījums tika iepirkts 37 miljardu EUR vērtībā. ES barības ražošanas nozarē (izņemot lolojumdzīvnieku barību) aptuveni 4000 uzņēmumos nodarbināti 100 000 cilvēku.

2.4 Aptuveni 48 % izmantotās barības ir lauku saimniecībās saražota rupjā lopbarība, piemēram, zāle, skābbarība, siens, kukurūza u.c., un 32 % ir iepirkts barības maisījums.

2.5 Eiropas Savienībā ir apmēram 62 miljoni mājsaimniecību, kurās ir lolojumdzīvnieki. ES tirgū lolojumdzīvnieku barības tirdzniecības apjoms ir aptuveni 9 miljardi EUR gadā, un nozarē tieši nodarbināts 21 000 cilvēku.

2.6 Marķējumu izmanto, lai nodrošinātu tiesību aktu ievērošanu, izsekojamību un kontroli un lai sniegtu informāciju patērētājam.

2.7 Bažas ir paustas par to, ka pašreizējie tiesību akti par lolojumdzīvnieku barības marķējumu var maldināt pircējus attiecībā uz lolojumdzīvnieku barības kvalitāti un sastāvdaļu īpašībām.

3. Dzīvnieku barības definīcijas.

3.1 Dzīvnieku barību iedala četrās kategorijās.

- a) Barības sastāvdaļas, ko barošanā var izmantot uzreiz, piemēram, zāle vai graudi, vai barības sastāvdaļas, kuras var pievienot barības maisījumiem.
- b) Barības piedevas, piemēram, mikroorganismi vai preparāti (kas nav barības sastāvdaļas un premiksi), kuri ar nolūku pievienoti barībai, lai pildītu zināmu funkciju.
- c) Barības maisījums ir barības sastāvdaļu sajaukums, kurā var būt arī piedevas, ko dzīvnieku barošanai izmanto kompleksās barības vai papildbarības veidā.
- d) Ārstnieciskā barība ir barība, kuras sastāvā ir veterinārās zāles un kura bez tālākas pārstrādes ir piemērota dzīvnieku barošanai.

3.2 Barības sastāvdaļas un barības maisījumi nenoliedzami ir visvairāk izmantotie barības veidi.

4. Komisijas priekšlikums.

4.1 Priekšlikums ir iekļauts Komisijas caurviju programmā par tiesību aktu vienkāršošanu. Tas atbilst Komisijas labāka regulējuma politikai un Lisabonas stratēģijai.

4.2 Pašlaik vispārējie noteikumi par barības, tajā skaitā lolojumdzīvnieku barības, tirdzniecību ir atrodami vairākās direktīvās atbilstīgi attiecīgajam barības veidam. Var minēt Direktīvu 79/373/EEK par barības maisījumiem un Direktīvu 93/74/EEK, ar ko nosaka noteikumus par īpašiem barošanas mērķiem paredzētas lopbarības apgrozību ("diētiska lopbarība"). Direktīvā 96/25/EK ir iekļauti vispārējie noteikumi par barības sastāvdaļu apgrozību un izmantošanu, un Direktīva 82/471/EEK nosaka tirdzniecības noteikumus dažiem produktiem, kas pieder pie kategorijas "barības sastāvdaļas" un ko izmanto dzīvnieku barošanai ("bioproteīni"). Ar ierosināto regulu racionalizē, vienkāršo, atjaunina un modernizē iepriekšminētos noteikumus.

4.3 Regulā par TSE (999/2001) ir noteikts aizliegums produktīvus dzīvniekus barot ar gaļas un kaulu miltiem. Regulā par dzīvnieku izcelsmes blakusproduktiem (1774/2002) ir paredzēti noteikumi par šādu produktu izmantošanu dzīvnieku barošanai. Regulā par ģenētiski modificētu pārtiku un barību (1829/2003) ir iekļauti noteikumi par ģenētiski modificētas barības izmantošanu. Regulā par barības higiēnu (183/2005) uzmanība ir pievērsta barības drošas ražošanas garantēšanai. Minētās regulas, kas izstrādātas saskaņā ar jauno integrēto

pārtikas nekaitīguma koncepciju "no lauka līdz galdam", netiek grozītas.

4.4 Ierosinātās jaunās regulas galvenais mērķis ir konsolidēt, pārskatīt un modernizēt spēkā esošās direktīvas par barības sastāvdaļu un barības maisījumu apgrozību un marķēšanu.

4.5 Subsidiaritātes principu piemēro, ciktāl priekšlikums nav Kopienas ekskluzīvā kompetencē. Priekšlikums atbilst samērīguma principam, jo ar to saskaņo tiesisko regulējumu par dzīvnieku barības tirdzniecību un izmantošanu.

4.6 Ar priekšlikumu atceļ nevajadzīgus un neefektīvus marķēšanas noteikumus. Tagad ir ierosināts noteikt tādas pašas sastāvdaļu marķēšanas prasības kā pārtikai. Jaunajos noteikumos vairs nav prasības norādīt visu izejvielu procentuālo daudzumu, bet gan tikai prasība attiecīgajā kārtībā norādīt to precīzu svaru. Pašlaik marķējumā jānorāda visas produktīvu dzīvnieku barības maisījumos izmantotās barības sastāvdaļas kā kopējā svara procentuālais daudzums (pielaide var būt +/- 15 %). Lauksaimnieks tādēļ nevar uzzināt, cik liels ir patiesais piemaisījuma īpatsvars. Saskaņā ar jauno priekšlikumu ražotāja brīvprātīgi norādītajai procentuālajai vērtībai jābūt precīzai. Turklāt jānorāda precīzs barības maisījumā izmantoto izejvielu procentuālais daudzums, ja tas tiek minēts uz etiķetes. Lauksaimnieks var pieprasīt informāciju ne tikai par barības sastāvu, bet arī detālētātāku informāciju par izejvielu daudzumu, kas norādīts dilstošā secībā, un informācijas sniegšanu ražotājs var atteikties tikai tad, ja tādā veidā tiktu atklāts komercnoslēpums.

4.7 Uz etiķetes skaidri jānorāda, kā sauc barības nozares uzņēmumu, kas ES tirgū pirmoreiz laiž apgrozībā barības maisījumu.

4.8 Visai uz etiķetes brīvprātīgi sniegtai informācijai jābūt precīzai un gala patērētājam saprotamai.

4.9 Komisijai būs jāuztur un jāatjaunina tirdzniecībā aizliegtu sastāvdaļu saraksts. Turklāt Komisija var pieņemt pamatnostādnes, kas skaidro barības sastāvdaļu, barības piedevu un veterināro medikamentu atšķirības.

4.10 Prasībai par tirdzniecības atļauju piešķiršanu jābūt samērīgai ar risku, lai nodrošinātu, ka ir sniegtas atbilstīgas norādes par jaunās barības sastāvdaļu pareizu lietojumu. Integrētā pārtikas nekaitīguma koncepcija "no lauka līdz galdam" (saskaņā ar Regulu 178/2002) neapšaubāmi ļauj samazināt birokrātiju šajā jomā. Nav pamatojuma, kāpēc visu bioproteīnu un jaunu barības sastāvdaļu gadījumā jāveic tirdzniecības atļaujas piešķiršanas procedūra.

4.11 Barības ražošanā aizvien vairāk ir pieejami blakusprodukti, jo barības, pārtikas un degvielas ražotāju vidū ir spēcīgāka konkurence par galvenajiem graudaugiem. Tā kā trūkst skaidras informācijas par produktiem, minētās izejvielas netiek pietiekami izmantotas.

4.12 Ierosināts iesaistīt visas ieinteresētās personas (un patērētājus), lai izstrādātu barības sastāvdaļu katalogu, kas salīdzinājumā ar pašreizējo direktīvā minēto nepilnīgo sarakstu būtu vispusīgāks un atbilstīgāks tirgus tendencēm. Ieinteresētās personas tiek aicinātas brīvprātīgas marķēšanas sistēmas ietvaros izstrādāt Kopienas labas marķēšanas prakses kodeksus, no kuriem viens paredzēts loļojumdzīvnieku barībai, bet otrs — produktīvu dzīvnieku barībai. Komisija kā padomdevēja piedalās brīvprātīga Kopienas kataloga un kodeksu izstrādē un šos dokumentus apstiprina galīgajā redakcijā (kopregulējums).

4.13 Barības piedevu norādīšana uz etiķetes ir obligāta prasība galvenokārt tikai īpašu piedevu gadījumā. Pārējās piedevas varētu brīvprātīgi norādīt saskaņā ar ieinteresēto personu labas prakses kodeksu, kā pieņemts pamatregulējumā.

4.14 Loļojumdzīvnieku barības gadījumā mērķis ir uzlabot loļojumdzīvnieku barības etiķešu piemērotību, atvieglot pircēju izvēli un nepieļaut maldinošu marķējumu. Visiem apgalvojumiem par uzturvērtību jābūt pārbaudāmiem un precīziem no zinātniskā viedokļa. Saskaņā ar 19. pantu loļojumdzīvnieku barības marķējumā jābūt norādītam bezmaksas tālruņa numuram, uz kuru piezvanot pircējs var iegūt informāciju par barības piedevām un kategorijās iedalītām barības sastāvdaļām.

4.15 Īpašiem barošanas mērķiem paredzētu barību drīkst tirgot tikai tad, ja tā atbilst norādītajām galvenajām barības īpašībām, ja tā ir atļauta un iekļauta sarakstā, kas noteikts saskaņā ar 10. pantu. Saskaņā ar 13. panta 3. punktu barības marķējumā vai noformējumā nedrīkst iekļaut apgalvojumu par to, ka barība novērsīs, ārstēs vai izārstēs slimību.

4.16 Barības marķējums un noformējums nedrīkst maldināt lietotāju. Marķējumā obligāti norādāmajiem datiem jābūt pilnīgiem un labi saskatāmiem uz iepakojuma.

4.17 Barības nozares uzņēmums, kas ES tirgū pirmoreiz laiž apgrozībā barību, būs atbildīgs par marķējumā norādītajiem datiem un nodrošinās to esību un nemainīgu precizitāti.

5. Vispārīgas piezīmes.

5.1 Jauns vispārējais regulējums par pārtiku, regula par barības higiēnu un to īstenošanas pasākumi ir būtiski uzlabojuši pārtikas un barības nekaitīguma līmeni. Uzlabotā izsekojamības sistēma un HACCP (risku analīze un kritisko kontrolpunktu

noteikšana) principa ieviešana barības ražošanas uzņēmumos nodrošina kopumā augstāku barības nekaitīguma līmeni.

5.2 Svarīgi, lai ierosinātie grozījumi neradītu negatīvu ietekmi uz drošības standartiem, kas vajadzīgi produktīvu dzīvnieku gadījumā.

5.3 Barības nozares uzņēmumu pienākums ir sniegt oficiālajām iestādēm visu vajadzīgo informāciju, lai apliecinātu noteikumu pareizu ievērošanu.

5.4 Ļoti atzinīgi vērtējama ir administratīvā sloga mazināšana, jo daudzās nozarēs ir pārāk birokrātiskas prasības attiecībā uz iesniedzamajiem dokumentiem.

5.5 Protams, nekādā gadījumā nedrīkst atļaut gaļas un kaulu miltu barošanu atgremotājiem, kas ir produktīvie dzīvnieki. Pašlaik regulā par TSE (999/2001) ir noteikts aizliegums atgremotājdzīvniekus barot ar gaļas un kaulu miltiem. Minētos miltus var izmantot loļojumdzīvnieku barībā. Ierosinātajā regulā nav paredzēts veikt nekādus grozījumus attiecībā uz gaļas un kaulu miltu izmantošanu, jo šis jautājums neietilpst izskatāmajā priekšlikumā regulai. Minētais jautājums jāapspriež saistībā ar priekšlikumu regulai, ar ko nosaka veselības aizsardzības noteikumus par dzīvnieku blakusproduktiem, kas nav paredzēti cilvēku uzturam.

5.6 Barības maisījumu ražošana notiek galvenokārt netālu no dzīvnieku audzēšanas vietām. Tādēļ ražošanas uzņēmumi bieži vien atrodas lauku rajonos, kur citas nodarbinātības iespējas ir ierobežotas. Ja runa ir par dzīvnieku barības transportēšanu uz lauku saimniecībām, lietderīga ir arī vietējā piegādes sistēma, kas ļauj izvairīties no tā, ka kravas automobiļi piegādes veikšanai mēro lielus attālumus, un tādējādi ļauj samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju.

5.7 Komisija uzsver, ka Kopienā ir neliels barības maisījumu tirdzniecības apjoms, un uzskata, ka jaunā ierosinātā regula ļaus uzlabot konkurenci, sekmējot lielāku barības maisījumu apgrozību Kopienā.

6. Īpašas piezīmes.

6.1 EESK kopumā atzinīgi vērtē priekšlikumu vienkāršot, racionalizēt un uzlabot pārvaldes efektivitāti dzīvnieku barības nozarē.

6.2 Ar ierosināto jauno regulu barības nozares uzņēmumiem piešķir lielāku brīvību un uzliek lielāku atbildību. 12. panta 1. punktā teikts, ka barības ražotājs ir atbildīgs par marķējumā norādītajiem datiem un nodrošina to esību un nemainīgu precizitāti. Turklāt ražotājiem jāizpilda arī saistības, kas minētas ierosinātajā regulā un citās attiecīgajās regulās, piemēram,

183/2005, 178/2002 un 1831/2003. Tā kā Regulā 88/2004 izklāstīti vispārējie noteikumi par oficiālo kontroli, ko veic, lai nodrošinātu atbilstību noteikumiem, Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) nodrošina to konsekventu piemērošanu. Barības nozares uzņēmumi, kas ES tirgū pirmoreiz laiž apgrozībā barību un izmanto Eiropas Savienībā no citām valstīm importētus produktus, attiecīgi jākontrolē, lai pārbaudītu, vai šādas importa preces atbilst tādiem pašiem standartiem kā Eiropas Savienībā ražotā produkcija.

6.3 Tas, ka barības ražotājiem uzliek lielāku atbildību par uzņēmējdarbības regulēšanu, nozīmē, ka nopietnu problēmu gadījumā, kad barība ir piesārņota ar indīgām vielām vai tā izrādās kaitīga lopkopībai vai videi (jo īpaši, ja runa ir par jaunām barības sastāvdaļām), produktīvo dzīvnieku nozarei var nodarīt būtisku kaitējumu, pirms vēl tiek veikti attiecīgie koriģējošie pasākumi. Ja ražotājam nav pietiekamu finanšu resursu, lai risinātu problēmu, var rasties vēl nopietnākas problēmas.

6.4 Jānodrošina dzīvnieku barības pircēja, proti, lopkopja, pienācīga aizsardzība pret krīzes radītiem finansiāliem, sociāliem un ekonomiskiem zaudējumiem. Tādēļ minētie aspekti būtu jāizskata īpaša regulējuma kontekstā un ņemot vērā Komisijas ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par dalībvalstīs un Kopienas līmenī spēkā esošiem tiesību aktiem, sistēmām un

praksi attiecībā uz atbildību pārtikas un barības nozarē un attiecībā uz reālām finansiālu garantiju sistēmām barības nozarē⁽¹⁾.

6.5 Tā kā pagātnē ir pieļautas ļoti nopietnas kļūdas, šajā jomā jāizmanto piesardzības princips.

6.6 Maz ticams, ka Kopienas iekšējā tirgū būtiski palielināsies produktīvu dzīvnieku barības maisījumu tirdzniecība, jo pircēji dod priekšroku vietējiem barības nozares uzņēmumiem. Situācija varētu mainīties, ja starptautisko uzņēmumu varā nonāktu liela daļa dzīvnieku barības nozares uzņēmumu.

6.7 Pastāv risks, ka starptautiskie uzņēmumi mēģinās iegūt kontroli pār lielu daļu dzīvnieku barības nozares un tādējādi mazinās konkurenci. Ja tas notiktu, būtiski samazinātos barības ražotņu skaits un Kopienas iekšējā tirgū palielinātos tirdzniecības apjoms. Tas nenozīmē, ka tad tirgū būs lielāka konkurence.

6.8 Runājot par lolojumdzīvnieku barību, to īpašniekiem ir drīzāk vajadzīgs atbilstīgs padoms par to, kāda barība ir vispiemērotākā viņu lolojumdzīvniekiem, nevis sastāvdaļu uzskaitījums. Svarīgi arī sniegt ziņas par pareizo barības daudzumu, ko var dot konkrētajiem lolojumdzīvniekiem, un par to, vai tā ir papildbarība vai kompleksā barība.

6.9 Tā kā pasaulē palielinās pieprasījums pēc proteīniem, dzīvnieku barības nozarē būtiski jāpalielina ieguldījumi pētniecībai un izstrādei.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ OVC 246, 20.10.2007., 12. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Energētikas tirgū notiekošās attīstības ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdēm Eiropā"

(2009/C 77/22)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2008. gada 17. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Energētikas tirgū notiekošās attīstības ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdēm Eiropā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija, pieņēma savu atzinumu 2008. gada 24. jūnijā. Ziņotājs — Zboril kgs un līdzziņotājs — Kerkhoff kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), ar 62 balsīm par, 5 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1. Komiteja ņem vērā to, ka ir mainījusies enerģētikas tirgus vide un atzīst nepieciešamību mazināt antropogēnās klimata izmaiņas, samazinot siltumnīcas efektu radošo gāzu (SEG) emisiju daudzumu. Ar klimata pārmaiņām saistītās izmaksas un izmaksu ziņā efektīvi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ir svarīgi jautājumi diskusijās par klimata politiku. Šie jautājumi ir vēl jo svarīgāki tāpēc, ka līdz 2050. gadam pasaules mērogā nāksies divkāršot enerģijas piegādi, lai varētu apmierināt visu pasaules iedzīvotāju pieprasījumu pēc enerģijas. Ilgtspējīga enerģētikas un klimata politika ir jāstrukturē tādejādi, tai tā sasniegtu savus mērķus, vienlaikus saglabājot rūpniecības vērtību ķēdes kā Eiropas ekonomikas pamatu, arī ņemot vērā klimata pārmaiņu radīto zaudējumu izmaksas. Tas ir lielā mērā pašas Eiropas Savienības interesēs.

1.2. Tās ievērojamās enerģētikas daļas dēļ, kas nepieciešama pamatmateriālu ieguvei no izejmateriāliem, pamatmateriālu nozares spēcīgi ietekmē jebkuras enerģijas izmaksu izmaiņas, enerģijas nodokļi un līdzīgi finanšu pasākumi. Tomēr ar enerģētiku saistītās pamatmateriālu pēdas ir jāattiecinā uz visu rūpniecības vērtību ķēdi, un to nevar risināt atsevišķi.

1.3. Komiteja uzskata, ka ekonomisko izaugsmi un inovācijas Eiropas ekonomikā var panākt vienīgi ar dzīvotspējīgu rūpniecības pamatu. Konkurētspējīga un inovatīva pamatmateriālu rūpniecība ir galvenais priekšnoteikums rūpniecības vērtību ķēdēm. Patiesībā svarīgs mērķis ir atbalsts vides tehnoloģijai un atjaunojamajai enerģijai. Tomēr arī vides tehnoloģiju attīstībai ir vajadzīgas rūpniecības vērtību ķēdes. Tās ir atkarīgas no pamatmateriālu rūpniecību pieejamības un kompetences. Īpaši ar vidi saistītas inovācijas var panākt, vienīgi nodrošinot sadarbību visā vērtību ķēdē. Panākumi nav iespējami bez vienotas pieejas, kas sniedzas visā vērtību ķēdes garumā.

1.4. Komiteja atgādina, ka ēku vajadzībām tiek izmantoti 40 % enerģijas galapatēriņa Eiropas Savienībā un tās ir vienīgais lielākais enerģijas patērētājs. Līdz pat pusei ieguvumu energoe-

fektivitātes ziņā var sasniegt ēku apsaimniekošanas jomā, ar negatīvām ekonomiskajām izmaksām. Šādi ietaupījumi paši par sevi nodrošinātu Kioto protokolā ES paredzēto saistību izpildi. Turklāt minētos ietaupījumus var nodrošināt, izmantojot jau pašlaik pieejamās tehnoloģijas. Ēku energoefektivitātes uzlabošanai ir tikai un vienīgi pozitīvi rezultāti, proti, rodas noderīgas darba vietas, samazinās ekspluatācijas izmaksas, tiek paaugstināts komforta līmenis un sekmēta tīrāka vide. Tam vajadzētu būt absolūtai Eiropas Savienības prioritātei. Tāpat Komiteja atzīst jaunu un pilnveidotu pamatmateriālu nozīmi mājāsaimniecības un biroja ierīču jomā, kā arī citās nozarēs, piemēram, enerģētikas un transporta nozarē.

1.5. Energoietilpīgo ražošanas procesu iespējamā pārvietošana uz valstīm, kas neietilpst ES sastāvā, ievērojami samazinātu Eiropas rūpniecisko rajonu pievilcību un izraisītu ekonomiskās izaugsmes un nodarbinātības samazināšanos un apdraudētu Eiropas sociālo modeli. Tā kā rūpniecības vērtību ķēdē pastāv savstarpēja mijiedarbība, īstermiņā nav iespējams šos zaudējumus kompensēt ar citām nozarēm, piemēram, vides tehnoloģiju. Tā vietā arī šīs nozares zaudēs konkurētspēju.

1.6. Energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm patiešām jāveicina enerģētikas un klimata politikas mērķu sasniegšana. Tomēr prasības jānosaka tādejādi, lai izslēgtu ievērojamu konkurētspējas zudumu pasaules uzņēmējdarbības vidē. Būtībā pamatmateriālu rūpniecība ir ļoti jutīga pret enerģijas izmaksu ietekmi. Tādēļ enerģijas un vides politikas instrumenti ir rūpīgi jāpārbauda un jāizstrādā tādā mērā, kādā tie ietekmē šo rūpniecības nozaru konkurētspēju.

1.7. Energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm ir vajadzīga droša enerģijas piegāde, tāpēc ir jānodrošina atbilstoša Eiropas enerģētikas struktūra, neizslēdzot nevienu enerģijas veidu (akmeņogles, atjaunojamie energoresursi un kodolenerģija), un efektīva konkurence elektroenerģijas un gāzes tirgū, lai energoresursus varētu iegādāties par pieņemamu cenu. Valstu enerģētikas politikas intereses būtu ciešāk jāapvieno integrētā Eiropas

koncepcijā, jo līdz šim enerģijas tirgus atpaliek no vienotā rūpniecības preču tirgus. Ja vēlamies ES turpināt kodolenerģijas ražošanu, Eiropā jāsaģlabā zinātība minētās tehnoloģijas jomā, neraugoties uz dažu dalībvalstu lēmumu atteikties no kodolenerģijas izmantošanas. Protams, turpinot kodolenerģijas attīstību, būs nepieciešama arī augsta līmeņa drošība un ļabi apmācīti darbinieki. (1)

1.8. Tālejoša starptautiskā nolīguma noslēgšanai klimata pārmaiņu jomā ir izšķirīga nozīme cīņā pret klimata pārmaiņām. Tam jārada emisiju samazināšanas saistības visām galvenajām emisijas izraisošajām valstīm (saskaņā ar kopējas, taču diferencētas atbildības principu), tostarp attiecībā uz energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm, nodrošinot godīgu konkurenci un vienādus spēles noteikumus. Bez šāda nolīguma emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā paredzētā kvotu izsole oglekļa noplūdes riska apdraudētajām energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm būtu vērtējama ES ETS kontekstā, lai novērstu risku, kas apdraud rūpniecības vietu konkurētspēju un Eiropas ekonomikas izaugsmi. Kvotu piešķiršanas metodes galīgajai izvēlei jānotiek, ņemot vērā darbības rādītājus (piemēram, salīdzinošā vērtēšana) un balstoties uz labākajām pieejamajām tehnoloģijām.

1.9. Lai radītu priekšnosacījumus enerģētikas un klimata politikas mērķu īstenošanai ilgtermiņā, Komiteja īpaši iesaka pievērsties jaunu tehnoloģiju izpētei un izstrādei, jo īpaši tādēļ, ka pašlaik liela daļa ražošanas procesu ir jau sasnieguši augstāko attīstības pakāpi. Jomās, kur vēl nav tehnisko risinājumu, augstākas energoefektivitātes prasības un emisiju samazināšanas mērķus nevar izpildīt. Jau ir izveidotas darbotiespējīgas struktūras, piemēram, Tehnoloģiju platformas, taču ir vajadzīga daudz ciešāka koordinācija, ka to paredz, piemēram, Eiropas elektrotehnoloģiju stratēģiskais plāns (ETS plāns) (2). Tomēr jāparedz pietiekami ilgs laiks, lai gūtu iecerētos panākumus tehnoloģiju jomā un panāktu nepieciešamo precīspēju, kas ļauj konkurēt pasaules tirgū.

1.10. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, ņemot vērā tās īpašās saiknes ar ekonomikas dalībniekiem, ir jānorāda uz rūpniecības vērtību ķēžu problēmām, kurām politiskās institūcijas ne vienmēr pievērš pienācīgu uzmanību.

2. Enerģijas kā ražošanas faktora ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdi Eiropā.

2.1. Pamatmateriālu, piemēram, tērauda, alumīnija un citu krāsaino metālu, ķīmikāliju, cementa, kaļķu, stikla, celulozes un papīra, ražošana ir nepieciešams pamats ražošanas vērtību ķēdei. Rūpniecības produktiem ir nepieciešami konstruktīvie un funkcionālie pamatmateriāli ar īpaši noteiktām mehāniskām, fiziskām un ķīmiskām īpašībām, kas nav pieejamas dabiskā formā. Patiesībā rūpniecības produktu kvalitāte ir atkarīga no izmantotajiem materiāliem, kam ir īpašs izmantojuma profils un kuri

tiek pilnveidoti sastāva, enerģijas patēriņa, kvalitātes, uzticamības, ekonomiskās efektivitātes, ilgtspējas, vides ietekmes un citu rādītāju ziņā. Tāpēc šādu materiālu nepārtrauktā attīstība ir tehnoloģisko inovāciju līmeņa lielākais faktors visiem iespējamiem produktiem. Vērtību ķēde ir uzņēmumu vai tirgus dalībnieku virkne, kas sadarbojas, lai apmierinātu tirgus pieprasījumu pēc noteiktiem produktiem vai pakalpojumiem. Rūpniecības vērtību ķēdēs pakārtotajiem ražošanas procesiem patērē salīdzinoši mazāk enerģijas, tāpēc nav lietderīgi vērtēt tikai pašu gala produktu. Ar enerģijas patēriņu saistītā ietekme uz vidi ir jāvērtē visas vērtību ķēdes garumā. Enerģijas izmaksu pieaugums ietekmē ne tikai ražošanu pamatmateriālu līmenī, bet pamatmateriālu cenas pieauguma dēļ vienlaikus var izraisīt arī cenas palielinājumu pakārtotajā ražošanā un gala produktu ražošanā, ja tirgus konjunktūra šādu palielinājumu pieļauj.

2.2. Konkurētspējīga un inovatīva pamatmateriālu rūpniecība ir svarīgs faktors, lemjot par posmu secības izkārtojumu rūpniecības vērtību radīšanas ķēdē, piemēram, automobiļu ražošanā, mašīnbūvē vai celtniecības nozarē. Tas garantē arī pēc pasūtījuma gatavotu materiālu pilnveidošanu, kas piemēroti, lai atbilstu lietotāja prasībām. Arī patērētāja prasība, lai piegāde notiktu tieši laikā, nosaka piegādātāja atrašanās vietas tuvuma nepieciešamību. Rūpniecības vērtību ķēde zaudē savu inovatīvo spēku un konkurētspēju, ja nav piemērotu materiālu bāzes. Tas īpaši attiecas uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Daudzi no tiem darbojas, piemēram, metālapstrādes nozarē.

2.3. Būtībā pamatmateriālu ražošanai ir nepieciešams liels enerģijas apjoms — jo īpaši, ja salīdzina ar nākamajiem ražošanas posmiem. Enerģijas patēriņš, ko prasa energoietilpīga rūpniecība, uz vienu vērtības vienību ir vismaz desmit reizes (un līdz pat piecdesmit reizēm) lielāka nekā citās rūpniecības nozarēs, piemēram, mašīnbūvē. Piemēram, Vācijā primārais enerģijas patēriņš cementa ražošanā ir 4,5 kg, tērauda ražošanā — 2,83 kg un papīrrūpniecībā — 2,02 kg SKE uz pievienotās vērtības vienību, savukārt mašīnbūvē šis skaitlis ir tikai 0,05 kg SKE (3). Tas ir tādēļ, ka pamatmateriāli ir jāiegūst no dabiskajiem izejmateriāliem, izmantojot fizikāli ķīmisko konversiju. Te tiek izmantotas augstas temperatūras dedzināšanas, kausēšanas un reducēšanas procesos, kā arī elektrība elektrolīzei. Arī pusfabrikātu izgatavošana prasa lielu enerģijas patēriņu. Daudzos gadījumos primārie enerģijas avoti netiek izmantoti siltuma un elektrības ražošanai, bet gan kā izejmateriāli vai reducējoši aģenti, piemēram, reducēšanas procesos, kas tiek veikti dzelzs ražošanas gaitā. Būtiski ir arī tas, ka izejmateriālu kvalitāte pakāpeniski samazinās un to pārstrāde parasti ir saistīta ar lielāku enerģijas patēriņu.

2.4. Rūpniecības izstrādājuma kopējās enerģijas prasības ir jāsalīdzina gan ar enerģijas ietaupījumiem ar attiecīgo izstrādājumu saistītu inovāciju rezultātā, gan ar tās izlietojumu citās nozarēs. Šādu salīdzinājumu var veikt, vienīgi sadarbojoties

(1) World Nuclear Association, "World Nuclear Power Reactors 2007–2008 and Uranium requirements" (<http://www.world-nuclear.org/info/reactors.html>).

(2) ETS plāns, COM(2007) 723 galīgā redakcija.

(3) Saskaņā ar Destatis aprēķiniem.

pamatmateriālu piegādātājiem un pakārtotās rūpniecības ražotājiem, kur liela nozīme ir jaunradītiem materiāliem. Piemēram, elektrostacijas ar lielāku efektivitātes līmeni un mazāku primārās enerģijas avota patēriņu prasa augstas veiktspējas, karstumizturīgu tēraudu. Savukārt noteiktu degvielas patēriņu transporta nozarē var samazināt, automobiļa konstrukcijā izmantojot vieglus materiālus.

3. Situācija dažādos enerģētikas tirgos (ogļu, naftas, gāzes, elektrības) un to ietekme uz energoietilpīgajām nozarēm ⁽⁴⁾.

3.1. Pamatmateriālu — cementa, tērauda, krāsaino metālu, ķīmikāliju, stikla, celulozes un papīra — rūpniecībā izmanto kurināmo enerģijas veidā un arī kā izejmateriālu, un to dažādos veidos ietekmē dažādu enerģijas avotu izmaksas. Piemēram, jēlnafta tiek izmantota ķīmiskajā rūpniecībā kā izejmateriāls plastmasas un citu naftas ķīmijas produktu ražošanai. Tajā pašā laikā attīstība naftas tirgū ir ietekmējusi arī gāzes un elektrības iegādes cenas, jo gāzes cena joprojām ir piesaistīta ar naftas cenai. Arī attīstība akmeņogļu tirgū ietekmē elektrības izmaksas energoietilpīgajās nozarēs. Tajā pašā laikā akmeņogles un koks tērauda rūpniecībā izmanto kā redukcijas aģentus.

3.2. Statisko naftas rezervju, piemēram, resursu, kurus šobrīd var izdevīgi izmantot, pietiks aptuveni 40 gadiem. Tās varētu ievērojami paplašināties, ja nākotnē varētu ekonomiski atklāt jaunus resursus, jo īpaši, netradicionālus naftas resursus, piemēram, naftas smiltis. Naftas cenu attīstībai raksturīgs patēriņa pieaugums, jo īpaši Ķīnā un Indijā. Šīs situācijas ietekmi pastiprina OPEC valstu pieaugošā vara tirgū, padarot piegādes avotu diversifikāciju aizvien sarežģītāku nevienmērīgi izplatīto rezervju dēļ. Ražošanas koncentrācija valstīs, kurām raksturīga ievērojama politiskā un ekonomiskā nestabilitāte, palielina nedrošību tāpēc, ka nav iespējams aprēķināt iespējamās nākotnes piegāžu traucējumus, kā arī vienlaikus tas ietekmē cenu.

3.3. Statiskās dabas gāzes rezerves, no šodienas skatījuma raugoties aptuveni 60 gadus uz priekšu, ir lielākas nekā naftas rezerves. Dabas gāze ir primārās enerģijas avots, kas Eiropā izplatās visstraujāk. ES atkarība no dabas gāzes importa palielinās vēl lielākā mērā nekā tās patēriņš. Atsevišķas naftas un gāzes krātuves dalībvalstīs, piemēram, Nīderlandē, Norvēģijā un Apvienotajā Karalistē pakāpeniski iztukšojas, savukārt gāzes imports (lielākoties no viena avota — Krievijas) palielinās. Ilgtermiņā jāreķinās ar gāzes cenu pieaugumu, turklāt šāda palaušanās uz vienu avotu var radīt Krievijai potenciālu iespēju politiski ietekmēt ES. Šādas attīstības iespējamību veicina dabiski ierobežotas stratēģiskās gāzes rezerves ES.

3.4. Akmeņogļu rezerves, kuras var iegūt ekonomiski izdevīgā veidā, ir daudz lielākas nekā naftas un gāzes rezerves.

Kopumā uzskata, ka akmeņogļu statisko krājumu ir atlicis 150 gadiem. Turklāt šīs rezerves ir plašāk izplatītas dažādos kontinentos, kā arī tās galvenokārt atrodas politiski stabilās valstīs, piemēram, ASV un Austrālijā. Tāpat kā citiem energoresursu viediem, arī ogļu cenas pēdējo gadu laikā ir ievērojami pieaugušas.

3.5. Elektrība ir sekundāra enerģijas forma, kas tiek ražota lielākoties no akmeņoglēm, gāzes, kodolenerģijas un atjaunojamajiem primārajiem enerģijas avotiem, un dažās dalībvalstīs liela daļa elektroenerģijas joprojām ir balstīta uz naftu. Elektrības ražošanas izmaksas ir lielā mērā atkarīgas no elektroenerģijas ražošanā izmantojamo resursu struktūras. No akmeņoglēm un kodolenerģijas ražota elektrība ir izmaksu ziņā efektīvs resurss pamatslodzes elektrības piegādei, savukārt atjaunojamā enerģija ES vēl ir jāattīsta. Salīdzinot ar citiem primārajiem enerģijas avotiem, pēdējai līdz šim bijušas raksturīgas augstas izmaksas, arī tādēļ, ka tradicionālo enerģijas veidu cenā nav atspoguļota to ārējā ietekme. Savukārt vēja enerģijas un saules enerģijas zemā un mainīgā pieejamība rada attiecīgas problēmas elektrotīkliem, kurus būs nepieciešams pielāgot no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas elektroenerģijas apjoma pieaugumam nākotnē. Daži atjaunojamās enerģijas avoti ir lētāki nekā citi atkarībā no reģiona. Piemēram, saules enerģija var būt ekonomiski izdevīga saulainiem reģioniem, piemēram, Eiropas dienvidos, bet tie nav ekonomiski izdevīgi Eiropas ziemeļos.

4. Enerģētikas tirgu mainīgā vide.

4.1. Enerģētikas tirgi pastāv dinamiskā vidē, ko nosaka dažādas ekonomiskas, politiskas un sociālas ietekmes, kuru mijiedarbība ir sarežģīta. Rūpniecība sastopas ar enerģijas piegādes apstākļu un izmaksu izmaiņām, kas rada pārmērīgu nenoteiktību. Eiropas pieaugošā atkarība no enerģijas importa un iespējama turpmāka enerģijas cenu pieauguma pastiprina bažas par iespēju apmierināt enerģijas pieprasījumu nākotnē. Ir atzīts, ka iespēja nodrošināt drošu, uzticamu enerģijas piegādi par pieņemamu, stabilu cenu ir ļoti svarīga ekonomiskai un sociālai attīstībai un tai jābūt vienotas un saskaņotas enerģijas politikas neatņemamai sastāvdaļai.

4.2. Nesenās straujās pārmaiņas Eiropas un pasaules ekonomikas vidē pieprasa enerģijas nozarei attīstīt jaunas koncepcijas un politiku, lai spētu labāk reaģēt uz enerģijas piegādes drošības prasībām. Kaut gan līdz šim enerģijas piegāžu drošība tradicionāli tika uzskatīta pirmām kārtām par dalībvalstu valdību atbildību, Eiropas enerģijas tirgus pašreizējie apstākļi prasa, lai tirgus faktoriem būtu papildinoša loma. Liberalizētajā tirgū drošība un konkurētspēja izmaksā dārgi. Lai panāktu ilgtermiņa piegādes drošību, stratēģiski svarīga nozīme ir kopīgai Eiropas enerģētikas politikai ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Piemēram, BP Statistical Review of World Energy, 2007. gada jūnijs.

⁽⁵⁾ Atzinums TEN/312 "Ceļā uz kopēju enerģētikas politiku", CESE 236/2008 fin.

4.3. Fosilās enerģijas avoti nav atjaunojami. Liela daļa ES naftas un dabas gāzes resursu jau ir pilnībā izsmelti. Tas ir jāaplūko attīstības valstu, piemēram, Ķīnas un Indijas, pieaugošā patēriņa kontekstā. Taču attiecībā uz naftu ir daudz papildu netradicionālu atradņu (piem., naftas smiltis), kuru izmantošana joprojām ir apgrūtināta un dārga, kā arī rada SEG lielos apjomos. Tādējādi ir sagaidāms, ka samazinātās atradnes iespaidos palielināto patēriņu un būs par iemeslu augstākām cenām.

4.4. Šobrīd importētās primārās enerģijas resursu īpatsvars ir 50 % no kopējā Eiropas Savienības patēriņa un tuvākajā nākotnē (līdz 2030. gadam) pieaugs līdz 70 %. Tādējādi ES naftas un gāzes ziņā ir atkarīga no importa no dažām valstīm (piemēram, OPEC valstīm un Krievijas), kurām ir spēcīgas pozīcijas tirgū. Ņemot vērā to, ka šīm valstīm un reģioniem bieži vien raksturīga ievērojama politiskā nestabilitāte, piegāžu stabilitāte nav garantēta. Nesenis naftas cenu pieaugums pierādīja ES ekonomisko ievainojamību. Tādēļ svarīgs uzdevums ir Eiropas Savienības pašu resursu atklāšana un esošo resursu ilgtspējīga attīstība. Atkarība no enerģijas importa nopietni ietekmē drošību attiecībā uz visiem enerģijas veidiem, izņemot akmeņogles, jo akmeņogles tiek eksportētas no dažādām valstīm, kuras uzskatāmas par stabilām. Turklāt Eiropai ir arī savi ekonomiski dzīvotspējīgi akmeņogļu resursi: brūnoglū rakšana ES ir relatīvi lēta.

4.5. Elektriķības un gāzes tirgos, kam agrāk bija raksturīgs dabisks monopols, notiek liberalizācijas un integrācijas process. Tā kā enerģosistēma tiek regulēta, konkurencei ražošanas un tirdzniecības līmenī būtu jāsamazina cenas un jāpalielina efektivitāte. Šīs stratēģijas rezultātā ir notikusi zināma cenu konverģence starp kaimiņvalstīm. Konkurenci starp dalībvalstīm kavē dalībvalstu tirgus sadrumstalotība un pārvides tiklu nepilnības, kas radušās vēsturisku iemeslu dēļ.

4.6. Turklāt gāzes un citu primāro energoresursu cenas, kas veido elektroenerģijas ražošanas izmaksu lielāko daļu (skat. 3.5. punktu iepriekš), pēdējo gadu laikā ir ievērojami palielinājušās. Visbeidzot, vairs nav elektroenerģijas ražošanas jaudas pārpalikumu, un elektroenerģijas ražošanā būs jāveic apjomīgi ieguldījumi. Visi minētie faktori ir izraisījuši cenu pieaugumu, neraugoties uz pastāvīgajiem uzlabojumiem (piemēram, centrālā rietumu reģiona pakāpeniskā integrācija: Beļģija, Francija, Vācija, Luksemburga un Nīderlande). Enerģijas ražošanas un sadales koncentrācija ir vērojama arī ārpus Eiropas Savienības, bet tā neietekmē gāzes vai elektriķības cenu līmeni.

4.7. Eiropas Savienībā pieņemtais politiskais lēmums mazināt antropogēnās klimata izmaiņas, ievērojami samazinot siltumnīcas efektu radošo gāzu emisiju daudzumu, jau ir nopietns faktors enerģijas tirgū, un tā nozīme arvien pieaug. Līdz ar to daudz lielāka uzmanība ir pievērsta energoefektivitātei, kas ir būtiski jāpalielina, lai samazinātu CO₂ daudzumu, kas rodas enerģijas patēriņa procesā. Tāpēc sabiedrības atbalsts ar oglekli bagāta fosilā kurināmā izmantošanai mazinās, bet atzinību gūst (taču gan ne visās dalībvalstīs) enerģijas avoti ar zemu oglekļa līmeni (piemēram, gāze) vai tehnoloģijas, kas praktiski nerada

CO₂ emisijas (piemēram, atjaunojamā enerģija un savā ziņā arī kodolenerģija).

4.8. Pietiekamas enerģijas piegādes nodrošināšana ES ir kļuvusi gan par lielu izaicinājumu tajā ziņā, ka ir jāiegādājas atbilstošas un pieejamas tehnoloģijas, kā arī tā ir cīņa ar laiku. Pagātnē dažas ES dalībvalstis nolēma pārtraukt kodolenerģijas izmantošanu ar visiem no tā izrietošajiem ierobežojumiem attiecībā uz elektriķības ražošanas resursu struktūru. Turklāt iedzīvotāji pretojas gan to elektroenerģijas staciju celtniecībai, kurās kā kurināmo izmanto akmeņogles, gan enerģijas transmisijai vajadzīgo infrastruktūru izveidei. Tas varēja aizvien vairāk veicināt ar akmeņoglēm kurināmo elektrostaciju projektu atcelšanu, kā tas iedzīvotāju grupu aktivitāšu dēļ notika, piemēram, Ensдорfā (Vācija). Pat dažu atjaunojamo energoresursu veidi, piemēram, vēja elektrostacijas, sastopas ar sabiedrības pretestību. Sabiedrības atbalsts visiem enerģijas veidiem, ne tikai kodolenerģijai, ir kļuvis par nopietnu problēmu, kas jārisina ar īpašu rūpību, lai apmierinātu ES iedzīvotāju un tautsaimniecības pieprasījumu pēc enerģijas.

4.9. Minēto iemeslu dēļ ES nepalielinās elektroenerģijas ražošanas jauda, attīstīti tiek tikai daži jauni projekti, un nevar izslēgt, ka ES nākotnē ir sagaidāmas problēmas. Paredzētā Eiropas enerģētikas parka modernizācija ir gan izaicinājums, gan iespēja vienlaikus. Ir nepieciešams dot signālu potenciālajiem investoriem, ka tikai ieguldījumi zema oglekļa tehnoloģijās ir ekonomiskā ziņā saprātīgi.

5. Rūpniecības pielāgošanas stratēģijas.

5.1. Energoietilpīgajai pamatmateriālu rūpniecībai saistībā ar tirgus globalizāciju un enerģijas tirgus mainīgo situāciju ir jāpārvar daudzas grūtības. No vienas puses, uzņēmumiem ir jāgūst panākumi starptautiskajā konkurencē, attīstot inovatīvus produktus un procesus. No otras puses, tās ir spiestas pielāgot aizvien pieaugošās enerģijas izmaksas, lai nodrošinātu atbilstību politiskajiem lēmumiem, kas pieņemti saistībā ar CO₂ emisiju daudzuma un enerģijas patēriņa samazinājumu.

5.2. Starptautiskā ekonomikas mijiedarbība ir pastiprinājusies globalizācijas rezultātā. Piegādātāji no attīstības valstīm ir tikuši līdzīgi tehnoloģiju attīstībai un tagad piedāvā darbietilpīgu produkciju par daudz saprātīgāku cenu. Pamatmateriālu piegādātāji ir reaģējuši uz šo izaicinājumu, padarot efektīvākus savus ražošanas procesus, specializējoties uz tehnoloģiski augstvērtīgiem produktiem, attīstot prasībām atbilstošus produktus ciešā sadarbībā ar klientiem. Aizvien vairāk veidojas partnerības starp materiālu piegādātājiem un klientiem, piedāvājot dažādus pakalpojumus.

5.3. Enerģijas izmaksas veido ievērojamu daļu energoietilpīgu rūpniecību materiālu ražošanas izmaksu. Tādēļ specifiskā enerģijas patēriņa samazināšana atbilst energoietilpīgo rūpniecības nozaru ekonomiskajām interesēm. Pēdējās desmitgadēs šajā ziņā ir gūti ievērojami panākumi. ES energoietilpīgās rūpniecības nozares ir pasaules līderi energoefektivitātes ziņā ražošanas laikā.

5.4. Jaunākās politiskās prasības samazināt CO₂ emisiju daudzumu un palielināt enerģijas efektivitāti rada jaunus izaicinājumus energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm. Esošās ražošanas tehnoloģijas un procesi daudzos gadījumos jau ir sasnieguši savas fizikālo un ķīmisko iespēju robežas⁽⁶⁾. Piemēram, tērauda rūpniecībā reducējošo aģentu patēriņš (no domnas līdz konvertēšanas procesam) jau ir sasniedzis viszemāko līmeni, kāds iespējams no ķīmijas/fizikas viedokļa, un to varētu vēl vairāk samazināt tikai uz pieprasījuma un ražošanas apjoma rēķina. Lai varētu vēl vairāk paaugstināt energoefektivitāti, būtu jāidentificē, jāizpēta un jāizstrādā vairāki fundamentāli tehnoloģiski jauninājumi. Nozarei būs jāvelta lielas pūles, lai to paveiktu. Tāpēc tehnoloģiju platformu ietvaros jau tiek īstenoti kopīgi ilgtermiņa pētniecības un demonstrācijas projekti, kā arī iniciatīvas, piemēram, oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas jomā (CCS). Tas pat attiecas arī uz citām rūpniecības nozarēm, kurās veidojas emisijas, piemēram, kaļķa un cementa rūpniecību. Arī energoapgādes jomā pētniecība un izstrāde ir svarīgs ilgtermiņa uzdevums, piemēram, saistībā ar oglekļa uztveršanas un uzglabāšana un atjaunojamo resursu tehnoloģijām.

5.5. Pamatmateriālu rūpniecības nozaru centieni panākt revolucionāri jaunas ražošanas tehnoloģijas ar zemu enerģijas patēriņu aizņems ilgu laiku. Papildus tehniskajam progresam jauno procesu izvēšanai jābūt saskaņotai ar uzņēmumu investīciju cikliem. Jaunu procesu ieviešanas galvenais priekšnoteikums ir to dzīvotspēja, kas savukārt jāizvērtē atkarībā no konkurētspējas pasaules tirgū. Šā iemesla un citu faktoru dēļ (administratīvais slogs, ierobežoti finanšu resursi un no tiem izrietošā ekonomiskā nenoteiktība) ir jāreķinās ar vairākām desmitgadēm, līdz pamatmateriālu rūpniecības nozares gūs jebkādu nozīmīgu panākumus enerģijas taupīšanas jomā. Tas atšķir energoietilpīgās rūpniecības nozares no enerģijas ražošanas nozarēm, kuras, pakāpeniski panākot efektivitātes uzlabojumus saskaņā ar inovāciju cikliem, var uzlabojumu un administratīvās izmaksas vieglāk iekļaut cenā, ko maksā gala patērētāji.

5.6. Rūpniecības produktu energoefektivitāti var ievērojami palielināt, izmantojot jaunus, labi attīstītus pamatmateriālus, kas ražoti sadarbībā ar citām nozarēm, piemēram, automobiļu ražotājiem vai elektrostaciju attīstītājiem, tādējādi izstrādājot sastāvdaļas ar lielāku temperatūras izturību un mazāku svaru. Arī atbilstošas procesa kontroles sistēmas ievieš jaunus kvalitātes līmeņus energoefektivitātes ziņā. Aprīkojums atjaunojamās enerģijas ražošanai arī tiek ražots no konstruktīviem un funkcionāliem pamatmateriāliem (piem., vēja turbīnas ražo no tērauda un augstas veiktspējas plastmasas). Lai gan potenciāls ir liels, arī vajadzība pēc būtiskiem pētījumiem joprojām ir liela, jo lielākā daļa jauno atklājumu vēl nav pietiekami gatavi komerciālam pielietojumam.

6. Enerģētikas politikas ietekme uz rūpniecības vērtību ķēdēm.

6.1. Enerģētikas politika ietekmē enerģētikas tirgu ar dažādu instrumentu palīdzību. No vienas puses, Eiropas elektrības un

gāzes vienotā tirgus tiesiskais regulējums top lēni un nav sekmējis cenu stabilizēšanos, kā tas bija iecerēts. No otras puses, enerģijas ražošanu un enerģijas patēriņu rūpniecībā lielā mērā ietekmē ES emisiju tirdzniecības sistēma, kas iecerēta kā nozīmīgs instruments, kam jāsekmē emisiju samazināšana. Emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) vērtība tiks mērīta pēc tā, kā tā ietekmē Eiropas SEG emisijas un pēc tās būtiskuma un spējas būt par paraugu, veicinot globālu rīcību un/vai veidojoties par visaptverošu pasaules mēroga sistēmu. Galvenā problēma ir tā, ka šī sistēma nav globāla, bet aprobežojas ar Eiropas Savienību, tāpēc pastāv risks, ka var rasties oglekļa emisiju pārvirze starptautiski konkurējošās rūpniecības nozarēs. Arī tādēļ klimata pārmaiņu jomā ES jāuzstāj uz to, lai emisijas kvotu tirdzniecība tiktu piemērota starptautiskajā mērogā. Tādēļ ļoti rūpīgi jāizvērtē ierosinātās pārskatītās sistēmas problemātiskie aspekti, lai pēc iespējas samazinātu paredzamo izmaksu pieaugumu.

6.2. Absolūtie CO₂ emisiju daudzuma ierobežojumi elektrostacijām un apstrādes iekārtām energoietilpīgajās rūpniecības nozarēs tika ieviesti 2005. gadā. Energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm, kuru emisiju daudzums tehnoloģisko ierobežojumu dēļ ir cieši saistīts ar ražošanas apjomu, tas ievērojami palielina jebkura ražošanas pieauguma, kas pārsniedz piešķirto apjomu, izmaksas. Emisijas kvotu izsole, ko plānots uzsākt 2013. gadā, ievērojami palielinās visu pamatmateriālu ražošanas izmaksas, kas vairumā gadījumu nav pārvirzāmas uz "lejupējiem" klientiem.

6.3. ES mērķis ir samazināt CO₂ emisiju daudzumu, pārvaldāmā līmenī saglabāt atkarību no importa un veicināt tehnoloģijas eksportam, palielinot savu atjaunojamo enerģijas avotu daļu. Atjaunojamo resursu ieviešanas finansēšana būtu saprātīgs ieguldījums minēto mērķu sasniegšanā, tomēr no pastāvīgas subsidēšanas sistēmām būtu jāizvairās. Atjaunojamajiem enerģijas veidiem ir jāklūst spējīgiem konkurēt tirgū. Pašreizējā enerģijas cenu politika, kā arī tehniskais progress atjaunojamās enerģijas jomā jau ir būtiski palielinājis atjaunojamo energoresursu konkurētspēju. ES šobrīd tiek izmantotas valstu subsīdiju sistēmas, lai veicinātu atjaunojamo enerģiju izmantojumu elektroenerģijas nozarē, dažādā veidā iesaistot kvotu sistēmu, pārdodot sertifikātus un subsidētu tarifu sistēmu atjaunojamajiem resursiem. Atjaunojamās enerģijas papildu izmaksas parasti tiek iekļautas gala klientu cenās par elektroenerģiju. Tāpēc energoietilpīgās rūpniecības nozares, tāpat kā visi patērētāji, vēl joprojām jāiesaista atjaunojamās enerģijas finansēšanā ar elektroenerģijas cenu starpniecību.

6.4. Lai gan dažas jomas, piemēram, mašīnbūves nozare, gūst labumu no atjaunojamo resursu tirgus, šie ieguvumi ir jāsalīdzina ar negatīvajām sekām pamatmateriālu rūpniecībā. Turklāt to piegādes ķēde un arī konkurētspēja varētu ciest, ja pamatmateriālu nozari apgrūtinātu papildu izmaksas, subsidējot atjaunojamās resursus⁽⁷⁾. To varētu vismaz novērst, nosakot izmaksu ierobežojumus minētajām rūpniecības nozarēm. Līdzās tam, ka

⁽⁶⁾ Referāti uzklaušanās sanāksmē, ko CCMI rīkoja 2008. gada 7. maijā. Pieejami CCMI tīmekļa vietnē: http://eesc.europa.eu/sections/ccmi/index_en.asp.

⁽⁷⁾ Skat., piemēram, Pfaffenberger, Nguyen, Gabriel (December 2003): *Ermittlung der Arbeitsplätze und Beschäftigungswirkungen im Bereich Erneuerbarer Energien*.

atjaunojamo energoresursu tirgus arī paver tehnoloģiju eksporta iespējas, piemēram, vēja enerģijas jomā, uz tiem reģioniem, kuros tās ir rentabli izmantojamas, jāņem vērā, ka ne tikai Eiropas uzņēmumi, bet arī Eiropas ekonomika gūst labumu no subsīdēta tirgus Eiropā, piemēram, liela daļa saules enerģijas izmantošanai nepieciešamo materiālu tiek piegādāti no Japānas.

6.5. Kodolenerģija ir svarīgs faktors daudzu ES valstu enerģijas maisījumā, bet dažas valstis ir nolēmušas to vairs neizmantot elektrības ražošanā. Šajās valstīs nav avota pamatslodes ļaudai attiecībā uz elektrības ar zemu CO₂ ražošanu par saprātīgu cenu, tāpēc tā ir jāaizvieto ar fosilo kurināmo vai atjaunojamajiem resursiem⁽⁸⁾. Tādējādi elektrības cenas, CO₂ emisiju daudzums un CO₂ kvotu cena pieaugs, attiecīgi ietekmējot energoietilpīgās rūpniecības nozares.

6.6. Daudzas ES dalībvalstis ievieš nodokļus ar mērķi samazināt enerģijas patēriņu vai CO₂ emisiju daudzumu. Zaļajā grāmatā par klimata politikas ekonomiskajiem instrumentiem Eiropas Komisija apsver iespēju saskaņot šos instrumentus visā Eiropā un ieviest vēl vairāk stimulu CO₂ emisiju samazināšanai. Energoietilpīgās rūpniecības nozares sastapsies ar ievērojamu elektrības un enerģijas cenu pieaugumu. Šis izmaksas tikai daļēji varētu kompensēt ar iepriekš minētajiem energoefektivitātes pasākumiem.

7. Globālā vide.

7.1. Enerģijas un klimata izmaiņu politika vairs neaprobežojas ar valstu vai reģionu robežām. Piegādes drošība, energoresursu trūkums un, pirmām kārtām, klimata pārmaiņas ir globālas problēmas. Ar klimata pārmaiņām efektīvi cīnīties var vienīgi tad, ja cīņā iesaistās visi pasaules reģioni. Tādējādi tālējot ES emisiju daudzuma samazināšanas politika būs neefektīva tikmēr, kamēr rūpniecības izaugsme strauji augošajās valstīs, piemēram, Ķīnā, ātri vien pārsniegs šos ietaupījumus.

7.2. Pieaugošā mijiedarbība starp pasaules tirdzniecību un kapitāla plūsmām palielina konkurenci starp dažādām pasaules daļām. Arī energoietilpīgās rūpniecības nozares aizvien vairāk iesaistās pasaules konkurencē par klientiem un kapitālu. Pirmkārt, pastāv tieša konkurence ar citiem materiālu piegādātājiem ārpus ES. Otrkārt, rūpniecības apstrādes nozares, kuras balstītas

uz eksportu, piemēram, automobiļu vai mašīnbūves rūpniecība, pasaules tirgus radīto izmaksu spiedienu novirza uz materiālu rūpniecību. Starptautiskā konkurētspējas situācija atšķir energoietilpīgās rūpniecības no reģionālajām nozarēm, piemēram, elektroenerģijas nozares.

7.3. Globālās enerģijas un klimata politikas problēmu un rūpniecības globālās konkurences kombinācija nozīmē to, ka pārāk liels izmaksu slogs energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm ir izraisījis to pārvietošanos. Tas notiek tad, ja reģionos ārpus Eiropas rūpniecībai netiek uzlikts tik liels izmaksu slogs. Visiem ES klimata/enerģētikas politikas elementiem stingri jābalstās uz resursu (dabas resursu, cilvēkresursu un sociālo resursu) un to potenciālās attīstības noteiktā laikposmā (Lisabonas stratēģija u.c.) objektīvu novērtējumu, lai šos resursus efektīvi izmantotu ilgtspējīgas nākotnes interesēs. ES stratēģiskajiem apsvērumiem būtu jāatspoguļo šīs stratēģijas pamatnostādnes.

7.4. Ražošanas pārvietošana varētu palielināt emisiju daudzumu reģionos ārpus Eiropas. To ražošanas procesi varētu uzrādīt mazāku energoefektivitāti nekā izcelsmes valstīs. Papildu emisijas rodas, pārvietoto uzņēmumu ražotos produktus transportējot uz Eiropu. Pat tad, ja ražošana tiktu pārvietota uz efektīvām ražotnēm, tāda rīcība neatbilst ilgtspējības principiem, jo ražošana tiktu "izspiesta" no Eiropas, un tādējādi tiktu zaudētas darbavietas un tehniskās prasmes, tostarp arī vides tehnoloģiju jomā. ES politikas veidotājiem īpaša uzmanība jāvelta siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai globālā mērogā.

7.5. Energoietilpīgo rūpniecību pārvietošanas rezultātā samazinātos nodarbinātība un ekonomiskā izaugsme. Pamatmateriālu posma zudums samazina arī vietas pievilcību pārējām rūpniecības ķēdēm un izraisīs visu vērtības ķēdes posmu sabrukumu. Eiropas ekonomikā tomēr ir vajadzīgs savs rūpniecības kodols. Ekonomika, kas balstīta tikai uz pakalpojumiem, nav ilgtspējīga, jo liela daļa vērtības radīšanas pakalpojumu ir saistīti ar rūpniecības pakalpojumiem, kuriem arī draud iespēja zaudēt savu rūpniecisko pamatojumu. Turklāt līderpozīcijas tehnoloģiju un inovācijas jomā (sekmējot vides un citu problēmu risināšanu) ir atkarīgas no rūpniecības pamatnozaru klātbūtnes Eiropas Savienībā.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁸⁾ Ūdens enerģiju joprojām izmanto tikai atsevišķās valstīs (piemēram, Skandināvijā), kurās ir piemēroti dabiskie apstākļi.

1. PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi saņēma vismaz ceturtdaļu balsu, taču tos noraidīja debatēs.

1. 1.9. punkts

Pievienot jaunu 1.9. punktu

“Vidējā termiņā un ilgtermiņā ir nepieciešams, lai Eiropas ekonomika pārietu uz zema oglekļa emisiju līmeņa ražošanas metodēm un produktiem. Lai novērstu nekontrolējamas klimata pārmaiņas, panākot par nepieciešamiem atzītos CO₂ emisiju samazinājumus 60–80 % apmērā industrializētajās valstīs, nav mērķtiecīgi aizsargāt CO₂ intensīvas rūpniecības nozares. Vēl jo vairāk ir nepieciešams, lai Eiropas pārveidotu savu ekonomiku, izvirzoties konkurētspējīgu tehnisko jauninājumu avangardā un veicinot pārmaiņas citās valstīs. Ar tradicionālajām saimniecības metodēm, kam raksturīgi pieticīgi efektivitātes uzlabojumi, ražojot energoietilpīgus produktus, nebūs iespējams īstenot trešo industriālo revolūciju.”

Balsojuma rezultāts

Par 23 Pret 27 Atturējās 12

2. 6.7. punkts

Pievienot jaunu punktu

“Vidējā un ilgtermiņā ir svarīgi, lai Eiropas tautsaimniecība pārorientētos uz “zemu oglekļa emisiju” ražošanas metodēm un produktiem. Ja mēs vēlamies līdz 2050. gadam rūpnieciski attīstītajās valstīs panākt CO₂ emisiju samazinājumu 60-80 % apmērā, kas vajadzīgs, lai novērstu nekontrolētas klimata pārmaiņas, tad nav vēlams aizsargāt rūpniecības nozares, kas rada lielas CO₂ emisijas. Drīzāk Eiropai ātrāk jāpārorientē tās tautsaimniecība, tādējādi ar tehnoloģiskiem jauninājumiem nodrošinot sev konkurences priekšrocības un pārmaiņu jomā panākot citas valstis. Neistenojot pārmaiņas un tikai nedaudz uzlabojot energoietilpīgu produktu ražošanas efektivitāti, šāda trešā rūpniecības revolūcija nebūs iespējama.”

3. 7.4. un 7.5. punkts

Grozīt 7.4. punktu un svītrot 7.5. punktu šādi

“Ražošanas pārvietošana varētu palielināt emisiju daudzumu reģionos ārpus Eiropas, ja ģeogrāfiskie ražošanas procesi varētu uzrādīt mazāku energoefektivitāti nekā izcelsmes valstīs, kas jaunbūvētos objektos tomēr ir maz ticams, ņemot vērā pieaugušās enerģijas cenas. Papildu emisijas rodas, pārvietoto uzņēmumu ražotos produktus transportējot uz Eiropu. Pat tad, ja ražošana tiktu pārvietota uz efektīvām ražotnēm, tāda rīcība neatbilst ilgtspējības principiem, jo ražošana tiktu “izspiesta” no Eiropas, un tādējādi tiktu zaudētas darbavietas un tehniskās prasmes, tostarp arī vides tehnoloģiju jomā. Tādēļ izšķiroša nozīme ir tam, vai izdosies panākt tādu vienošanos klimata jomā, kas veicinās ES politikas veidotājiem īpaša uzmanība jāvelta siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai globālā mērogā.

Energoietilpīgo rūpniecību pārvietošanas rezultātā samazinātos nodarbinātība un ekonomiskā izaugsme. Pamatmateriālu posma zudums samazina arī vietas pievilcību pārējām rūpniecības ķēdēm un izraisīs visu vērtības ķēdes posmu sabrukumu. Eiropas ekonomikai tomēr ir vajadzīgs savs rūpniecības kodols. Ekonomika, kas balstīta tikai uz pakalpojumiem, nav ilgtspējīga, jo liela daļa vērtības radīšanas pakalpojumu ir saistīti ar rūpniecības pakalpojumiem, kuriem arī draud iespēja zaudēt savu rūpniecisko pamatojumu. Turklāt līderpozīcijas tehnoloģiju un inovācijas jomā (sekmējot vides un citu problēmu risināšanu) ir atkarīgas no rūpniecības pamatnozaru klātbūtnes Eiropas Savienībā.”

Balsojuma rezultāts

Par 21 Pret 41 Atturējās 3

2. PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Sekojošie CEMI atzinuma punkti tika svītroti par labu pilnsapulcē pieņemtajiem grozījumiem, bet ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsīm:

1. 4.9. punkts

“Ar dažiem tehnoloģiju veidiem saistītie riski tiek pārspilēti, savukārt ekonomiskie ieguvumi tiek novērtēti pārāk zemu. Piemēram, Vācijas enerģētikas aģentūra paredz, ka 2020. gadā Vācijai pietrūks garantētās enerģijas kapacitātes no 11,700 līdz 15,800 MW atkarībā no pieprasījuma tendencēm ⁽¹⁾. Tas nozīmē, ka visā ES ir sagaidāma elektroenerģijas ražošanas jaudu nepietiekamība — maksa par rīcības trūkumu būs ļoti augsta. Citos pētījumos tiek uzskatīts par iespējamu likvidēt šo plaisu, palielinot energoefektivitāti un izmantojot atjaunojamus energoresursus. Tomēr, lai novērstu šādu attīstību, jāizmanto dažādi enerģijas iegūšanas veidi, un ieinteresētajām pusēm atklāti jāinformē iedzīvotāji par šādu nepieciešamību.”

Balsojuma rezultāts

Par 36 Pret 20 Atturējās 5

2. 6.3. punkts

“To var novērst, nosakot izmaksu ierobežojumus energoietilpīgajām rūpniecības nozarēm, lai atbalstu atjaunojamajiem enerģijas veidiem saskaņotu ar pamatmateriālu rūpniecības starptautisko konkurētspēju. Turklāt nelīdzsvarots atbalsts atjaunojamajiem resursiem apdraud materiālu piegādes ķēdes dažām nozarēm, piemēram, ar mežu saistītām nozarēm ⁽²⁾. Šis apdraudējums var pat iznīcināt ES tradicionālas rūpniecības nozares, piemēram, celulozes un papīra nozari.”

Balsojuma rezultāts

Par 37 Pret 20 Atturējās 4

⁽¹⁾ DENA, *Kurzanalyse der Kraftwerks- und Netzplanung in Deutschland*, 2008. gada marts.

⁽²⁾ *Bio-energy and the European Pulp and Paper Industry – An Impact Assessment*; McKinsey, Pöyry, CEPI, 2007. gada augusts.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Baltā grāmata Kopā par veselību. ES stratēģiskā pieeja 2008.–2013. gadam”

COM(2007) 630 galīgā redakcija

(2009/C 77/23)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 23. oktobrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Baltā grāmata “Kopā par veselību. ES stratēģiskā pieeja 2008.–2013. gadam””

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 18. jūlijā. Ziņotāja — Cser kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 114 balsīm par, 4 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK Balto grāmatu “Kopā par veselību” vērtē atzinīgi, jo arī EESK uzsver veselības un saimnieciskās labklājības, konkurētspējas savstarpējo atkarību, atzīstot cilvēku tiesības uz garīgo un fizisko veselību un kvalitatīvu veselības aprūpi.

1.2 EESK piekrīt tam, ka Padome atzīst kopējās Eiropas pamatvērtības veselības aprūpē, tās universālumu, tiesības saņemt kvalitatīvu veselības aprūpi, tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi un solidaritāti⁽¹⁾. EESK vēlas, lai tiktu veikti uz minētajiem principiem balstīti sabiedrības veselības attīstības pasākumi un visās rīcībpolitikās ņemti vērā veselības jautājumi. Tāpēc Komiteja uzskata, ka tirdzniecība iekšējā tirgus ietvaros konkurences politika un ekonomikas politika ir jāsašķir un tās jāizmanto augsta līmeņa ES sabiedrības veselības mērķu sasniegšanai, lai sekmētu, saglabātu un nemitīgi uzlabotu cilvēku veselību.

1.3 EESK piekrīt Komisijai un atbalsta tās viedokli, ka aktīvu Eiropas pilsoniskumu nevar iedomāties, neuzsverot pamattiesību, tostarp pacientu tiesību, to pārzināšanu un nodrošināšanu, kā arī atbilstīgas informācijas nozīmi. Kopienas līmeņa veselības politika nav iedomājama bez minētajiem elementiem.

1.4 EESK piekrīt Komisijas prioritātēm, jo īpaši tādu smagu slimību un nopietnu veselības apdraudējumu apkarošanai, kas plaši izplatās pāri robežām, kā arī pasākumus saistībā ar katastrofām, to uzraudzību un agrīno brīdināšanu par tām un saistībā ar smēķēšanu, pārmērīgu alkohola lietošanu, sabiedrības veselības aizsardzību.

1.5 Lai stratēģijai nodrošinātu atbalstu un to īstenotu, liela nozīme ir īpašu ES aģentūru⁽²⁾ pastāvīgai un saskaņotai darbībai.

(1) Padomes secinājumi par Eiropas Savienības veselības aizsardzības sistēmu kopējām vērtībām un principiem (OV C 146, 26.06.2006., 1. lpp.).

(2) Vīnes Pamattiesību aģentūra, Bilbao aģentūra, Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs u.c.

1.6 Lai stratēģija būtu īstenojama, EESK atbalsta Kopienas līmeņa datu mērķtiecīgākas apkopošanas un to kopīgas izvērtēšanas sistēmas izveidi. Jāizmanto ne tikai reāli un salīdzināmi rādītāji, bet arī jācenšas aktualizēt datu bāzes un izstrādāt datu uzticamības pārbaudes metodes. Komiteja tomēr norāda uz to, ka personas dati ir ļoti stingri aizsargājami.

1.6.1 EESK uzskata, ka pacientiem, kuriem vajadzīga pārrobežu medicīniskā aprūpe, jāsaņem informācija par savām tiesībām uz kvalitatīvu medicīnisko aprūpi. Turklāt dalībvalstīm vajadzētu rūpēties par to, lai brīva pakalpojumu sniegšana nenozīmētu sociālo dempingu, jo tas kaitētu medicīniskās aprūpes personālam, ietekmētu tā profesionālās spējas, tādējādi kaitējot arī pacientiem.

1.7 EESK ir gandarīta par Komisijas paziņojumu par dalībvalstu starpā un to ietvaros pastāvošās nevienlīdzības izskaušanu, tomēr vērs Komisijas uzmanību uz to, ka slimnieku mobilitātes tiesību atbalstīšana un augošā veselības aprūpes sistēmas darbinieku mobilitāte šo nevienlīdzību nedrīkst palielināt.

1.8 EESK atbalsta Komisijas nodomu pastiprināt profilaksi un ir gandarīta par to, ka Komisija vēlas sekmēt dažādām vecuma grupām paredzētas veselības izglītības programmas. Liela nozīme būtu jāpiešķir valsts televīzijas un radio programmām, kas būtu paredzētas mazturīgajiem iedzīvotājiem (kuri veido lielu ES iedzīvotāju daļu), jo īpaši bērniem, jauniešiem, kuriem citādi nav pieejama vērtīga zināšanas un informācija.

1.9 EESK iesaka piecgadu stratēģijas laikā izsludināt ilgtermiņa kampaņu “Veselīgs Eiropas iedzīvotājs”, ko varētu īstenot, izmantojot caurviju gada plānošanu, un kuru, pateicoties pastāvīgai paveiktā pārraudzībai, pakāpeniski varētu arvien labāk izvērtēt un atbilstīgi pielāgot. Lai sekmētu ES iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu, EESK iesaka gan stratēģiju, gan programmu vai ilgtermiņa kampaņu paredzēt desmit gadu ilgām laikposmam.

1.10 EESK atbalsta visu ieinteresēto plašu iesaisti stratēģijas apspriešanā un ieviešanā, jo, nodrošinot pārskatāmību un līdzdalību var panākt to, ka stratēģija tiek vispārēji pieņemta un tiek īstenota līdzdalības demokrātija.

1.11 EESK vērš Komisijas uzmanību uz drošības un veselības aizsardzības darbā nozīmi un aicina, lai, iesaistot sociālos partnerus un dalībvalstis ES nozaru rīcībpolitikās, izteiktāk tiktu apliecināta saskaņota sadarbība, pastiprināta profilakse un aizsardzība.

1.12 EESK iesaka, lai vietējā, reģionālā, dalībvalstu un ES līmeņa nozares politikas pārstāvji, sociālie partneri, nozares interešu organizācijas un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji izveidotu forumus. Šie vairāklīmeņu sadarbības forumi varētu veidot tīklus, lai veiktu informācijas apmaiņu, un tajos varētu būt pārstāvētas dažādas intereses, kā arī nošķirtas un pieņemtas valstu un Eiropas Savienības nozares politikas. Šajos forumos būtu jāiekļauj iedzīvotāju izglītošana par individuālās un kolektīvās uzvedības formām smagas medicīniskas krīzes apstākļos, un vajadzības gadījumā tie ļautu nodrošināt efektīvu pārvaldību visos grūtību periodos.

1.13 EESK iesaka ES organizēt līdzīgus forumus arī starptautiskajā politikā, iesaistīt ieinteresētās puses un kopā ar starptautiskajām organizācijām nodrošināt to, ka tiek apspriestas nozares politikas, noteiktas un īstenotas stratēģijas.

1.14 EESK atbalsta jauninājumus dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās un ir gandarīta par to, ka attīstās e-veselības tehnoloģija, tomēr subsidiaritātes principa un pacientu tiesību īstenošana vēl jāpēta un jāizvirza risinājumu priekšlikumi.

1.15 EESK pauž nožēlu, ka šai stratēģijai, kas skar visus ES iedzīvotājus, nav paredzēts atsevišķs budžets. EESK iesaka, lai jauno stratēģiju efektīvi īstenotu, jāpārskata ES budžets⁽³⁾ un tas, kuri projekti attiecas uz vai skar iedzīvotāju veselību; minētie projekti ir jāuzrauga, jāizvērtē un jāsaskaņo. Stratēģijas īstenošanas laikā papildus projektu finansēšanai jācenšas arī izveidot jaunu budžeta veida finansējumu atkārtotu uzdevumu veikšanai pēc 2013. gada.

(3) EESK 2008. gada 12. marta atzinums par tematu "ES budžeta reforma un turpmākais finansējums", ziņotāja — Florio kdze (OV C 204, 09.08.2004.).

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Veselība un augstas kvalitātes veselības aprūpe ir daļa no Eiropas sociālā modeļa, kas pamatojas uz būtiskām vērtībām, piemēram, solidaritāti, un tas būtu apzināti jāattīsta⁽⁴⁾.

2.2 Tiesības uz garīgo un fizisko veselību un garīgās un fiziskās veselības aprūpes pieejamība ir vienas no Eiropas iedzīvotāju pamattiesībām un viens no aktīva Eiropas pilsoniskuma virzītājspēkiem.

2.3 Galvenā uzmanība jāievērš Eiropas iedzīvotājam, un Kopienas veselības aizsardzības un drošības kultūra jāveido kopīgi.

2.4 ES prioritāra nozīme ir nabadzības apkarošanai un kvalitatīvas veselības aprūpes vispārējai pieejamībai, kas ir veselības aprūpes sekmīguma galvenais rādītājs, un sekmē arī konkurētspēju⁽⁵⁾.

3. Baltās grāmatas saturs.

3.1 Eiropas komisijai bijušas divas konsultācijas par veselības aprūpi. Tajās tika pausts atbalsts jaunai veselības aprūpes politikas stratēģijai Eiropā, kā arī ciešākai Eiropas Komisijas un dalībvalstu sadarbībai, lai Eiropā turpinātu uzlabot veselības aizsardzību.

3.2 Sabiedriskās apspriešanas laikā tika uzsvērti vairāki pamatjautājumi:

- veselības apdraudējumu novēršana,
- nevienlīdzība veselības aprūpē, tostarp dzimumu nevienlīdzība,
- iedzīvotāju informēšanas un izglītošanas nozīme,
- pārrobežu veselības aprūpes kvalitāte un drošība,
- ar dzīves veidu saistīto būtisko veselības aspektu noteikšana, piemēram, pārtika, kustīgs dzīvesveids, alkohola lietošana, smēķēšana un psihiskā veselība,
- Eiropas mēroga informācija sistēmas izveides nepieciešamība Eiropas veselības politikas stratēģijas izveides interesēs.

3.3 Lisabonas līgumā, ko parakstīja 2007. gada 13. decembrī, līdzšinējais 152. pants ir papildināts un precizēts, jēdziena "cilvēka veselība" vietā lietojot jēdzienu "cilvēku fiziskā un garīgā veselība". Līguma saturs ir paplašināts, ietverot arī nopietnu veselības apdraudējumu, kas skar pārrobežu teritorijas, uzraudzību, agrīno brīdināšanu par tiem un to apkarošanu.

(4) EESK atzinums par tematu "Sociālā kohēzija — pamatojot Eiropas sociālo modeli" (pašinicatīvas atzinums), ziņotājs — Ehmmark kgs (OV C 309, 16.12.2006.).

(5) Skat. EESK atzinumu par tematu "Lisabonas stratēģijas īstenošana".

3.4 Baltajā grāmatā uzsvērtas kopējās vērtības, kvalitatīvas aprūpes pieejamība, līdztiesība un solidaritāte. Komisija kopējo stratēģiju izstrādājusi, pamatojoties uz četriem pamatprincipiem:

- kopīgas vērtības veselības jomā,
- “ir veselība velte dārgākā”,
- veselības aspekti visās politikas jomās,
- ES ietekmes nostiprināšana veselības jomā pasaulē.

3.5 Pamatojoties uz tiem, Komisija nākamajiem gadiem nosaka trīs galvenos mērķus:

- veicināt labu veselību novecojošā Eiropā,
- aizsargāt iedzīvotājus no veselības apdraudējuma,
- atbalstīt dinamiskas veselības sistēmas un jauno tehnoloģiju.

Minēto mērķu īstenošanai Komisija ir ierosinājusi 18 pasākumus.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 EESK piekrīt Baltajā grāmatā formulētajiem pamatprincipiem, tādēļ ir gandarīta par pamatprincipu “veselības aspekti visās politikas jomās”, kas, lai stratēģiju atbalstītu un to īstenotu, liks ciešāk sadarboties Eiropas Komisijai, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, zinātnes pasaulei un plašsaziņas līdzekļiem.

4.2 EESK atzīst, ka pasaulē veselības aprūpē jārisina trīs galvenie jautājumi: mainīgā mikrobioloģijas pasaule, cilvēku ieradumu maiņa un jaunas uzvedības formas, cīņa par uzmanību un par finanšu līdzekļiem⁽⁶⁾. Komiteja arī piekrīt, ka ES jāveic šādi uzdevumi un ka tai ir šādas iespējas:

- iedzīvotāju novecošana, kas liek risināt arvien jaunus jautājumus gan diagnostikā, gan ārstēšanā un aprūpē,
- veselības apdraudējumi, piemēram, infekcijas slimību izraisītās epidēmijas un bioterorisms liek risināt arvien nopietnākas problēmas,
- klimata pārmaiņu un globalizācijas izraisītais slēptais apdraudējums.
- Vienlaikus jauno tehnoloģiju dinamiskās attīstības rezultātā var notikt straujas izmaiņas veselības attīstībā, slimību novēršanā un slimnieku aprūpē.

4.3 EESK uzsver, ka svarīgi ir, lai ieinteresētajiem (iestādēm, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām,

⁽⁶⁾ Pasaules veselības organizācijas ģenerālsēkretāres Dr. Margaret Chan runa “Uzruna Eiropas reģionālajai komitejai”, 2007. gada 18. septembris, Belgrada, skat. http://www.who.int/dg/speeches/2007/20070918_belgrade/en/index.html.

tostarp reprezentatīvām pacientu organizācijām, patērētāju aizsardzības organizācijām) būtu izšķiroša, aktīva loma gan problēmu noteikšanā un risināšanā, gan tādu uzvedības formu izveidē, kurās veselībai ir apzināta nozīme.

4.4 EESK pauž nožēlu par sociālo partneru, pilsoniskās sabiedrības pārstāvju, profesijas un reprezentatīvu pacientu organizāciju iesaistes trūkumu. EESK iesaka — lai īstenotu veselības stratēģiju un ES tautsaimniecības attīstība būtu veiksmīga, nepieciešams nosacījums ir sadarbība ar iestādēm (vietējā, reģionālajā, dalībvalstu un ES līmenī) sociālās partnerības ietvaros un finanšu līdzekļu efektīva izmantošana.

5. Eiropas iedzīvotāju veselība.

5.1 EESK piekrīt Komisijai, ka, īstenojot “pilsonisko plānu”, Kopienas veselības aprūpes politikā par būtiski svarīgu pamatjautājumu jāizvirza iedzīvotāju un pacientu tiesības un visu mūsu veselības interesēs apzināti jāattīsta solidaritāte kā Eiropas sociālā modeļa virzītājspēks⁽⁷⁾.

5.2 EESK atbalsta aktīvu eiropiešu pilsoniskumu, kuru nevar iedomāties bez tādas uzvedības kultūras, kuras sastāvdaļa ir apzināts veselīgs dzīvesveids. Neskatoties uz attiecīgiem ES centieniem, iedzīvotāju veselības stāvoklis ir ļoti atšķirīgs un atšķirīgas ir veselīga dzīvesveida iespējas⁽⁸⁾, tostarp arī saistībā ar iespēju vienlīdzību, dzimumu līdztiesību⁽⁹⁾ un īpaši neaizsargātām atstumtām grupām. EESK aicina Komisiju, lai, atbalstot dalībvalstu sadarbību, tiktu atbilstīgi noteiktas “nelabvēlīgās grupas” un pēc tam izstrādāti īpaši risinājumi un atbalsta sistēmas; turklāt un, lai ņemtu vērā demogrāfiskās līknes attīstību, īpašu, vecāka gadagājuma cilvēku veselības izvērtēšanas un saglabāšanas programmu sekmēšana pozitīvi atsauktos uz visu sabiedrību.

5.3 Ņemot vērā dalībvalstu starpā un tajās pastāvošās atšķirības, EESK atbalsta kopējo mērķi, proti, lai ar politiku veselības jomā tiktu sekmētas nabadzības mazināšanas un novēršanas stratēģijas. Lai arī veselībai tērējam arvien vairāk līdzekļu, tomēr tas nedrīkst ES dalībvalstīs izraisīt atsevišķu personu un māsaiņniecību dzīves līmeņa pazemināšanos vai nonākšanu nabadzībā. Veselības aprūpes jomā jānodrošina atbilstīgi sociālie pakalpojumi, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, vienlīdzīga iespēja, kā arī to finansiāla pieejamība un tuvums. Jānovērš tālāka sabiedrības dalīšanās nabadzīgajos un bagātajos.

⁽⁷⁾ EESK 2007. gada 26. septembra atzinums par tematu “Pacientu tiesības” (pašiniciatīvas atzinums), ziņotājs — Bouis kgs (OV C 10, 15.01.2008.).

⁽⁸⁾ Skat. ietekmes novērtējumu: piemēram, Itālijā vīriešiem laba veselība ir līdz 71 gadam, atbilstošais rādītājs Ungārijā — tikai 53 gadi.

⁽⁹⁾ EESK 2006. gada 13. septembra atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceļvedis sieviešu un vīriešu līdztiesībā 2006–2010””, ziņotāja — Attard kdze (OV C 318, 23.12.2006.).

5.4 EESK uzskata, ka visiem Eiropas iedzīvotājiem jābūt tiesībām uz fizisko un garīgo veselību un jābūda vienlīdzīgas tiesības uz fiziskās un garīgās veselības aprūpi. To var panākt tikai tad, ja nelabvēlīgā stāvoklī esošajiem, piemēram, nabadzīgajām, kritiskajām grupām vai reliģisku iemeslu dēļ atstumtajiem, tiek veltīta īpaša uzmanība ⁽¹⁰⁾.

5.5 Lai atbalstītu ES un Eiropas iedzīvotājus, EESK iesaka dalībvalstīm turpināt sekmēt starpkultūru dialogu, jo īpaši, sniedzot un saņemot veselības aprūpes pakalpojumus. Iepazīšanās ar dažādām kultūrām un valodām un atbalsts tām var lielā mērā palīdzēt veidot apziņu par veselīgu dzīvesveidu un to pieņemt, kā arī savstarpēji atbalstīt ⁽¹¹⁾ veselības aprūpes pakalpojumu, profilakses un savlaicīgas medicīniskās palīdzības izmantošanā.

5.6 EESK aicina Komisiju izstrādāt priekšlikumus, kā apziņas par veselīgu dzīves veidu veidošanu iekļaut visās rīcībpolitikās, lai informācija par garīgo un fizisko veselību nonāktu arī pie grupām, kam nav interneta izmantošanas iespēju, pie nelabvēlīgā stāvoklī esošajiem, kuru skaits diemžēl pieaug. Šim nolūkam būtu jāizmanto nekomerciālais radio un televīzija, lai zināšanas par veselību (tostarp profilaksi), veselības saglabāšanu un savlaicīgiem medicīnas iestāžu apmeklējumiem saslimšanas gadījumā. To varētu veikt arī, izmantojot komunikācijas līdzekļus, piemēram, internetu, kas pieejams gan pacientiem, gan veselības aprūpes darbiniekiem.

5.7 EESK uzsver, ka pievienotā vērtība ir veselības izglītības kampaņām, pretsmēķēšanas kampaņām, kopīgu standartu izstrādei un pārtikas produktu marķēšanai, medikamentu pētniecībai un e-veselības attīstībai un izplatībai. Labākās prakses izplatīšanai un rezultātu novērtēšanai var būt liela nozīme vairākās jomās, palīdzot efektīvi un rezultatīvi izmantot nepietiekamos finanšu līdzekļus.

5.8 EESK uzskata svarīga ir ģimenes atbalsta politika, atbilstoša apmācība un atbalsts, lai veidotu tādu apzinātu attieksmi pret veselību, kas sākas ar rūpēm par nākamajām mātēm ⁽¹²⁾. Tādēļ, lai atbalstītu Eiropas iedzīvotājus, EESK iesaka sākt ilgtermiņa kampaņu "veselīgs Eiropas iedzīvotājs".

⁽¹⁰⁾ EESK 2006. gada 17. maija atzinums par tematu "Zaļā grāmata "Iedzīvotāju garīgās veselības uzlabošana — veidojot Eiropas Savienības stratēģiju par garīgo veselību"", COM(2005) 484 galīgā red. (OV C 195, 18.08.2006.).

⁽¹¹⁾ EESK 2006. gada 20. aprīļa atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas starpkultūru dialoga gadu (2008)", ziņotāja — Cser kdze (OV C 185, 08.08.2006.).

⁽¹²⁾ Piemēram, Ungārijas bērnu aprūpes māsiņu tīkls, kura ietvaros bērni un ģimenes saņem atbalstu, sākot no laika, kad ģimenes gaida bērnu, līdz bērni sasnieguši 18 gadu vecumu.

5.9 Kaut gan EESK atbalsta brīvu darbaspēka kustību un atzīst pacientu tiesības, tā vērs Komisijas uzmanību uz to, ka pacientu un medicīnas darbinieku mobilitāte nedrīkst vairāk palielināt medicīnas pakalpojumos pastāvošo nevienlīdzību, turklāt šāda nevienlīdzība ir jāizskauž ⁽¹³⁾.

5.10 EESK konstatē, ka pietiekami un kvalitatīvi veselības aprūpes un sociālie vispārējās nozīmes pakalpojumi ir priekšnoteikums tam, lai pastāvētu pietiekami liels skaits atbilstīgi kvalificētu darba ņēmēju. Tādēļ medicīnas un sociālo darbinieku darbam jābūt labāk apmaksātam un viņiem jāsaņem lielāka sabiedriskā un morālā atzinība, lai šis darbs būtu pievilcīgs arī jauniešiem. EESK uztrauc novecošana, paguruma sindroms, medicīnas un sociālo darbinieku saspringtie darba apstākļi, kas ietekmē viņu veselību. Tādēļ Komiteja uzskata, ka vairāk jānovērtē sociālajā un medicīnas nozarē veiktais darbs, turklāt jāuzsver tas, ka šīs nozares speciālisti veic vērtīgu darbu, lai sekmētu visas sabiedrības veselību.

5.11 Valstu līmenī apņēmīgi jāizstrādā uzticama veselības aizsardzības stratēģija, kuru var konkretizēt tikai tad, ja tiek piešķirti pietiekami budžeta un/vai sociālā nodrošinājuma sistēmu resursi. Dalībvalstīm jāiegulda ne tikai savu iedzīvotāju labklājībā, bet arī savu pilsoņu un valstspiederīgo labklājībā.

6. Pārrobežu un globālie jautājumi.

6.1 EESK piekrīt tam, ka globalizācijas un veselības jautājumos ES var būt liela nozīme pārrobežu un valstu iekšējās rīcībpolitikās, globālo veselības problēmu, arī katastrofu, epidēmiju risināšanā Kopienas līmenī, un tā var sniegt pievienoto vērtību medicīnas darbinieku trūkuma, kā arī medikamentu finansēšanas starptautiskā atbalsta sekmēšanas jomā, izmantojot īpašu kompensācijas fondu ⁽¹⁴⁾.

6.2 Attiecībā uz pastāvošajiem un jaunajiem veselības apdraudējumiem (HIV/AIDS), kas sniedzas pāri robežām, ES radītajai pievienotajai vērtībai ir arvien lielāka nozīme, jo šādas problēmas dalībvalstis nevar atrisināt vienas pašas (triju veidu terapiju nepieejamība). Pirmām kārtām tas attiecas uz infekcijas slimību diagnosticēšanas, aizsardzības un profilakses saskaņotu organizēšanu.

⁽¹³⁾ EESK 2004. gada 27. oktobra atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Reakcija uz augsta līmeņa refleksijas procesiem par pacientu mobilitāti"" (OV C 120, 20.05.2005.).

⁽¹⁴⁾ EESK 2007. gada 11. jūlija atzinums par tematu "Veselība un migrācija" (izpētes atzinums), ziņotāji — Cser kdze un Sharma kgs (OV C 256, 27.10.2007.).

6.3 EESK pauž nožēlu, Komisija nav izvirzījusi priekšlikumus īpašiem pasākumiem attiecībā uz veselības aprūpes stratēģijas svarīgākajiem dalībniekiem — darba ņēmējiem veselības aprūpes sistēmās. Viennozīmīgi var pierādīt veselības aprūpes darbinieku trūkuma un neatbilstošas aprūpes vai aprūpes trūkuma problēmu ciešo sakarību.

6.4 EESK uzsver, ka ārsta, pacienta, un visu citu veselības aprūpē strādājošo attiecībās liela nozīme ir ētiskai pieejai attiecībā uz pacientu tiesībām. Pasaulē, kas attīstās un mainās, tostarp arī medicīnas tehnoloģiju dinamiskajā attīstībā uzsvērti liela nozīme ir ētikai un personas datu aizsardzībai, tādēļ izglītībā un tālākizglītībā tam jāpievērš īpaša uzmanība.

6.5 EESK vērs uzmanību uz to, ka palielinās medicīnas darbinieku trūkums un novecošana, tādēļ ētiska pieeja nepieciešama arī darbinieku atlasei un pieņemšanai, piemērojot īpašu integrācijas, prasmju veidošanas un atalgojuma politiku gan no ES valstīm, gan no trešām valstīm ieceļojušo medicīnas darbinieku gadījumā. Jāizskata iespējas sekmēt emigrējušu kvalificētu medicīnas aprūpes darbinieku atgriešanos izcelsmes valstī, kur viņi veicinātu attiecīgās valsts veselības aprūpes sistēmas attīstību. Attiecībā uz medicīnas personāla migrāciju Kopienas ietvaros dalībvalstīm vajadzētu rūpēties par to, lai brīva pakalpojumu sniegšana neizraisītu sociālo dempingu, jo tas kaitētu medicīniskās aprūpes personālam, ietekmētu tā profesionālās spējas, tādējādi kaitējot arī pacientiem.

7. Stratēģijas pieņemšana un īstenošana.

7.1 EESK pauž nožēlu, ka nav pietiekamu, uzticamu, izvērtējamu un salīdzināmu datu un informācijas par Eiropas iedzīvotājiem, turklāt dalībvalstīs un reģionos nav arī savstarpēji salīdzināmu pārraudzības sistēmu. Informācija par veselības aizsardzību un drošību darba vietā arī ir ļoti atšķirīga, un ir daudz neskartu jautājumu⁽¹⁵⁾. Dažas ES aģentūras varētu dot nozīmīgu ieguldījumu šajā jomā.

7.2 EESK iesaka turpināt darbu reģionālā, dalībvalstu un Eiropas līmenī, lai apkopotu būtiskos statistikas datus un definētu rādītājus.

7.3 Atjauninātās Lisabonas Stratēģijas sekmīgums ir cieši saistīts ar darba ņēmēju veselību un drošību darba vietā. Darba apstākļiem ir īpaši liela ietekme uz veselību, ņemot vērā, ka pieaugušie vienu trešdaļu dzīves pavada darbavietā. Kaitīgu un neveselīgu darba apstākļu radītās izmaksas ir aptuveni 3–5 % no IKP. Profilakse ir labākais līdzeklis veselības un drošības darbā garantēšanai un pastāvīgai nodrošināšanai. MVU, kas nodarbina

vairāk nekā 80 % darba ņēmēju, jāsaņem īpašs atbalsts, ar nosacījumu, ka tie pieņem un pilda kolektīvos līgumus, jo finanšu līdzekļu un iespēju ziņā MVU ir neizdevīgā stāvoklī (salīdzinājumā ar daudz nacionālajiem uzņēmumiem). EESK pauž nožēlu, ka aizsardzība darba vietā neattiecas uz pašnodarbinātajām personām.

7.4 EESK atbalsta jauninājumu ieviešanu dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās ar mērķi uzlabot pakalpojumu kvalitāti. Novēršot nevienlīdzību dalībvalstu ietvaros un starp tām un atzīstot dalībvalstu atbildību, jāizvērtē arī reģionu loma, tomēr tādējādi nedrīkst pieļaut dalībvalstu pienākumu pārdeģēšanu. Šajā sakarā EESK pauž dziļu nožēlu par atsevišķās dalībvalstīs īstenotajām veselības aprūpes sistēmu reformām, ar kurām paredzēts ierobežot valsts veselības apdrošināšanas sistēmas un masveidā privatizēt veselības aprūpes sistēmas.

7.5 EESK atbalsta Komisijas mērķi sekmēt un stiprināt profilaksi; atzinīgi vērtē Komisijas paredzētos pasākumus, lai uzlabotu gados vecāka gadagājuma cilvēku, bērnu un jauniešu veselību; šis mērķis cieši saistīts ar Komisijas priekšlikumiem par tabakas produktiem, alkoholu, garīgo veselību (tostarp Alchaimera slimību) un vēža diagnostiku⁽¹⁶⁾.

7.6 EESK ir gandarīta par tehnoloģijas attīstības rezultātiem, tomēr neuzskata, ka priekšlikums par e-veselības kā risinājuma izmantošana nodrošinās vienlīdzīgu iespēju prasības ievērošanu, īpaši, ņemot vērā to, ka nav zināmi attiecīgi profesionāli ieteikumi šajā jomā. Pamatota ir atsauce uz izdevumu samazināšanu un iedzīvotāju kā galveno aspektu, tomēr pacientu tiesību īstenošana un dalībvalstu attīstības un kontroles uzdevumi nav pietiekami precīzi atspoguļoti.

7.7 EESK atbalsta pastiprinātu sadarbību ar starptautiskajām organizācijām un jaunu projektu uzsākšanu ar tām; ņemot vērā, ka ES ir liela nozīme starptautiskās palīdzības sniegšanā, EESK atbalsta ciešāku sadarbību ar Pasaules Veselības organizāciju (PVO).

7.8 ES var palīdzēt sekmēt Pasaules veselības organizācijas mērķus 21. gadsimtam, sadarbojoties ar dalībvalstīm, ANO organizācijām, PVO, ILO un citām starptautiskajām organizācijām, piemēram, starptautiskajām migrācijas organizācijām. Jānostiprina arī sakari ar starptautiskajām finanšu organizācijām (SVF un PB). Jāsekmē starptautisko forumu izveide, iesaistot sociālos partnerus, nozaru un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jo īpaši reprezentatīvas pacientu un patērētāju aizsardzības organizācijas.

⁽¹⁵⁾ EESK 2008. gada 29. maija atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Darba kvalitātes un produktivitātes uzlabošana — Kopienas stratēģija par drošību un veselības aizsardzību darbā 2007. līdz 2012. gadam", ziņotāja — Cserkdze (OV C 224, 30.08.2008.).

⁽¹⁶⁾ EESK 2007. gada 30. maija atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES stratēģija dalībvalstu atbalstam alkohola radītā kaitējuma mazināšanai", ziņotāji — Van Turnhout kdze un Janson kgs (OV C 175, 27.07.2007.), un EESK 2005. gada 28. septembra atzinums par tematu "Aptaukošanās problēma Eiropā — pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība" (pašinicatīvas atzinums), ziņotājs — Sharma kgs (OV C 24, 30.01.2006.).

7.9 Ņemot vērā, ka ES uzņemas lielāku lomu starptautiskā mērogā, ES aicina iekļaut savā kompetencē arī aktīvāku līdzdalību starptautiskās debatēs par atsevišķiem īpašiem jautājumiem, piemēram, par klimata pārmaiņu radītajām problēmām un ietekmi uz veselību.

7.10 ES kaimiņattiecību politikā un starptautiskajā politikā vienmēr jāņem vērā veselības aprūpes jautājums, lai kopīgi varētu risināt problēmas saistībā ar pandēmiju, katastrofu, apdraudējumu un klimata pārmaiņu sekām vai citiem faktoriem.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

8. Finanšu līdzekļi un resursi.

8.1 EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai veselības stratēģija tiktu ņemta vērā visās ES politikas jomās. Tam jānodrošina atbilstīgi finanšu resursi, jo saskaņā ar Balto grāmatu budžetā nav paredzēti attiecīgi papildu resursi. Tāpēc EESK pauž šaubas, vai Kopienas līmeņa kontrole un priekšlikumi par veselības apdraudējumu pārraudzības un pārvaldības mehānismu nostiprināšanu būs sekmīgi, ja netiks paredzēts attiecīgs finansējums. Lai nodrošinātu efektīvu finansējumu projektiem un ņemot vērā ES politiku īstenošanas īpatnības, būtu ieteicams katram uzdevumam budžetā paredzēt attiecīgu finansējumu ⁽¹⁷⁾.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ EESK 2006. gada 5. jūlija atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Kopienas pašu resursu sistēmu", ziņotāja — Cserkdze (OV C 309, 16.12.2006.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Diskriminācijas apkarošanas pasākumu izvēšana arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, un argumenti par labu vienai un visaptverošai direktīvai par diskriminācijas apkarošanu”

(2009/C 77/24)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 17. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Diskriminācijas apkarošanas pasākumu izvēšana arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, un argumenti par labu vienai un visaptverošai direktīvai par diskriminācijas apkarošanu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 18. jūlijā. Ziņotājs — Crook kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (2008. gada 18. septembra sēdē), ar 112 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Tiesības uz vienlīdzību ir gan universālas tiesības, gan viens no Kopienas tiesību pamatprincipiem. Tās ir pasludinātas Pamattiesību hartā un izriet no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kā arī no citiem starptautiskiem nolīgumiem, ko parakstījušas visas dalībvalstis, un no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām.

1.2 EK līguma 13. pantā noteikts, ka ES apņemas visās tās kompetencē ietilpstošajās jomās apkarot diskrimināciju dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ. Lisabonas līgumā diskriminācijas apkarošana atzīta par vienu no ES konkrēti definētajiem mērķiem.

1.3 Diskriminācija EK līguma 13. pantā minēto iemeslu dēļ var apdraudēt EK līguma 2. pantā izklāstīto Kopienas mērķu sasniegšanu, tostarp mērķi — panākt augstu nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmeni, sieviešu un vīriešu vienlīdzību, paaugstināt dzīves līmeni un dzīves kvalitāti, kā arī panākt ekonomisku un sociālu kohēziju un solidaritāti starp dalībvalstīm.

1.4 Efektīva aizsardzība pret diskrimināciju arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, ir svarīgs priekšnoteikums, lai nodrošinātu tādas demokrātiskas un iecietīgas sabiedrības attīstību, kuras tautsaimniecībā un sociālajā dzīvē iespējama dažādības paušana, visu iedzīvotāju pilnvērtīga līdzdalība un integrācija.

1.5 Jārīkojas, lai apkarotu ES joprojām pastāvošo nevienlīdzību un diskrimināciju. Diskriminācija kaitē gan iedzīvotājiem individuāli, gan Eiropas sabiedrībai kopumā. Pašlaik spēkā esošie ES tiesību akti nav pietiekami. Nodarbinātības un profesionālās darbības jomā ES tiesību aktos ir paredzēta aizsardzība pret diskrimināciju visu EK līguma 13. pantā uzskaitīto iemeslu dēļ, turklāt ES tiesību aktos ir paredzēta aizsardzība pret diskrimināciju arī rases vai etniskās izcelsmes dēļ sociālās aizsardzības jomā, tostarp ar sociālo nodrošinājumu un veselības aprūpi, sociālajām priekšrocībām, izglītību, kā arī preču un pakalpojumu (tajā skaitā mājokļa) pieejamību saistītos jautājumos. Līdzīgā

kārtā ir paredzēta aizsardzība pret diskrimināciju dzimuma dēļ preču un pakalpojumu pieejamības jomā. Tiesiska aizsardzība pret diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ ES tiesību aktos ir paredzēta tikai nodarbinātības jomā. ES tiesību aktos, kas saistīti ar diskriminācijas novēršanu, nav atzīts, ka pastāv daudzējāda diskriminācija, un nav paredzēta aizsardzība pret šādu diskrimināciju.

1.6 Eiropas Savienībā pastāvošais faktiskais stāvoklis tiesiskās aizsardzības jomā ir sarežģīts. Daudzās dalībvalstīs ir spēkā likumi, kas ir tālejošāki par EK prasībām, tomēr likumu saturs, raksturs un nodrošinātās aizsardzības līmenis ievērojami atšķiras, savukārt citas dalībvalstis ir izpildījušas tikai minimālās prasības. Kaut arī ir pierādījumi, ka specializētas iestādes spēj efektīvāk apkarot diskrimināciju un veicināt vienlīdzību, ES tiesību aktos šādas iestādes ir pieprasīts iesaistīt tikai vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšanā attiecībā uz rasi vai etnisko izcelsmi un dzimumu. Daudzas dalībvalstis ir izveidojušas līdztiesības atbalsta iestādes, kuru uzdevums ir apkarot diskrimināciju visu vai dažu EK līguma 13. pantā uzskaitīto iemeslu dēļ.

1.7 EESK uzskata, ka ES nav attaisnojuma tam, kādēļ tā saglabā regulējuma sistēmu, kurā netiek nodrošināta vienāda aizsardzība pret diskrimināciju neatkarīgi no tās iemesla un kurā aizsardzībai pret diskrimināciju dažu iemeslu dēļ ir noteiktas salīdzinoši ierobežotākas garantijas, kaut arī EK līgumā ir skaidri pausta apņemšanās apkarot diskrimināciju sešu konkrēti norādītu iemeslu dēļ. Ja nav obligātu saistību ievērot kopēju ES standartu, dalībvalstīm nav patiesa stimula pieņemt likumus, kuros noteiktas vienādas tiesības uz aizsardzību pret visiem diskriminācijas veidiem.

1.8 EESK pauž bažas par to, ka minētā hierarhiskā diskriminācijas novēršanas kārtība var ievērojami aizkavēt ES mērķu sasniegšanu. Tā var apgrūtināt brīvu darbaspēka un preču apriti, un mazināt darba ņēmēju vēlēšanos pārcelties uz tādām valstīm, kurās ir spēkā mazāk tiesību, savukārt prasības dažādās valstīs ievērot atšķirīgus vienlīdzības standartus var radīt negatīvas sekas preču piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem. Šāda kārtība apgrūtinā sociālo kohēziju un ierobežos līdzdalības līmeni pilsoniskajā sabiedrībā.

1.9 EESK uzskata, ka pašlaik ir vajadzīgi jauni ES tiesību akti, kuros noteikts diskriminācijas aizliegums reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību. Atbilstīgi EKDL 5. pantā noteiktajiem subsidiaritātes un samērīguma principiem visās dalībvalstīs vienādu augstu tiesiskās aizsardzības līmeni iespējams panākt tikai ar Kopienas līmeņa pasākumu palīdzību.

1.10 EK ieguldījumam jāizpaužas kā vienai direktīvai, kas attiecināta uz visiem četriem diskriminācijas iemesliem. Lai panāktu ES un valsts tiesību aktu saskaņību un savstarpēju atbilstību, jaunajai direktīvai jābūt spēkā visās jomās, izņemot nodarbinātības un profesionālās darbības jomu, uz ko attiecas rasu vienlīdzības direktīva. EESK uzskata, ka, pieņemot tikai vienu direktīvu, rastos vairākas priekšrocības: šāda direktīva nodrošinātu pēc iespējas skaidrākus noteikumus uzņēmumiem un citiem preču piegādātājiem un pakalpojumu sniedzējiem, veicinātu savlaicīgu pielāgošanos prasībām un maksimāli efektīvā veidā nodrošinātu aizsardzību pret daudzējādu diskrimināciju, kā arī veicinātu sociālu kohēziju.

1.11 EESK tādēļ atzinīgi vērtē 2008. gada 2. jūlijā paziņoto Komisijas lēmumu ierosināt jaunu direktīvu, kuras mērķis ir ieviest vienlīdzīgas attieksmes principu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas.

1.12 Svarīgi nodrošināt to, lai jaunos tiesību aktos netiktu ierobežotas vai samazinātas tiesības uz vienlīdzību un lai to dēļ nesamazinātos pašlaik spēkā esošos ES vai valstu tiesību aktos noteiktā aizsardzība pret diskrimināciju. Jaunā direktīvā būtu jāparedz sistēma, kā pildāmas ANO Konvencijā par invalīdu tiesībām noteiktās saistības, un jāiekļauj arī prasība, ka cilvēkiem ar invaliditāti ir piekļuves iespējas un piemērots mājoklis, lai viņi spētu pilnībā piedalīties sabiedriskajā dzīvē. Direktīvā būtu jāparedz iespējas īstenot labvēlīgu rīcību un privileģētu attieksmi vecuma vai invaliditātes dēļ gadījumos, kad šādi pasākumi atbilst vienlīdzīgas attieksmes principam. Minētajā direktīvā nedrīkst sniegt vispārēju pamatojumu tiešai diskriminācijai, bet gan atļaut diskrimināciju gadījumos, kad tā veicina vienlīdzību un cilvēka cieņas ievērošanu. Direktīvā būtu jāiekļauj prasība, ka ir jāizveido vai jāpaplašina specializētas iestādes, kuru uzdevums ir nodrošināt aizsardzību pret diskrimināciju to četru diskriminācijas iemeslu dēļ, kuru nepieļaušanai vēl nav ieviests regulējums.

2. Vienlīdzība ir viens no ES tiesību pamatprincipiem

2.1 Tiesības uz vienlīdzību ir gan universālas tiesības, gan viens no Kopienas tiesību pamatprincipiem. Tās izriet no starptautiskiem nolīgumiem, ko parakstījušas visas dalībvalstis, un no dalībvalstu konstitucionālajām tradīcijām, un tās ir pasludinātas Pamattiesību hartas 21. un 22. pantā.

2.2 Pirms 30 gadiem tika panākta vienošanās par tiesībām uz sieviešu un vīriešu vienlīdzību darbavietā, un tām ir bijusi

liela nozīme Eiropas Savienības attīstībā. Vienāda attieksme gan pret sievietēm, gan vīriešiem joprojām ir godīga iekšējā tirgus, pārvietošanās brīvības, kā arī spēcīgas un vienotas Eiropas sabiedrības veidošanas svarīgs aspekts.

2.3 Pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados aizvien pieauga apziņa, ka jāveic pasākumi, lai novērstu arī tādu diskrimināciju, kurai ir citi iegansti nevis dzimums, un ka šādi pasākumi vajadzīgi ne tikai nodarbinātības jomā. Amsterdamas līguma 13. pants bija svarīgs solis uz priekšu, jo attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes nodrošināšanu tajā bija noteiktas jaunas pilnvaras un plašākas saistības. Amsterdamas līguma 13. pantā ES uzņemas saistības apkarot ne vien diskrimināciju dzimuma dēļ, bet arī rases vai etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ.

2.4 Atzīstot, ka ir steidzami jārikojas, lai nodrošinātu aizsardzību pret diskrimināciju minēto citu iemeslu dēļ, Padome 2000. gadā pieņēma divas direktīvas: rasu vienlīdzības direktīvu (2000/43/EK), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, un nodarbinātības pamatdirektīvu (2000/78/EK), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju. 2004. gadā Padome pieņēma Direktīvu (2004/113/EK), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.

2.5 Visu triju minēto direktīvu preambulā ir atsauce uz Līguma par Eiropas Savienību 6. pantu, un visās ir apliecināts, ka tiesības uz vienlīdzību ir pamattiesības, kas izriet no starptautiskiem dokumentiem, kurus parakstījušas visas dalībvalstis, kā arī izriet no visām dalībvalstīm kopīgām konstitucionālām tradīcijām.

2.6 Tas apliecināts Eiropas Kopienas Tiesas prejudiciālā nolēmumā, ko tā pieņēma lietā "Mangolds pret Helmu" ⁽¹⁾ par Padomes Direktīvas 2000/78/EK interpretāciju attiecībā uz diskrimināciju vecuma dēļ:

— "74. (...) Saskaņā ar šīs direktīvas [Direktīvas Nr. 2000/78] 1. pantu tās vienīgais mērķis ir noteikt [vispārēju] sistēmu, lai apkarotu diskrimināciju reliģijas, uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ", un pats princips, saskaņā ar kuru ir aizliegta šāda veida diskriminācija, kā tas izriet no minētās direktīvas pirmā un ceturta apsvēruma, atrodams dažādos starptautiskos instrumentos un dalībvalstu kopējās konstitucionālajās tradīcijās.

— 75. (...) Princips, kas aizliedz diskrimināciju vecuma dēļ, jāuzskata par Kopienas tiesību vispārējo principu.

Nav pamata pieņemt, ka Tiesa minēto principu neattiecinātu arī uz citiem Direktīvā 2000/78 minētiem iemesliem.

⁽¹⁾ [2005] Eiropas Kopienas Tiesa, lieta C-144/04, 2005. gada 22. novembris.

2.7 Lietā “Kolmene pret “Attridge Law””⁽²⁾, kurā Eiropas Kopienas Tiesai izteikts lūgums pieņemt prejudiciālu nolēmumu par Padomes Direktīvas 2000/78 darbības jomu, ģenerāladvokāts savā atzinumā ir norādījis:

— “8. punkts. EK līguma 13. pants ir apliecinājums tam, ka Kopienas tiesiskajai sistēmai raksturīga apņemšanās īstenot vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas principu. (...) Tiesas judikatūra attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes un nediskriminācijas nozīmi Kopienas tiesiskajā sistēmā ir skaidra. Vienlīdzība ir nevis tikai politisks ideāls un vēlme, bet gan viens no Kopienas tiesību pamatprincipiem”.

2.8 Gan rasu vienlīdzības direktīva⁽³⁾, gan nodarbinātības pamatdirektīva⁽⁴⁾ ir apliecinājums Padomes viedoklim, ka diskriminācija EK līguma 13. pantā minēto iemeslu dēļ var traucēt EK līguma 2. pantā norādīto EK mērķu sasniegšanu, tostarp mērķi — panākt augstu nodarbinātības un sociālās aizsardzības līmeni, sieviešu un vīriešu vienlīdzību, paaugstināt dzīves līmeni un dzīves kvalitāti, kā arī panākt ekonomisku un sociālu kohēziju un solidaritāti starp dalībvalstīm.

2.9 Lisabonas līgumā pievērsta īpaša uzmanība tādas diskriminācijas apkarošanai, kuras iemesli uzskaitīti līguma 13. pantā⁽⁵⁾, un diskriminācijas apkarošana izvirzīta par vienu no konkrētiem ES mērķiem, ko tai jācenšas sasniegt, izstrādājot un īstenojot politiku un pasākumus⁽⁶⁾.

3. Efektīvas aizsardzības nozīme cīņā pret diskrimināciju jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību

3.1 Ar nodarbinātības pamatdirektīvu nodarbinātības un profesionālās darbības jomā nosaka vispārējus noteikumus par vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas. Ar rasu vienlīdzības direktīvu ievieš principu par vienlīdzīgu attieksmi neatkarīgi no personas rases vai etniskās izcelsmes ne tikai nodarbinātības un profesionālās darbības, bet arī sociālās aizsardzības jomā, tostarp ar sociālo nodrošinājumu un veselības aprūpi, sociālajām priekšrocībām, izglītību, kā arī preču un pakalpojumu (tajā skaitā mājokļa) pieejamību saistītos jautājumos.

3.2 Direktīva par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un

⁽²⁾ [2008] Eiropas Kopienas Tiesa, lieta C-303/04, 2008. gada 31. janvāris.

⁽³⁾ 9. apsvērums.

⁽⁴⁾ 11. apsvērums.

⁽⁵⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību (konsolidēta versija ar grozījumiem, kas izriet no Lisabonas līguma) 19. pants.

⁽⁶⁾ Līguma par Eiropas Savienības darbību (konsolidēta versija ar grozījumiem, kas izriet no Lisabonas līguma) 10. pants.

vīriešiem, ja runa ir par pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, papildina saskaņā ar EK dibināšanas līguma 141. pantu pieņemtās direktīvas⁽⁷⁾, nosakot, ka nodarbinātības un profesionālās darbības jomā jānodrošina aizsardzība pret diskrimināciju dzimuma dēļ.

3.3 Rasu vienlīdzības direktīvā⁽⁸⁾ un direktīvā, ar ko ievieš principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, ja runa ir par preču un pakalpojumu pieejamību un nodrošināšanu⁽⁹⁾, Padome atzīst nepieciešamību aizsargāt pret diskrimināciju ne tikai nodarbinātības jomā, lai pilnībā iesaistītu visas personas.

3.4 EESK ir atzinusi⁽¹⁰⁾, ka e-pieejamība ir svarīga, lai cīnītos pret diskrimināciju un visām grupām ļautu iesaistīties sabiedriskajā dzīvē, un ieteica saskaņā ar EK līguma 13. pantu izstrādāt tiesību aktus, lai nodrošinātu augstus kopīgus standartus e-pieejamības pasākumu gadījumā.

3.5 EESK uzskata, ka ir svarīgi novērst diskrimināciju gan darba tirgū, gan arī citās jomās, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus. Savukārt diskriminācija sociālās aizsardzības, veselības aprūpes, izglītības vai dzīvojamā fonda jomā vai saistībā ar svarīgiem publiskā un privātā sektora pakalpojumu pieejamības jautājumiem apgrūtinās ilgtspējīgu izaugsmi, kā arī kavēs vairāk un labāku darba vietu radīšanu.

4. Pašreizējā situācija Eiropas Savienībā vienlīdzības un diskriminācijas apkarošanas politikā

4.1 Eiropas gads par iespēju vienlīdzību visiem (2007. gads) bija vērtīga izdevība ES iestādēm, valstu valdībām un pilsoniskai sabiedrībai pārdomāt par to, kāda nozīme ir vienlīdzībai un diskriminācijas novēršanai, lai izveidotu saliedētu sabiedrību. Atklājās, ka, kā jau Padome bija skaidri norādījusi, nevienlīdzība un diskriminācija dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, vecuma, invaliditātes, reliģijas vai pārliecības, vai dzimumorientācijas dēļ “(...) Eiropas Savienībā turpina pastāvēt (...), būtiski ietekmējot atsevišķas sievietes un vīriešus kā personas un Eiropas sabiedrību kopumā”⁽¹¹⁾.

4.2 Eiropas gadā uzmanību pievērta arī tam, ka šā atzinuma 3.1. un 3.2. punktā minētais un spēkā esošais ES tiesiskais regulējums nodrošina atšķirīgu aizsardzību pret diskrimināciju. EESK pauž bažas, ka veselības aprūpes, izglītības, preču un pakalpojumu, kā arī mājokļa pieejamības jomā atteikšanās no taisnīgas attieksmes, tajā skaitā institucionālā diskriminācijas prakse, jebkura 13. pantā minētā iemesla dēļ var nostiprināt nevienlīdzīgu piekļuvi darba tirgum un var būtiski ietekmēt cilvēku dzīves kvalitāti un viņu spēju pilnībā piedalīties sabiedriskajā dzīvē.

5. Daudzējāda diskriminācija

5.1 Padome norādīja uz to, ka “Eiropas gadā uzmanības centrā tika izvirzītas padziļinātās grūtības, kas rodas daudzējāda diskriminācijas dēļ”⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ Piemēram, Direktīvas 76/207/EEK un 2002/73/EK.

⁽⁸⁾ 12. apsvērums.

⁽⁹⁾ 9. apsvērums.

⁽¹⁰⁾ EESK 2007. gada 30. maija atzinums par tematu “Turpmākie tiesību akti par e-pieejamību”, ziņotājs — *Hernández Bataller* kgs (OV C 175, 27.7.2007.).

⁽¹¹⁾ Padomes 2007. gada 5. decembra rezolūcija par Eiropas gada par iespēju vienlīdzību visiem (2007) turpmākiem pasākumiem, 1. lpp.

⁽¹²⁾ Sk. turpat, 3. lpp.

5.2 Terminā "daudzējāda diskriminācija" ir ņemts vērā tas, ka katrai personai piemīt viņai raksturīgu iezīmju kopums. Ar šo terminu apzīmē personas diskrimināciju vai aizskārumu vairāku ar viņas identitāti saistītu iemeslu dēļ.

5.3 Dānijas Cilvēktiesību institūts 2007. gada decembrī publicēja izpētes ziņojumu "*Tackling Multiple Discrimination — Practices, policies and laws*" (Daudzējādas diskriminācijas jautājuma risināšana: metodes, pasākumi un tiesību akti) ⁽¹³⁾. Pēc zinātnisko un juridisko pētījumu veikšanas un apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm autori secina, ka "jaatrod praktiski risinājumi daudzējādās diskriminācijas apkarošanai, lai novērstu diskrimināciju un nevienlīdzību" ⁽¹⁴⁾.

5.4 Ar ES tiesību aktiem, kas saistīti ar diskriminācijas novēršanu, un valstu tiesību aktiem, ar kuriem transponē ES tiesisko regulējumu, būtu jānodrošina aizsardzība un tiesības, lai vērstos pret visa veida daudzējādo diskrimināciju. Tādēļ jānodrošina vienāda aizsardzība pret visa veida diskrimināciju. Pašlaik ES tiesiskais regulējums to garantē tikai jomās, kas saistītas ar nodarbinātību.

6. Tiesiska aizsardzība pret diskrimināciju Eiropas Savienībā

6.1 Lai gan ne visas dalībvalstis līdz šim ir atbilstīgi transponējušas rasu vienlīdzības direktīvu vai nodarbinātības pamatdirektīvu ⁽¹⁵⁾, daudzās dalībvalstīs ir tiesību akti, kas aizliedz diskrimināciju un ir tālejošāki par spēkā esošo un saskaņā ar EK līguma 13. pantu pieņemto direktīvu prasībām.

6.2 Pētījumā ⁽¹⁶⁾, kas publicēts 2006. gada decembrī, ir analizēti valstu tiesību akti, kuri ar nodarbinātību un profesionālo darbību nesaistītās jomās aizliedz diskrimināciju dzimuma, dzimumorientācijas, invaliditātes, reliģijas, pārliecības un vecuma dēļ. Autore secina:

"Iespējams, visspilgtākās analizēto ES valstu iezīmes ir, pirmkārt, tas, ka lielākajā daļā valstu ir tālejošākas prasības nekā pašlaik Eiropā Kopienā un tās nodrošina tiesisko aizsardzību pret diskriminācijas veidiem, par kuriem ir runa šajā ziņojumā, un, otrkārt, tas, ka dažādās valstīs ir lielas atšķirības, ja runa ir par šādas aizsardzības līmeni un veidu" ⁽¹⁷⁾.

6.3 Viņa konstatē, ka būtiski atšķiras aizsardzības iemesli atsevišķās darbības jomās un tas, vai aizsardzība ir noteikta ar valsts konstitūciju, vispārējiem diskriminācijas apkarošanas

likumiem, valstu vai reģionālajiem tiesību aktiem vai īpašiem likumiem, kas attiecas uz noteiktām jomām, piemēram, dzīvojamo fondu vai izglītību. Atsevišķi iemesli vai jomas atšķiras dažādās dalībvalstīs, ja runa ir par izņēmuma noteikumu būtību, veidu un apjomu nediskriminācijas tiesībās ⁽¹⁸⁾. *Bell, Chopin* un *Palmer* ⁽¹⁹⁾ veiktā dalībvalstu salīdzinājuma rezultāti apstiprina to, ka pastāv liela dažādība un pretrunas.

6.4 Kā Padome ir atzinusi rezolūcijā par Eiropas gada turpmākajiem pasākumiem, specializētas līdztiesības atbalsta iestādes ir (vai varētu būt) svarīgs dzinējspēks diskriminācijas apkarošanai un vienlīdzības veicināšanai visās dalībvalstīs. Īpaša nozīme šīm iestādēm ir izpratnes par šo tematu veicināšanā. Rasu vienlīdzības direktīvā, kā arī direktīvā, ar ko īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, tāpat arī pārstrādātajā direktīvā par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem ⁽²⁰⁾ ir izvirzīta prasība, ka dalībvalstīm jāizveido specializētas līdztiesības atbalsta iestādes, lai veicinātu vienlīdzīgas tiesības neatkarīgi no rases vai etniskās izcelsmes un dzimuma, taču nav prasīts izveidot iestādes, kas izskatītu vienlīdzīgas attieksmes jautājumus saistībā ar reliģiju vai pārliecību, invaliditāti, dzimumorientāciju vai vecumu. Dalībvalstīs izveidotām specializētām iestādēm ir atšķirīgas kompetences, ja runa ir par diskriminācijas iemeslu izskatīšanu; dažas izskata tikai ar rasi un etnisko izcelsmi saistītu diskrimināciju, savukārt citas izskata visus EK līguma 13. pantā minētos un vēl citus iemeslus ⁽²¹⁾. Eiropas līmenī darbojas *Equinet* tīkls ⁽²²⁾, ko veido dalībvalstu autonomās vai valdības iestādes, kuru uzdevums ir piemērot tiesību aktus diskriminācijas apkarošanai.

6.5 ES Pamattiesību aģentūra, izskatījusi jautājumu par tiesisko aizsardzību pret diskrimināciju dzimumorientācijas dēļ Eiropas Savienībā ⁽²³⁾, ierosināja ar ES tiesību aktu palīdzību nodrošināt vienādas tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi, ņemot vērā visus EK līguma 13. pantā minētos iemeslus.

6.6 EESK uzskata, ka nav attaisnojuma tam, kādēļ ES ir diskriminācijas apkarošanas regulējuma sistēma, kas ļauj saglabāt zemāku aizsardzības līmeni un ierobežot garantijas uz vienlīdzīgu attieksmi kāda konkrēta iemesla dēļ, kaut arī EK līgumā ir pausta apņemšanās cīnīties pret diskrimināciju dzimuma, rases un etniskās izcelsmes, reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma un dzimumorientācijas dēļ.

⁽¹³⁾ Eiropas Kopienas Oficiālo publikāciju birojs, 2007. gads, ISBN 978-92-79-06953-6.

⁽¹⁴⁾ Sk. turpat, 7. lpp.

⁽¹⁵⁾ Sk. M. Bell, I. Chopin un F. Palmer "*Developing Anti-Discrimination Law in Europe — The 25 EU Member States Compared*" (Pretdiskriminācijas tiesību aktu izstrāde Eiropā. ES 25 valstu salīdzinājums), 2007. gada jūlijs, Eiropas Kopienas Oficiālo publikāciju birojs, 2007. gads, ISBN 978-92-79-06572-9.

⁽¹⁶⁾ Sk. A. McColgan, J. Niessen un F. Palmer "*Comparative Analyses on National Measures to Combat Discrimination Outside Employment and Occupation*" (Salīdzinošā analīze: valstu pasākumi diskriminācijas apkarošanai jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību un profesionālo darbību), VT/2005/062, *Migration Policy Group and Human European Consultancy*, 2006. gada decembris.

⁽¹⁷⁾ Sk. turpat, 3. lpp.

⁽¹⁸⁾ Turpat, *Comparative Tables* (36.–45. lpp.); sal. arī ar M. Bell, I. Chopin un F. Palmer (sk. 15. zemsvītras piezīmi).

⁽¹⁹⁾ Turpat, *Comparative Tables* (83.–113. lpp.).

⁽²⁰⁾ Direktīva 2006/54/EK.

⁽²¹⁾ Sk. M. Bell, I. Chopin un F. Palmer "*Developing Anti-Discrimination Law in Europe — The 25 EU Member States Compared*" (Pretdiskriminācijas tiesību aktu izstrāde Eiropā. ES 25 valstu salīdzinājums), 2007. gada jūlijs, Eiropas Kopienas Oficiālo publikāciju birojs, 2007. gads, ISBN 978-92-79-06572-9, 108.–113. lpp.

⁽²²⁾ Skat. www.equineteurope.org.

⁽²³⁾ "*Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States*" (Homofobija un diskriminācija dzimumorientācijas dēļ ES dalībvalstīs), 1. nodaļa "Tiesiska analīze", Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, 2008. gads (autors Olivier De Schutter).

6.7 Ja ES līmenī nebūs vienota tiesiskā regulējuma attiecībā uz visiem iemesliem, dalībvalstīm nebūs stimulu ieviest saskaņotus tiesību aktus. Turklāt nav tiesiska pamata, kas Komisijai vai Padomei ļautu veikt pasākumus gadījumos, kad nav nodrošināta pietiekama vai atbilstīga aizsardzība pret diskrimināciju, kā tas ir pašlaik.

6.8 EESK piekrīt, ka, vien pieņemot tiesību aktus par diskriminācijas aizliegšanu, nevar panākt diskriminācijas izskaušanu valstī, taču var vismaz teikt, ka valsts atzīst atsevišķām personām un sabiedrībai diskriminācijas dēļ nodarīto kaitējumu un uzņemas saistības to novērst ar tiesisku instrumentu palīdzību. Tas, ka nav tiesību aktu par diskriminācijas apkarošanu, rada pilnīgi savādāku iespaidu, proti, (nepareizu) pārliecību, ka šāda diskriminācija nepastāv vai šāda diskriminācija nav pietiekami nopietna problēma, lai nodrošinātu oficiālus profilakses pasākumus. Politiskajā kontekstā tas nozīmē, ka diskriminētāju iebildumiem pret jebkādu regulējumu ir lielāka nozīme nekā centieniem uzlabot visu iedzīvotāju dzīves kvalitāti un nostiprināt sociālo kohēziju.

6.8.1 Uzticami dati liecina, ka neformāli un nelegislatīvi pasākumi labas prakses veicināšanai izrādījās neefektīvi, lai izskaustu iesakņojušos diskrimināciju.

6.8.2 Ja nav visaptverošas informēšanas un izglītošanas programmas un nenotiek efektīva īstenošana, tiesību akti par diskriminācijas apkarošanu nenodrošina tajos izvirzīto mērķu sasniegšanu.

7. Vienlīdzības tiesību hierarhija apgrūtina EK mērķu sasniegšanu

7.1 EESK uzskata, ka EK mērķu sasniegšanu apgrūtina pašreiz nekonsekventā hierarhiskā EK diskriminācijas novēršanas pasākumu kārtība.

— Tā kavē to darba ņēmēju pārvietošanās brīvību, kuriem tiesības uz nediskrimināciju dažās valstīs ir mazākā mērā nodrošinātas nekā citās. Piemēram, 69,2 % respondentu Komisijas tiešsaistes aptaujā "Diskriminācija. Vai tai ir nozīme?" norādīja, ka tas, cik lielā mērā ar darbu nesaistītās jomās ir nodrošināta tiesiskā aizsardzība pret diskrimināciju vecuma, invaliditātes, reliģijas un dzimumorientācijas dēļ, ietekmētu viņu lēmumu par pārcelšanos uz citu dalībvalsti ⁽²⁴⁾.

— Tā var kavēt preču brīvu kustību, jo piegādātājiem dažādās dalībvalstīs jāreķinās ar atšķirīgiem standartiem par vienlīdzīgas preču un pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu. Piemēram, 26,3 % uzņēmumu, kas piedalījās Eiropas Biznesa paneļa debatēs par diskriminācijas novēršanu ⁽²⁵⁾, norādīja, ka tas, cik liela mērā citā dalībvalstī nodrošināta tiesiskā aizsardzība pret diskrimināciju vecuma, invaliditātes, reliģijas

un dzimumorientācijas dēļ, ietekmētu viņu spēju veikt uzņēmējdarbību attiecīgajā valstī.

- Tā ietekmē dzīves kvalitāti, jo, ja ar likumu nebūs noteikts aizliegums, diskriminācijas un aizskārums gadījumi visdrīzāk netiks izskatīti un arī turpmāk būs ierobežota pilnīga un vienlīdzīga mantisko un sociālo tiesību izmantošana.
- Tā ir pretrunā sociālai kohēzijai, jo netiek pilnībā un vienlīdzīgi atzītas visas sociālās grupas.
- Tā ļauj iesaistīties tikai lielākām grupām un kopienām pilsoniskās sabiedrības dzīvē.

7.2 Paužot bažas par diskriminācijas saglabāšanos, Padome rezolūcijā par Eiropas gada turpmākiem pasākumiem

- piebilst, ka "diskriminācija var novest pie nabadzības un sociālas atstumtības, liedzot līdzdalību un piekļuvi resursiem",
- uzsver, ka "Eiropas Parlaments un pilsoniskā sabiedrība ir aicinājuši tiesisku aizsardzību pret diskrimināciju attiecināt arī uz citām jomām papildus nodarbinātībai un profesijām",
- aicina dalībvalstis un Eiropas Komisiju "stiprināt centienus, lai novērstu un apkarotu diskrimināciju (...) darba tirgū un ārpus tā", kā arī "nodrošināt un nostiprināt specializētu līdztiesības atbalsta struktūru (...) efektivitāti".

8. Vajadzība pēc jaunas direktīvas

8.1 Lai reaģētu uz Padomes paustajām bažām un visā ES nodrošinātu vienotus aizsardzības minimālos standartus, ir vajadzīgi jauni tiesību akti, ar ko ievieš vienlīdzīgas attieksmes principu neatkarīgi no invaliditātes, reliģijas vai pārliecības, dzimumorientācijas vai vecuma arī jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību.

8.2 Ņemot vērā šobrīd vērojamas diskriminācijas līmeni, ar to saistīto jautājumu būtību un apjomu, to ietekmi uz ES mērķu sasniegšanu, kā arī vajadzību pēc vienotas augsta līmeņa aizsardzības visās dalībvalstīs, pašas dalībvalstis nespēj rast pienācīgu risinājumu, un tādēļ nepieciešama Kopienas līmeņa rīcība, kam saskaņā ar EKDL 5. pantu jāatbilst subsidiaritātes un samērīguma principam.

8.3 EESK iesaka pieņemt atsevišķu direktīvu, ar ko noteiks diskriminācijas aizliegumu invaliditātes, reliģijas vai pārliecības, dzimumorientācijas vai vecuma dēļ visās jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību un ietilpst rasu vienlīdzības direktīvas darbības jomā, un kas paredz izveidot vai paplašināt līdztiesības atbalsta iestādi, kurai būtu pilnvaras strādāt ar visiem attiecīgo tiesību aktu darbības jomā ietilpstošajiem jautājumiem. Tāds bija ES Pamattiesību aģentūras galvenais ieteikums ⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Tiešsaistes apspriešanās no 2007. gada jūlija līdz oktobrim.
⁽²⁵⁾ 12.7.2007.-31.8.2007., 4. a) jautājums.

⁽²⁶⁾ "Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States" (Homofobija un diskriminācija dzimumorientācijas dēļ ES dalībvalstīs), 1. nodaļa "Tiesiska analīze", Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra, 2008. gads (autors Olivier De Schutter).

8.3.1 Atzīstot, ka varētu paplašināt spēkā esošās diskriminācijas apkarošanas direktīvās noteikto aizsardzību, tostarp skaidrāk atzīt institucionālo diskrimināciju, šobrīd EESK prioritāte ir nodrošināt aizsardzību pret diskrimināciju rases un etniskās izcelsmes dēļ pielīdzināmu aizsardzību arī pret tāda veida diskrimināciju, kas saistīta ar iepriekš minētajiem iemesliem.

8.4 EESK saprot, ka daudzu organizāciju, īpaši mazo uzņēmumu, sākotnējā reakcija uz jebkādiem jauna tiesiskā regulējuma priekšlikumiem izpaudīsies kā patiesas bažas par atbilstības izmaksām. Tiesību aktu daudzveidības dēļ uzņēmumiem ir ļoti grūti (27) panākt to izpildi. EESK apšaubā, ka vienas direktīvas ieviešana, kurā noteikti ES vienoti standarti aizsardzībai pret diskrimināciju jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, radītu ievērojamas papildu izmaksas. Daudzos gadījumos izmaksas, kas rastos, lai panāktu prakses atbilstību tiesību normām, pilnībā kompensētu klientu loks, kas palielinātos pēc diskriminācijas izskaušanas. 89,8 % respondentu, kas piedalījās Eiropas Biznesa paneļa debatēs par diskriminācijas novēršanu, pauduši viedokli, ka jābūt tiesību aktiem, kas "visā Eiropā nodrošina vienlīdzīgu aizsardzības līmeni pret diskrimināciju" (28).

8.5 EESK ir iepazinusies ar argumentiem, ar kuriem pamato vajadzību paredzēt atsevišķu direktīvu par katru diskriminācijas iemeslu, tomēr Komiteja uzskata, ka lietderīgāka katrā ziņā būtu viena direktīva, kas aptver visus četrus iemeslus,

- lai tādējādi nodrošinātu iespējami lielāku skaidrību un pārredzamību privātpersonām un preču un pakalpojumu piedāvātājiem. Mēs apzināmies, ka privāto uzņēmēju retos gadījumos atzinīgi novērtē jaunas tiesiskā regulējuma formas un ka līdz ar atsevišķu EK nediskriminācijas standartu pakāpenisku noteikšanu katram diskriminācijas iemeslam, turklāt precīzi nenosakot saskaņotas prasības, būs daudz grūtāk panākt prasību izpildi, jo īpaši maziem uzņēmumiem ar ierobežotiem resursiem;
- lai varētu efektīvi reaģēt un apkarot daudzējādu diskrimināciju. Ja ir nodrošināta vienota un līdzvērtīga aizsardzība pret visa veida diskrimināciju, tad personām, kas saskaras ar diskrimināciju vai aizskārumu vairāku viņām raksturīgu iezīmju dēļ, būs piemērotas un atbilstošas tiesību aizsardzības iespējas;
- lai tiesību aktu padarītu saprotamu un pieejamu. Rezolūcijā par Eiropas gada turpmākiem pasākumiem Padome norādīja uz sabiedrības zemo informētību par tiesību aktiem diskriminācijas apkarošanas jomā (29). Informētības sekmēšana būs daudzgrūtāka, ja vienlīdzīgas attieksmes jomā būs sarežģīts dažādu tiesību kopums, kas ES vai valstu tiesību sistēmās balstīts uz dažādiem aspektiem dažādās jomās;
- lai tādējādi novērstu jebkāda veida hierarhiju Eiropas sistēmā par tiesībām uz vienlīdzīgu attieksmi. Sociālā kohēzija ir atkarīga no sabiedrības locekļiem, kas apzinās kopīgas saistības un izjūt piederību sabiedrībai. To būs daudz grūtāk

panākt gadījumā, ja tiesību aktu saturs liecinās, ka dažu grupu tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi ir novērtētas augstāk par citu grupu tiesībām.

8.6 Rasu vienlīdzības direktīvā ir noteiktas galvenās ar nodarbinātību nesaistītās ES kompetences jomas, kurās jāsasniedz ES mērķi un jānovērš diskriminācija invaliditātes, reliģijas vai pārliecības, dzimumorientācijas un vecuma dēļ. EESK noteikti iesaka šīs pašas jomas pilnībā iekļaut arī jaunās direktīvas darbības jomā.

8.7 EESK atzīst, ka saskaņā ar subsidiaritātes principu kompetence par atsevišķu darbības jomu, piemēram, dzīvojamā fonda, izglītības vai dažu citu sabiedrisku pakalpojumu, regulējuma ieviešanas organizēšanu un izpildi un/vai arī par citiem aspektiem ietilpst galvenokārt dalībvalstu kompetencē valsts vai reģionālā līmenī. EESK uzskata, ka vienīgais risinājums, kā atbilstīgi EKDL 5. panta noteikumiem nodrošināt visās darbības jomās visaptverošus un vienotus augsta līmeņa vienlīdzīgas attieksmes standartus, ir Eiropas līmeņa tiesību aktu pieņemšana.

8.8 EESK tādēļ atzinīgi vērtē 2008. gada 2. jūlijā paziņoto Komisijas lēmumu ierosināt jaunu direktīvu, kuras mērķis ir ieviest vienlīdzīgas attieksmes principu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību, kura jau apskatīta rasu vienlīdzības direktīvā. Ņemot vērā, ka iepriekš izstrādātie šā atzinuma projekti jau iesniegti Komisijai, pamatotas ir cerības, ka Komisijas lēmuma pieņemšanu būs ietekmējuši EESK izpētes grupas argumenti un sākotnējie secinājumi, saskaņā ar kuriem Komiteja ieteica pieņemt direktīvu šobrīd ierosinātajā formā. Mēs arī izsakām cerību, ka šis atzinums tā galīgajā redakcijā ļaus dalībvalstīm atzīt ES tiesību aktu vērtību un nozīmīgumu minētā mērķa sasniegšanā, kā arī palīdzēs dalībvalstīm sniegt ieguldījumu mērķa pozitīvā attīstībā un apstiprināšanā.

8.9 EESK atbalsta Komisijas lēmumu ierosināt direktīvu, kas ir pēc iespējas vairāk saskaņota ar citām direktīvām, kuru tiesiskais pamats ir EKDL 13. pants, iekļaujot tās pašas tiesās un netiesās diskriminācijas, aizskāruma un pozitīvas rīcības definīcijas, paredzot tās piemērošanu visām personām, kas attiecīgajā laikā atrodas dalībvalstī, ieskaitot trešo valstu pilsoņus, kā arī nosakot visām dalībvalstīm vienādu pienākumu nodrošināt tiesības saņemt kompensāciju, piemērot efektīvas, samērīgas un preventīvas sankcijas, paredzot aizsardzību pret viktimizāciju un pierādīšanas pienākuma maiņas (cietušā atbrīvošana no pierādīšanas pienākuma) iekļaušanu. Tikpat svarīgs ir vienots pienākums uzlabot informētību un sekmēt dialogu ar sociālajiem partneriem un NVO.

8.10 EESK iesaka Padomei un citām ES iestādēm, veicot ierosinātās direktīvas pārbaudi, apsvērt tālāk tekstā minētos jautājumus, lai varētu nodrošināt to, ka ar direktīvas galīgās redakcijas palīdzību var sasniegt iepriekš aprakstītos mērķus.

(27) Eiropas Uzņēmēju konfederācijas atbilde pēc Eiropas Komisijas rīkotās apspriešanās "Diskriminācija. Vai tai ir nozīme?", 2007. gada 12. oktobris.

(28) 12.7.2007.-31.8.2007., 4. b) jautājums.

(29) Tiešsaistes apspriešanās no 2007. gada jūlija līdz oktobrim, 1. lpp.

8.10.1 Prasību nepazemināšana. Jaunas direktīvas izstrādi nedrīkst izmantot, lai jebkāda veida ES tiesību aktos mazinātu aizsardzību pret diskrimināciju, un dalībvalstis nedrīkst direktīvas ieviešanu izmantot par iemeslu, lai tādējādi pazeminātu tajās jau nodrošināto aizsardzības līmeni pret diskrimināciju.

8.10.2 Tiesības uz vienlīdzību un lietderīgi uzlabojumi cilvēkiem ar invaliditāti. Ar nodarbinātību nesaistītās jomās cilvēki ar invaliditāti saskaras ar līdzīgiem vai vēl lielākiem šķēršļiem, kas kavē viņu pilnīgu līdzdalību. Jaunajā direktīvā jāpiedāvā visām dalībvalstīm pamatnostādnes, kas tām palīdzētu izpildīt ANO Konvencijā par cilvēku ar invaliditāti tiesībām noteiktās saistības vienlīdzības un nediskriminācijas jomā.

8.10.2.1 Visām personām, kas iesaistītas sociālās aizsardzības nodrošināšanā, ieskaitot sociālo nodrošinājumu un veselības aprūpi, sociālās priekšrocības, izglītību, preces un pakalpojumus, tostarp mājokļa jautājumu, jaunajā direktīvā jānosaka šādi pienākumi:

- a) savlaicīgi paredzēt pieejamības vajadzības, ieskaitot pieeju fiziskajai videi, transportam un ar invaliditāti saistītai informācijai;
- b) proaktīvi rūpēties par lietderīgiem uzlabojumiem, novēršot šķēršļus cilvēku ar invaliditāti pilnīgai līdzdalībai.

8.10.2.2 Jaunajā direktīvā kā viens no diskriminācijas veidiem jāklasificē nespēja nodrošināt piemērotu pieejamību vai lietderīgus uzlabojumus konkrētai personai ar invaliditāti, ja vien šādi pasākumi neradītu nesamērīgu slogu pakalpojuma sniedzējam.

8.10.3 Daudzējāda diskriminācija. Ar direktīvu jāapstiprina, ka vienlīdzīgas attieksmes princips ietver arī aizsardzību pret daudzējādu diskrimināciju, šā principa ievērošanu nodrošinot ar ES un valstu tiesību aktiem.

8.10.4 Pozitīva rīcība. Nevienlīdzība ir spēcīgi iesakņojusies ar nodarbinātību un profesionālo darbību nesaistītās jomās, piemēram, izglītības, veselības aprūpes, dzīvojamā fonda jomā, kā arī saistībā, piemēram, ar viesnīcu, restorānu, finanšu pakalpojumu un ceļojumu pakalpojumu pieejamību. Tādēļ, lai nodrošinātu pilnīgu vienlīdzību praksē, jaunajā direktīvā dalībvalstīm jāparedz skaidras tiesības saglabāt vai pieņemt pasākumus, lai novērstu vai kompensētu tādu nelabvēlīgu stāvokli, kas rodas reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecumu vai dzimumorientācijas dēļ.

8.10.5 Privilēģēta attieksme invaliditātes vai vecuma dēļ. Jaunajā direktīvā jāatzīst tāda prakse dalībvalstīs, kas nodrošina

privilēģētu attieksmi pret personām, ņemot vērā viņu vecumu vai invaliditāti, jo daudzi šādas prakses piemēri veicina jaunāku un vecāku cilvēku, kā arī cilvēku ar invaliditāti lielāku sociālo iekļautību. Jaunā direktīva nedrīkstētu mazināt publisko vai privāto organizāciju vēlmi piedāvāt šādas priekšrocības, ja to mērķis ir novērst vai mazināt faktiskus, finansiālus vai ar attieksmi saistītus šķēršļus, kas ierobežo vienlīdzīgu līdzdalību. Direktīvā būtu jāparedz dalībvalstīm tiesības atļaut šāda veida pasākumus, ja vien tie kalpo likumīgiem mērķiem, kas atbilst vienlīdzīgas attieksmes principam, un ja mērķu sasniegšanas līdzekļi ir samērīgi.

8.10.6 Jebkādiem izņēmumiem jābūt precīzi definētiem. EESK pieņem, ka ir iespējami zināmi apstākļi, kad atšķirīga attieksme var būt piemērota un vajadzīga, pamatojoties uz kādu īpašu aizsardzības iemeslu, taču noraida tiešas diskriminācijas vispārēju attaisnošanu. Diskriminācijas aizlieguma izņēmumi nedrīkstētu būt tik plaši, ka zūd aizsardzības radītā ietekme, kuru paredzēts nodrošināt ar direktīvu. No otras puses, direktīva nedrīkstētu būt pārmērīgi sarežģīta un ietvert garu uzskaitījumu ar īpašiem izņēmumiem, kas pamatoti ar sevišķiem apstākļiem vai iemesliem. Tiesību aktos par diskriminācijas apkaršanu noteikta atšķirīga attieksme būtu pieļaujama vienīgi gadījumos, kad tādējādi var veicināt un stiprināt vienlīdzību un cilvēka cieņu un ja tas nevājina pretdiskriminācijas noteikumu ietekmi.

8.10.7 Tiesību īstenošana. Atzīstot organizētas pilsoniskās sabiedrības nozīmību un vērtību, jaunajā direktīvā jānodrošina, ka asociācijas vai organizācijas, kam ir likumīgas intereses nodrošināt tiesību normu ievērošanu, drīkst uzsākt juridiskas vai administratīvas procedūras gan savā vārdā, gan diskriminēto personu vārdā vai tās aizstātot.

8.10.8 Specializētas iestādes. Nav šaubu, ka ļoti labvēlīga ietekme uz informētību, valstu tiesību aktu izpildi un vienlīdzīgas attieksmes veicināšanu ir neatkarīgām specializētām iestādēm, kas ir pietiekami labi finansētas un kompetentas veikt rasu vienlīdzības direktīvā⁽³⁰⁾ un direktīvā par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, ja runa ir par pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu⁽³¹⁾, norādītos uzdevumus. Jaunajā direktīvā būtu jānosaka prasība izveidot iestādi vai iestādes (vai pilnveidot jau izveidotu iestādi) cīņai pret diskrimināciju reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai dzimumorientācijas dēļ. Turklāt minētajām iestādēm būtu regulāri jāvērtē diskriminācijas novēršanas politisko pasākumu rezultāti.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁰⁾ 13. pants.

⁽³¹⁾ 12. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Daudzvalodība”

(2009/C 77/25)

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece *Margot Wallström* kdze saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 4. februāra vēstulē aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Daudzvalodība”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 18. jūlijā. Ziņotāja — *Le Nouail-Marlière* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 144 balsīm par, 8 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Atzinuma satura un secinājumu kopsavilkums.

- Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja konstatē, ka šis temats kļūst politiski un ekonomiski nozīmīgāks, tomēr pauž nožēlu, ka Komisija ir izvēlējusies iesniegt jaunu stratēģiju līdz savu pilnvaru termiņa beigām, nevis ierosināt konkrētu programmu, kas būtu turpinājums 2005. gadā pieņemtajai jaunajai daudzvalodības pamatstratēģijai.
- Komiteja iesaka Komisijai un dalībvalstīm sekmēt debates par sasniedzamajiem mērķiem un tikai pēc tam pieņemt lēmumus par kultūras un izglītības pasākumu koordināciju.
- Ja runa ir par pirmās mācītās un apgūtās modernās svešvalodas izvēli, Komiteja aicina dalībvalstis un Komisiju uzmanību pievērst ne tikai angļu-amerikāņu valodai, bet arī citām valodām un sekmēt Eiropas valodu mācīšanos un izmantošanu starptautiskajā komunikācijā.
- Komiteja konstatē, ka starp eiropiešu vajadzībām pēc valodu apguves, Eiropas nodarbinātības stratēģiju, Eiropas struktūrfondu, jo īpaši Kohēzijas fonda, programmu konverģences mērķiem pastāv cieša saikne, un aicina izmantot Kohēzijas fondu, lai sekmētu dzimtās valodas un divu moderno valodu apguvi, un šā fonda izmantošanu izvirzīt pat par prioritāti. Minētajam mērķim būtu jāaptver divi kvalitatīvi mērķi: saglabāt Eiropas valodas un apgūt trešo valstu valodas, kas būtu noderīgas eiropiešu kultūras, sociālajos, politiskajos un saimnieciskajos sakaros, lai tādējādi veicinātu kultūru izpratni un mieru un draudzību starp tautām.
- Komiteja konstatē, ka nekādas pozitīvas pārmaiņas nenotiek to iedzīvotāju gadījumā, kuriem nav pieejams pienācīgs darbs, t.i., deklarēts darbs ar sociālo aizsardzību, un kuri atrodas tālu no pilsētu vai tūrisma centriem. Tā aicina Komisiju un dalībvalstis neradīt diskrimināciju un nevienlīdzīgu attieksmi, kad tiks veikti paredzētie pasākumi, un nodrošināt, ka minētie pasākumi neveicina jaunu atstumtību un jaunu neapmierinātību. Tādēļ Komiteja iesaka pirmām kārtām apspriesties ar sociālajiem partneriem un attiecīgajās jomās aktīvajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
- Tā kā Komisija gatavojas veikt iekšējo dienestu apspriešanos, ierosinātajos pasākumos būtu jāņem vērā likumdošanas uzlabošana, t.i., lai netiktu mazināta MVU konkurētspēja.
- Komisijai un dalībvalstīm Eiropas sertifikācijas sistēmas ietvaros būtu precīzi jāanalizē ne tikai formālās, bet arī neformālās izglītības piedāvājums, lai noteiktu tā vērtību un **nodrošinātu iedzīvotāju un darba ņēmēju kvalifikācijas pārņemšanu un atzīšanu neatkarīgi no viņu statusa.**
- Komiteja aicina dalībvalstis un Komisiju arī sabiedriskās apspriešanas sakarā sniegt atbalstu valodu speciālistiem, piemēram, skolotājiem, tulkotājiem un tulkiem, lai nodrošinātu institucionālo komunikāciju oficiālajās valodās, un tā atgādina, ka tulkošanas vajadzības nav pietiekami nodrošinātas ne institucionālajā komunikācijā, ne arī tautsaimniecībā.

1. Ievads

Neilgi pirms tika izveidots jaunais starpkultūru dialoga un daudzvalodības komisāra amats un *Leonard Orban* kgs iecelts par komisāru, EESK 2006. gada 6. septembrī pieņēma atzinumu, kurā tā izteica savu viedokli par “jauno daudzvalodības pamatstratēģiju” ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EESK 2006. gada 26. oktobra atzinums par tematu Komisijas ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Reģionu komitejai “Jauna daudzvalodības pamatstratēģija”, ziņotāja — *Le Nouail-Marlière* kdze (OV C 324, 30.21.2006.).

Nedaudz vēlāk, 2007. gada 25. oktobrī, komisārs pēc EESK priekšsēdētāja *Dimitriadis* kga lūguma uzstājās Komitejas pilnsapulcē un izteica interesi par tās darbu.

Vēloties izstrādāt jaunu stratēģiju šajā jomā, komisārs aicināja Komiteju iesniegt izpētes atzinumu.

Tādēļ Komiteja ir noteikusi šādus mērķus:

- izvērtēt Komisijas iepriekšējās stratēģijas īstenošanu un ieteikumus, ko tā toreiz bija sniegusi;
- sagatavot pārskatu par Komisijas uzsāktajām darbībām;
- savlaicīgi paust savu viedokli par plašu sabiedrisko apspriedi un uzklauššanu, ko Komisija organizēja 2008. gada 15. aprīlī, tā, lai paziņojumā, ko Komisija vēlas sniegt 2008. gada septembrī, varētu ņemt vērā šos ieteikumus.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Komiteja konstatē, ka šis temats ar katru dienu kļūst arvien svarīgāks, nevis modes tendenču dēļ, bet gan pilnīgi reālā globalizācijas kontekstā, kurā parādās virkne arvien dažādāku dalībnieku. Jaunās situācijās jāatrod jauni risinājumi un atbildes. Pasaule mainās gan ekonomiskos un tehniskos aspektos, gan sociālos un politiskos, kā arī kultūras un sabiedriskās dzīves aspektos. Noteiktas parādības ir pastāvējušas jau vienmēr vai kopš seniem laikiem, tomēr mūsdienās tās iegūst jaunu intensitāti un redzamību un kļūst pat ļoti svarīgas.

2.2 Ļoti dažādās jomās — gan darbā, gan uzņēmējdarbībā, gan izklaidē un tūrismā — kultūras dimensija piedzīvo pārmaiņas, kuras EESK vajadzētu censties izprast visos aspektos, lai spētu atbildēt uz mūsu līdzpilsoņu bažām un spētu sniegt praktiskus un prātīgus ieteikumus dažādām iestādēm, jo īpaši piedaloties apspriešanās un sekmējot debates.

Viedokļu dažādība un bagātība liecina par Eiropas iedzīvotāju interesi par šo jautājumu, kas viņus kā sabiedrības pārstāvjus skar vienādā mērā.

2.3 Minētajā atzinumā Komiteja iesaka

- “Komisijai informēt dalībvalstis, precīzi norādot tām valsts plānu ietvaros īstenojamās saiknes vai papildu pasākumus, un paskaidrot, ka daudzvalodība ir viens no iespējamajiem ES politiskā un kultūras integrācijas veidiem, kā arī izpratnes un sociālās integrācijas izpausmes veids;
- virzīt apmācības piedāvājuma klāstu Eiropas līmenī, tādējādi nodrošinot ilglaiīgus rezultātus, un neierobežot valodu prakses iespējas ar dažām atsevišķām valodām;

— izmantot un veicināt visas daudzvalodības iespējas profesionālajā, kultūras, politiskajā, zinātnes un sociālajā jomā;

— piesaistīt ekspertus, kas būtu ne tikai sociālās un zinātnes nozares speciālisti, bet arī praktizējoši valodnieki, tulki, tulkotāji, pasniedzēji un valodu speciālisti;

— Komisijai pirms plānošanas posma uzsākšanas ņemt vērā pašreizējās paaudzes gados jaunu un vecāka gadagājuma pieaugušos, nodrošinot viņiem mūžizglītību un viņu tiesības kultūras jomā;

— Komisijai balstīties ne tikai uz augstskolu darbībām, bet arī uz aktīvo apvienību veiktajiem pasākumiem šajā jomā un atbalstīt pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas, kas vērstas uz iedzīvotājiem”.

2.4 Kopumā EESK norādīja uz nepieciešamību pēc iespējas vairāk pilsoņu iesaistīt šajās apmācības, prakses, valodu apguves stratēģijās, un atrast realistiskus līdzekļus šā mērķa sasniegšanai. Tā norādīja uz jaunu sociālās diskriminācijas veidu radīšanas risku. Tā aicināja domāt globāli, ņemot vērā valodu skaitu Eiropas Savienībā, lai spētu pārvarēt savas valodu, kultūras un ekonomiskās robežas. Tā aicināja uz līdzsvarotu pieeju, kurā ir ņemti vērā ekonomikas, kultūras, sabiedriskās dzīves aspekti, un būtisku progresu panākt nodarbinātības un darba jomā.

2.5 Komiteja arī atgādināja, ka valodu un kultūru reģioni ir mainījušies tāpat kā pasaules politiskā un ekonomiskā struktūru un ka noteiktu valodu izmiršanas tendence diemžēl ir saistīta ar noteiktu sociālo un politisko grupu izzušanu. Eiropa saskaras ar tiem pašiem izaicinājumiem kā citas pasaules daļas, proti, pirmkārt, novērojama tendence, ka viena vienīgā valoda dominē starptautiskajās attiecībās, un, otrkārt, pastāv liela reģionālo valodu daudzveidība un risks, ka izzudīs noteikti dialekti. Tomēr atšķirīgs ir šo oficiālo valsts valodu statuss vienotā politiskajā un ekonomiskajā veidojumā (vai — atkarībā no viedokļa par ES integrācijas pakāpi — ceļā uz šādu veidojumu).

2.6 ES saskaras ar to pašu identitātes problēmu, kurai pakļauta jebkura kultūras un lingvistiskā koncepcija. Tomēr ir zināmas priekšrocības, kas ir radušās ES veidošanās gaitā, piemēram, sociālās un teritoriālās kohēzijas instrumenti, kopīgi reprezentatīvās un līdzdalības demokrātijas kritēriji, sociālie modeļi, kuru pamatā ir solidaritāte.

2.7 Ja demogrāfiskās problēmas ir saistītas ar kultūras interesēm, rodas vairāki svarīgi jautājumi, kurus būtu droši jāuzdod, piemēram, kāda ir eiropiešu interese par savām valodām, par to apgūšanu, saglabāšanu, iedzīvināšanu, glābšanu no iznīcības, proti, par to izmantošanu savā starpā un attiecībās ar citiem.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Komisija 2007. gada 14. septembrī uzsāka sabiedrisko apspriedi, kas beidzās 2008. gada 15. aprīlī ar konferenci, kuras laikā tā daudzām kultūras vai izglītības jomā aktīvām apvienībām un organizācijām sniedza informāciju par šādu darba grupu rezultātiem:

- intelektuāļu grupa, priekšsēdētājs *Amin Maalouf* kgs;
- *Business Forum*, priekšsēdētājs *Davignon* kgs;
- ELAN ziņojums "Uzņēmumos nepietiekamas valodu prasmes ietekme uz Eiropas ekonomiku", Valsts valodu centrs;
- komiteju (RK un EESK) formālā apspriešanās;
- apspriešanās ar dalībvalstīm: Ministru konference 2008. gada februārī;
- augsta līmeņa grupas ieteikumi daudzvalodības jomā;
- ieteikumi, kas tika saņemti tiešsaistes režīmā.

3.2 Debašu laikā tika minēti vairāki problēmjautājumi:

- ekonomikas problēmas;
- politikas problēmas (daudzvalodība un reģionālā integrācija);
- problēmas kultūras jomā (daudzvalodība vai starpkultūru jautājums);
- personīgā un kolektīvā komunikācija var radīt iespaidu, ka valoda ir tikai viens no daudziem komunikācijas instrumentiem. Literatūras nākotne;
- daudzvalodība un valodu plurālisms. Daži dalībnieki uzdod jautājumu, vai ir nepieciešams zināt vairākas valodas vidē, kas kļūst par monolingvālu;
- Eiropas Padome ir uzsvērusi nepieciešamību aizsargāt mazākumtautību valodas un veicināt šo valodu izmantošanu, ja pastāv vēlme efektīvi cīnīties ar nacionālismu. Daudzvalodībai, kas kalpo daudzveidībai, nevajadzētu radīt atstumtības risku;
- liels dalībnieku skaits izsaka neapmierinātību ar nevienlīdzīgu attieksmi pret valodām, ar Eiropas valodu konfliktu un sadursmi ar citām pasaules valodām, kā arī ar valstu kultūras politiku pretnostatījumu;
- kultūras tiesības un sociālās tiesības? Daudzi dalībnieki uzdod jautājumu par līdzekļu pieejamību šādu saistību pildīšanai. Īpaši tika minēts romu gadījums, proti, viņu integrācija vispār, kā arī konkrētas iespēja mācīties un saglabāt savu valodu;
- ja runa ir par nodarbinātību un darbu, darba ņēmēju tiesības savā darbā izmantot dzimto valodu un nebūt spiestiem

apgūt kādu valodu, kas nekādi nav saistīta ar darba uzdevumu veikšanu, kā arī drošības jautājumi, kas rodas slikti vai vispār neregulētā daudzvalodīgā vidē.

3.3 *Minētās uzklaušīšanas laikā Komisija iepazīstināja ar vispārīgiem mērķiem valodu daudzveidības veicināšanai.*

3.3.1 Dažādu valodu zināšana Eiropas Savienībā ("ar angļu valodu nepietiek").

Nepārprotams ir Daudzvalodības komisāra *Leonard Orban* kga mērķis, ko viņš izklāstīja šīs uzklaušīšanas ietvaros veiktajā uzrunā un citās reizēs,— mēģināt pretoties angļu valodas dominances tendencei.

3.3.2 Sociālajā jomā:

- nostiprināt valodu nozīmi sociālajā integrācijā;
- veicināt imigrantu integrāciju, veicināt uzņēmēju valstu valodu apgušanu, veicināt dzimtās valodas lietošanu, saglabāšanu, nodošanu pēctečiem, uzskatīt imigrantu valodas par resursu un bagātināšanās avotu.

3.3.3 Ekonomikas jomā:

- pilnveidot valodu zināšanas, ņemot vērā darbinieku nodarbinātību un uzņēmumu konkurētspēju;
- daudzvalodības aspektus integrēt Eiropas politikā, pamatojoties uz apkopotajiem datiem (konstatēto situāciju).

3.3.4 Daudzvalodība un ES ārpolitika

Komisija apstiprina "Barselonas mērķi", proti, 1 dzimtā valoda + 2 modernās valodas katram iedzīvotājam, tomēr tas tiek izmainīts uz formulējumu: 1 dzimtā valoda + 1 starptautiskā valoda + 1 brīvi izvēlēta valoda (konceptcija, kuras pamatā ir *Amin Maalouf* kunga vadītās grupas ziņojums).

3.3.5 Līdzekļi un metodes

Komisija vēlas veicināt neformālo apmācību — komunikācijas prasmju sistēmu (*business literacy system*), kas paātrina izpratni un atvieglo piekļuvi, tomēr par šo tematu nav sniegta pietiekami detalizēta informācija. Komisija precizē, ka runa ir par Eiropas iedzīvotāju iespēju būt ar svešvalodu kontaktā, piemēram, autobusos vai citās publiskās vietās un ka mācīšanās notiks "pieraduma" ceļā.

3.3.6 Attiecībā uz nākotni

Komisija vēlas izmantot dalībvalstu strukturālo sadarbību vidēja termiņa stratēģijas ietvaros un nodrošināt Eiropas pievienoto vērtību šīs politikas izstrādē.

3.4 ELAN ziņojums ⁽²⁾

ELAN ziņojums izskata to, kādu labumu gūst uzņēmumi, ja tajos ir kvalificēti darba ņēmēji, kas pārvalda vairākas valodas. Tomēr tajā nav klasificētas vajadzības atbilstīgi darba vietām un ieņēmamajiem amatiem, ne arī ekonomikas nozarēm. Komisijai vajadzētu izmantot Dublinā atrodošos Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fondu (vai citas Eiropas organizācijas) pakalpojumus, lai precīzāk klasificētu gan uzņēmumu, gan darbinieku profesionālās vajadzības.

3.4.1 Uzņēmumu foruma grupas (priekšsēdētājs Davignon kgs) ziņojums ⁽³⁾

2008. gada jūnija beigās publicētajā ziņojumā izklāstīts Uzņēmumu foruma grupas viedoklis, kāpēc ir svarīgi ieguldīt svešvalodu zināšanās. Tajā ir rezumēts, kas līdz šim ir veikts, lai veicinātu valodas uzņēmējdarbības vidē, un sniegti ieteikumi uzņēmumiem, kā uzlabot darījumu komunikāciju "daudzvalodības" ziņā: "(...) noskaidrot, kādas ir valodu zināšanas uzņēmumā, pārskatīt cilvēkresursu vadības darbāpieņemšanas politiku un stratēģisko attīstību, ieguldīt valodu apmācībā, pieņemt darbā darbiniekus ar dažādām dzimtajām valodām, izmantot lingvistiskās tehnoloģijas, strādāt ar tulkotājiem, tulkiem, komunikatoriem un mediatoriem, uzlabot personāla starptautisko mobilitāti". Ziņojumā ir minēti ieteikumi arī Eiropai un tās institūcijām, un vietējai, reģionālajai un valsts pārvaldei. Sniegti argumenti par labu daudzvalodībai.

3.5 Amin Maalouf kga vadītās grupas ziņojums ⁽⁴⁾

Komiteja piekrīt Komisijas iniciatīvai konsultēties ar pazīstamu intelektuāļu grupu, kuras ziņojumu viens no grupas pārstāvjiem 15. aprīļa uzklaušanās sēdē ir nosaucis par "līdz šim, iespējams, vislabāk uzrakstīto un visvieglāk lasāmo Komisijas ziņojumu". Tas zināmā mērā ir tiesa. Minētā grupa piedāvā eiropiešiem apsvērt iespēju apgūt kādu no starptautiskajām valodām un brīvi izvēlētu valodu, t.i., valodu, ko mācās nevis ekonomisku apsvērumu dēļ, bet gan personīgas intereses pēc. Kaut arī šis priekšlikums ir ļoti labvēlīgs un atzīst, ka valodas ir nozīmīgs kultūras izpausmes un saziņas līdzeklis, tā pamatā ir pieņēmums, ka iedzīvotājiem ir vienlīdz liela interese un laiks apgūt valodas, tomēr tas diemžēl neatbilst realitātei ne tikai kultūras iemeslu dēļ, bet arī tādēļ, ka lielākajai daļai Eiropas iedzīvotāju nav tādas pirk spējas, lai atļautos pievērsties "augsta līmeņa" kultūras praksei, kā to definējis profesors Pierre Bourdieu.

Tiesa, ka, piemēram, aizvien vairāk eiropiešu un jauno eiropiešu atzīst priekšrocības, ko sniedz moderno Eiropas vai pasaules

⁽²⁾ ELAN ziņojums "Incidence du manque de compétences linguistiques des entreprises sur l'économie européenne" (Kā svešvalodu zināšanu trūkums uzņēmumos ietekmē Eiropas ekonomiku), teksts franču val. pieejams tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/elan_fr.pdf.

⁽³⁾ Uzņēmumu foruma grupas ziņojums pieejams tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/education/languages/news/news1669_en.htm.

⁽⁴⁾ Amin Maalouf kga vadītās Radošās inteliģences grupas starpkultūru dialoga veicināšanai "Un défis salutaire — Comment la multiplicité des langues pourrait consolider l'Europe" (Veselīgs izaicinājums. Kā valodu daudzveidība varētu saliedēt Eiropu), pieejams tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc1646_fr.pdf.

valodu prasme, tomēr pieaugošs skaits cilvēku sastopas arī ar uzturēšanas un bērnu audzināšanas grūtībām. Kaut arī runa nav par šķiru cīņu, fakts paliek, ka Eiropas sabiedrība ir sašķēlusies un būtu jāizmanto Kohēzijas fonds, lai, piemēram, sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus.

Pirms Grundtvig programmu, pieaugušo izglītības, kā arī mūzikas izglītības programmas nodod dalībvalstīm, Padomei un Parlamentam, Komisijas dienestiem jāaprēķina un jāizsaka skaitļos iespējama ieguvums no šīm programmām. Tas ļautu dalībvalstu kompetenci izglītības jautājumos papildināt ar Eiropas pievienoto vērtību.

Komiteja piebilst, ka joprojām nav atrisināts jautājums par angļu valodas kā pirmās modernās valodas izvēli — tas tiek pilnībā atstāts dalībvalstu un vecāku ziņā, un Komisija šo tematu neizvirza debatēm. Protams, ar angļu valodu nepietiek, tomēr tā joprojām ir valoda, kas ES ir pieņemta starptautiskajā saziņā. Piedāvātais ceļš ir tikai sākums, tas vēl nav risinājums. Komiteja vērs Komisijas, dalībvalstu, Padomes un Parlamenta uzmanību uz šo jautājumu.

3.6 RK atzinuma projekts ⁽⁵⁾

RK atzinumā ir izteikts viedoklis, ka valodu jautājumam ir ļoti būtiska nozīme vietējās un reģionālās pašvaldībās, jo tas ietekmē ne tikai nodarbinātības, bet arī eiropiešu un trešo valstu pilsoņu kopdzīvošanas jautājumu visos sabiedrības līmeņos un visās nozarēs, sākot ar veselību (darbaspēka trūkums), ieskaitot sabiedriskos pakalpojumus, pirmsskolas un skolas izglītību vai migrantu integrāciju, līdz pat tūrismam. Turklāt jāņem vērā dzīves apstākļi arvien lielākā reģionu skaitā. Līdz ar to RK pareizi dara, iesakot izmantot Kohēzijas fondu un aicinot ņemt vērā tās viedokli pirms stratēģisku lēmumu pieņemšanas.

3.7 Informatīvs ziņojums "Komisijas darba dokuments "Ziņojums par rīcības plāna Valodu mācīšanās un valodu daudzveidības veicināšana" īstenošanu" ⁽⁶⁾

Komitejai ir bažas par to, ka, noliedzot ES līdzekļu piesaistīšanas nepieciešamību, var rasties inerce, t.i., tiktu pieņemta virkne dažādu lēmumu, kas nav atbilstīgi pieprasījuma pieaugumam, un rezultāts vidējā termiņā un ilgtermiņā var sagādāt vilšanos. Komiteja aicina dalībvalstis apsvērt šo tematu, jo ar televīziju nepietiek un jāatrod veids, kā novērtēt neformālās izglītības piedāvājumu. Komiteja tomēr atzīst, ka Komisijas noteiktā koordinācijas metode būtu progresīva administratīvajā ziņā, taču tas vēl nenozīmē soli iedzīvotāju virzienā.

⁽⁵⁾ Reģionu komitejas atzinums par tematu "Daudzvalodība", ziņotājs — Roberto Pella kgs (CdR 6/2008).

⁽⁶⁾ COM(2007) 554 galīgā redakcija/2, 15.11.2007.

4. Secinājumi

4.1 Komiteja uzskata, ka Komisijas izrādītā labā griba ir tikai lozungs, jo tā nesniedz pamatotu darbības plānu Eiropas Savienībā, bet gan dalībvalstīm izvirza prasību pielāgot izglītības sistēmas.

4.2 Komiteja iesaka dalībvalstīm turpināt pieeju, lai starptautiskajā saziņā izmantotu ne tikai angļu valodu.

4.3 Īpašu uzmanību pievēršos daudzveidības aspektam, dalībvalstīm ir jāturpina veicināt radnieciskās, kā arī lingvistiskās un ģeogrāfiskās saites, ja runa ir par Eiropas valodu piedāvājumu visos izglītības līmeņos (pirmsskolas izglītība, pamatzglītība, vidējā un augstākā izglītība, kā arī mūžizglītība).

4.4 Pieaugušo izglītībā, kā to ir paredzējusi (?) Komisija, jāņem vērā nepieciešamība veicināt to, ka vairāk iedzīvotāju cenšas apgūt dzimto valodu un divas modernās valodas. To var panākt, pielāgojot piedāvājumu un ar konkrētu un iedzīvotājiem tuvu pasākumu starpniecību veicinot interesi un motivāciju, izmantojot uz vietas aktīvo pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kā arī publiskā un privātā sektora ekspertu īpašās zināšanas, veicinot sociālo un pilsonisko dialogu un nodrošinot, ka jaunās iniciatīvas nediskriminē iedzīvotājus, kuriem ir mazas iespējas piekļūt starpkultūru apmaiņai.

4.5 Demokrātizācija un neformālā izglītība, ko veicina Komisija, **precīzi jāizvērtē Eiropas sertifikācijas sistēmas ietvaros, lai**

— noteiktu dalībvalstu, Komisijas un citu valsts un nevalstisko organizāciju uzsākto iniciatīvu sekas;

— nodrošinātu iedzīvotāju un darba ņēmēju kvalifikāciju pārņemšanu un atzišanu neatkarīgi no viņu statusa.

4.6 **Vietējās un reģionālās pašvaldības jāiesaista konkrētos turpmākā izglītības piedāvājuma izstrādes pasākumos, ņemot vērā Komisijas noteiktos mērķus.**

4.7 Tā kā Komisijas lēmumi par uzņēmumu saimnieciskajām vajadzībām pirmām kārtām skar uzņēmumus un darba ņēmējus, dalībvalstīm un Komisijai būtu **jāaicina sociālie partneri izskatīt šo tematu sociālā dialoga ietvaros, lai kopā izskatītu problēmas un atrastu labākos risinājumus un piemērotākos īstenošanas veidus.**

(?) Sal. pirmām kārtām COM(2006) 614 galīgā redakcija un COM(2007) 558 galīgā redakcija.

4.8 **Visos līmeņos un visā sabiedrībā jāatļauj un jāveicina iespēja dzīvot valodas vidē, kas ir nepieciešama valodas praksei un ir neatņemama valodas pilnīgas apguves sastāvdaļa, tomēr šī vajadzība ir sevišķi svarīga sabiedrības grupām, kas ir mazāk iesaistītas starptautiskajā apmaiņā,** proti, cilvēkiem, kuriem ir mazāk mobilitātes iespēju, un šim nolūkam jāatrod konkrēti pasākumi un līdzekļi. Nevienu nevar piespiest ceļot, taču daži cilvēkiem ir **mazāk iespēju** to darīt kā citiem. Ar angļu valodu nepietiek, arī ar televīziju ne.

4.9 Uzsvars jāliek uz to, ka **migrantu valoda ir resurss.** Pastāv vairāki viedokļi par šo jautājumu. Vieni domā, ka migrantiem ir pienākums mācīties uzņemošās valsts valodu, lai tajā integrētos vai pat varētu iebraukt ES teritorijā, savukārt citi uzskata, ka migrantiem ir tiesības zināt uzņemošās valsts valodu, lai varētu tur strādāt, dzīvot un aizstāvēt savas tiesības, un valsts iestādēm jāuzņemas atbildība par valodu apmācības organizēšanu. Lai kā tas būtu, no teorijas līdz praksei ir tāls ceļš. Pieredze liecina, ka ne visas labās iniciatīvas ir tikušas atbalstītas, tieši pretēji, vairākām organizācijām tika samazināts piešķirums. Mūsdienās pedagoģiskais uzdevums ir sarežģīts, jo katrā vecumā cilvēks mācās savādākā veidā. Šajā sakarā **Komiteja iesaka izpētīt starpkultūru apmaiņas ietekmi uz visiem valodu apguves veidiem** (8). Komiteja uzsver nepieciešamību konsultēties ar visiem izglītības speciālistiem un pedagogiem (sākot no pirmsskolas izglītības līdz mūžizglītībai, ieskaitot pieaugušo izglītību) un viņus iesaistīt. Galvenās iesaistītās puses ir apmācāmie un pedagogi, tas attiecas arī uz tā sauktajā neformālās izglītības procesā iegūto prasmju atzišanu nākotnē (9).

4.10 Eiropā runātās valodas ietver reģionālās un valstu valodas, kā arī migrantu runātās valodas. Tās sniedz ievērojamu ieguldījumu, un Eiropas kultūras daudzveidības saglabāšanai ir svarīgi divi aspekti: Eiropas kultūras daudzveidības veicināšana un iecietība un cieņa pret migrantiem. ES sociālā un teritoriālā kohēzija vairs nav tikai ekonomikas vai politikas jautājums, nākotnē tā būs un jau šodien tā ir neatņemam kultūras dimensijas sastāvdaļa.

4.11 Arī migrantu valodas, tāpat kā **eiropiešu dzimtās valodas, jānodod pēcnācējiem, un, tā kā neviena valoda nevar izdzīvot, ja tā netiek runāta, arī migranti ir jāuzskata par resursiem, kas ļauj nodot vai mācīt viņu dzimto valodu mērķgrupām, kuras vēlas daudzveidot savas komunikācijas iespējas.**

(8) Skat. www.newcomersinturkey.com — Noureddine Erradi kgs daudzus gadus ir strādājis Nīderlandes migrantu izglītības centros un ir izveidojis pedagoģiskus instrumentus, kas paredzēti pedagogiem un politiskajiem konsultantiem vietējās un reģionālajās aģentūrās un pašvaldībās.

(9) EESK 11.9.2008. atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par Eiropas kredītpunktu sistēmas izstrādi profesionālajai izglītībai un apmācībai (ECVET)", ziņotāja — Le Nouail-Marlière kdze (CESÉ 1066/2008).

4.12 Tas nozīmē, ka Eiropas pilsoniskai sabiedrībai pašlaik ir citi mērķi un vairs nepietiek, ka tai propagandē priekšrocības, ko dod daudzu valodu zināšana monolingvālā vidē. Sabiedrība mūsdienās vēlas, lai tās iniciatīvas un prasības tiktu atzītas apvienībās un lai tai būtu pieejami gan valsts, gan privātā sektora līdzekļi, ar kuriem šīs vēlmes varētu piepildīt.

4.13 Tas nozīmē arī to, ka **sociālie partneri apņemas domāt perspektīvi un kopā definēt nepieciešamās kvalifikācijas, noteikt īstenojamos sākotnējās izglītības un mūžizglītības pasākumus, kā arī nepieciešamos gan valsts, gan privātos ieguldījumus, pievēršot uzmanību tam, lai uzlabotu uzņēmumu konkurētspēju.**

4.14 Ja valodu apmācība tiek uzskatīta arī par konkurētspējas un Lisabonas stratēģijas mērķu īstenošanas priekšnosacījumu, tad augstāk minētie ieteikumi iegūst vēl lielāku nozīmi.

4.15 Pamattiesību hartas 20. un 21. pants paredz valodu daudzveidības veicināšanu un aizliedz diskrimināciju uz valodas pamata. Komisijai līdz ar to ir **jānoskaidro, kurām dalībvalstīm ir tiesiskais regulējums šajā jomā. Attiecīgos gadījumos tā ziņo Pamattiesību aģentūrai un izskata, vai tas, ka dažādās dalībvalstīs atšķiras piemērošanas sistēma, nerada traucējumus un nevienlīdzību eiropiešu vidū, jo īpaši, ja runa ir par mobilitāti, pieņemšanu darbā utt.** Šajā sakarā jāizšķir, piemēram, divi svarīgi aspekti: pirmkārt, attiecīgajā darba vietā uzdevumu veikšanai nepieciešamais valodas zināšanu līmenis (saskarsme ar sabiedrību vai ārzemju klientiem), un, otrkārt, norādījumu sniegšana valodā, kurā runā uzdevumu veicējs.

4.16 Saistībā ar šo konkrēto pasākumu īstenošanu Komiteja lielu uzmanību pievērš Komisijas stratēģijai, kas tiks iesniegta 2008. gada septembrī, un novērtēs progresu salīdzinājumā ar iepriekšējo stratēģiju.

4.17 Ja runa ir par eiropiešu tiesībām kultūras jomā, trešo valstu pilsoņiem, kas uzturas Eiropā, un ES ārējo sadarbību,

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Komisijai būtu **jābalstās uz ANO Izglītības, Zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) konvenciju par kultūras daudzveidību un sadarbībā ar kultūras jomā aktīvajām apvienībām un NVO jāpiedāvā pamatnostādnes, kurās ir ņemta vērā dalībvalstu veiktās ratifikācijas ietekme uz Eiropu.**

4.18 Mobilitāti veicina sociālie partneri, un zināms skaits darba devēju, darba ņēmēju un varas iestāžu, tostarp arī Komisija, uzskata, ka mobilitāte varētu būt brīnumlīdzeklis pret bezdarbu un darbaspēka trūkumu. Valodu zināšanu trūkums kā šķērslis pagaidām vēl ir pārāk maz izskatīts jautājums. Piemēram, ir sarežģīti mūžizglītības ietvaros vienlaicīgi apmeklēt profesionālās apmācības un apgūt valodas, kā arī profesionālā ziņā mobiliem vecākiem, piemēram, romiem daudzās Eiropas valstīs un atsevišķām itāļu grupām Vācijā, nav iespēja sūtīt bērnus uz skolām pēc savas izvēles. Komisijai nevajadzētu atstāt šo jautājumu dalībvalstu ziņā, tai būtu jāpieprasa informācija par dažādu Eiropas tautību bērnu diskrimināciju (uz valodas pamata) skolās.

4.19 Tāpat jāmin grūtības, ar kurām sastopas dalībvalstu pārvaldes iestādes, kā arī sociālie partneri, piemērojot darba ņēmēju norīkošanas direktīvu, un kuru iemesls ir izpratnes trūkums vietējo iedzīvotāju vidū. Šos jautājumus Komisija nav atstājusi novārtā, tomēr, kā jau iepriekš teikts, tie pienācīgi jāsašķir starp iesaistītajām pusēm (Komisiju, dalībvalstīm, sociālajiem partneriem, pašvaldībām, valsts iestādēm, nodarbinātības dienestiem utt.)⁽¹⁰⁾.

4.20 Visbeidzot, jāapsver iespējas, kādas sniedz iestādēs noteiktā valodu lietošanas kārtība, ja runa ir ne tikai par iestāžu oficiālo saziņu. Komiteja norāda, ka šis jautājums joprojām ir sarežģīts, jo liels skaits publiski pieejamo dokumentu nav pārtulkots, tādēļ kārtējo reizi aktuāls kļūst finansējuma jautājums. Šajā sakarā jāmin ES iestāžu tīmekļa lappuses, jo īpaši ES Padomes vai ES prezidentvalsts mājaslapas.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁰⁾ EESK 29.5.2008. atzinums par tematu "Darba ņēmēju norīkošana darbā pakalpojumu sniegšanas jomā — izmantojot priekšrocības un iespējas un nodrošinot darba ņēmēju aizsardzību", ziņotāja — *Le Nouail-Marliere* kdze (OV C 224, 30.8.2008.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana”

(2009/C 77/26)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 18. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Vecāka gadagājuma cilvēku vajadzību ievērošana”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 11. septembrī. Ziņotāja — *Heinisch* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 106 balsīm par, 32 balsīm pret un 20 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 Pamatojums

1.1.1 Demogrāfiskajām pārmaiņām Eiropā ir raksturīgs vecāka gadagājuma iedzīvotāju skaita straujš pieaugums un kopējā iedzīvotāju skaita samazināšanās⁽¹⁾. Padome jau vairākkārt ir paudusi viedokli par novecošanas jautājumu. Reģionālajā līmenī šis process norisinās atšķirīgi. Tādēļ Eiropas Savienībai jārisina sabiedrībai nozīmīgas problēmas⁽²⁾. Komisija līdz 2008. gada beigām izstrādās paziņojumu, kurā iekļaus priekšlikumus par to, kā var segt novecojošas sabiedrības vajadzības ar struktūrfondu atbalstu.

1.1.2 Atzinumā ir uzsvērtā novecojošu cilvēku atzīšana, novērtēšana, diskriminācijas novēršana un cieņas nodrošināšana. Jāatzīst, ka vecāka gadagājuma cilvēki neveido viendabīgu grupu, kuras pārstāvjiem būtu vienādas spējas, finansiālais nodrošinājums, vajadzības pēc veselības un sociālās aprūpes. Tādēļ politikā un pakalpojumu jomā būtu jāņem vērā, ka vienāda pieeja vai iedalījums pēc vecuma nav piemērots risinājums.

1.1.3 Tāpēc atzinumā izskatīta virkne jautājumu, kuri cilvēku dzīvi ietekmē no oficiālās pensionēšanās brīža līdz pat sirmam vecumam. Pašsaprotami, ka tas attiecas uz vīriešiem un sievietēm, gados vecākiem cilvēkiem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma migrantiem, pat ja viņi nav tieši nosaukti.

1.1.4 Temati “gados vecāki darba ņēmēji” un “atkarīgi, aprūpējami vecāka gadagājuma cilvēki” šeit netiek izskatīti, jo par tiem jau ir izstrādāti vairāki priekšlikumi⁽³⁾. EESK tomēr vēlas

uzsvērt, ka novecojošas sabiedrības gadījumā ir svarīgi izmantot pieeju, kuras pamatā ir dzīves cikls, lai novērstu diskrimināciju un aizspriedumu veidošanos, un ka jāizstrādā paaudžu integrācijas politika.

1.1.5 Lai vecāka gadagājuma cilvēki varētu turpināt piedalīties sabiedriskajā dzīvē un baudīt to pienācīgi, ir svarīgi, ka viņiem ir finansiāls nodrošinājums un brīvprātīga piekļuve lietderīgām nodarbēm, tostarp mūzizglītībai, apmaksātam darbam un brīvprātīgam darbam, kā arī iespējas izmantot jaunas tehnoloģijas. Turklāt būtu jānodrošina transporta, enerģijas, mājokļa un veselības aprūpes pieejamība par pieņemamu cenu.

1.2 Ieteikumi

1.2.1 Lai jaunajā situācijā nodrošinātu pienācīgus dzīves apstākļus un nodarbinātības iespējas gados vecākiem cilvēkiem, kuru skaits pilsētās un laukos palielinās, Komiteja lūdz veikt šādus pasākumus:

— paredzēt regulārus **ziņojumus par stāvokli** valstu un reģionālajā līmenī;

— **apkopot un izplatīt** dalībvalstu **labas prakses piemērus**;

— veidot **jaunu priekšstatu par vecumdienām**, lai politikā, tautsaimniecībā un sabiedrībā atzītu gados vecāku cilvēku (tostarp migrantu) sasniegumus un nodrošinātu cieņu pret vecumdienām;

— veikt **plašsaziņas līdzekļu kampaņas “Aktīvas vecumdienas”**;

⁽¹⁾ Skatīt, piemēram, Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētās nodaļas informatīvo ziņojumu “Eiropas Savienības pilsonība” (CESE 930/99 *fin*) un Komisijas darba dokumentu SEC(2007) 638 “Eiropas demogrāfiskā nākotne — fakti un skaitļi”.

⁽²⁾ Skatīt 2006. gada 12. oktobra dokumentu COM(2006) 571 galīgā redakcija, SEC(2007) 638, un Padomes Ekonomikas politikas komitejas un Eiropas Komisijas (Ekonomikas un finanšu lietu ĢD) īpašo ziņojumu “Novecošanas ietekme uz publiskajiem izdevumiem”, 1/2006.

⁽³⁾ Skatīt, piemēram, EESK 2004. gada 16. decembra atzinumu par tematu “Stratēģijas/palielināt darba tirgus atstāšanas vecumu” (ziņotājs — *Dantin* kgs, OV C 157, 28.6.2005.), 2004. gada 28. oktobra atzinumu par tematu “Veco cilvēku veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe” (ziņotājs — *Braghin* kgs, OV C 120, 28.10.2004.), 2007. gada 26. septembra atzinumu par tematu “Pacienta tiesības” (ziņotājs — *Bouis* kgs, OV C 10, 15.1.2008.), 2007. gada 24. oktobra atzinumu par tematu “Nepieļaujama izturēšanās pret vecāka gadagājuma cilvēkiem” (ziņotāja — *Heinisch* kdze, OV C 44, 16.2.2008.), 2008. gada 13. marta atzinumu par tematu “Visiem pieejamas ilgtermiņa aprūpes nodrošināšana un finansiāli ilgtspējīgas sistēmas vecāka gadagājuma cilvēku ilgtermiņa aprūpei” (ziņotāja — *Klasic* kdze, OV C 204, 9.8.2008.).

— **veikt pasākumus** pirmām kārtām šādās jomās: vispārējas nozīmes pakalpojumi, infrastruktūra, nodrošināšana ar precēm un pakalpojumiem, finanšu pakalpojumi, mājokļa jautājumi, veselības aprūpes pakalpojumi, dzīves noslēguma posma organizēšana, piedalīšanās sabiedrības dzīvē.

Adresāti: **dalībvalstis, Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.**

— Izveidot papildu **ekspertu grupu “Vecumdienas”** Eiropas Komisijas ekspertu grupas demogrāfisko jautājumu risināšanai ietvaros ⁽⁴⁾;

— izveidot **Eiropas aliansi “Aktīvas vecumdienas”**, par paraugu izmantojot Eiropas Ģimeņu aliansi ⁽⁵⁾, kas Eiropas līmenī organizē darba seminārus un konferences;

— izveidot **Eiropas Novecošanas izpētes centru**, kas nodrošinātu informācijas izplatīšanu, apkopošanu un apmaiņu, noteiktu turpmāk veicamos pētījumus un sekmētu pētniecību šajā jomā;

— izveidot starpnozaru **prioritāti “Vecumdienas”**, paredzot tai finansējumu 8. pētniecības pamatprogrammā;

— izveidot **Eiropas interneta portālu**, lai informētu sabiedrību par visu ģenerāldirektorātu veiktajiem pasākumiem saistībā ar novecošanas jautājumiem;

— izveidot **interneta portālus vietējā, reģionālā un valsts līmenī** pēc Eiropas tīmekļa vietnes parauga;

— atbalstīt **Demogrāfijas fondu** ⁽⁶⁾ kā struktūrfondu daļu tajos reģionos, kas aktīvi risina demogrāfisko pārmaiņu rezultātā radušās problēmas (piemēram, aktīva ģimenes politika);

— iekļaut **jaunas prioritātes mūžizglītības programmā**, lai apmācītu darbiniekus, kas nodrošina atbalstu dzīves pārejas posmos.

Adresāti: **ES prezidentvalstis, Eiropas Parlaments un Eiropas Komisija.**

1.2.2 Lai to panāktu, jāīsteno ilgtspējīga pārvaldība, kas ļauj sniegt ieguldījumu Lisabonas tautsaimnieciskās izaugsmes un nodarbinātības stratēģijas īstenošanā.

⁽⁴⁾ Komisijas Lēmums 2007/397/EK.

⁽⁵⁾ Skatīt http://ec.europa.eu/employment_social/families/index_de.html.

⁽⁶⁾ Skatīt 4.5.2. punktu EESK 2007. gada 13. decembra atzinumā par tematu “Ceturtais kohēzijas ziņojums” (ziņotājs — Derruine kgs, OV C 120, 16.5.2008.).

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Izpētes atzinuma mērķis ir norādīt, ka Eiropas reģionos minētajā jomā jāīsteno vajadzīgie pasākumi. Visām valstīm jāveic to rīcībā esošo līdzekļu pārdale ⁽⁷⁾, kas saistīta ar papildu slogu pilsētu un lauku iedzīvotājiem. Tādēļ arī jāpielāgo pašvaldības infrastruktūras ⁽⁸⁾. Pirmām kārtām jāizstrādā inovatīvas un iekļaujošas koncepcijas, lai reģioni un pašvaldības varētu sekmīgi risināt demogrāfiskās problēmas.

3. Jomas, kurās jāīsteno pasākumi

Lai vecumdienas būtu veselības pilnas, aktīvas un nodrošinātas, jāizpilda vairāki svarīgi priekšnosacījumi turpmāk minētajās jomās.

3.1 Vispārējās nozīmes pakalpojumi

3.1.1 Vispārējās nozīmes pakalpojumi ir priekšnosacījums cilvēka cieņas ievērošanai un nodrošina indivīda tiesības uz pamattiesību visaptverošu saglabāšanu. Tie veicina pilsoņa tiesību patiesu īstenošanu. Vispārējās nozīmes pakalpojumi ir arī tieši saistīti ar teritorijas apsaimniekošanu un vidi ⁽⁹⁾, jo īpaši pašvaldību infrastruktūrām. Tā kā iedzīvotāju skaits sarūk, īpaši lauku reģionos ⁽¹⁰⁾, tautsaimniecisku apsvērumu dēļ nākotnē vairs nebūs pieejami vai apmaksājami būtiski pakalpojumi, tie nebūs nodrošināti vai arī neatbildīs jaunajām vajadzībām. Tas attiecas uz pamatpakalpojumu nodrošināšanu un to pieejamību visiem iedzīvotājiem, īpašu uzmanību pievēršot gados vecāku un aprūpējamu cilvēku specifiskajām vajadzībām. Te jāmin

— energoapgāde, īpaši elektroenerģija, gāze un apkure;

— ūdens apgāde un kanalizācija, atkritumu apsaimniekošana, atkritumu veidošanās novēršana;

— sabiedriskās telpas drošība un sakoptība;

— sabiedriskie dienesti un pārvalde.

⁽⁷⁾ Skatīt EESK 2007. gada 14. marta atzinumu par tematu “Iedzīvotāju novecošanas ietekme uz ekonomiku un budžetu” (ziņotāja — Florio kdze, OV C 161, 13.7.2007.) un 2004. gada 15. septembra atzinumu par tematu “Demogrāfiskās izmaiņas un izpētes nepieciešamība” (ziņotāja — Heinsch kdze, OV C 74, 23.3.2005.).

⁽⁸⁾ Skatīt EESK 2008. gada 14. februāra atzinumu par tematu “Vispārējās nozīmes pakalpojumi” (ziņotājs — Hencks kgs, OV C 162, 25.6.2008.).

⁽⁹⁾ Skatīt EESK 2007. gada 18. janvāra atzinumu par tematu “Struktūrpolitika un kohēzija” (ziņotājs — Derruine kgs, OV C 93, 27.4.2007.) un 2007. gada 25. aprīļa atzinumu par tematu “Teritoriālās attīstības programma” (ziņotājs — Pariza kgs, OV C 168, 20.7.2007.).

⁽¹⁰⁾ Piemēram, lauku reģioni Francijā, Spānijā, Portugālē un Austrumvācijā, daži Austrumeiropas reģioni un nomaļie lauku reģioni Zviedrijā un Somijā; skatīt “The Spatial Effects of Demographic Trends and Migration”, ESPON projekta 1.1.4. punkts, 2002. gada Noslēguma ziņojums.

3.1.2 Satiksmes infrastruktūra un preču un ikdienas pamatpakalpojumu nodrošināšana

Patstāvība un mobilitāte ir būtiski priekšnosacījumi, lai nodrošinātu dzīves kvalitāti un aktīvu dzīvesveidu vecumdienās ⁽¹¹⁾ ⁽¹²⁾. Šajā jomā jānodrošina

- sasniedzamība un viegla piekļuve ikdienas patēriņa preču veikaliem un tādiem svarīgiem dienestiem kā pastam, bankām, aptiekām, kapiem, publiskām ēkām un iestādēm, īpaši pašvaldību piedāvājumiem, kas veicina sabiedrības līdzdalību, piemēram, iestādēm, pilsoņu atbalsta birojiem, palīdzības centriem utt.;
- sabiedriskā transporta pieejamība un izmantošana par pieejamām cenām;
- pārvadājumu nodrošināšana, īpaši mazapdzīvotos reģionos;
- sabiedriskās telpas pieejamība un izmantojamība (ietves, soli, ielu apgaismojums, satiksmes drošība utt.).

3.1.3 Mājoklis

Pašreizējo dzīvojamo ēku piedāvājums var būt nepiemērots novecojošai Eiropas sabiedrībai, kam ir aizvien lielākas prasības pēc neatkarības pašu mājā. Jaunajos mājokļu plānos un standartos jāņem vērā vecāka gadagājuma cilvēku fizisko, sensoro vai kognitīvo spēju mazināšanās un jāizmanto enerģijas patēriņa un tehniskajā ziņā efektīvas sistēmas (piemēram, interaktīva automatizēta dzīves vide), lai nodrošinātu pastāvīgu neatkarību. Šāda pieeja būtu noderīga visām paaudzēm.

Iestādēm, kas dalībvalstīs atbild par mājokļu pieprasījuma segšanu, būtu jānodrošina dienestu izveide, lai palīdzētu pielāgot pašreizējos mājokļus un popularizētu jaunas dzīvojamo ēku projektu un kopīgas dzīvošanas koncepcijas, kā arī jānodrošina atbilstīgs finansējums un tiesību aktu izstrādes pasākumi.

3.1.4 Veselības aizsardzības dienesti

Palielinoties vecumam, arvien svarīgāks kļūst jautājums par drošu, dzīvesvietai tuvu un gados veciem cilvēkiem piemērotu veselības aprūpi ⁽¹³⁾. Šādu pakalpojumu sniegšana ir nopietni

⁽¹¹⁾ Skatīt EESK 2008. gada 29. maija atzinumu par tematu "Zaļā grāmata "Ceļā uz jaunu pilsētu mobilitātes kultūru"" (ziņotājs — *Hernández-Bataller* kgs, līdzziņotājs — *Barbadillo López* kgs, OV C 224, 30.8.2008.), AGE (Eiropas platforma vecāka gadagājuma cilvēkiem) atzinumu par minēto Zaļo grāmatu (COM(2007) 551 galīgā redakcija), http://ec.europa.eu/transport/clean/green_paper/urban_transport/index_en.htm, vai arī *Mollenkopf* u.c. (eds.) (2005) "Enhancing mobility in later life — Personal coping, environmental resources, and technical support", Amsterdama, IOS Press.

⁽¹²⁾ Tostarp piemēri papildu pasākumiem patstāvības uzturēšanai ir arī Francijā (*Hautes Corbières*; *CG VAL de Marne*; Francija — referāts kolokvijā ANDASS), Vācijā (Berlīnes un Frankfurtes pie Mainas piemēri), Apvienotajā Karalistē (Nūkāstla).

⁽¹³⁾ Skatīt, piemēram, Veselības un patērētāju aizsardzības ģenerāldirektorāta publikāciju "Healthy Ageing: keystone for a sustainable Europe" (http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/docs/healthy_ageing_en.pdf).

apdraudēta mazapdzīvotos un/vai nomaļos reģionos pakāpeniskas iedzīvotāju skaita samazināšanās un praktizējošu ārstu novecošanas dēļ. Rodas neatliekama vajadzība attīstīt visaptverošu medicīnas aprūpi, kas aptvertu visu teritoriju. Te ietilpst (tostarp vecāka gadagājuma cilvēku kā pacientu tiesību ievērošana ⁽¹⁴⁾)

- medicīniskā, jo īpaši veco ļaužu (geriātriskā) aprūpe un rehabilitācija, ko nodrošina gerontoloģijas un geriātrijas jomā specializējušies ārsti un pakalpojumu sniedzēji;
- dienestu sniegtie ambulatorie aprūpes pakalpojumi un vienkārši atbalsta pakalpojumi dzīvesvietās;
- paliatīvās aprūpes pakalpojumi un psiholoģiskā palīdzība ģimenēm;
- konsultācijas un informācija par pacientu tiesībām un atbalsta saņemšanas iespējām;

— konsultāciju un informācijas dienesti, kā arī preventīvi pasākumi un stimuli (veselīgas pārtikas lietošana, fiziskās kustības, kritienu novēršana, veselīgs dzīvesveids un ar to saistītie ieguvumi);

— tehniski palīg līdzekļi un atbalsta sistēmas, kas tomēr neaizstātu personisku aprūpi (skat. nodaļu "Piekļuve informācijas un komunikācijas tehnoloģijai");

— formālu un neformālu sociālā atbalsta sistēmu (tostarp pilsoņu atbalsta biroju, konsultācijas centru, pašpalīdzības grupu, kā arī grupu personām, kas kopj ģimenes locekļus, tāpat arī kaimiņu palīdzības) veicināšana un veidošana.

Pēdējā nosauktajā jomā dažādās dalībvalstīs ir jāpārbauda atbalsta iespēju paraugi ⁽¹⁵⁾.

3.2 Pasākumi ārkārtas situācijās un cienīgs dzīves noslēguma posms

3.2.1 Ārkārtas situācijas

Jābūt sagatavotai rīcībai ārkārtas situācijās, piemēram, plūdu, ilgāku karstuma periodu vai katastrofu gadījumā, lai savlaicīgu varētu parūpēties par vecākiem cilvēkiem, kas paši sev nespēj palīdzēt.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmē minētos EESK atzinumus CESE 1447/2004, 1465/2007, 1256/2007 un 501/2008.

⁽¹⁵⁾ Somijas paraugs: preventīvi pasākumi Jvāskylä — *Finland.ppt*; Francijas paraugs: *Poitiers.pdf*, *Strasbourg.pdf*, "Le Guide de l'Aidant Familial" ("Ģimenes palīga rokasgrāmata").

3.2.2 Ar dzīves noslēguma posmu saistītie jautājumi

Jautājumā par dzīves noslēguma posmu nav vienotības, un dalībvalstīs tam ir atšķirīgs tiesiskais regulējums (aktīva un pasīva eitanāzija). Šajā ziņā jāpanāk tiesiskā noteiktība, lai arī progresējošu kognitīvu traucējumu gadījumā varētu ņemt vērā vecāku cilvēku vēlmes, piemēram, par dzīvi paldzinošu līdzekļu izmantošanu. Viena iespēja var būt pacientu rīkojumi, tomēr jābūt nodrošinātai īpaši neaizsargātu personu aizsardzībai. Šajā ziņā ļoti svarīga ir paliatīvā medicīna un neārstējamo cilvēku aprūpe. Vispārīgi runājot, cilvēka cieņai jābūt galvenajam jebkādas rīcības principam līdz pat mūža beigām.

Eiropas Savienībā, kur 25 % iedzīvotāju ir 60 un vairāk gadu veci, ir jāizveido sistēma, kas rosina dalībvalstis ieviest savos tiesību aktos nepieciešamās tiesiskās noteiktības pasākumus, lai cilvēki bez bažām varētu organizēt savas dzīves noslēguma posmu.

Tāpēc EESK aicina dalībvalstis savstarpēji diskutēt par to, vai būtu jāizstrādā sistēma, kas regulē ar dzīves noslēgumu saistītus jautājumus un kas eventuāli varētu sekmēt likumdošanas pasākumus dalībvalstīs.

3.3 Sociālā integrācija un līdzdalība sabiedriskajā dzīvē

Sociālā integrācija un dalība sabiedriskās norisēs ir cilvēka pamatvajadzības, kas saistītas ar vecāku cilvēku dzīves dažādiem aspektiem. Svarīgākie aspekti ir attiecības ar ģimeni un draugiem, nodarbinātība, līdzdalība brīvprātīgajā darbā un jēgpilnos pasākumos, kā arī iesaistīšanās mūžizglītībā un kultūras un sabiedriskās norisēs.

3.3.1 Sociālā integrācija, izmantojot ģimenes saiknes un draugus

Sociālā vide, kurā dzīvo vecāki cilvēki, būtiski mainās (¹⁶). Tāpat aizvien pieaug vientuļi dzīvojošo veco cilvēku skaits. Lielpilsētās viena cilvēka māsaimniecību īpatsvars daļēji sasniedz jau 50 %. Tādēļ ir vajadzīgi sociālpolitiski un/vai organizatoriski pasākumi un tehniski jauninājumi, kas

- ar piemērotiem pasākumiem atbalsta ģimenes tīklus un ar ģimeni nesaistītus tīklus, lai vecāku cilvēku aprūpē iesaistītie ģimenes locekļi varētu apvienot profesionālo un ģimenes dzīvi (¹⁷);

(¹⁶) Skatīt EESK 2004. gada 15. septembra atzinumu par tematu "Demogrāfiskās izmaiņas un izpētes nepieciešamība" (ziņotāja — Heinisch kdze, OV C 74, 23.3.2005.). Sal. arī ar EESK 2004. gada 16. decembra atzinumu "Paaudžu attiecības" (ziņotājs — Bloch-Lainé kgs, OV C 157, 28.6.2005.), ar 2007. gada 14. marta atzinumu "Ģimene un demogrāfiskās izmaiņas" (ziņotājs — Buffetaut kgs, OV C 161, 13.7.2007.), ar 2007. gada 11. jūlija atzinumu "Sociālo partneru loma darba, ģimenes un privātās dzīves saskaņošanā" (ziņotājs — Clever kgs, OV C 256, 27.10.2007.) un ar 2007. gada 13. decembra atzinumu "Paaudžu solidaritātes veicināšana" (ziņotājs — Jahier kgs, OV C 120, 16.5.2008.).

(¹⁷) Skatīt, piemēram, Flāmu apvienības VVSG (*Flemish association Ageing VVSG-Vergrijzing-GRV-2006.pdf*) un Zviedrijas vietējo pašvaldību un reģionu īstenotos pasākumus (*Sweden — care for the elderly in Sweden today.pdf*).

- attiecībā uz šo punktu EESK pieņem zināšanai darbu, ko šobrīd darba un ģimenes dzīves apvienošanas jomā veic gan Komisija saskaņā ar atjaunoto sociālo programmu, gan arī Eiropas sociālie partneri;

- veicina vairākām paaudzēm paredzētus pasākumus (¹⁸);
- veicina pašiniciatīvu un pilsonisko aktivitāti kopumā;
- sekmē vairākām paaudzēm paredzētu mājokļu būvniecību.

3.3.2 Integrācija un līdzdalība, veicot jēgpilnas darbības

Sociālā integrācija un dalība sabiedriskās norisēs ir īstenojama gan veicot atalgotu darbu, gan arī iesaistoties brīvprātīgā darba pasākumos. Lai iespējami ilgāk nodrošinātu sociāli aktīvu dzīvesveidu, pasākumi ir vajadzīgi abās jomās.

3.3.2.1 Līdzdalība, veicot algotu darbu

Lai cilvēkiem, kas pēc pensijas vecuma sasniegšanas to vēlas (finansiālu apsvērumu vai profesionālas pašizpaušmes dēļ), nodrošinātu dalību sabiedriskajā dzīvē ar algota darba starpniecību (mērķauditoriju skatīt 1.1.3. punktā), varētu apsvērt šādus pasākumus:

- saskaņā ar direktīvu par vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesionālās darbības jomā (¹⁹) jānostiprina personu iespējas īstenot elastīgu pāreju no nodarbinātas personas uz pensionāra statusu. Atbilstoši jāpielāgo pensiju un nodokļu sistēma, izmantojot visas pieaugušo paaudzes aptverošu nodarbinātības koncepciju (²⁰), un jāievēro vienlīdzīgas attieksmes princips darba samaksas jomā. Vecuma ierobežojumi dalībvalstīs principā jādefinē kā tiesības uz profesionālās darbības izbeigšanu, nevis kā aizliegums turpināt brīvprātīgu profesionālo darbību;
- darba vietu un darba vides piemērošana vecāku cilvēku vajadzībām, tostarp fiziskas slodzes samazinājums un veselības aizsardzības, drošības, darba ritma un organizācijas nosacījumu uzlabošana;
- darba procesus atvieglojošas tehnikas izmantošana un vajadzības gadījumā arī pielāgošana;

(¹⁸) Skatīt, piemēram, Vācijas Ģimenes, vecāku cilvēku, sieviešu un jauniešu lietu ministrijas paraugprogrammu "Generationsübergreifende Freiwilligendienste" ("Starppaaudžu brīvprātīgie pasākumi").

(¹⁹) Direktīva 2000/78/EK.

(²⁰) No Somijas piemēra redzams, kā ar pozitīvu stimulu (nevis finansiālu ierobežojumu) un elastīgu vecuma ierobežojumu (no 63 līdz 68 gadiem) palīdzību iespējams nodrošināt individuālām vajadzībām piemērotu darba dzīves pārtraukšanu vai tās ilgāku turpināšanu.

- iespējamo šķēršļu novēršana un tādu jaunu līguma formu izmantošanas veicināšana konkrētajam pārejas posmam starp pirmspensijas vecumu un pensionēšanās vecumu, kas ir pietiekami juridiski pašlīgavas, lai neradītu jaunus nestabilus dzīves apstākļus;
- uzņēmumu kultūras maiņa, pievēršoties tādai visaptverošai nodarbinātības stratēģijai, kas mērķtiecīgi sekmē individuālās prasmes neatkarīgi no vecuma ⁽²¹⁾.

3.3.2.2 Līdzdalība, iesaistoties brīvprātīgā darbā un jēgpilnās darbībās

Lai celtu vērtību vecāku cilvēku potenciālam un vienlaicīgi arī piedāvātu viņiem iespējas iesaistīties tādās jēgpilnās un noderīgās darbībās, kas ir piemērotas viņu dažādajām iemaņām, ir vajadzīgi šādi pasākumi:

- apkopot un saglabāt ar pieredzi saistītās zināšanas, tostarp sociālo uzvedību un īpašas iemaņas amatniecības un mākslas jomā;
- veicināt novatoriskus zināšanu tālāk nodošanas veidus, kā arī atbalstīt citas paaudzes ⁽²²⁾;
- iespēja pēc brīvas izvēles pakāpeniski pārtraukt darba dzīvi un doties pensijā vai apvienot profesionālo un brīvprātīgo darbību, neciešot no finansiāliem ierobežojumiem;
- atbalstīt brīvprātīgu goda pienākumu veikšanu ⁽²³⁾, izmantojot tālākizglītību un iesaistīšanu vietējos un starpreģionālos projektos;
- atvērt iestādes, lai radītu lielākas brīvprātīgā darba iespējas vecākiem cilvēkiem, tomēr šādi neaizvietojot apmaksātas darba vietas.

3.4 Izglītība un līdzdalība sabiedriskajā dzīvē

Līdzdalības sabiedriskajā dzīvē un aktīvas iesaistīšanās vecumdiēnās galvenais nosacījums ir apmācība un mūžizglītība, kā arī iesaistīšana projektos, kuros ņemtas vērā vecāku cilvēku vajadzības. Tādēļ vietējā, reģionālā un starpreģionālā līmeņa jāpielāgo piedāvājumi:

- tālākizglītības piedāvājumi mūža garumā, lai tādējādi saglabātu vecāku darba ņēmēju profesionālās spējas. Arī uzņēmumiem būtu jāveicina un jāatbalsta attiecīgi pasākumi šajā jomā. Tāpat arī jāīsteno stimulējošas iniciatīvas (piemēram, nodokļu jomā);

⁽²¹⁾ Skatīt, piemēram, Naegle, G. & Walker, A. (2006) "A guide to good practice in age management. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions", Dublinā.

⁽²²⁾ Izmantojot ESF, Apvienotajā Karalistē tika finansēts, piemēram, kāds projekts, kas piedāvā iespēju par 50 gadiem vecākiem bijušajiem uzņēmumu vadītājiem sniegt konsultācijas un palīdzību jaunākiem kolēģiem un augstskolu absolventiem vairāk nekā 200 MVU.

⁽²³⁾ Skatīt EESK 2006. gada 13. decembra atzinumu par tematu "Brīvprātīga darbība: tās loma Eiropas sabiedrībā un tās ietekme" (ziņotāja — Koller kdze, OV C 325, 30.12.2006.).

- visu līmeņu (no zemākā līmeņa piedāvājumiem līdz pat universitātes izglītībai) vispārēji mūžizglītības piedāvājumi ⁽²⁴⁾ visas dzīves garumā;
- izglītības piedāvājumu kvalitātes pārbaude un kvalitātes nodrošināšana;
- arī lielākā vecumā iegūtās izglītības ⁽²⁵⁾, zināšanu un prasmju atzišana visā ES, lai radītu starpvalstu mobilitātes iespējas ⁽²⁶⁾, kā arī tādu zināšanu novērtējums, kuras iegūtas ar neformālu metožu palīdzību;
- izglītības piedāvājumi, kas palīdz sagatavoties darba dzīves pārtraukšanai;
- tāda personāla apmācība, kas palīdzētu sagatavoties pārejai uz jauniem dzīves posmiem ⁽²⁷⁾;
- visu paaudžu kopīga apmācība, nevis sadalīšana pa vecuma grupām (ieguvējas un devējas ir visas puses);
- apmācības piedāvājumi visu paaudžu iesaistīšanai (piemēram, pakalpojumi vecvecākiem);
- piedāvājumi apmācībai par svarīgiem finanšu un juridiskiem jautājumiem ⁽²⁸⁾ (vecāku cilvēku interešu aizstāvībai, īpaši saistībā ar tirdzniecību internetā);
- apmācības piedāvājumi jauno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā;
- informācijas iegūšanas iespēju sasniedzamība un pieejamība (laikraksti, radio, televīzija, internets);
- dažādu sporta nodarbību piedāvājums atšķirīgām spējām un interesēm;
- brīvā laika pavadīšanas un tūrisma piedāvājumi ⁽²⁹⁾, ņemot vērā īpašas ar kultūru saistītas vajadzības ⁽³⁰⁾.

3.5 Vecāka gadagājuma cilvēki kā patērētāji

Vecākiem cilvēkiem ir daudzveidīgas vajadzības kā attiecībā uz viņu apgādi ar ikdienas nepieciešamības precēm (skatīt 3.1.2. punktu) un ilgi izmantojamām patēriņa precēm, tā arī uz tehniskas palīdzības un atbalsta sistēmām (skatīt 3.6. punktu), kā arī jebkāda veida pakalpojumu piedāvājumu, kas varētu pavērt jaunus nodarbinātības iespējas jaunākiem cilvēkiem.

⁽²⁴⁾ Sal. ar EESK 2005. gada 9. februāra atzinumu "Integrēta rīcības programma mūžizglītības jomā" (ziņotājs — Koryfidis kgs, OV C 221, 8.9.2005.), 2006. gada 18. maija atzinumu "Pamatprasmes mūžizglītībā" (ziņotāja — Herczog kdze, OV C 195, 18.8.2006.), 2007. gada 30. maija atzinumu "Mūžizglītība" (ziņotājs — Rodriguez kgs, OV C 175, 27.7.2007.) un 2008. gada 13. marta atzinumu "Pieaugušo izglītība" (ziņotāja — Heimisch kdze, OV C 204, 9.8.2008.).

⁽²⁵⁾ Šis pasākums neskar Direktīvu 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu.

⁽²⁶⁾ Piemēram, vecāku cilvēku līdzdalība praksē vai brīvprātīgā darbā.

⁽²⁷⁾ Par paraugu varētu izmantot Socrates Grundtvig 1.1 programmas ietvaros īstenoto projektu ar nosaukumu "Transition — Ausbildung zum/zur Übergangsbegleiter/in für frühkindliche Bildungsprozesse" ("Pāreja — tādu personu apmācība, kuras sniedz palīdzību bērnu agrīnās izglītības procesos"), <http://www.elternverein-bw.de>.

⁽²⁸⁾ Skatīt 2007. gada 18. decembra paziņojumu par finanšu izglītību, COM(2007) 808, 18.12.2007., 7. lpp.

⁽²⁹⁾ Skatīt, piemēram, projektu "Travelagents" (www.travelagentsproject.org).

⁽³⁰⁾ Skatīt, piemēram, projektu "AAMEE" (<http://www.aamee.eu/>).

Atsevišķi priekšnoteikumi:

- vispārēja preču dizaina izstrāde atbilstoši universāla dizaina ("Universal Design") un plašam patērētāju lokam paredzēta dizaina ("Design for All")⁽³¹⁾ principiem, ieskaitot viegli lasāmu un saprotamu lietošanas informāciju;
- ar vecumu un invaliditāti saistītas diskriminācijas novēršana attiecībā uz piekļuvi pakalpojumiem, it īpaši finanšu pakalpojumiem⁽³²⁾;
- patērētāju tiesību nodrošināšana arī vecākiem cilvēkiem;
- pensijas vecuma migrantu situācija ir mainījusies pēdējos gados. Daudziem būs mazāka pensija, un daudziem ir nepieciešama veselības un sociālā aprūpe, kas pašreizējās veselības aprūpes un sociālā nodrošinājuma sistēmās nav pietiekami nodrošināta. Pensijas vecuma migranti nonāk bezizejas situācijā, jo tiesību uz valsts pabalstu viņiem nav ne izcelsmes valstī, ne arī uzņēmējā valstī. Lai īstenotu pārmaiņas, jāveicina izpratne un debātes par šo tematu visā ES, un šajā nolūkā Eiropas līmenis ir piemērots un iedzīvotājiem izdevīgs.

3.6 Piekļuve informācijas un komunikācijas tehnoloģijai

Lai dzīve vecumdienās būtu patstāvīga un aktīva, aizvien vairāk ir vajadzīga jaunu tehnoloģiju izmantošana mājokļū, veselības, piedalīšanās sabiedriskajā dzīvē un izglītības jomās, kā arī lai piekļūtu publiskajai e-pārvaldei. Tas attiecas gan uz vispārējās nozīmes pakalpojumiem, kas domāti pašiem vecāka gadagājuma cilvēkiem, gan uz pasākumiem, kas saistīti ar ekonomisko attīstību reģionālā un pārreģionālā līmenī⁽³³⁾. Šajā jomā galvenais ir

- jau ražošanas procesa sākumā strādāt, lai programmatūra un datortehnika būtu iespējami lietotājdraudzīgas un to iespējas varētu optimāli izmantot arī nepieredzējuši cilvēki vai cilvēki, kuru prasmes vairs nav pietiekamas;
- informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, tostarp interaktīvas automatizētas dzīves vides sistēmas, e-mācību,

⁽³¹⁾ Skatīt "Visiem pieejama dizaina un elektroniskās pieejamības Eiropas tīkls" (EDeAN, <http://www.edean.org/>).

⁽³²⁾ Piemēram, lietderīga varētu būt neliela apjoma kredītu izsniegšana vecākiem cilvēkiem, lai pēc darba attiecību pārtraukšanas vai bezdarba gadījumā viņiem būtu iespēja turpināt darba dzīvi kā pašnodarbinātajiem.

⁽³³⁾ Skatīt EESK 2008. gada 29. maija atzinumu par tematu "Vecāki cilvēki — jaunās IKT" (ziņotāja — Darmanin kdze, OV C 224, 30.8.2008.); Eiropas Parlamenta ziņojumu RR\39694EN.doc, PE396.494v03-00; Malanowski N., Ōzcivēlek R. un Cabrera M. "Active Ageing and Independent Living Services: The Role of Information and Communication Technology". KPC zinātniski tehniskais ziņojums, EUR 2346 EN — 2008.

e-veselības, e-aprūpes un e-rehabilitācijas tehnoloģiju, esamība un iespēja tām piekļūt. Tehnoloģijas var sniegt atbalstu, neaizstājot personīgus kontaktus⁽³⁴⁾;

- attiecīgu tehnisko ierīču un tīklu pieejamības un lietošanas vienkāršošana, ņemot vērā sistēmu aizvien lielāko sarežģītību, un pielāgošana vecāku cilvēku vajadzībām (piem., redzes problēmas, taustes maņas ierobežojumi);
- gados vecāku lietotāju vajadzību respektēšana un motivējoši pasākumi ierīču izmantošanai;
- visu ieinteresēto personu iesaistīšana, kā arī ētisko un tiesisko apsvērumu respektēšana, jo īpaši elektronisko kontroles sistēmu izmantošana demences gadījumā;
- papildu pasākumi, piemēram, integrēti konsultāciju, iekārtu uzstādīšanas un apkopes pakalpojumi, kā arī sociālie pakalpojumi;
- rēķināšanās ar pārmaiņām, ko izraisa izmaiņas sabiedrībā un nākamo paaudžu jaunā pieredze un intereses.

3.7 Finansiālais nodrošinājums

Dalībvalstis būtu jārosina radīt apstākļus vecāka gadagājuma cilvēku drošai eksistencei un līdz ar to arī cilvēka cienīgai dzīvei visā pensijas vecuma laikā un neatkarīgi no tā, vai viņi dod ieguldījumu sabiedrības dzīvē.

Strukturālas izmaiņas, pašreizējā pensiju un sociālo sistēmu reforma un augošā dzīves dārdzība, vienlaikus pazeminoties pirkjspējai, nozīmē, ka palielinās to veco cilvēku skaits, kurus vecumdienās apdraud nabadzība. Jo īpaši vecākas sievietes un darba ņēmēji, kas ilgstoši bijuši bez darba, dažās dalībvalstīs dzīvo trūkumā.

Lai saglabātu sociālās aizsardzības sistēmu ilgtspēju, dalībvalstīm jāaicina cilvēki, kas vēl ir iesaistīti darba dzīvē, piedalīties kolektīvā vai individuālā pensiju sistēmā un pārliecināties par šajā jomā aktīvo privāto dalībnieku maksātspēju. Tām arī jāgarantē ikvienam tādi minimālie ienākumi, kas nodrošina visiem vecāka gadagājuma cilvēkiem pienācīgu dzīvi neatkarīgi no iespējamām neparedzamām grūtībām.

⁽³⁴⁾ Skatīt rīcības plānu "Pilnvērtīgas vecumdienas informācijas sabiedrībā" (COM(2007) 332 galīgā redakcija), programmu Ambient Assisted Living Joint Research (<http://www.aal-europe.eu/>), 7. pētniecības un tehnoloģiju attīstības pamatprogrammā minētos pētnieciskos pasākumus (2007-2013) (http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm) un "Seniorwatch 2 — Assessment of the Senior Market for ICT, Progress and Developments" (http://ec.europa.eu/information_society/activities/einclusion/research/ageing/index_en.htm).

4. Īpašas piezīmes un ieteikumi

Lai izveidotu stabilu pamatu vajadzīgajām pārstrukturēšanas un jauninājumu stratēģijām, Komiteja aicina veikt pasākumus gan dalībvalstu, gan Eiropas līmenī.

4.1 Pasākumi dalībvalstu līmenī

4.1.1 Sagatavot ziņojumus par stāvokli valstu un reģionālajā līmenī

Pirmām kārtām ir vajadzīga precīza analīze par stāvokli reģionos. Komiteja aicina Komisiju paredzēt, ka regulāri jāizstrādā attiecīgi ziņojumi par stāvokli katrā ES dalībvalstī, norādot informāciju par vecāka gadagājuma cilvēku aktīvas darbības iespējām.

4.1.2 Sagatavot un izplatīt informatīvos materiālus

Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai speciālistu komisijām, ieinteresētajām pusēm un pašiem vecāka gadagājuma cilvēkiem būtu pieejama attiecīga informācija, zināšanas un pieredze, tostarp līdzšinējie pētījumu rezultāti, kā arī jauniegūtas atziņas. Zinātnes un politikas aprindas un lietotāji (vecāki cilvēki un viņu pārstāvji) labāk jāinformē par pētījumu rezultātiem.

4.1.3 Analizēt un salīdzināt dalībvalstu līdzšinējo pieredzi

Komiteja aicina apkopot un salīdzināt labāko reģionālo pieredzi un pārbaudīt, vai tā ir izmantojama citās jomās un piemērojama citos reģionos. Mērķis ir sagatavot paraugprakses piemēru apkopojumu⁽³⁵⁾.

4.1.4 Veidot jaunu priekšstatu par vecumdienām

Novērojot sabiedrībā cilvēkus vairs nevar uzskatīt par "neaktīviem", tiklīdz viņi ir beiguši darba dzīvi. Tādēļ ir jāmaina domāšana visos līmeņos (politikā, ekonomikā, sabiedrībā). Jo īpaši valstis un reģioni ir piemēroti, lai regulāri īstenotu **kampaņas "aktīvu vecumdienu" popularizēšanai**.

4.1.5. Komiteja ierosina **plašsaziņas līdzekļos sākt Eiropas kampaņu**, kas ļautu veidot tādu priekšstatu par vecumdienām, kurā atzīts vecāku cilvēku (tostarp migrantu un migranšu) ieguldījums sabiedrības dzīvē un cieņa pret vecumu.

⁽³⁵⁾ Piemēram, Velsā, līdzīgi bērnu lietu komisāram, ir ar likumu apstiprināts gados vecāku cilvēku lietu komisārs, kas uzrauga politiku un tiesību aktus, kā arī ierosina un vada pētījumus.

4.2 Pasākumi Eiropas līmenī

4.2.1 Eiropas Komisijā **papildus izveidot ekspertu grupu "Vecumdienas"** ekspertu grupas demogrāfisko jautājumu risināšanai ietvaros.

4.2.2 Pēc analogijas ar Eiropas Ģimeņu aliansi⁽³⁶⁾ **nodibināt Eiropas aliansi "Aktīvas vecumdienas"**, kuras mērķis būtu, pamatojoties uz dalībvalstu pieredzes apmaiņu, atbalstīt aktīvas vecumdienas un veicināt savstarpēju mācīšanos Eiropas Savienībā. Šāda aliansē būtu piemērota Eiropas līmeņa konferenču un semināru organizēšanai.

4.2.3 Izveidot Eiropas Novecošanas izpētes centru.

Pamatojoties uz ziņojumiem par pašreizējo stāvokli un pieredzi, atklājas tie aspekti un reģionālās īpatnības, kas vēl ir jāpēta⁽³⁷⁾. Ja apkopo, vairāk jāizplata, jāiekļauj politikā un pasākumos⁽³⁸⁾ arī līdzšinējo pētniecības pamatprogrammu rezultāti un statistikas dati. Statistikas datu un cita veida saistītas informācijas konsolidēšanai, integrēšanai un tālākai nodošanai īpaši piemērots būtu Eiropas Novecošanas izpētes centrs, kas būtu izveidots pēc ASV "National Institute on Ageing" parauga.

4.2.4 Iekļaut 8. pētniecības pamatprogrammā starpnozaru prioritāti "Vecumdienas"

Ja 8. pētniecības pamatprogrammā tiks iekļauta starpnozaru prioritāte "Vecumdienas", paredzot tam atsevišķu finansējumu, būtu iespējams apvienot pētniecisko darbību.

4.2.5 Izveidot kopīgu Eiropas interneta portālu

Šāds portāls sabiedrībai, jo īpaši vecākiem cilvēkiem, sniegtu iespēju piekļūt visiem ar vecumdienām saistītajiem pasākumiem, ko piedāvā konkrēti ģenerāldirektorāti. Informācija būtu pieejama ar atbilstošu tīmekļa vietņu starpniecību.

⁽³⁶⁾ Skatīt http://ec.europa.eu/employment_social/families/european-alliance-for-families_en.html.

⁽³⁷⁾ Skatīt EESK 2000. gada 24. maija atzinumu par tematu "Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions "Towards a European research area"" [nav pieejams latviešu val.] (ziņotājs — Wolf kgs, OV C 204, 18.7.2000.).

⁽³⁸⁾ Ieteikums, kas minēts Sestajā pētniecības pamatprogrammā. Skatīt arī EESK 2004. gada 15. septembra atzinumu par tematu "Demogrāfiskās izmaiņas un izpētes nepieciešamība" (ziņotāja — Heinisch kdze, OV C 74, 23.3.2005.).

4.2.6 Izveidot interneta portālus vietējā, reģionālā un valsts līmenī pēc Eiropas interneta portāla parauga

4.2.7 Atbalstīt Demogrāfijas fondu kā struktūrfondu daļu ⁽³⁹⁾

Ņemot vērā sevišķi nestabilo situāciju reģionos ar sarūkošu iedzīvotāju skaitu, Eiropas Demogrāfijas fonds dos iespēju palīdzēt un veicināt labas iniciatīvas īpaši lauku reģionos un

reģionos, kuros iedzīvotāju skaita pieauguma likne ir zemāka par vidējo.

4.2.8 **Iekļaut jaunas prioritātes mūžizglītības programmā**, lai varētu apmācīt darbiniekus, kas nodrošina atbalstu dzīves pārejas posmos.

4.3 Pamatojoties uz ierosinātajiem pasākumiem, var izstrādāt piemērotas koncepcijas ieteicamajai rīcībai un politiskajiem pasākumiem. EESK aicina Komisiju plānotajā paziņojumā ņemt vērā šos priekšlikumus.

Briseļē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁹⁾ Skatīt Padomes 2006. gada 11. jūlija Regulu (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999. Skatīt arī EESK 2007. gada 13. decembra atzinumu par tematu "Ceturtais kohēzijas ziņojums" (ziņotājs — *Derruine* kgs, OVC 120, 16.5.2008.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceļā uz pilsētvides līdzsvarotu attīstību: problēmas un iespējas”

(2009/C 77/27)

2007. gada 25. oktobrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu *Jean-Pierre Jouyet* kgs, Ārlietu un Eiropas lietu ministrijas valsts ministrs un atbildīgais par Eiropas lietām, nākamās prezidentvalsts Francijas uzdevumā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Ceļā uz pilsētvides līdzsvarotu attīstību: problēmas un iespējas”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 14. jūlijā. Ziņotājs — *van Iersel* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

PILSĒTVIDE: PROBLĒMAS UN IESPĒJAS

Zaļā grāmata par teritoriālo kohēziju varētu būt labs izejas punkts.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 Pilsētas savā daudzveidīgumā ir demogrāfisko un sociālekonomisko pārmaiņu centrā. To ietekme un rādītāji ir atkarīgi no pilsētas lieluma un darbības jomām, kā arī dzīves un darba kvalitātes to teritorijā.

1.2 EESK atbalsta galvenās idejas, kas izklāstītas Leipcigas hartā par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām un Eiropas Savienības Teritoriālās attīstības programmā ⁽¹⁾. EESK atzīmē, ka vairāki Komisijas ģenerāldirektori un Eiropas programmas un aģentūras arvien vairāk uzmanības pievērš problēmām un iespējām pilsētvidē, bieži atsaucoties uz Lisabonas stratēģiju. Paredzams, ka Zaļā grāmata par teritoriālo kohēziju tiks pieņemta 2008. gada rudenī.

1.3 Vēlams padziļināt un paplašināt Eiropas debates par pielāgoties spējīgām un ilgtspējīgām Eiropas pilsētām un pilsētreģioniem vai lielpilsētu teritorijām. Šajā nolūkā **EESK iesaka izveidot ES Augsta līmeņa grupu “Pilsētu attīstība un ilgtspējība”**.

1.4 Minētajā Augsta līmeņa grupas pārstāvjiem jābūt padziļinātām zināšanām par pilsētu specifiskajām interesēm.

⁽¹⁾ “Leipcigas harta par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām” un “Eiropas Savienības teritoriālās attīstības programma: ceļā uz konkurētspējīgāku dažādu reģionu Eiropu”, par ko Leipcigā 2007. gada 24. un 25. maijā vienotās neoficiālā ministru sanāksmē par pilsētu attīstību.

1.5 Sadarbībā ar Komisiju — starpdienestu grupu pilsētu jautājumos — šāda augsta līmeņa grupa var veicināt efektīvākas un mērķtiecīgākas Eiropas debates par pilsētām, tostarp **nosakot nākamo darba kārtību un norādot pilsētām, lielpilsētu teritorijām un valdībām vissvarīgākos jautājumus.** ⁽²⁾ Tādā veidā diskusijas iegūtu jaunu pamatu. Sadarbība starp Komisiju un Padomi tiktu uzlabota darba gaitā. Tas uzsvērtu arī valdību pašu atbildību.

1.6 Tā kā uzticamiem datiem ir būtiska nozīme, Komisija un Eurostat var palīdzēt paplašināt statistikas informācijas sniegšanu par NUTS ⁽³⁾ 3. un 2. līmeni, iekļaujot datus par pilsētām un lielpilsētu teritorijām un to tīkliem. Lai izveidotu atbilstošas datu bāzes, vēlams vienoties ar dalībvalstīm, valstu statistikas pārvaldēm un pētniecības institūtiem ⁽⁴⁾.

1.7 ESPON ⁽⁵⁾ kā analīzes un zināšanu centrs ir ļoti piemērots attīstības uzraudzībai un kā platforma analītiskas informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm.

1.8 Vairākās teritorijās nosacījumus nosaka valdības, bet īstenošana un konkrēta rīcība lielākoties notiek decentralizētā līmenī, piemēram, attiecībā uz iekšējo un ārējo pieejamību, vidi, izglītību, ģimenes dzīves apstākļiem, uzņēmējdarbību, zināšanām

⁽²⁾ Izstrādājot šo darba kārtību, par pamatu varētu ņemt to, ko Francijas valsts sekretārs teritoriālplānošanas jautājumos *Falco* kgs teica, uzstājoties Eiropas Parlamenta REGI komisijas sēdē 2008. gada 16. jūlijā: “... sadarbībā ar vietējo pašvaldību amatpersonām, mēs vēlamies izstrādāt ilgtspējīgas un solidariskas pilsētas aprakstu. Konkrēti, uzsākt sadarbības procesu, lai izstrādātu kopīgus kritērijus un indikatorus, ko varētu izmantot kā Leipcigas hartas ieteikumu operacionālo saturu”.

⁽³⁾ Teritoriālo vienību statistikas nomenklatūra, sagatavojis Eurostat. NUTS 2 — no 800 000 līdz 3 000 000 iedzīvotāju; NUTS 3 — no 150 000 līdz 800 000 iedzīvotāju.

⁽⁴⁾ Holandes pētniecības institūts “TNO” izveidoja lielpilsētu teritoriju dažādu rādītāju plaša apjoma pārskatu. Minētie rādītāji aptver šādas jomas: demogrāfija, ekonomika (pievienotā vērtība, darba ražīgums), darba tirgus (bezdarbs, izglītība, darbaspēks), vide (gaisa kvalitāte), infrastruktūra, biroju tirgus, tūrisms utt. Dati iegūti no Eurostat un citiem resursiem, lai salīdzinātu *Randstad* reģionu Holandē ar pārējām 19 ievērojamākām lielpilsētu teritorijām Eiropā laikposmā no 1995. līdz 2006. gadam. Eurostat dati ir pielāgoti, lai būtu salīdzināmi ar ESAO datiem. Tos pārskata katru gadu. Varētu analizēt arī citas lielpilsētu teritorijas.

⁽⁵⁾ Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkls.

un pētniecību, nodarbinātību, migrāciju, minoritātēm, kā arī etnisko un kultūras daudzveidību, valsts ieguldījumiem un sabiedriskajiem pakalpojumiem, (ārvalstu) ieguldījumu piesaisti, publiskā sektora pārstāvju partnerību, publiskā un privātā sektora partnerību, ieskaitot privāto finansējumu, un tamlīdzīgi.

1.9 Eiropai nepieciešamas labi aprīkotas pilsētas un lielpilsētu teritorijas. Tehnoloģiskās attīstības un ekonomiskās integrācijas rezultātā pilsētas tieši saskaras ar starptautiskajām tendencēm un konkurenci. Nav pārsteidzoši un ir sagaidāms, ka daudzas pilsētas un lielpilsētu teritorijas noteiks jaunus mērķus. Vislabākie no šiem mērķiem ir prasmju un zinību centru veidošana visos līmeņos un uz nākotni orientēti ieguldījumi.

1.10 Demogrāfisko pārmaiņu, migrācijas, ekoloģisko prasību un globālo ekonomikas pārmaiņu rezultātā tās pašas pilsētas bieži saskaras ar ievērojamām grūtībām, kas var tām uzlikt smagu slogu un dažreiz radīt nelabvēlīgu dalījumu, kas mazina to pozitīvās izredzes.

1.11 Tā kā neatkarīgi no pilsētu kultūras un sociāli-ekonomiskajām atšķirībām visā Eiropā vērojamas līdzīgas tendences un iezīmes, pastāvīgas Eiropas debates un stratēģijas papildinās valstīs esošos apstākļus. Papildus analīzei un vēlamo stratēģiju noteikšanai, īpaši auglīgs būtu salīdzinošs novērtējums un pārredzama paraugprakse integrētas pieejas jomā.

1.12 Tā kā valsts politikas mērķi un instrumenti (juridiskie, fiskālie un finanšu), un īstenošana reģionālā un vietējā līmenī katrā ziņā ir savstarpēji papildinoši, augsta līmeņa debates par dažādiem scenārijiem, kā arī analīze un salīdzinošais novērtējums iespējams pavērs jaunas perspektīvas, neskatoties uz kultūras un institucionālajām atšķirībām dalībvalstīs.

1.13 EESK uzsver, ka ir vajadzīga Komisijas ģenerāldirektora vienota pieeja attiecībā uz pilsētām un lielpilsētu teritorijām. Minētās vienotās pieejas atpazīstamība būtu pamudinājums arī valstu valdībām vienoties par integrētu pieeju pilsētām (šādu lūgumu pilsētas vairākkārt ir paudušas valdībām un ES).

1.14 Veicot analīzi un salīdzinošo novērtējumu, jākoncentrējas uz plašu jautājumu loku, kas īsumā apkopot 4.12. punktā: savstarpēji saistīti programmas aspekti attiecībā uz viendabīgām pilsētu teritorijām un ilgtspējīgām pilsētām nākotnē. Šie aspekti lielā mērā atspoguļo Lisabonas programmas, kas ir ļoti piemērots pamats, izpausmes reģionālā līmenī. Daudzas valsts un privātās institūcijas un aģentūras, kā arī lielās pilsētas jau ir paveikušas ievērojamu darbu, tomēr joprojām trūkst kopējas pārredzamas un konsekventas stratēģijas.

1.15 Vairums lielo pilsētu un lielpilsētu teritoriju ir sarežģītas un grūtas izvēles priekšā. Visas Eiropas iesaistīšanās un atbalsts analīzei noteikti var tām palīdzēt izvēlēties iespējas un risināt problēmas. Piemēram, būtu ieteicams izveidot (īkgadējas) balvas vai Eiropas mēroga nosaukumus pilsētām svarīgos jautājumos. Izcili sasniegumi pastāv visās jomās: pilsētplānošana, ēku arhitektūra, migrācija, minoritātes un daudzveidība, mobilitāte, tehnoloģijas un tirgus, ekoloģiskie projekti, enerģijas taupīšana un kvalitatīvi mājokļi utt. Tie jāuzsver visā Eiropā.

1.16 Būtisks un ļoti nozīmīgs jautājums ir pārvaldība ⁽⁶⁾. Bieži nav pievērsta pietiekama uzmanība un tiek aizmirsts, kurš par ko ir atbildīgs. Jebkurā gadījumā vadība, kopējs redzējums un konsekvence ir pilsētām svarīgs priekšnoteikums ⁽⁷⁾.

1.17 Sarežģītās administratīvās struktūras Eiropā, kuras lielākoties izveidotas ļoti sen, visbiežāk nav piemērotas mūsdienīgām reģionālām politikām blīvi apdzīvotās teritorijās. Eiropas līmenī būtu ļoti lietderīga diskusija par to, kā padarīt efektīvāku vairāklīmeņu pārvaldību. Tas attiecas arī uz jauna veida publiskā sektora pārstāvju, kā arī publiskā un privātā sektora partnerībām, kas arvien biežāk sniedz būtisku atbalstu.

1.18 Lai reģionālā līmenī un pilsētās noteiktu konsekventu darba virzienu, ļoti lietderīga būtu **Eiropas ilgtermiņa darba programma, plašākas Komisijas saistības un Eiropas līmeņa uzraudzība**. Lisabonas programma nodrošina tam pamatu. Konsekvence nepieciešama arī, lai programmās un projektos iesaistītu citas valsts un privātās ieinteresētās puses un dalībniekus, kā arī pilsētvides speciālistus. To starpā ir skolas un mācību iestādes, augstākās izglītības iestādes, arhitekti, reģionālie sociālie partneri, tirdzniecības kameras, attīstītāji, ieskaitot privāto finansējumu, veselības aprūpes dienesti, kultūras organizācijas un citi.

1.19 Eiropas darba kārtība veicinātu jaunas līdzsvarotas poli-centriskas attīstības modeli Eiropā, radot jaunas dzīvojamo rajonu formas, kas būtu ieguvums arī sabiedrībai kopumā. Šis process jau notiek un, pēc EESK domām, tam būtu vajadzīga pilnīga atzišana un atbalsts.

2. Pamatojums

2.1 Pasaules demogrāfiskā aina mainās. Kopš 2007. gada pirmo reizi vēsturē vairāk kā puse pasaules iedzīvotāju dzīvo pilsētās. Pieaugošas urbanizācijas fenomens vērojams visos kontinentos. Šai tendencei ir tieksme pastiprināties.

⁽⁶⁾ Skatīt 5. iedaļu "Urbanizācija un pārvaldība".

⁽⁷⁾ Šajā sakarā kā pārliecinošu piemēru var minēt Bilbao pēdējo divdesmit gadu pieredzi.

2.2 Pašlaik vairāk kā 80 % Eiropas iedzīvotāju dzīvo pilsētu teritorijās, un liela daļa no tiem dzīvo pilsētās un aglomerātos ar vairāk kā 500 000 iedzīvotājiem. Daudzos gadījumos arī šiem skaitļiem ir tendence pieaugt.

2.3 Līdztekus Londonai, Ildefransai un tradicionālajām lielajām pilsētām — galvenokārt galvaspilsētām — bieži rodas citi, nereti ambiciozi centri, kas piesaista cilvēkus un saimniecisko darbību.

2.4 Šīs demogrāfiskās pārmaiņas un attiecīgās sociālās un ekonomiskās sekas zināmā mērā ir ņemtas vērā ES politikās. Pilsētu un urbanizācijas jautājumi kļūst aizvien svarīgāki vairāku ģenerāldirektoriātu, tostarp Pētniecības, Vides, Enerģētikas un transporta, Uzņēmējdarbības un rūpniecības, Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektoriātu darbā. ES reģionālā politika ietver urbanizācijas jautājumus un izpaužas arī pilsētām paredzētās programmās, piemēram, *URBACT*, *JEREMIE* un *JESSICA* ⁽⁸⁾, un ES Sociālā fonda pilsētu projektos ⁽⁹⁾. Komisijā ir izveidota starpdienestu grupa pilsētu jautājumos.

2.5 Šī aina atspoguļo pieaugošo interesi un mērķtiecīgu darbību attiecībā uz urbanizācijas un lielpilsētu teritoriju attīstību pašās dalībvalstīs.

2.6 Papildus pieaugošam analīžu un pētījumu skaitam par pilsētām un urbanizāciju dalībvalstīs, Eiropas Teritoriālās plānošanas novērošanas organizācija (*ESPON*) ir sagatavojusi vairākas ģeogrāfiskās kartes, izceļot jaunākās demogrāfiskās un sociālās ekonomiskās tendences.

2.7 Komisija vispārēju pieeju pilsētām ieviesa 1997. gadā ar paziņojumu "Pilsētvides attīstības plāns Eiropas Savienībā" ⁽¹⁰⁾.

2.8 Vairākkārt neformālās ministru sanāksmēs par pilsētu attīstības un teritoriālās kohēzijas jautājumiem — laikā no 2004. gada novembra (Roterdamā) līdz 2007. gadam (Leipcigā) — Ministru padome, kas atbildīga par teritoriālo attīstību un pilsētu jautājumiem, uzsvēra, cik svarīga ir pilsētu attīstības un teritoriālā kohēzija Eiropā, kā arī apzināja vairākas kopīgu interešu jomas.

2.9 Šā procesa rezultātā Leipcigā 2007. gada maijā tika izstrādāta Leipcigas harta par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām un Teritoriālās attīstības programma. Slovēnijas prezidentūras laikā turpmākos pasākumus konkrētizēja projektā "Teritoriālās un pilsētu attīstības koordinācija".

⁽⁸⁾ *URBACT II* (2007. gads) ir daļa no Komisijas iniciatīvas "Reģioni ekonomiskām pārmaiņām" nolūkā īstenot Lisabonas-Gēteborgas stratēģiju. *JEREMIE* jeb "Kopīgie Eiropas resursi mikro, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem" (2005. gads) ir Komisijas, Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda kopīga iniciatīva. *JESSICA* jeb "Eiropas kopējais atbalsts ilgtspējīgiem ieguldījumiem pilsētu teritorijās" (2006. gads) ir Komisijas, Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas kopīga iniciatīva.

⁽⁹⁾ Skat. arī Komisijas starpdienestu grupas pilsētattīstības jautājumos vadlīnijas "Kopienas politiku pilsētu dimensija 2007–2013".

⁽¹⁰⁾ COM(97) 197 galīgā redakcija, OV C 226, 20.07.1998., 36. lpp..

2.10 Līdztekus neformālo ministru sanāksmju norisei, tiek pastiprināta arī dalībvalstu augstāko amatpersonu kontakti un pieredzes apmaiņa. Dažkārt pētniecības institūti tiek aicināti veikt plašāku izpēti par atsevišķiem pilsētu attīstības aspektiem ⁽¹¹⁾.

2.11 Neskatoties uz analīzi un to teritoriju uzskaitījumu, kurās notiek dinamisks urbanizācijas process, Komisijas un Padomes kopīgā pieeja urbanizācijai un tās turpmākai attīstībai Eiropā joprojām ir neskaidra.

2.12 Eiropas Parlaments 2008. gada februārī pieņēma ziņojumu "Teritoriālās attīstības programmas un Leipcigas hartas īstenošanas novērtējums: ceļā uz Eiropas darba programmas teritoriālās plānošanas un teritoriālās kohēzijas jomā izveidi" ⁽¹²⁾. Minētajā ziņojumā uzsvērts, ka liela nozīme ir integrētai pieejai attiecībā uz reģionālo un pilsētu plānošanu, kuras mērķis ir sekmēt reģionu un pilsētu iespējas pilnveidot pielāgošanās spējas ekonomiskās pārmaiņām, lai uzlabotu Eiropas iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

2.13 Reģionu komiteja 2007. gada novembrī pieņēma atzinumu par tematu "Ceturtais ziņojums par sociālo un ekonomisko kohēziju" ⁽¹³⁾. Minētajā atzinumā Komiteja "aicina Piektajā ziņojumā par kohēziju īpašu nodaļu veltīt pilsētu dimensijai, jo Eiropas pilsētām ir svarīga nozīme Lisabonas un Gēteborgas stratēģijas mērķu, kā arī sociālās integrācijas (piemēram, imigrantu integrācijas) īstenošanā".

2.14 Eiropas pilsētas ir ļoti atšķirīgas: gan lielas, gan mazākas, blīvi apdzīvotas un mazāk apdzīvotas, lielpilsētu un pilsētu grupas ar īpašām iezīmēm, pārtikušas un mazāk attīstītas. Tomēr tās visas vieno kopēja iezīme: vērojama spontāna demogrāfiska pārvietošanās uz pilsētām un pieaug lielo pilsētu ekonomiskā pievilcība, savukārt tās pašas pilsētas saskaras ar vienādām problēmām.

2.15 Arvien vairāk iezīmējas kopējā iespēju un problēmu aina, jo tagad veiksmīga pilsētplānošana neaprobežojas tikai ar teritoriālo plānošanu un mājokļiem, bet noteikti ietver arī visus sociālekonomiskos aspektus tā saucamajā holistiskajā jeb visaptverošajā pieejā. Uz nākotni orientētus pilsētu un plānošanas projektus arvien vairāk izstrādā, balstoties uz saskaņotām teritoriālo, ekoloģisko, ekonomisko un sociālo aspektu koncepcijām.

⁽¹¹⁾ Šajā sakarā ievēribu pelna *European Knowledge Network on Cities*, Nicis institūta Holandes filiāles projekts par valdības, tiesiskajiem un fiskālajiem instrumentiem ilgtspējīgu pilsētu sekmēšanai, kas īstenots sadarbībā ar dalībvalstīm. Minēto projektu īsteno Francijas prezidentūras ietvaros pēc *Délégation Interministérielle de la Ville* lūguma. "Pilsētu zinību tīkls" (*The Knowledge Network on Cities*) ir organizācija, kuras sastāvā ietilpst 16 dalībvalstu pārstāvji.

⁽¹²⁾ P6_TA-PROV(2008)0069.

⁽¹³⁾ CdR 97/2007 fin.

2.16 Lai gan valdības atbalsta pilsētu pakāpenisku attīstību, stratēģijas joprojām ir neskaidras. Dažādās valstīs un pat dažādās pilsētās ievērojami, dažreiz pat krasi atšķiras šo pārmaiņu veiksmīgas īstenošanas un pārvaldības veidi. Tas noteikti attiecas arī uz pilsētreģionu vai lielpilsētu teritoriju attīstību.

2.17 Kopš 1998. gada atzinuma "Ilgspējīga pilsētvides attīstība Eiropas Savienībā: pasākumu" plāns EESK formulē savu vispārīgo viedokli par urbanizāciju. Pēc tam ir sagatavoti vēl citi, tostarp divi īpaši atzinumi 2004. gadā un 2007. gadā par tematu "Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni". Arī 2007. gadā tika publicēts atzinums par ES Teritoriālās attīstības programmu. Papildus minētajiem vēl vairākos EESK atzinumos analizētas konkrētas jomas, kas ir svarīgas pilsētām un urbanizācijai (skatīt pielikumu).

3. Analīze un attīstība

3.1 Pilsētas un veids, kādā cilvēki dzīvo kopienās, atspoguļo vēsturiskos laikposmus un attiecīgo sabiedrības attīstību.

3.2 Galvenie virzošie spēki, kas veidoja kopienas un pilsētas un to savstarpējo mijiedarbību, bija ne tikai stratēģiski un politiski iemesli, bet arī ekonomika un drošība.

3.3 Eiropas pilsētu jauno laiku vēsture sākās, kad tās visā kontinentā sāka veidoties nobriedušo lauksaimniecības kopienu un to ekonomisko un tirdzniecības izpausmju rezultātā. Turpmākie industrializācijas posmi mainīja pastāvošās un radīja arī jaunas pilsētas. Sākot ar 19. gadsimta beigām un turpmāk industrializācija izraisīja šo mazpilsētu un pilsētu eksponenciālu augšanu. Lielākajā daļā no tām ir skaidri saskatāma ilgā vēsturiskā attīstība, tai skaitā kultūras mantojumā, industriālajās teritorijās, mājokļos utt.

3.4 Pēdējās desmitgadēs tradicionālie industriālie rajoni ir būtiski mainījušies. Daudzos no tiem ir notikusi un joprojām notiek sāpīga pārstrukturizācija, jo tradicionālie industriālie procesi pakāpeniski izbeidzas.

3.5 Tehnoloģiskās attīstības un internacionalizācijas rezultātā sākas jauni procesi. Notiek pāreja no liela apjoma ražošanas uz īpašam mērķim pielāgotu ražošanu ar dažādu speciālsortimentu un pastāvīgu atjaunināšanu no vienas puses un strauji augošu pakalpojumu nozari, no otras puses. Ievērojami palielinās mobilitāte un notiek demogrāfiskās pārmaiņas, tostarp arī pārvietošanās no lauku apvidiem uz pilsētām un migrācija.

3.6 Vide rietumvalstu iedzīvotājiem kļūst neierobežota un virtuāla, ar ļoti plašām izredzēm, savukārt tās pašas pārmaiņas ietekmē arī visu cilvēka darbības jomu ikdienas fizisko vidi.

3.7 Šī ikdienas vide ļoti daudziem cilvēkiem vairs nav atsevišķs ciemats, mazpilsēta vai pilsēta, bet arvien biežāk ietver plašākas reģionālas vienības, kas rada jauna veida urbanizāciju.

3.8 Pilsētas-tīkli vai reģioni-tīkli pieņemas spēkā spontāni un/vai ar nolūku. Aplūkosim Eiropas lielo pilsētu un lielpilsētu teritoriju attīstību. Jāsecina, ka mūsdienu urbanizētajā sabiedrībā veidojas jauna ģeogrāfiska realitāte, ko veido dominējošas ekonomiskās ietekmes zonas un liels skaits apakšzonu, kuras parasti vairs neatbilst pastāvošajām administratīvajām vienībām.

3.9 Būtiska šo jauno pilsētreģionu īpašība ir to kritiskā masa, kas vajadzīga, lai urbanizāciju atbilstīgi virzītu visu iedzīvotāju, to dzīves un darba kvalitātes labā. Kritiskā masa var ievērojami atšķirties atkarībā no īpašiem ģeogrāfiskiem, ekonomiskiem un demogrāfiskajiem apstākļiem.

3.10 Pēc desmit gadu garumā veiktiem vietējiem pētījumiem par Vācijas "nākotnes karti" 2004. gadā tika noteiktas vienpadsmit lielpilsētu teritorijas, kas kvalificētas kā dominējošas ekonomiskās ietekmes zonas. Neraugoties uz sākotnēji skeptisko reakciju, šobrīd tiek veikta minētās koncepcijas tālāka izstrāde. Lielpilsētu teritoriju un lauku teritoriju attiecības un savstarpējā atkarība ir būtisks un aktuāls jautājums.

3.11 Tajā pašā laikā pētījumus Francijā veica arī *DIACT* ⁽¹⁴⁾, un pēc tam tika noteiktas vairākas lielpilsētas. 2008. gada janvārī tika iesniegts politikas dokuments "Nākotnes lielpilsētas" (*Imaginer les métropoles d'avenir*) ⁽¹⁵⁾, kas varētu būt sākuma punkts šo centru veicināšanai un atbilstošu tiesību aktu izstrādei šajā sakarā. Arī Apvienotajā Karalistē veikts aktīvs darbs pilsētu reģionu jomā.

3.12 Arī citu valstu valdības un/vai reģionālās un vietējās pašvaldības arī ir uzsākušas līdzīgi orientētas iniciatīvas. Skandināvijas valstīs, Baltijas valstīs, Īrijā un Austrijā minētās iniciatīvas uzsāktas galvaspilsētu reģionos, bet Nīderlandē — *Randstad*. Vairāk dominējošu centru rodas lielajās dalībvalstīs, piemēram, Spānijā, Itālijā un Polijā.

⁽¹⁴⁾ Ministriju delegācija teritoriālās plānošanas un konkurētspējas jautājumos (agrāk — DATAR).

⁽¹⁵⁾ "Nākotnes lielpilsētas" (*Imaginer les métropoles d'avenir*) ir parlamenta locekļa un bijušā transporta ministra *Dominique Perben* ziņojums pēc prezidenta *Sarkozī* un premjerministra *Fillona* pieprasījuma. *Perben* kgs sniedz pārskatu par urbanizācijas un lielpilsētu veidošanos Eiropā un Francijā, kas papildināts ar iedaļu par "problēmām un pasākumiem" attiecībā uz lielām Francijas pilsētām un pilsētoreģioniem ar vairāk kā 500 000 iedzīvotājiem. Viņš ierosina arī deviņpadsmit konkrētus ieteikumus pasākumiem un likumdošanai. Šo tematu apspriedis arī ES Francijas prezidentūras laikā 2008. gada otrajā pusē.

3.13 Blakus galvenajiem centriem veidojas apakšcentru modelis, tādējādi urbanizācija, lai gan kontinentā tā nav vienmērīgi izplatīta, kļūst par nozīmīgu Eiropas ainavas iezīmi.

3.14 Sociālā un ekonomiskā attīstība rada policentriski urbanizētu Eiropu, kas vairs nebūs ierobežota ar tādu ģeogrāfisko teritoriju, kā tradicionālais "zilais banāns" vai īpašu galvaspilsētu grupu.

4. Iespējas un problēmas

4.1 Būtisks jautājums ir, kāda būs un kādai jābūt ilgtspējīgai pilsētai nākotnes Eiropā kā iedzīvotājiem daudzsološā kopienā? Ņemot vērā Eiropas diskusiju par pilsētu sarežģīto attīstību, ir jānošķir vairāki galvenie aspekti un tendences, kas attiecas uz bieži vien atšķirīgajiem reālajiem apstākļiem gan vienas pilsētas vai pilsētregiona ietvaros, gan dažādās pilsētās un pilsētregiņos.

4.2 Minētie aspekti un tendences ir šādas:

- demogrāfiskas izmaiņas, tostarp
 - iedzīvotāju novecošanās,
 - pilsētas kā jaunus speciālistus piesaistoši centri,
 - imigrācijas rezultātā — lielāka etniskā un kultūras daudzveidība;
- pilsētu un pašvaldību grupas ir klasificētas kā pilsētas-tīkli un reģioni un lielpilsētu teritorijas;
- ekonomiskas ietekmes zonas arvien vairāk ir savstarpēji saistītas gan Eiropā, gan ārpus tās;
- starptautiskās investīcijas un uzņēmumu galvenās pārvaldes, ieskaitot noteiktus uzņēmējdarbības pakalpojumus;
- zināšanu un pētniecības centri;
- jaunu rūpniecības un pakalpojumu nozaru veidošanās un uzsvars uz radošumu;
- mainīgi dinamiski darba tirgi;
- piekļuves ceļu (vārteju) attīstība;
- moderni mājokļi un pielāgota teritoriālā plānošana;
- jaunu apvienību veidošana urbanizētās teritorijās;
- pilsētu centru atjaunošana un pilsētu teritorijas paplašināšanās tendenču samazinājums;
- izklaide un pasākumi;
- īpaša uzmanība kultūrai (tostarp vēsturiskajam un dabas mantojumam) un kultūras iestādēm.

4.3 Vienlaikus saasinās pastāvošās un rodas jaunas problēmas:

- ilgtspējība, vides aspekti, enerģija;
- pilsētu centru iedzīvotāju skaita samazināšanās;
- pilsētu sabiedrisko teritoriju platības ierobežošana un ar kvalitāti saistītas problēmas;
- infrastruktūra, transporta sistēmas un pieejamība;
- mobilitātes pārvaldība;
- problēmas, kas skar cilvēkus ar zemu kvalifikāciju;
- ar sabiedrības novecošanos saistītas problēmas;
- nepietiekama uzņēmējdarbība, jo īpaši nelabvēlīgos kvartālos;
- nelegālā migrācija;
- izglītība un prasmes;
- agrīnā posmā nav veikta vai nav pietiekami veikta teritoriālā plānošana, piemēram, priekšpilsētās;
- nelabvēlīgos apstākļos esošās kopienas un noziedzība;
- terorisma risks.

4.4 Lielpilsētu un lielpilsētu teritoriju demogrāfiskā aina bieži vien ir problemātiska, taču tā sniedz arī iespējas. Dažādās pilsētās apstākļi ir atšķirīgi — tie ir atkarīgi no iedzīvotāju struktūras un ekonomiskajām iespējām, kā arī valstu politikas. Veiksmīgi integrētu politiku rezultāts uzņēmējvalstīs parasti ir plašāka iekļaušana.

4.5 Attiecības starp lauku apvidiem un pilsētām ir nopietna problēma. Lai nodrošinātu atbilstošus dzīves un darba apstākļus lielpilsētu teritorijās, līdzsvarotas attiecības starp lauku apvidiem un pilsētām ir būtiskas, pilnīgi pretēji populāriem vispārpieņemtiem un arī politiskiem uzskatiem "vai nu — vai nu" vai "mēs — viņi". Šādas līdzsvarotas attiecības ļoti labi iederas jaunajā policentriskās attīstības modelī.

4.6 Lai gan izejas punkts dažādās pilsētās atšķirīga attīstības līmeņa dēļ ir atšķirīgs, lielākā daļa atšķirību radušās pakāpeniski. Būtībā urbanizācijas process jaunajās dalībvalstīs noris līdzīgi, bet tikai ar zināmu starplaiku. Viens no galvenajiem mērķiem ir atjaunošana. Tā kā ekonomiskās izaugsmes rezultātā būs augstāki valsts izdevumi, vairāk privāto ieguldījumu un lielāks ienākumu līmenis, pakāpeniski visā Eiropā urbanizācijai būs vienādas iezīmes.

4.7 Komisija politikas dokumentos un projektu priekšlikumos par urbanizāciju sistemātiski atsaucas uz Lisabonas stratēģiju. Padomes un valstu dokumentos arvien vairāk uzsvērta tā pati saikne. Kopienas stratēģiskajās pamatnostādnēs Komisija ne tikai runā par pilsētām kā par reģionālās attīstības dzinējspēku un jauninājumu centriem, bet arī par nepieciešamību uzlabot iekšējo kohēziju, apkarojot sociālo atstumtību un noziedzību, lai uzlabotu dzīves kvalitāti nelabvēlīgos kvartālos.

4.8 Lisabonas programma aizsāka leņķu procesu. Vienlaikus Komisija un Padome pārliecinājās, ka jārosina darboties arī spēki augšupējā virzienā. Augšupējā procesā īpaša nozīme ir pilsētām, kas strauji attīstās: Eiropas teritoriālo un sociāli ekonomisko struktūru modernizācijas nozīmīga daļa galvenokārt notiek ar valsts un privāto ieguldījumu un reģionu un pilsētu konkrētu pasākumu palīdzību. Pilsētas parasti ir ģeogrāfiski piemērotākās teritorijas publiskajam, privātajam un akadēmiskajam sektoram, kas mijiedarbībā ar pilsonisko sabiedrību veido Eiropai nepieciešamo inovāciju.

4.9 Šā iemesla dēļ EESK uzskata, ka lielajām pilsētām un lielpilsētu teritorijām konkurences, ilgtspējīgas attīstības, sociālās kohēzijas un sociālās iekļaušanas jomā būtu jānosaka pašām sava Lisabonas programma. Šādai stratēģijai reģionālā līmenī būtu jānodrošina uz nākotni orientēta struktūra un ilgtermiņa programma politikas veidotājiem un visām citām ieinteresētajām pusēm. Tādā veidā, palielinot izpausmes iespējas valsts un starptautiskā līmenī, tiktu sekmēta pilsētu un pilsētreģionu pašapziņa.

4.10 Eiropas visblīvāk apdzīvotajās teritorijās ilgtermiņa reģionālajai stratēģijai jābūt saskaņotai jeb holistiskai, t.i., visiem tās aspektiem jābūt savstarpēji saistītiem. Jo labāki apstākļi privātiem ieguldījumiem, jo vairāk iespēju jaunu darba vietu radīšanai, sabiedriskajiem pakalpojumiem un rūpēm par mazaizsargātām grupām, piemēram (vientuļiem) veciem cilvēkiem un cilvēkiem ar zemu kvalifikāciju⁽¹⁶⁾. Pievēršot īpašu uzmanību ilgtspējībai un vides vispārējai kvalitātei, šādus reģionus varētu padarīt pievilcīgākus iedzīvotājiem un (starptautiskiem) ieguldījumiem. Labāki nosacījumi sociālajai kohēzijai veicinās jaunu darba vietu radīšanu. Visaptverošas un uzturētas stratēģijas veicinās uzticību iedzīvotāju vidū⁽¹⁷⁾.

4.11 Jāņem vērā, ka tirgus bieži vien nedarbojas teritoriālo noteikumu par mājokļiem, attīstības politiku, infrastruktūru, transportu un mobilitāti stingrības rezultātā. Risinājums parasti ir rodams lielpilsētu līmenī. Tirgu integrācijas rezultātā var izzust nepieciešamība pēc valstu robežām⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu ģenerāldirektorāta 2008. gada 25. aprīļa konference "Uzņēmējdarbības veicināšanas nozīme iekļaujošas vietējas nodarbinātības attīstībai" (*Harnessing an Entrepreneurial Spirit for Inclusive Local Employment Development*).

⁽¹⁷⁾ Vācijā jaunais lielpilsētu teritoriju jēdziens ir "eine neue Verantwortungsgesellschaft", proti, "jauna atbildības kopiena". Skat. Manfred Sinz, Transporta, būvniecības un pilsētu attīstības federālā ministrija, "No lielpilsētu teritorijām līdz atbildības kopienām".

⁽¹⁸⁾ Kā piemēru var minēt Londonas finanšu tirgus absorbcijas spēju. Citā kontekstā var minēt Lilles-Courtrai, Kopenhāģenas-Malmes un Vīnes-Bratislavas reģionus.

4.12 Urbanizēto teritoriju kohēzijas un nākotnes pilsētu ilgtspējības programmas savstarpēji saistītie aspekti ir šādi:

- veicinot ekonomisko apvienību veidošanos, radīt apstākļus mūsdienīgai ekonomiskai attīstībai, MVU, kā arī starptautiskiem ieguldījumiem un galvenajām pārvaldēm;
 - pareiza ES tiesību aktu īstenošana un reģionālo un vietējo noteikumu vienkāršošana;
 - nodarbinātības politikas un sociālais dialogs reģionālā līmenī;
 - izglītība un apmācība visos līmeņos visām kategorijām, ieskaitot mūžizglītību, iespējas apvienot darbu ar mācībām un e-izglītību;
 - ģimenēm labvēlīgi dzīves apstākļi, piemēram, pieejama bērnu aprūpe;
 - pētniecība un attīstība, t.i., pētniecības institūti, tehnoloģiju pilsētiņas un zinātnes parki, jauninājumi;
 - fiziskā infrastruktūra:
 - līdzdalība Eiropas transporta tīklos,
 - mobilitātes pārvaldība⁽¹⁹⁾,
 - sabiedriskā transporta sistēmas ar dažādiem transporta veidiem,
 - publiskā un privātā sektora partnerība, ieskaitot privāto finansējumu;
 - virtuālā infrastruktūra:
 - telekomunikācijas,
 - IKT kā galvenā prasība, kā arī platjoslas un savienojamības izplatība;
 - ilgtspējīga attīstība:
 - vides aizsardzības politiku īstenošana,
 - pilsētu paplašināšanās negatīvo aspektu novēršana, pilsētu apdzīvotības blīvuma veicināšana,
 - īpašas jomas, piemēram, atkritumu apsaimniekošana, ūdens resursu pārvaldība un energoefektivitāte, piemēram, celtniecībā un mājokļos, (sabiedriskajā) transportā, ar maksas ceļu palīdzību utt.;
- ⁽¹⁹⁾ Skatīt arī "Ceļā uz jaunu pilsētu mobilitātes kultūru", COM(2007) 551 galīgā redakcija.

- sociālā kohēzija ⁽²⁰⁾:
 - ilgtspējīga pilsētplānošana un arhitektūra,
 - sociālie mājokļi mazaizsargātām grupām,
 - visā reģionā vienādi sabiedriskas nozīmes pakalpojumi (veselības aprūpe, izglītība, drošība),
 - sabiedriskā transporta tīkli reģionā, tai skaitā savienojumi ar nelabvēlīgajiem kvartāliem,
 - īpaša uzmanība etniskajai un kultūru daudzveidībai un starpkultūru dialogam,
 - tādu šķēršļu novēršana, kas apgrūtina iedzīvotāju, jo īpaši vecāka gadagājuma cilvēku un cilvēku ar invaliditāti, dzīvi,
 - valsts pasākumi jauniešu augstā bezdarba līmeņa samazināšanai nelabvēlīgos kvartālos, izglītība, jauna saimnieciskā darbība, uzņēmējdarbības veicināšana, pasākumi,
 - kultūra, kultūras iestādes, pasākumi,
 - sports un brīvais laiks,
 - tūrisms,
 - kopējas reģionālās identitātes veicināšana.
- 4.13 Modernai pilsētai un pilsētregionam ir būtiski svarīgi ir augsti standarti attiecībā uz dzīves vidi, tā saucamā “*Baukultur*” ⁽²¹⁾ jeb būvkultūra; tas nozīmē, ka kopējā arhitektoniskā koncepcija ir balstīta uz holistisku pieeju, kurā arhitekti, plānotāji, projektētāji, celtniecības nozare, attīstītāji un gala lietotāji strādā kopā, lai radītu un uzturētu kvalitatīvi veidotu vidi, piedāvājot risinājumus ilgtspējīgām pilsētām ⁽²²⁾.

5. Urbanizācija un pārvaldība

5.1 Eiropai vajadzīgas pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas pilsētas un pilsētregioni vai lielpilsētu teritorijas, kas spēj nodrošināt atpazīstamību starptautiskā līmenī.

5.2 Tas “pārvaldību” izvirza par darba programmas prioritāti. Pastāv plaša vienprātība attiecībā uz iespēju un problēmu analīzi, pilsētas arvien vairāk savā starpā apmainās ar viedokļiem, bet joprojām papildus atšķirīgajiem apstākļiem pilsētās pastāv arī neskaidība, kurš par ko ir atbildīgs konkrētās situācijās:

⁽²⁰⁾ Šis temats ir padziļināti analizēts Francijas 2008. gada ziņojumā “Jauna priekšpilsētu attīstības politika” (*Une Nouvelle Politique pour les Banlieues*), Palais de l’Élysée. Šajā ziņojumā ir vairāki priekšlikumi, kā cīnīties ar geto veidošanos pilsētās. Jo īpaši ziņojumā izklāstītas valsts un reģionālās iniciatīvas attiecībā uz izglītību, apmācību jaunu darba vietu un uzņēmumu radīšanu nelabvēlīgos kvartālos. Prezidentvalsts Francija par šo jautājumu plāno organizēt vairākas ES konferences.

⁽²¹⁾ Vācijas Transporta, būvniecības un pilsētu attīstības federālās ministrijas pētījums “*Baukultur as an Impulse for Growth. Good Examples for European Cities*”, publicēts 2007. gada aprīlī.

⁽²²⁾ Eiropas Arhitektu padomes konference “Projekti nākotnei: arhitektūra un dzīves kvalitāte”, Brisele, 2008. gada 10. aprīlis.

- būtu vēlams panākt vienotu lielpilsētu un pilsētregionu definīciju ⁽²³⁾;
- darba sadale starp valstu valdībām un lielām pilsētām vai lielpilsētu teritorijām un uz to liktās cerības ir atšķirīgas;
- neskaidības un pārpratumi bieži rodas tajās valstīs, kur par pilsētu jautājumiem atbild vairāk nekā viena ministrija;
- kādai būtu jābūt Komisijas lomai?
- pastāvošie reģionālie un vietēji administratīvie šķēršļi attiecībā uz “pārvaldību” reģionālā vai vietējā līmenī bieži ir šķērslis vajadzīgajai rīcībai;
- neapmierinoša daudzlīmeņu pārvaldība bieži rada sarežģītas problēmas;
- veidi, kā pilsētas sazinās ar iedzīvotājiem un nozīmīgiem dalībniekiem, organizējot “līdzdalības demokrātiju” ievērojami atšķiras;
- specializēto nevalstisko organizāciju loma, piemēram, attiecībā uz “mājokļiem”, izglītību, minoritātēm, uzņēmumiem un citiem minētajiem aspektiem, bieži vien nav skaidri definēta, līdz ar to nav skaidrības, kādu labumu no to darbības gūst pilsētas un pilsētregioni;
- ne vienmēr tiek īstenota konsekventa pieeja publiskā sektora dalībnieku partnerībai un publiskā un privāta sektora partnerībai attiecībā uz pilsētu attīstības programmām, nozīmīgiem ieguldījumiem un radošiem risinājumiem;

— ir vajadzīga ilgtermiņa stratēģija, lai veidotu ilgtspējīgu pilsētu nākotnei;

— ilgtermiņa stratēģiju neatņemama sastāvdaļa ir pārredzamība un leģitimitāte.

5.3 Prakse liecina, ka vadība, visaptverošs redzējums un konsekvence ir veiksmīgas pārmaiņu pārvaldības un pilsētu pastāvīga progresa priekšnoteikums.

5.4 Tā kā lielas pilsētas un lielpilsētu teritorijas ir pievilksanas poli un tik daudz iedzīvotāju ikdienas vide, un to iespējamā sociāli ekonomiskā nozīme Eiropā nav apšaubāma, EESK uzskata, ka nepieciešama padziļināta diskusija par to ietekmi ne tikai valstu, bet arī ES līmenī.

⁽²³⁾ Kā piemēru būtu lietderīgi minēt Amerikas Savienoto Valstu lielpilsētu statistiskos reģionus (*Metropolitan Statistical Area* (MSA)); agrāk, kopš 1959. gada — *Standard Metropolitan Statistical Area*.

5.5 Tā kā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā līdz šim nav noteikumu par teritoriālo attīstību, kā arī subsidiaritātes dēļ, Komisijas un Padomes loma joprojām ir neskaidra. Komisijas ģenerāldirektorāti tikmēr urbanizētajās teritorijās īsteno arvien vairāk dažādu projektu, tieši konsultējoties ar pilsētām. Jautājumi, ko risina ar to palīdzību, ir pētniecība un attīstība, nodarbinātība un transports ⁽²⁴⁾.

5.6 Pilsētām ir tendence kļūt arvien proaktīvākām attiecībā uz Briseli, jo tās tieši ietekmē ES tiesību akti. Temati ir vides reglamentēšana, publiskais iepirkums, jauniešu bezdarbs, sabiedriskā kārtība un drošība, migrācija, nelabvēlīgie kvartāli.

5.7 Tas pats attiecas uz Lisabonas programmu kopumā. Arvien biežāk tiek apsvērtā Eiropas kritēriju piemērošana arī reģionālā līmenī: kāda ir priekšlikumu un/vai pieņemtā regulējuma īstenošanas ietekme pilsētu un lielpilsētu līmenī. Piemēri liecina, ka, neņemot vērā konkrētos pilsētu apstākļus, īstenošana var izrādīties dārgāka par ieguvumiem no Struktūrfondu ieguldījuma projektos.

5.8 Šajos apstākļos EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu īsumā iepazīstināt ar Zaļo grāmatu par teritoriālo kohēziju. Diskusijā par zaļo grāmatu būs arī iespēja padziļināt Leipcigas hartu par ilgtspējīgām Eiropas pilsētām.

5.9 Iepriekš 4.12. punktā minētā programma ir grūti izpildāma. Situācijas bieži vien ir ļoti sarežģītas. Līdz šim konsekvents stratēģisks skatījums uz lielām pilsētām un pilsētregiņiem ir izstrādāts tikai atsevišķos gadījumos. Daudzos gadījumos drīzāk trūkst skaidra virziena sajūtas, daļēji valdību ambiciozo nostāju dēļ, kā arī valstu valdību un lielpilsētu atšķirīgo viedokļu dēļ.

5.10 No otras puses ilgtermiņa nākotnes redzējums un konsekvence lielpilsētu līmenī ir vajadzīga, lai stiprinātu pastāvošo un, iespējams, jauno kopienu apņemšanos, un veidotu izdevīgas savienības organizētā pilsoniskā sabiedrībā. Pašlaik tas šķiet arvien grūtāk paveicams, jo lielpilsētu teritoriju koncepcija ir samērā jauna parādība, kā dēļ auglīgas debates Eiropā kļūs vēl vēlamākas ⁽²⁵⁾.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

5.11 Ar to nevēlamies teikt, ka visi gadījumi ir vienādi, gluži otrādi. Bez demogrāfiskajām un sociāli ekonomiskajām atšķirībām Eiropas valstīs un reģionos pastāv plaša administratīvo un kultūras tradīciju dažādība. Konkrētās situācijas, dzīves stili un uzskati par organizāciju ievērojami atšķiras. Dažos gadījumos izšķiroša ir bijusi viena vadošā ideja vai nākotnes redzējums. Vispārīgāk runājot, Lisabonas programma var būt lietderīga, lai noteiktu kopēju pamatu diskusijām un pieejai.

5.12 Valdība bieži vien nenodrošina pietiekamu rīcības brīvību pilsētām, lai tās pašas noteiktu savu likteni. Gan politikas, gan arī birokrātiskās procedūras galvenokārt ir lejupējas. Pretēji tam, pašnoteikšanās veicināšana var radīt piemērotus apstākļus, lai attiecīgi īstenotu vēlamās stratēģijas un politikas. Pārskatot nostāju attiecībā uz lielajām pilsētām un pilsētregiņiem vai lielpilsētu teritorijām, tās var kļūt par patiesām "atbildības kopienām".

5.13 Pašnoteikšanās, kā arī pilsētu un to apkaimes savstarpēja cieņa palielinās vietējo un reģionālo pašvaldību saistības un atbildību un veicinās pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora vēlamo proaktīvo attieksmi.

5.14 Daudzos gadījumos pastāvošās vietējās un reģionālās administratīvās vienības (pašvaldības un citas) un to kompetences būs jāpārveido, lai nodrošinātu to efektivitāti.

5.15 Var izrādīties, ka Eiropas pilsētu iedzīvotāji ir vēl daudzveidīgāki gan darba, gan ienākumu, gan kultūras ziņā. Potenciāli pastāv visi urbanizācijas pilnveidošanai nepieciešamie apstākļi, bet, ja process netiks pienācīgi vadīts, šis potenciāls paliks neizmantojams, un sabiedrības kohēzija var būt apdraudēta.

5.16 Mērķtiecīgas diskusijas un stratēģijas noteikšana Eiropas līmenī var palīdzēt noteikt konsekventu virzienu reģionālā līmenī. Šāda konsekvence vajadzīga ne tikai valsts [pārvaldes] dalībniekiem, tā būs nepieciešama arī, lai pārliecinātu citas (daļēji-) valsts un privātās ieinteresētās puses un dalībniekus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁴⁾ Raksturīgs piemērs ir Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta 2007. gada marta ziņojums vairākiem projektiem "Reģioni un jauninājumi".

⁽²⁵⁾ Sociālo un ekonomikas lietu padomēm valstu vai reģionu līmenī arī var būt pozitīva loma. Raksturīgs piemērs ir Ziņojums par Nīderlandes Randstada reģiona nākotni, ko 2008. gada aprīlī iesniedza Sociālo un ekonomikas lietu padome, http://www.ser.nl/~media/Files/Internet/Talen/Engels/2007/2007_04.ashx. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Ceļā uz pilsētvides līdzsvarotu attīstību: problēmas un iespējas"

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "ES ekonomika: 2007. gada pārskats — Eiropas produktivitātes paaugstināšana"

(2009/C 77/28)

2008. gada 17. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"ES ekonomika: 2007. gada pārskats — Eiropas produktivitātes paaugstināšana".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 3. jūnijā. Ziņotājs — *Morgan kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 108 balsīm par, 4 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Šis ir jaunākais no tiem Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas sagatavotajiem atzinumiem, (EESK), kuros skarti ekonomikas pārvaldības jautājumi Eiropas Savienībā. Tā pamatā ir Komisijas paziņojums (COM(2007) 721 galīgā redakcija) "ES ekonomika: 2007. gada pārskats — Eiropas produktivitātes paaugstināšana".

1.2 Pārskata par 2007. gadu sākumā norādīts: neraugoties uz to, ka Eiropas Savienība ir viena no visprogresīvākajām un produktīvākajām tautsaimniecībām pasaulē, Eiropas Savienībā IKP un līdz ar to arī dzīves līmenis joprojām ir ievērojami zemāks nekā Amerikas Savienotajās Valstīs, kas ir visattīstītākā tautsaimniecība pasaulē. Galvenais iemesls ir atšķirīgā produktivitātes attīstība dažādās tautsaimniecības nozarēs un dažādās dalībvalstīs.

1.3 Kaut arī dati par ASV ir lietderīga mēraukla, lai salīdzināši novērtētu dalībvalstu sniegumu, šajā atzinumā galvenokārt ir veikts dažādu ES valstu salīdzinājums. Salīdzinājumu ar ASV ietekmē tādi faktori kā sociālais modelis, darba dienas ilgums un līdzdalība darba vietā, bet atzinums nav veltīts šiem jautājumiem. Šis atzinums ir par to, kādēļ dažas ES valstis sasniedz augstāku labklājības līmeni un rada vairāk darbavietu nekā citas.

1.4 Komisijas ziņojuma pamatdoma tā, ka Lisabonas darba kārtības ieviešana vienlaikus palīdzēs dalībvalstīm palielināt gan nodarbinātību, gan labklājību. Ievērojamo ieguldījumu var sniegt vairākas galvenās politikas. Tajās jāietver šādi mērķi:

- veicināt lielākus ieguldījumus pētniecībā un izstrādē;
- izveidot pasaules līmeņa pētniecības un izglītības iestādes, kas cieši sadarbojas ar uzņēmumiem;
- izveidot pilnībā funkcionējošu, atvērtu un konkurētspējīgu vienoto tirgu;

— veicināt integrētu pieeju, lai palielinātu gan drošību, gan elastīgumu darba tirgū — (EESK uzskata, ka par minēto pieeju jāapspriežas sociālajiem partneriem);

— uzlabot publisko finanšu kvalitāti.

1.5 Minētās politikas kļūst arvien aktuālākas, ņemot vērā pasaules ekonomikā notikušās pārmaiņas kopš 2000. gada Eiropas Savienības Padomes sanāksmes Lisabonā. Jaunas problēmas jārisina ne tikai sakarā ar pašreizējo finanšu krīzi, bet arī sakarā ar līdzsvaru starp fosilās degvielas piegādi un pieprasījumu, acīmredzamajām klimata pārmaiņām, augošo pārtikas trūkumu un pastiprināto patēriņa preču pieprasījumu vispār. Minētie jautājumi vēl vairāk apliecina pētniecībai un izstrādei veltīto ieguldījumu un pasaules līmeņa kvalitātes pētniecības būtisko nozīmi. Tie uzsver tāda konkurētspējīga vienotā tirgus nepieciešamību, kuru stiprina efektīvi elastdrošības nosacījumi darba tirgū un augstas kvalitātes valsts finanses.

1.6 Pieprasījuma un piegādes makroekonomiskie faktori padziļināti apspriesti agrākos, ievadā minētos EESK atzinumos par ES tautsaimniecības pārvaldību. Tajos Komiteja uzsver, ka ar piegādi saistītie konkurētspējas uzlabošanas pasākumi jāpapildina ar dažādām makroekonomikas rīcībpolitikām, kas sekmē ienākumus, pieprasījumu un nodarbinātību. Šajā atzinumā vērsta uzmanība uz to, ka neraugoties uz pieprasījuma faktoriem, pastāv nopietna savstarpējā saistība starp Lisabonas darba kārtībā minētajām ar piegādi saistītajām reformām un IKP pieaugumu.

1.7 Nesen publicētajā 2007. gada Lisabonas novērtējuma tabulā ⁽¹⁾ vadošās septiņas valstis (pēc kārtas) ir Dānija*, Zviedrija*, Austrija*, Nīderlande*, Somija*, Īrija* un Apvienotā Karaliste (AK)*, kam seko Vācija un Francija. ⁽²⁾ Slovēnija* un Igaunija* ir vadošās jauno dalībvalstu vidū. No ES 15 dalībvalstīm pēdējās sarakstā ir Spānija, Grieķija, Portugāle un Itālija. Kopumā

⁽¹⁾ Eiropas Reformu centrs "Lisabonas novērtējuma VIII tabula. Vai Eiropa ir gatava grūtībām ekonomikā"? (*The Lisbon Scorecard VIII, Is Europe ready for an economic storm*), 2008. gada februāris.

⁽²⁾ Zvaigznīte nozīmē, ka šīs dalībvalstis ietilpst "novērojamo valstu" grupā, kurām ir vislabākie rezultāti (sīkāk paskaidrots 4.9. punktā).

Nīderlande, Austrija un Igaunija saņēma uzslavu par visefektīvāko Lisabonas darba kārtības ieviešanu. Grieķija un Itālija tika novērtētas kā visneefektīvākās. Kā sekmīga Lisabonas programmas ieviešana ietekmē produktivitāti un nodarbinātību?

1.8 Lai gan pastāv citi vērā ņemami faktori, šajā atzinumā veiktā analīze ļauj secināt, ka patiešām pastāv cieša savstarpējā saistība starp Lisabonas stratēģijas ieviešanu un nodarbinātības un IKP uz vienu iedzīvotāju palielināšanos. Kopumā apstiprinās arī pretējais: valstīs, kas neievieš Lisabonas stratēģijas reformas, attiecīgie rādītāji parasti ir neapmierinoši. Pamatojoties uz šo secinājumu, EESK mudina dalībvalstis pēc iespējas ātrāk pilnībā ieviest Lisabonas programmu.

1.9 Jāuzsver katra programmas elementa nozīme. Komiteja jo īpaši vēlas, lai vairāk tiktu ieguldīts zināšanās, izglītībā, pētniecībā un izstrādē. Nav šaubu, ka konkurence sekmē inovāciju, tādēļ ES valstu tautsaimniecībām jābūt konkurētspējīgām, lai tās atbilstu globalizācijas izvirzītajām prasībām. Lai optimizētu dalībvalstu tautsaimniecību produktivitāti, nepieciešama neveiksmīgu uzņēmumu un nozaru ražošanas faktoru reorganizācija, izveidojot jaunus un plaukstošus uzņēmumus un nozares. Tas savukārt nozīmē, ka dalībvalstij jāvelta resursi elastdrošībai. Visbeidzot ir skaidrs, ka dalībvalstu tautsaimniecību sekmīgums ir lielā mērā atkarīgs no labas valsts finanšu pārvaldības.

1.10 EESK Lisabonas Padomei 2000. gada martā iesniegtajā atzinumā⁽³⁾ mēs norādījām: "Esam pārliecināti, ka Eiropā ir nepieciešamās inovācijas un radošās spējas, zināšanas un uzmanība, lai tā sevi sekmīgi apliecinātu jaunā modelī (informācijas sabiedrībā). Taču šīm spējām ir jāļauj izpausties. Šķēršļi jāaizstāj ar iespējām. Sodi jāaizstāj ar pamudinājumiem. Pēdējo desmit gadu laikā Eiropā rūpniecības nozarēs notikusi liberalizācija. Tagad mums ir jāatbrīvo Eiropas vīriešu un sieviešu enerģija." 2008. gadā mums vēl daudz jāpaveic, taču risinājums ir Lisabonas darba kārtība īstenošana.

2. Ievads.

2.1 Šis ir pēdējais no Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas sagatavotajiem atzinumiem, (EESK), kuros skarti ekonomikas pārvaldības jautājumi Eiropas Savienībā. Tas sagatavots, atsaucoties uz Komisijas paziņojumu COM(2007) 721 galīgā redakcija "ES ekonomika: 2007. gada pārskats — Eiropas produktivitātes paaugstināšana". Iepriekšējā, 2007. gada

⁽³⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Employment, Economic Reform and Social Cohesion — Towards a Europe of Innovation and Knowledge" (Nodarbinātība, ekonomikas reformas un sociālā kohēzija — ceļā uz inovatīvu un zināšanām bagātu Eiropu; atzinums nav tulkots latviski), Lisabonas samits 2000. gada martā, OV C 117, 26.04.2000., 62. lpp. 2.16. punkts.

septembra atzinumā tika aplūkots dokuments "2006. gada pārskats — Euro zonas stiprināšana: galvenās politikas prioritātes".

2.2 Šajā atzinumā EESK mērķis ir analizēt saikni starp nodarbinātības līmeņa pieaugumu un IKP uz vienu iedzīvotāju dalībvalstīs un dažādiem Komisijas paziņojumā sniegtiem politikas ieteikumiem. Šajā ziņā atzinums diezgan ievērojami atšķiras no secinājumiem iepriekšējā atzinumā par 2006. gada pārskatu, kurā bija izskaidroti iekšējie sociāli ekonomiskie apstākļi un atšķirīgie politiskie mērķi, kas nosaka dalībvalstu rīcību.

2.3 Agrākajos 2006. gada oktobra⁽⁴⁾ un 2006. gada februāra⁽⁵⁾ atzinumos tika aplūkotas Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (EPVP) 2005.–2008. gadam, bet 2004. gada martā mēs pieņēmām atzinumu par ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm (2003–2005)⁽⁶⁾. Lai gan EESK ir saņēmusi Komisijas ieteikumu EPVP 2008.–2010. gadam, tā norāda, ka šajās pamatnostādnēs nekas nav mainījies salīdzinājumā ar EPVP 2005.–2008. gadam. Ņemot vērā iepriekš veikto darbu pie EPVP, EESK par pamatu šim atzinumam nolēma izmantot 2007. gada ES ekonomikas pārskatu.

2.4 EESK 2006. gada oktobrī izskatīja noteikumus, kas ietekmē vispārējos cenu stabilitātes, izaugsmes un nodarbinātības mērķus. Šajā atzinumā mēs pievēršamies politikai, nevis noteikumiem. EESK 2006. gada februārī publicēja savu atzinumu par 2005.–2008. gada EPVP. Lai gan šis atzinums aptvēra ļoti plašu darbības lauku, visumā tajā tika apstiprināta tā pati politikas darba kārtība nodarbinātības un produktivitātes izaugsmei, kas ir šā atzinuma pamatā. Abos atzinumos EESK pievēršusies pieprasījumu ietekmējošiem ekonomikas faktoriem. Savukārt šajā atzinumā Komiteja analizē Komisijas priekšlikumus par reformām piedāvājuma jomā.

2.5 Tādēļ Komiteja uzsver, ka papildus konkurētspējas uzlabošanas pasākumiem piedāvājuma jomā jāisteno dažādas makroekonomikas politikas, kas sekmē veicinot ienākumus, pieprasījumu un nodarbinātību. Komiteja jautājumam par atbilstošu politiku kopumu pievērsās vēl joprojām aktuālajā 2004. gada marta atzinumā.

2.6 Komisijas dokumentā "Eiropas Ekonomika" Nr. 8/2007 ir iekļauts paziņojums "Eiropas produktivitātes paaugstināšana", kura garums ir 149 lappuses un kuram ir četras nodaļas:

1. Produktivitātes tendences Eiropā — vai beidzot pagrieziena punkts?
2. Nozaru produktivitātes novērtēšana.

⁽⁴⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes un ekonomikas pārvaldība — ekonomikas politikas koordinācijas uzlabošanas priekšnoteikumi ES", OV C 324, 30.12.2006., 49. lpp..

⁽⁵⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes (2005–2008)", OV C 88, 11.04.2006., 76. lpp..

⁽⁶⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par Ekonomikas politikas vispārējām pamatnostādnēm (2003–2005), OV C 80, 30.03.2004., 120. lpp..

3. Vai iespējams palielināt produktivitāti, nesamazinot nodarbinātību?
4. Jauns skatījums uz politiku, kuras mērķis ir augstāks ražīgums.

Komiteja pauž nožēlu, ka Komisijas ieteikumi par konkurētspējas veicināšanu attiecas tikai uz piegādi.

Šajā atzinumā izvērtēta paziņojuma 4. nodaļā ierosinātā politika.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums.

3.1 Pārskata par 2007. gadu sākumā norādīts: neraugoties uz to, ka Eiropas Savienība ir viena no visprogresīvākajām un produktīvākajām tautsaimniecībām pasaulē, Eiropas Savienībā IKP un līdz ar to arī dzīves līmenis joprojām ir ievērojami zemāks nekā ASV, kas ir visattīstītākā tautsaimniecība pasaulē. Galvenais iemesls ir atšķirīgā produktivitātes attīstība dažādās tautsaimniecības nozarēs un dažādās dalībvalstīs.

3.2 Pieņemot Lisabonas stratēģiju 2000. gada martā, ES vislielāko nozīmi piešķir ES produktivitātes uzlabošanai, kā arī stabilai nodarbinātības palielināšanai. Šīs stratēģijas galvenie elementi ir zināšanu uzkrāšana, konkurences stiprināšana un elastīguma palielināšana.

3.3 Zināšanu uzkrāšanai vajadzīgi vairāk un labāki ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, un cilvēkresursos. Visā Eiropas Savienībā jānostiprina arī izglītības efektivitāte un rentabilitāte.

3.4 Konkurences veicināšana ir būtiska gan attiecībā uz produktivitātes līmeni, gan tās izaugsmes tempu. Empīriskie pētījumi apstiprina, ka tirgu atvēršana konkurencei pozitīvi ietekmē ne tikai produktivitāti un izaugsmi, bet arī nodarbinātību.

3.5 Elastīguma palielināšana ir vajadzīga, lai pielāgotu ražošanas struktūras turpmākai specializācijai un dažādošanai jaunās jomās, kas sniedz relatīvas salīdzinošas priekšrocības. Pēdējo gadu laikā ES dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai atvieglotu uzņēmumu un darbaspēka mobilitāti, bet ir jāveic vairāk un plašāki pasākumi.

3.6 Tādēļ jāsecina, ka ir jāmaina nostāja. Ievērojamu ieguldījumu var sniegt vairākas galvenās politikas. Tajās jāietver šādi mērķi:

- veicināt lielākus ieguldījumus pētniecībā un izstrādē;
- izveidot pasaules līmeņa pētniecības un izglītības iestādes, kas cieši sadarbojas ar uzņēmumiem;
- izveidot pilnībā funkcionējošu, atvērtu un konkurētspējīgu vienoto tirgu;
- veicināt integrētu pieeju, lai palielinātu gan drošību, gan elastīgumu darba tirgū (EESK uzskata, ka par minēto pieeju jāapspriežas sociālajiem partneriem);
- uzlabot valsts finanšu kvalitāti.

3.7 Daudzi plaši iesakņojušies uzskati ir apgāzti: ne tikai lielas valstis un lieli uzņēmumi var būt līderi tehnoloģijā; tirdzniecība nav galvenais tehnoloģijas izplatīšanas līdzeklis; mazas valstis var būt līderes specializētās jomās; jaunas un inovatīvas tehnoloģijas bieži vien ievieš mazie uzņēmumi; starptautiskā pētnieku un finanšu kapitāla mobilitāte ir galvenie tehnoloģiju izplatīšanas līdzekļi.

3.8 Šobrīd veidojas plaša vienprātība par to, kas ierobežo produktivitātes izaugsmi, un par līdzekļiem, kas vajadzīgi tās paaugstināšanai. Darba un produktu tirgu ierobežojumi, atvērtības trūkums tiešajiem ārvalstu ieguldījumiem un šķēršļi jaunu tehnoloģiju pieejamībai un izveidei vai to izplatīšanai var būt galvenie produktivitātes izaugsmes traucējumi ilgākā laikposmā.

3.9 Tā kā ražīguma pieaugumu ietekmē vismazāk produktīvo vienību izešana no tirgus, svarīga ir politika, kas veicina resursu atkārtotu pārdali. Ja ražīguma pieauguma rezultātā palielinās ienākumi, tad var sagaidīt, ka patērētāju pieprasījums novirzīsies uz pakalpojumiem. Tā kā daudzām pakalpojumu nozarēm ir liela pievienotā vērtība un augsts ražīgums, ekonomika varēs atļauties radīt jaunas darbavietas nozarēs, kuru produktivitātes līmenis ir tiešām zems.

4. Produktivitāte un nodarbinātība.

4.1 IKP apjoms uz vienu iedzīvotāju ir atkarīgs ne tikai no Lisabonas darba kārtības. To ietekmē daudzi faktori, piemēram, topošu tirgu attīstība, Austrumeiropa un Krievija, enerģijas un patēriņa cenas un tirgus tendences, tehnoloģiskās pārmaiņas un globalizācija kopumā. Iekšējo pieprasījumu ietekmē algu līmenis, nodarbinātība un pirktspēja. Pieprasījuma kontrole lielā mērā ir fiskālās un monetārās politikas uzdevums, savukārt uzņēmējdarbības un patērētāju kreditēšana, sekmējot pieprasījumu, galu galā ir atkarīga no centrālajām bankām. Kamēr finanšu tirgus pārdzīvo krīzi, visticamāk nepietiks kredītu, cietīs pieprasījums, un tas ietekmēs IKP.

4.2 Makroekonomiskie faktori padziļināti apspriesti agrākos, ievadā minētajos EESK atzinumos par ES ekonomikas pārvaldību. Šajā atzinumā vērsta uzmanība uz to, lai parādītu, ka, neraugoties uz pieprasījuma faktoriem, pastāv nopietna savstarpējā saistība starp Lisabonas darba kārtībā minētajām ar piegādi saistītajām reformām un IKP pieaugumu.

4.3 Relatīvais IKP uz vienu cilvēku ir sniegts 1. tabulā, izvēloties divus laika posmus: 1999. gads, kad tika ieviests euro, un 2007. gads, kad ES iestājās jaunas dalībvalstis. Minētajā periodā ASV IKP samazinājās no 161,8 % līdz 150,9 % salīdzinājumā ar 27 valstu ES IKP. Taču tā dēvētās vecās dalībvalstis nav spējušas izmantot šo ASV relatīvo lejupeņu un ES 15 valstis ir noslidējušas no 115,3 uz 111,7, savukārt euro zona — no 114,5 uz 109,8 attiecībā pret ES 27 valstīm.

4.4 Ņemot vērā šos datus, kāda ir nodarbinātības statistika? Dati par nodarbinātību no 1998. gada (kad tika uzsāktas pirmās pievienošanās sarunas ar jaunajām dalībvalstīm) līdz 2006. gadam (pēdējie pieejamie dati) ir sniegti 2. tabulā. Dati par bezdarbu norādīti par periodu līdz 2007. gadam. Minētajā periodā nodarbinātības līmenis ASV samazinājās no 73,8 % uz 72 % no darbaspēka, bezdarba līmenim palielinoties no 4,5 % līdz 4,6 %. Vienlaicīgi *euro* zonā nodarbinātība sāka pieaugt no 59,2 % līdz 64,8 % un bezdarbs samazinājās no 10,1 % uz 7,4 %. Dati par ES 15 valstīm ir mazliet labāki par *euro* zonas datiem, taču dati par ES 25 valstīm ir mazliet sliktāki.

4.5 Nesen publicētajā 2007. gada Lisabonas novērtējuma tabulā vadošās septiņas valstis (pēc kārtas) ir Dānija*, Zviedrija*, Austrija*, Nīderlande*, Somija*, Īrija* un Apvienotā Karaliste (AK)*, kam seko Vācija un Francija. Slovēnija* un Igaunija* ir vadošās jauno dalībvalstu vidū. No ES 15 dalībvalstīm pēdējās sarakstā ir Spānija, Grieķija, Portugāle un Itālija. Kopumā Nīderlande, Austrija un Igaunija saņēma uzslavu par visefektīvāko Lisabonas darba kārtības ieviešanu. Grieķija un Itālija tika novērtētas kā visneefektīvākās. Kā sekmīga Lisabonas programmas ieviešanas ietekmē produktivitāti un nodarbinātību?

4.6 Luksemburgā un Norvēģijā relatīvais IKP uz vienu cilvēku ir lielāks nekā ASV. Valstis, kas tuvinās ASV 20 % robežās, ir Īrija* (pirmajā vietā), Nīderlande*, Austrija*, Zviedrija*, Dānija*, Beļģija un (knapi) AK* un Somija*. ES neietilpstošās valstis Islande, Šveice un Japāna visas iekļaujas 20 % robežās salīdzinājumā ar ASV. Jaunās dalībvalstis Kipra un Slovēnija* ir vistuvāk ES 27 valstu vidējam līmenim, savukārt ievērojamākais progress noticis Igaunijā*, kam seko Latvija, Lietuva, Ungārija un Slovākija.

4.7 Nodarbinātības rādītāji lielā mērā ir līdzīgi IKP rādītājiem. Nodarbinātības līmenis ASV ir tikai mazliet augstāks par 70 % no darbaspēka. Visās ārpus ES esošajās valstīs, kas norādītas tabulā, ieskaitot Japānu un visās trīs ārpus *euro* zonas esošās valstīs (Dānija*, Zviedrija*, AK*), nodarbinātības līmenis pārsniedz 70 %. *Euro* zonas valstīs tikai Nīderlandē* un Austrijā* nodarbinātības līmenis pārsniedz 70 %, kamēr Īrijā* un Somijā* tas ir gandrīz 70 %. Starp jaunajām dalībvalstīm vadošās ir Kipra un Igaunija*, kur kopējais nodarbinātības līmenis ir gandrīz 70 %.

4.8 Bezdarba līmenis ASV ir 4,6 %. Tāpat kā Norvēģijā, arī Īrijā*, Nīderlandē*, Austrijā*, Dānijā*, Kiprā un Lietuvā bezdarba līmenis nav tik augsts kā ASV. Luksemburgā, AK*, Čehijas Republikā* un Slovēnijā* šis līmenis ar vienas iedaļas starpību ir tāds pats kā ASV. Zviedrija*, Latvija un Malta no ASV atpaliek par divām iedaļām.

4.9 Pamatojoties uz augstāk minēto analīzi, ir skaidrs, ka nepieciešams aplūkot tendences Lisabonas novērtējuma tabulā minētajās vadošajās valstīs — Dānijā*, Zviedrijā*, Austrijā*, Nīderlandē*, Somijā*, Īrijā* un AK*, kā arī vadošajās jaunajās dalībvalstīs — Igaunijā* un Slovēnijā*. Šajā atzinumā šīs valstis

veido “novērojamās valstis” un ir apzīmētas ar zvaigznīti. Mēs izvērtēsim, kādā mērā politika attiecībā uz zināšanām, konkurenci, inovācijām un valsts finansēm, sekmējusi šo valstu relatīvos panākumus. Salīdzinājumam Spānijas, Grieķijas, Portugāles un Itālijas politika tiks skatīta kā “kontroles grupa”. Turklāt ES joprojām ļoti nozīmīga ir Francijas un Vācijas ietekmīgā ekonomika. Abās valstīs raksturīga ir polarizēta politiskā vide, kas apgrūtina reformas, lai gan kaut kādā mērā sāk parādīties rezultāti.

5. Ieguldījumi zināšanās.

5.1 ESAO (OECD — Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) programma skolēnu novērtēšanai starptautiskā mērogā ir pazīstama ar nosaukumu PISA (*Programme for International Student Assessment*). 3. tabulā ir apkopoti 2006. gada pētījuma rezultāti par piecpadsmitgadīgu skolēnu lasītprasmi, zināšanām matemātikā un dabaszinātnēs ESAO dalībvalstīs un citās valstīs.

5.2 Līdztekus Korejai, Japānai un Šveicei, augstāko novērtējumu “A” visos priekšmetos ieguvusi Somija* (pārliecinoša uzvarētāja), Nīderlande*, Beļģija un Igaunija*. Valstis, kas saņēmušas divus “A”, ir Čehijas Republika, Austrija*, Slovēnija* un Īrija*. Sarakstā ar vienu “A” ierindojas Dānija*, Zviedrija*, AK*, Vācija un Polija. Vācija un AK novērtējumu “A” ieguvusi dabaszinātnēs. AK* ir trešajā augstākajā vietā dabaszinātnēs 6. līmenī, ierindojoties pēc Slovēnijas* un Somijas*. Visas “novērojamās” valstis ieguvušas “A” novērtējumu. “Kontroles grupā” esošās valstis ierindojušās saraksta apakšā kopā ar ASV.

5.3 Ņemot vērā ievērojamo saikni starp dalībvalsts izglītības sistēmas un tās tautsaimniecības sniegumu, EESK pilnībā piekrīt Komisijai, ka ES izglītības kvalitāte ir jāizvirza par vadošo politiku.

5.4 Šanhajas *Jiao Tong* universitāte ir izstrādājusi universitāšu klasifikācijas metodiku. Pastāv arī citas universitāšu klasifikācijas metodikas, taču *Jiao Tong* universitātes izstrādātā atbilst ES redzējumam par zinātņi un pētniecību.

5.5 Saskaņā ar PISA vērtējumu Savienoto Valstu izglītības sistēmas sniegums ir ļoti viduvējs. ASV saglabā konkurētspēju tieši augstākajā izglītībā. 4. tabula ir izvilkums no *Jiao Tong* rangu tabulas. 20. labāko universitāšu sarakstā ierindojas 17 Amerikas universitātes, divas Lielbritānijas un viena Japānas universitāte. AK ar desmit ierakstiem 100 labāko grupā atrodas “novērojamo valstu” sarakstā. Sarakstā atrodas arī ES neietilpstošās valstis — Japāna (6 ieraksti) Kanāda (4), Austrālija (2), Šveice (3), Norvēģija (1) un Izraēla (1). 100. labāko grupā parādās arī piecas “novērojamās valstis” — AK*, Nīderlandē* (2), Dānija* (1), Zviedrija* (4) un Somija* (1). Tajā neparādās neviena no kontroles grupas valstīm. Savu agrāko slavu vajadzētu atgūt Boloņas, Salamankas un Koimbras universitātēm. Turklāt Vācijai ir 6 ieraksti un Francijai — 4.

5.6 Simts labāko universitāšu sarakstā papildus Apvienotajai Karalistei ir pārstāvētas vēl tikai sešas dalībvalstis, bet divdesmit ES dalībvalstis sarakstā nefigurē. Šķiet, ka Komisijas politika ir šo plaisu aizpildīt ar ES Tehnoloģiju institūta palīdzību. Neskatoties uz EESK atbalstu šim projektam, grūti iedomāties, kā tas varētu sekmīgi attīstīties, nesamazinot ES valstu klātbūtni 100. labāko grupā. Cita stratēģija varētu būt dalībvalstu vadošo universitāšu attīstības politikas pārskatīšana. Lai iegūtu zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas 21. gadsimta zinātnes un tehnoloģijas izmantošanai labklājības un nodarbinātības nodrošināšanai, visvairāk vajadzīga ir augstskolu un uzņēmumu ciešāka sadarbība.

5.7 Papildu novērtējumu par kādas dalībvalsts augstākās izglītības līmeni var gūt no Statistikas biroja (*Eurostat*) datiem par terciārās izglītības absolventu skaitu dabaszinātnēs un tehnoloģijās uz tūkstoš iedzīvotājiem 20–29 gadu vecuma grupā. ASV tas ir 10,6. Līdzīgus datus kā ASV viena procentu punkta ietvaros uzrāda tādas dalībvalstis kā Beļģija, Vācija, Grieķija, Itālija, Latvija, Austrija*, Polija, Rumānija, Slovēnija* un Slovākija. Daudz augstāks rādītājs ir Dānijai* (14,7), Īrijai* (24,5), Francijai (22,5), Lietuvai (18,9), Somijai* (17,7), Zviedrijai* (14,4) un AK* (18,4). Valstis, kas atzīmētas ar zvaigznīti (*), ir “novērojamās valstis”. Itālija un Grieķija ir vienīgās valstis no kontroles grupas, kas šeit kvalificējas. Dalībvalstīm vidējās un terciārās izglītības sistēmās ir jāpievērš uzmanība absolventu skaita palielināšanai dabaszinātnēs un tehnoloģijās.

5.8 Viens no Lisabonas projekta mērķiem ir palielināt ES pētniecības un izstrādes izdevumus līdz 3 % no IKP. No tiem 2 % vajadzētu ietilpt no privātā sektora. Divas no “novērojamajām valstīm” — Zviedrija* un Somija* — izdod vairāk nekā 3 %. Savukārt Dānija* un Austrija*, tāpat kā Vācija un Francija, izdod no 2 % līdz 3 %. Valstis, kas izdod no 1 % līdz 2 % ir Beļģija, Čehijas Republika, Igaunija*, Īrija*, Nīderlande*, Slovēnija*, Spānija un AK*, un vairums no šīm valstīm ir “novērojamās valstis”. Visas pārējās dalībvalstis izdod mazāk par 1 %, izņemot Ungāriju un Itāliju (abām 1 %), Itālijai un Spānijai atrodas kontroles grupā. Lai novērstu plaisu, nešķiet nerealī sagaidīt no valstu valdībām, lai 1 % no IKP tiktu veltīts pētniecībai un izstrādei. Ideāli būtu to novirzīt uz universitātēm un pētniecības institūtiem, lai tiem palīdzētu izveidot savu reputāciju un stāvokli zinātnes pasaulē. Šobrīd ES 15 valstu valdības izdod no 0,30 % līdz 0,40 %, savukārt jaunās dalībvalstis — no 0,50 % līdz 0,60 %. Daudz vairāk varētu un vajadzētu darīt zinātnes attīstībai, jo īpaši, lai risinātu problēmas, kas saistītas ar klimata pārmaiņām un piesārņojumu.

5.9 Attiecībā uz nodokļu atvieglojumiem pētniecībai un izstrādei privātajā sektorā, EESK jau ir iesniegusi savu atzinumu Komisijai (?). EESK uzskata, ka visām dalībvalstīm vajadzētu

pieņemt labāko praksi un ieviest nodokļu atvieglojumus, lai sekmētu lielākus ieguldījumus pētniecībā un izstrādē no privātā sektora, īpaši no mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

5.10 Pastāv lokveida sakarība starp izglītību, pētniecību, inovāciju, tehniskajām zināšanām un nodarbinātības tendencēm. Efektīvā lokā, zināšanas un prasmes ir pamats, kas piesaista investīcijas, kā arī veicina zināšanu nodošanu un imigrāciju. Savukārt tad, ja šādas pamata nav, kvalificēti iedzīvotāji tiecas meklēt vidi, kur viņu prasmes ir pieprasītas. Tas var izraisīt emigrāciju un intelektuālā darbaspēka aizplūšanu.

5.11 Politikas secinājumi attiecībā uz pētniecību un izglītību ir tādi, ka daudzu dalībvalstu vidējās un terciārās izglītības sistēmas ir jāpārskata un ka valdībām ir jāpalielina ieguldījumi pētniecībā un izstrādē. Noteikti pastāv saikne starp politikas efektivitāti un nodarbinātību un produktivitāti, ko pierādījuši dati gan par “novērojamajām valstīm”, gan par kontroles grupu.

6. Konkurence un inovācijas.

6.1 Komisijas paziņojumā izklāstītas trīs konkurences sekmēšanas rīcībspolitikas. Tās ir ar tielkiem saistīto nozaru liberalizācija un pārvaldība, konkurences politika un ieguvumi no iekšējā tirgus pozitīvās ietekmes.

6.2 Iekšējais tirgus ieguvumi ietver stimulu veikt inovācijas, kas rodas ārvalstu konkurences rezultātā, iespēju izveidot apjomradītus ietaupījumus ražošanā, izplatīšanā un mārketingā, kas pieejami plašākā tirgū, kā arī tehnoloģiju nodošanu, ko rada atvērtība ārvalstu investīcijām.

6.3 ES dalībvalstis visas nav bijušas vienlīdz pievilcīgas un atvērtas tiešajiem ārvalstu ieguldījumiem (TĀI). Tās dalībvalstis, kas nav saņēmušas TĀI, ir zaudējušas attiecībā uz tehnoloģiju nodošanu, vadības metodēm, tirgus stāvokli un kapitālieguldījumiem. *Ernst & Young* dati par TĀI liecina, ka laika periodā no 1997. līdz 2006. gadam 10 lielākās TĀI saņēmējas pēc projektu skaita Eiropā ir bijušas:

AK	5539	Francija	3867
Vācija	1818	Spānija	1315
Beļģija	1190	Polija	1046
Ungārija	1026	Īrija	884
Čehijas Republika	849	Krievija	843

(?) Sk. EESK atzinumu par tematu “Par efektīvāku P&A nodokļu atvieglojumu piemērošanu”, OV C 10, 15.01.2008., 83. lpp..

6.4 TĀI ir ievērojami ietekmējuši jauno dalībvalstu ekonomisko izaugsmi. Ņemot vērā to, ka visās pasaules valstīs, ieskaitot Indiju un Ķīnu, pieaug konkurence, lai iegūtu TĀI, jaunajām dalībvalstīm vajadzēs izmantot zināšanu ekonomiku, lai nodrošinātu izaugsmi un darba vietas. Āzijas valstis izceļas PISA prasmju testos un šo valstu universitātes beidz simtiem tūkstošu absolventu ar parastajiem un maģistra grādiem dabaszinātnēs un tehnoloģijās.

6.5 Ar tīkliem saistīto nozaru liberalizācija un pārvaldība var ievērojami samazināt izmaksas un uzlabot visas ekonomikas produktivitāti. Šo politiku iedala trīs posmos: pirmais posms — privatizācija, otrais posms — nosacījumi, ka atļauj ienākt jauniem tirgus dalībniekiem, radot izaicinājumu vietējiem, un visbeidzot īpašumtiesību nošķiršana starp tīkliem un tīkla pakalpojumiem. Pārskatā par progresu iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē⁽⁸⁾ Komisija kā efektīvu konkurences pasākumu min patērētāju iespēju mainīt piegādātājus. Piemēri minēti tabulā.

Procentuāls patērētāju skaits, kas maina piegādātājus			
		Elektroenerģija	Gāze
Vācija	Lielie uzņēmumi	41	(*)
	Mazie un vidējie uzņēmumi	7	*
	Mājsaimniecības	5	*
Francija	Lielie uzņēmumi	15	14
	Mājsaimniecības	0	0
Spānija	Lielie uzņēmumi	25	60
	Mazie un vidējie uzņēmumi	22	60
	Mājsaimniecības	19	2
AK	Lielie uzņēmumi	50+	85+
	Mazie un vidējie uzņēmumi	50+	75+
	Mājsaimniecības	48	47

(*) Nav pieejami dati par gāzes tirgu Vācijā.

* Nav pieejami dati par gāzes tirgu Vācijā.

(8) Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Pārskats par progresu iekšējā gāzes un elektroenerģijas tirgus izveidē", COM(2005) 568 galīgā redakcija, 15.11.2005.

Parasti lielākā konkurence ir dažās "novērojamajās valstīs", lai gan tā attīstījusies arī Itālijā un Spānijā. 6.6

Konkurences politikas ieviešana ir paredzēta, lai veicinātu efektivitāti un produktivitāti patērētājam būtiskās jomās. Šī politika ļoti lielā mērā sakrīt ar EESK vēlmi saglabāt līdzsvaru starp tās dalībnieku interesēm. 6.7

Komisija secina, ka konkurence ir būtiska gan produktivitātes līmenim, gan tās izaugsmes tempam. Pārsteidzoši, ka "novērojamo valstu" tautsaimniecības ir visatvērtākās ES. Tās ir produktīvākās, ar augstāko nodarbinātības līmeni un lielāko spēju uzņemt migrējošo darbaspēku. Dalībvalstu valdību kļūda ir uzlikt šķēršļus savai ekonomikai, baidoties no konkurences. 7.

Resursu pārdales politika. 7.1

Resursu pārdales Komisijas skatījumā ir ražošanas faktoru novirzīšana no vājajām nozarēm uz topošām un augošām nozarēm. 7.2

Paziņojuma pamattēze ir tāda, ka ciktāl ekonomisko izaugsmi nosaka tehnoloģiju attīstība, tikmēr ekonomikā notiks strukturālas pārmaiņas. Jaunās augsto tehnoloģiju nozares var iegūt tirgus daļu uz sarūkošo nozaru rēķina. Jauni uzņēmumi var kļūt par nozīmīgiem spēlētājiem, savukārt nostabilizējušies uzņēmumi var būt spiesti pielāgoties vai bankrotēt. 7.3

Ņemot vērā to, ka ekonomika vienmēr būs pakļauta strukturālām pārmaiņām, ļoti svarīga ir tās pielāgošanās spēja, lai tehnoloģiju izmaiņas un zināšanu mobilitāte sniegtu maksimālu labumu. Taču Komisija uzskata, ka dalībvalstīm ir ierobežotas spējas, lai veiktu nepieciešamos pielāgojumus, jo to elastīgumu ierobežo darba tirgus iestādes un noteikumi. 7.4

Paziņojumā ierosināti četri galvenie politikas pasākumi, lai uzlabotu resursu pārdales: atvieglota iekļūšana tirgū, administratīvā sloga samazināšana, darba tirgus regulējuma un finanšu tirgus integrācija. 7.5

Dažas no politikām, kas paredzētas, lai atvieglotu iekļūšanu tirgū, jau skatītas iepriekšējos EESK atzinumos. Tās attiecas uz administratīvā sloga samazināšanu, dibinot uzņēmumu, daudzveidīgām atbalsta shēmām jauniem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, un izmaiņām bankrotēšanas procesu regulējošā likumdošanā. Piekļuve finanšu un konkurences politikai, lai nodrošinātu konkurējošu tirgus vidi, ir svarīgi elementi jebkurai stratēģijai, lai veiktu resursu pārdali, veidojot jaunu uzņēmumu. 7.6

Kaut arī administratīvie izdevumi ir gan lieliem, gan maziem uzņēmumiem, tomēr to slogu daudz vairāk izjūt mazie uzņēmumi sava nelielā izmēra dēļ. Administratīvā sloga samazināšana ir viens no pieciem svarīgākajiem ES darba kārtības mērķiem, tomēr, kā atzīst Komisija, noteikumu un administratīvo izmaksu samazināšana ir sarežģīts process, jo vairums pasākumu ieviesti īpašu iemeslu dēļ. "Tie palīdz, lai labotu tirgus neveiksmes, aizsargātu tirgus dalībniekus vai lai sniegtu informāciju politikas veidotājiem" ⁽⁹⁾. Daudzi ES dalībnieki iebilstu, ka šādā regulējumā noteiktā sociālā aizsardzība ir svarīgs *acquis* elements. Pat tad, ja tas tā ir, šādu noteikumu kumulatīvais rezultāts rada papildu saimnieciskās izmaksas. 7.7

Labāku tiesību aktu izstrādes darba grupa, kuras mītne ir AK, veicot kopīgu darbu ar Nīderlandes Centrālo plānošanas biroju (CBP), lēš, ka izmaksas varētu būt 3–4 % no IKP ⁽¹⁰⁾. Aprēķināts, ka 25 % samazinājums ES administratīvo izmaksu slogā sākotnēji varētu palielināt patieso IKP par 1 %. Ilgtermiņā ieguvums varētu būt par lielāks. Izmaksu sloga samazinājums būtu ļoti vēlams, tomēr nav pazīmju, kas liecinātu, ka minētā iniciatīvai ir īstenojama. Tā kā ES institucionāli paredz iespēju, ka tirgus būs neveiksmīgs, tad šādus uzlabojumus diez vai izdosies sasniegt. Turklāt EESK, cenšoties nodrošināt visa veida aizsardzību tirgus dalībniekiem, šķiet, nespēs sniegt atbalstu, lai kaut cik ievērojami samazinātu administratīvo slogu. 7.8

Darba tirgus struktūrām ir būtiska ietekme uz darbaspēka pārvietošanu. Tirgus reformas ietekme uz produktivitāti un nodarbinātību ir lielāka, kad darba tirgus ir elastīgs. Tā kā nav uzticamu pētījumu par darba tirgus elastīgumu, nodarbinātības līmenis kontroles grupā ietilpstošajās valstīs noteikti ir rādītājs, kas liecina par to nodarbinātības likumu spēju veicināt pielāgošanos pārmaiņām. 7.9

Nodarbinātības aizsardzības likumdošana ES ir saprotami strīdīga. Tā vietā, lai izdarītu labojumus attiecībā uz beztermiņa līgumos noteikto aizsardzību, daudzas dalībvalstis līdztekus ir ievieš pagaidu līgumus. Tieši pagaidu līgumi izskaidro

⁽⁹⁾ "Eiropas produktivitātes paaugstināšana — Eiropas ekonomikas pārskats par 2007. gadu", Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, 136. lpp.

⁽¹⁰⁾ "Eiropas produktivitātes paaugstināšana — Eiropas ekonomikas pārskats par 2007. gadu", Eiropas Komisija, Ekonomikas un finanšu lietu ģenerāldirektorāts, 137. lpp.

nodarbinātības pieaugumu, kas apspriests šā atzinuma 4. punktā. Kaut arī nav datu par pašreizējo pilna darba laika nodarbinātību, kas izteikta ar pilnslodzes ekvivalenta mērvienību, nodarbinātības pieauguma apjoms vieš cerības un strukturāls bezdarbs samazinās. 7.10

Tas, protams, nepieciešams, lai novērstu radušos pārtraukumus līdz brīdim, kad darba normatīvi ir pietiekami elastīgi, lai maksimāli varētu īstenot resursu pārdali. Tāpēc dalībvalstis tiek mudinātas ieviest līdztekus politiku. Šajā procesā būtiska nozīme ir elastdrošībai. Jādara pieejami resursi, lai mūžizglītība ļautu nostiprināt pielāgošanās spēju un nodarbinātību, sociālās nodrošināšanas sistēmas ļautu nodrošināt stimulus dalībai darba tirgū un sekmētu pārvietošanu citā amatā, taču darba tirgus politikai vajadzētu palīdzēt cilvēkiem tikt galā ar pārmaiņām un bezdarbu, pārejot uz jaunu, drošu darba vietu. Šāda politika ir nepieciešama laikā, kad darba likumdošana nav tik stingra. 7.11

Finanšu tirgus integrācija ir pēdējā resursu pārdales politikas darbība. Kopumā finanšu sistēmas fragmentācijas pakāpi ES varētu uzskatīt par produktivitātes un nodarbinātības traucēkli, kas jo īpaši apgrūtinā jaunizveidotu uzņēmumu darbību. Finanšu pakalpojumu direktīvas norāda uz šīm nepilnībām. Līdztekus šim atzinumam EESK gatavo atzinumu par tematu Pārrobežu riska kapitāla darbības ⁽¹¹⁾. Tas ir nozīmīgs ES daudzpusīga kapitāla tirgus integrācijas aspekts. Efektīvas finanšu sistēmas nozīmīgums strukturālu pārmaiņu apstākļos visuzskatāmāk izpaužas jaunizveidotu uzņēmumu finansēšanas jomā. 8.

Valsts finanšu uzlabošana. 8.1

5. tabulā ietverti Statistikas biroja (*Eurostat*) dati par dalībvalstu finansēm. Vidējais valdības parāds *euro* zonas 12 valstīs 68,8 % no IKP pārsniedz gan EMS (Ekonomikas un monetārās savienības) konverģences mērķi 60 % apjomā, gan ES 15 valstu (63,0) un ES 25 valstu vidējos rādītājus. Kopumā valdības parāds novērošanas sarakstā esošajās valstīs ir mazāks par 50 % no IKP un daudzos gadījumos daudz mazāks. Izņēmums ir Austrija* (61,7 %). Turklāt visas novērošanās sarakstā esošās valstis ir samazinājušas valdības parādu laika periodā no 1999. līdz 2006. gadam. Īrija*, Nīderlandē* un Zviedrijā* samazinājums ir bijis īpaši milzīgs. No kontroles grupā esošajām valstīm tikai Spānijai valdības parāds ir zemāks par 50 % no IKP, kas samazinājies minētajā periodā. Itālija (106,8 %) un Grieķija (95,3 %) atrodas grupas saraksta beigās. 8.2

⁽¹¹⁾ Šķēršļu novēršana, kas kavē riska kapitāla fondu pārrobežu ieguldījumus (*INT/404*).

Budžeta bilance ir pozitīva 15 valstu ES, proti, Beļģijā, Īrijā*, Spānijā, Luksemburgā, Nīderlandē*, Somijā*, Dānijā* un Zviedrijā*. Pārējo valstu bilances ir negatīvas ar mazāk nekā 3 %, izņemot Itāliju (-4,4 %) un Portugāli (-3,9 %). Jauno dalībvalstu vidū Bulgārijai un Igaunijai ir pozitīvas bilances, taču Ungārijai, Polijai un Slovākijai tās par vairāk nekā 3 % ir negatīvas. Tikai 1,2 % negatīvā līmenī izceļas Kipra un Slovēnija*. No kontroles grupā iekļautajām valstīm AK ar 2,7 % negatīvu rādītāju ir nonākusi strupceļā. Tā nespēja nolīdzsvarot budžetu labvēlīgas ekonomiskās darbības laikā, tādēļ tās vieta līderpozīcijās esošo valstu grupā šobrīd ir apdraudēta. Kontroles grupā Spānijas sniegums izceļas citu starpā, kamēr Itālija un Portugāle apliecina savas kopumā zemās pozīcijas grupā. 8.3

Gada atzinumos par ES ekonomiku EESK diskutē par pareizu valsts finanšu [vadību]. Salīdzinošie dati par valstīm, kas atrodas novērošanas sarakstā un kontroles grupā, norāda, ka pareiza valsts finanšu [vadība] ir svarīga nodarbinātības un produktivitātes snieguma sastāvdaļa dalībvalstīs. 8.4

Pārbaudot novērošanas sarakstā un kontroles grupā esošo valstu relatīvo sniegumu, radās jautājums par nodokļu ietekmi. Statis-

tikas biroja (*Eurostat*) 2005. gada ziņojumā par nodokļiem teikts, ka ES 27 valstīs vidējā nodokļu likme procentuāli no IKP bija 39,6 %. Tas ir par 13 procentu punktiem vairāk, nekā ASV un Japānā. Starp visām ESAO dalībvalstīm, kas neietilpst ES, tikai Jaunzēlandē eksistē nodokļu likme, kas pārsniedz 35 %. Pamatojoties uz dalībvalstu centieniem samazināt nodokļu slogu, nodokļu pieauguma tendence ir samazinājusies un vidējā nodokļu likme tagad ir atgriezusies 1995. gada līmenī. 8.5

Zviedrija*, Dānija* un Somija*, kam seko Beļģija un Francija, ir valstu piecinieks, kurās ir lielākais nodokļu slogs. Nākamajā pieciniekā ierindojušās Austrija* un Slovēnija*, kā arī Itālija, Nīderlande* un AK* ierindojušās attiecīgi 12. un 13. vietā. Tikai Igaunijā* un Īrijā*, ierindojoties 22. un 23. vietā, ir daudz mazāki nodokļi. No kontroles grupas valstīm Itālijā nodokļu slogs ir mazāks vai vienāds ar tām piecām valstīm, kas atrodas novērošanas sarakstā. Spānijā, Portugālē un Grieķijā nodokļu slogs ir mazāks nekā visās novērošanas sarakstā esošajās valstīs, izņemot Īriju un Igauniju. Nav *prima facie* pierādījumu, ka kontroles grupā ietilpstošajās valstīs ir pārāk augsti nodokļi. 8.6

ES ir augstāki nodokļi, nekā konkurējošos reģionos. Dalībvalstu nodokļu režīmu ļoti ietekmē sociālajai aizsardzībai tērēto līdzekļu apjoms. No ES pozīcijām raugoties, ir grūti samazināt nodokļus, kaut arī valstis, kuru ekonomika ES ir līderpozīcijās, ir visaugstākās nodokļu likmes. Jautājumam pievērsoties no globālām pozīcijām, tomēr jāsecina, ka konkurējošos reģionos ir zemākas nodokļu likmes un ka šis apstāklis droši vien veicina augstu inovācijas un uzņēmējdarbības aktivitātes līmeni.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu piemērošana tiešo nodokļu jomā ES un attiecībā uz trešām valstīm””

COM(2007) 785 galīgā redakcija

(2009/C 77/29)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2007. gada 10. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu piemērošana tiešo nodokļu jomā ES un attiecībā uz trešām valstīm””.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomiskās un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 14. jūlijā. Ziņotājs — *Burani* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komisijas dokumenta mērķis ir izveidot pamatus dalībvalstu (DV) diskusijai par tiešajiem nodokļiem pārrobežu darījumos. Komisija jo sevišķi vēlas atrast “koordinētus” risinājumus ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu piemērošanā. Tā ir joma, kurā sadarbība starp dažādām nodokļu administrācijām ir nepilnīga, piemērojot tikai uz valstu pieejām balstītus risinājumus.

1.2. Komiteja atzinīgi vērtē iniciatīvu, kas turklāt tiek plānota ilgtermiņā, jo sevišķi tāpēc, ka tās noslēgumā iecerēts izveidot Kopienas “*corpus iuris*”, kura pamatā būtu Eiropas Kopienas tiesas (EKT) spriedumi. EKT izskatīto gadījumu klāsts ir pietiekami plašs, lai kalpotu par galveno atsauci valstu nodokļu administrācijām, kuras tomēr ne vienmēr vēlas to izmantot.

1.3. Priekšnoteikumu veido dalībvalstu vienošanās par to, kas tiek uzskatīts par “ļaunprātīgu izmantošanu”, un līdz ar to par atšķirību starp “krāpšanu nodokļu jomā” un “izvairīšanos no nodokļu maksāšanas”. Komiteja uzsver EKT spriedumu nozīmi, kuros noteikts, ka pirmais gadījums neapšaubāmi ir pārkāpums, bet otrajā gadījumā ir jānošķir — izvairīšanās kļūst par pārkāpumu tad, ja tiek izmantotas “pilnīgi mākslīgas struktūras”, t.i., radītas fiktīvas situācijas. Par nelikumību netiek uzskatīta arī uzņēmumu izveidošana, lai izmantotu valsts atbalstus, ko piešķir citas valstis. Ja tie neatbilst Līgumam, pret izkropļojumiem jācinās ar citiem līdzekļiem, nonākot līdz cēlonim un neiesaistot privāto sektoru.

1.4. Īpaši svarīgs aspekts ir “nepietiekama kapitalizācija”, proti, finansējuma piešķiršana ārvalstu filiālēm nevis to kapitāla palielināšanai. Nodokļu administrācijas šajā jautājumā ir ļoti subjektīvas. Tāpēc ir sevišķi grūti taisīt spriedumu, kad runa ir par finanšu iestādēm.

1.5. Tā kā par konkrētiem gadījumiem būs runa tālāk atzinuma tekstā, EESK vērš uzmanību uz dažiem pamatprincipiem, par kuriem DV jāvienojas, iespēju robežās tos pieņemot jau tagad. Pirmkārt, jārod līdzsvars starp valsts un nodokļu maksātāju interesēm. Izspriežot gadījumus par “pilnīgi mākslīgām struktūrām”, vienmēr jāizmanto proporcionalitātes princips. Tādēļ vajadzīgi noteikumi, lai taisnīgi sadalītu pierādīšanas pienākumu, bet jo sevišķi — noteikumi par kārtību, kādā nodokļu administrācijas iegūst pierādījumus saskaņā ar likumiem.

1.6. Visbeidzot, EESK uzskata, ka tik daudzpusīgā un daudzveidīgā jautājumā vajadzīga DV labā griba un spēja sadarboties, jo jārod līdzsvars starp interesēm, kas saistās ar valstu finanšu aizsardzību un iedzīvotāja centrālo vietu un viņa tiesību ievērošanu. Vienlaikus EESK uzskata par savu pienākumu uzsvērt nodokļu administrāciju lomu, lai cīnītos ne vien pret ļaunprātīgu izmantošanu, bet arī un galvenokārt pret fiktīvām (vai pat arī reālām) struktūrām, kas slēpj noziedzīga rakstura darbības.

2. Ievads

2.1. Komisija saskaņā ar 2006. gadā ⁽¹⁾ solīto sāka darbu pie dalībvalstu (DV) **tiešo nodokļu sistēmu koordinēšanas**. Problēma ir diezgan skaidra. Īstenojot nodokļu pasākumus, kuri skar nodokļu maksātāju pārrobežu darbību, katras administrācijas pienākums ir nodrošināt savai valstij atbilstīgus ienākumus. Tomēr sistēmu dažādība var būt par iemeslu citu valstu nodokļu administrāciju **interpretācijas vai piemērošanas atšķirībām**. Nodokļu maksātāji var ļaunprātīgi izmantot minētās atšķirības, lai daļēji vai pilnībā izvairītos no pienākumiem. Turklāt jānovērs arī dubultā aplikšana ar nodokļiem.

⁽¹⁾ COM(2006) 823 galīgā redakcija, 19.12.2006.

2.2. Lai novērstu šādu iespējamību, lielākā daļa dalībvalstu pieņēma virkni "ļauņprātīgas izmantošanas novēršanas noteikumu". Runa ir gan par īpašiem, gan vispārīgiem noteikumiem, kas atšķiras atkarībā no valsts. Šajā situācijā ir iespējamās, un tās arī notiek, konfliktsituācijas ar nodokļu maksātājiem, bet dažreiz arī starp pašām dalībvalstīm. Eiropas Kopienu Tiesa (EKT), kurai bija jālemj par dažādām lietām, ir paudusi spriedumus, kas, ņemot vērā Kopienas tiesību aktu neesamību šajā jomā, sniedz Komisijai vērtīgu judikatūru. Komisija ņēma vērā minētos spriedumus, lai izstrādātu izskatāmo paziņojumu.

2.3. Paziņojuma "nolūks ir radīt pamatu turpmākai diskusijai ar dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām, lai šajā jomā paplašinātu **koordinētu risinājumu** darbības sfēru". Komisija uzskata, ka ir **steidzami jāpanāk līdzensvars starp** vajadzību **izvairīties no neproporcionāliem** ES teritorijā veiktu pārrobežu darbību **ierobežojumiem** un **valsts interesēm** cīnīties pret ļaunprātīgu izmantošanu". Turklāt ir jāpanāk koordinācija jautājumā par ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumu piemērošanu trešām valstīm.

2.4. Komisija ar ieinteresēto pušu atbalstu vēlas sākt dalībvalstu diskusiju par minētajiem jautājumiem, lai izdarītu kopīgus secinājumus, kas sekmē **brīvpātīgu noteikumu un procedūru koordinēšanu**. Runa nav ne par "saskaņošanu", ko ir pārāk grūti panākt īstermiņā, ne par likumdošanas pasākumiem, kurus praktiski nav iespējams īstenot.

3. Paziņojuma saturs

3.1. Komisijas dokumentā īpaša uzmanība pievērsta **jautājuma terminoloģijas un pamatsistēmas** definēšanai, ņemot vērā EKT spriedumus, kas noteica dažus **pamatprincipus**. Pirmām kārtām ir dota **ļaunprātīgas izmantošanas definīcija**: "rīcība ir uzskatāma par ļaunprātīgu izmantošanu *tikai* tad, ja, neraugoties uz attiecīgajos Kopienas noteikumos paredzēto nosacījumu formālu ievērošanu, to mērķis nav sasniegts un ja ir nolūks gūt labumu, mākslīgi radot nepieciešamos priekšnosacījumus" ⁽²⁾. Jāatšķir **izvairīšanās** no nodokļu maksāšanas, kas tiek definēta kā "pilnīgi mākslīga struktūra, kuras mērķis ir izvairīties no attiecīgās dalībvalsts tiesību aktu piemērošanas".

3.2. Cits pamatprincips ir šāds: "Vajadzību nepieļaut izvairīšanos no nodokļu maksāšanas vai ļaunprātīgu izmantošanu var uzskatīt par primāru iemeslu sabiedrības interesēs, kurš **attaisno pamatbrīvību ierobežošanu**." Tomēr ierobežojošu noteikumu likumību nosaka **proporcionalitātes** principu ievērošana. Turklāt minētajiem noteikumiem "jākalpo **īpašajam mērķim nepieļaut pilnīgi mākslīgu struktūru rašanos**".

3.3. EKT pieņēma **precīzus kritērijus, lai definētu to, kas nav pilnīgi mākslīga struktūra**. Fakts, ka meitasuzņēmums ir dibināts citā dalībvalstī, neietilpst šajā definīcijā, pat ja izrādītos,

⁽²⁾ *Emsland-Staerke*, C-110/99, 52.-53. punkts; *Halifax*, C-255/02, 74.-75. punkts (Komisijas piezīme).

ka darbības, ko veic meitasuzņēmums citā DV, tikpat labi **varētu veikt arī mātesuzņēmums**. Tāpat ir nepietiekams arī arguments, ka lēmumi par meitasuzņēmuma dibināšanu tiek pieņemti, ņemot vērā **ar nodokļiem saistītus apsvērumus**. Ar nosacījumu, ka nenotiek ļaunprātīga izmantošana, ir pilnīgi likumīgi izmantot citas DV nodokļu sistēmas priekšrocības. Visbeidzot, definīcija nav attiecināma arī uz faktu, ka filiāli nolemts dibināt, lai **izmantotu valsts atbalstu**, ko piešķir cita DV. Izklājumi, kas rodas no valsts atbalsta piešķiršanas neatbilstoši Līgumam, jānovērš ar citiem līdzekļiem, bet tas nedod tiesības īstenot vienpusējus pasākumus, kuru mērķis ir novērst kaitīgas sekas.

3.4. Tomēr EKT ierobežoja minēto principu paplašinātu skaidrojumu. **Tie nav spēkā gadījumos, kad ir citas ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes**, piemēram, "pastkastītes" vai "fasādes" uzņēmuma izveidošana, vai ja dažādās DV esošo, bet savā starpā saistītu uzņēmumu finanšu darījumu apstākļi atšķiras no tiem apstākļiem, kādos darījums notiktu starp savstarpēji nesaistītām pusēm. Tāpēc ir paredzēts **ņemt vērā būtību nevis formu**.

3.5. Komisija norāda, ka augstāk minētie kritēriji tiek piemēroti **īpašiem gadījumiem**, bet vajadzētu analizēt to **praktisko piemērošanu dažādiem uzņēmējdarbības veidiem un struktūrām**.

3.6. Runājot par **proporcionalitāti**, EKT pieļauj, ka DV pieņem "drošības zonas" kritērijus, lai konstatētu, kurās **situācijās pastāv vislielākā ļaunprātīgas izmantošanas iespēja**. **Saprātīgu prezumptīvo kritēriju** noteikšana sekmē gan nodokļu maksātāju **juridisko noteiktību**, gan nodokļu administrācijas praktisko darbību.

3.7. Komisija vērs uzmanību uz nepieciešamību pieņemt **taisnīguma kritērijus**. **Pienākumam pierādīt** nav jābūt tikai nodokļu maksātājam, kuram jāspēj sevi aizstāvēt bez pārmērīgiem administratīviem ierobežojumiem un kuram jābūt drošam, ka nodokļu administrācijas novērtējumus iespējams **izskatīt neatkarīgā tiesā**. Turklāt ar nodokli apliekamo ieņēmumu korekcija, kas aprēķināta nodokļu sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas noteikumu piemērošanas rezultātā, jānosaka tā, lai tā būtu attiecināma uz pilnīgi mākslīgu struktūru. **Grupās iekšēji darījumi** jāizskata, ņemot vērā brīvās konkurences principu. Kopumā šiem kritērijiem nevajadzētu atturēt DV no sankcijām pret tiem nodokļu maksātājiem, kas izveidojuši **ļaunprātīgas izmantošanas shēmas, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas**.

3.8. Noteikusi vispārīgus principus, Komisija savā dokumentā aplūko noteikumu praktisko piemērošanu. Nodaļā "Īpašās piezīmes" vairākkārt tiks izskatīts šis Komisijas dokumenta daļas saturs (skat. tālāk).

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas pirmām kārtām ir vērsta uz **noteikumu un procedūru** koordināciju, nemēģinot noteikt pasākumus no augšas, bet saskaņā ar reālistisku pieeju, kurā ir ņemti vērā gan Līguma noteikumi, gan DV jutība. Otrkārt, iniciatīvas mērķis ir **atrast līdzsvaru** starp katras DV “valsts interesēm” un “vajadzību izvairīties no neproporcionāliem [iekšējā tirgus] ierobežojumiem”.

4.1.1. EESK iesaka **centrā izvirzīt iedzīvotāju/nodokļu maksātāju**. Koordinācijai, ja tāda būs un tad, kad tā būs, pirmām kārtām jābalstās uz **taisnīguma** principu pret iedzīvotāju. Šķiet, ka šis noteikums ietekmē EKT spriedumus, bet ne vienmēr tiek piemērots praksē.

4.2. EKT un Komisija pievienojas EESK bažām. Kad runa ir par **proporcionalitātes principu** (skat. šā atzinuma 3.2. punktu), kas jāievēro, lai novērstu **pārāk ierobežojošus noteikumus “pilnīgi mākslīgu struktūru” gadījumos** (skat. 3.3. punktu), ir skaidrs, ka tas nav saistībā ar teorētiskām situācijām. Ir daudz noteikumu pārkāpšanas gadījumu, un, visticamāk, ne visi tiek atklāti. Tomēr tikpat daudz gadījumu saistīti ar tādu meitasuzņēmumu dibināšanu ārvalstīs, kuru leģitimitāte tiek apšaubīta vai apstrīdēta. Ja nodokļu administrācijas ievēros principus, kas ietveri EKT spriedumos, tas ļaus uzņēmumiem darboties juridiskās noteiktības apstākļos, bez nevajadzīgām formalitātēm un neriskējot ar dubulto aplikšanu ar nodokļiem.

4.3. EESK neapšaubāmi atbalsta Komisijas piezīmi (skat. 3.5. punktu), ka likumīgu un nelikumīgu gadījumu klāsts ir pārāk daudzveidīgs, lai kalpotu par pamatu **vispārīgu principu** noteikšanai. Tāpēc jāanalizē to praktiskā piemērošana dažādiem uzņēmējdarbības veidiem un struktūrām. Tomēr atsevišķu gadījumu analīze, ņemot vērā EKT spriedumus, ļautu uzņēmumiem pašiem veikt sākotnēju iespējamības novērtējumu, ka to lēmumi izveidot meitasuzņēmumu ārzemēs neradīs iebildumus. Protams, **nodokļu administrācijām jārikojas atbilstoši EKT praksei**, to pielāgojot katram individuālam gadījumam. Izskatot katru gadījumu atsevišķi, būtu iespējams taisnīgi novērtēt īpašus gadījumus, nepiemērojot standartinājumus, kad forma ir svarīgāka par būtību.

4.4. Ja gan uzņēmumi, gan nodokļu administrācijas rīkotos šādā veidā, būtu **vieglāk identificēt “pastkastītes” vai “fasādes” uzņēmumus** (skat. 3.4. punktu), kas ir nepārprotama krāpšana. Gadījumu analīze šajā jomā palīdzētu DV pieņemt **drošības zonas kritērijus** (skat. 3.6. punktu), kas ierobežo pamatbrīvības.

4.5. Komisijas pieminētajam jautājumam par **taisnīguma kritērijiem** (skat. 3.7. punktu) jāvelta īpaša uzmanība. Viens no vispārējo tiesību principiem saistībā ar kriminālo tiesvedību ir nevainības prezumpcija, saskaņā ar kuru pierādīšanas pienākums ir apsūdzības izvirzītājam. Pat ja nodokļu tiesībās ne vienmēr ievēro šos noteikumus, nav šaubu, ka nodokļu administrācijas

iespējamie apspiešanas pasākumi būtu slogs gan uzņēmumiem, gan privātpersonām.

4.5.1. EESK piekrīt ieteikumam izstrādāt **noteikumus, lai pierādīšanas pienākums būtu taisnīgi sadalīts**. Nodokļu administrāciju un nodokļu maksātāju attiecībām jābalstās uz pamatbrīvību un nevainības prezumpcijas ievērošanu. Šajā sakarā ir vajadzīgi **tiesību akti**, kuros **nodokļu administrācijai** norādīta **pierādījumu vākšanas** kārtība un noteikti nodokļu administrācijas autonomijas robežas **krimināli sodāmu pārkāpumu** gadījumos, piemēram, nodokļu nemaksāšana, izmantojot nelikumīgus līdzekļus, kas uzskatāmi par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

5. Īpašas piezīmes — noteikumu piemērošana ES/EEZ

5.1. Komisija min principu, saskaņā ar kuru “ļauņprātīgas izmantošanas novēršanas pasākumi jāvērs tikai uz pilnīgi mākslīgām struktūrām, kuras izveidotas, lai apietu valsts tiesību aktus (vai valsts tiesību aktos transponētos Kopienas noteikumus)”. Ir viegli piekrist šim principam, tomēr tas ir plaši interpretējams jautājums. To pašu var teikt par ieteikumu, ka noteikumiem nav jābūt neproporcionāliem attiecībā pret mērķi novērst ļaunprātīgu izmantošanu.

5.2. EESK uzskata, ka DV un Komisijas pieņemto pasākumu kopīga analīze ir vienīgais veids, kā tos koordinēt, ar nosacījumu, ka ir patiesa vēlme panākt šādu rezultātu. Katras administrācijas noteikumu mērķis ir sabiedriskā īpašuma aizsardzība saskaņā ar principiem, kas izriet no dažādām tradīcijām un situācijām. Jācer, ka atšķirības mazināsies, bet būs vajadzīgs laiks, līdz būs redzami rezultāti.

5.2.1. EESK piekrīt Komisijas dokumentā paustajam, ka **jāizvairās no pasākumu, kuru mērķis ir novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas trešās valstīs, piemērošanas arī iekšzemes gadījumiem**, kuros nav ļaunprātīgas izmantošanas riska. Arī EKT uzskata, ka tie ir nelietderīgi un no konkurētspējas viedokļa neefektīvi pasākumi.

5.3. Svarīgs arguments ir **parāda un pašu kapitāla jēdzienu interpretācija**. Viena DV darījumu var uzskatīt par pašu kapitāla palielināšanu, savukārt cita DV to pašu darījumu var uzskatīt par aizdevumu, ļaujot veikt nodokļu atskaitījumus no procentiem. Tas pats sakāms par hibrīduzņēmumiem, kurus vienā dalībvalstī uzskata par korporatīviem uzņēmumiem, bet citā — par nekorporatīviem uzņēmumiem. Rezultātā var vai nu **dubulti neaplikt ar nodokļiem**, vai **veikt dubultus atskaitījumus**. Runa ir par zināmiem gadījumiem, kad uzņēmumi vai nu gūst labumus, vai cieš zaudējumus sakarā ar dažādās DV piemērojamo noteikumu atšķirībām, kā arī no nodokļu administrāciju atšķirīgajām attieksmēm, sekmējot vai kavējot pārrobežu investīcijas.

5.3.1. EESK uzskata, ka tā ir viena no jutīgākām problēmām, kurai jāķļūst **par pamatu nākotnes diskusijām**.

5.4. Noteikumi par **kontrolētām ārvalstu sabiedrībām (KĀS)** rada problēmu saistībā ar iepriekš minēto. Parasti KĀS peļņu attiecina uz mātesuzņēmumu un to apliek ar nodokļiem mātesuzņēmuma valstī, piemērojot īpašu nodokļu režīmu. Komisija uzskata, ka šī atšķirīgā nodokļu piemērošanas prakse uzskatāma par **diskrimināciju**, izņemot gadījumus, kad to pamato "objektīvi, konkrēti situāciju raksturojoši aspekti". Turklāt minētie noteikumi "liedz mātesuzņēmumam dibināt filiāli citā dalībvalstī ar KĀS starpniecību".

5.4.1. EESK lūdz uzmanīgi pārbaudīt noteikumus par KĀS un, ja nepieciešams, pārskatīt tos. Tie ir svarīgi visiem uzņēmumiem, bet **jo sevišķi tiem, kas darbojas finanšu nozarē**. Komisija apgalvo, ka "izšķirīgs faktors ir tas, ka nodokļu maksātājiem ir dota iespēja pierādīt, ka darījumi ir veikti labticīgas uzņēmējdarbības nolūkā". Tirdzniecības uzņēmumiem dažreiz ir grūti ievērot šo prasību, bet **finanšu nozares uzņēmumiem tā var kļūt par galveno problēmu**. Šajā nozarē spēkā esošie gan tiesiskie, gan uzraudzības noteikumi rada garantijas **uzņēmumiem, kas tiek regulāri kontrolēti**. Vienlaicīgi to sarežģītība un dažādība atkarībā no valsts pieļauj nepilnības, kuras ir viegli izmantot dažādās **nelegālās darbībās**. Īpaši jāmin uzņēmumi, dažreiz fiktīvi vai ārēji "parasti" kas ir izveidoti spekulatīviem vai pat krimināliem mērķiem un kuri izmanto sarežģītus paņēmienus, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas un uzraudzības kontrolēm. **Mērķorientēti nodokļu noteikumi** labāk nekā uzraudzības kontroles pasākumi sekmēs minēto darbību atklāšanu.

5.5. **Nepietiekamas kapitalizācijas** noteikumi (kapitalizācija ar parāda kapitāla starpniecību, slēpts pašu kapitāla veids), kuri jau bija minēti 4.3. punktā, ir cits būtisks aspekts. Tie bieži vien ir pilnīgi atšķirīgi dažādās DV, jo tie atspoguļo atšķirīgus DV viedokļus un tiesiskās tradīcijas. Iespēja finansēt filiāles ar pašu kapitālu, nevis ar parāda kapitālu, ir atkarīga no dažādam attieksmēm pret dividendēm un procentiem. Uzņēmumi minēto iespēju novērtē atkarībā no nodokļu sistēmas, kas ir spēkā filiāles atrašanās valstī. Nereti gadās, ka mātesuzņēmums dibina filiāles dažādās DV, kuras finansē atkarībā no vienas vai otras valsts nodokļu sistēmas.

5.5.1. Komisija vēlas, lai **nepietiekamas kapitalizācijas noteikumi tiktu atcelti** vai vismaz no to piemērošanas jomas tiktu izslēgti darījumi ar kreditoriem no citām DV. Tādā veidā tiktu novērsta atšķirīga, no mātesuzņēmuma atrašanās vietas atkarīga tiesību aktu piemērošanas prakse meitasuzņēmumiem. Komisija uzskata, ka "dalībvalstīm, **strukturējot parādu finansēšanu**, tomēr būtu jāspēj arī ES/EEZ teritorijā to nodokļu bāzi aizsargāt no **mākslīgas novājināšanas**". EESK uzskata, ka **nevajag vispārināt**, jo var būt gadījumi, kad nejausū vajadzību

dēļ ir nepieciešams vai vismaz vēlams finansējums ar parāda kapitāla starpniecību neatkarīgi no nodokļu apsvērumiem.

5.5.2. EESK savas iebildes pamato ar lietu *Thin Cap*. EKT atzina, ka "nepietiekamas kapitalizācijas novēršanas pasākumi ir **pieļaujami**. Tomēr tie jāpiemēro **tikai pilnīgi mākslīgām struktūrām**". Tātad šāda veida kapitalizācija nebūtu jāizslēdz. Runa ir vienkārši par to, kā padarīt efektīvākas kontroles, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu un izstrādātu precīzākus noteikumus, kas nodrošina darījumu pārredzamību.

5.6. Ņemot vērā iepriekšējās piezīmes, EESK secina, ka saistībā ar dažādiem argumentiem dažādās DV tiek izmantoti neskaidri vai atšķirīgi — šauri vai plaši interpretējami jēdzieni. Tātad, pirms sākt diskusiju, ko vēlas Komisija, ir **jāvienojas par izmantojamo terminoloģiju un katra jēdziena nozīmi**.

5.6.1. To pašu var teikt par **izvairīšanos no nodokļu maksāšanas**. Saskaņā ar EKT uzskatiem, kuriem nepiekrīt dažas nodokļu administrācijas, **tas nav pārkāpums pats par sevi**; tikai tad, ja to papildina ar "**pilnīgi mākslīgu struktūru**", tā kļūst par administratīvi un/vai krimināli sodāmu **krāpšanu**. Arī par šo principu ir vajadzīga iepriekšēja vienošanās, kas skar ne vien tā darbības jomu, bet arī "pilnīgi mākslīgas struktūras" interpretāciju.

6. Īpašas piezīmes — ļaunprātīgas izmantošanas novēršanas noteikumu piemērošana attiecībā uz trešām valstīm

6.1. Vispārīgi runājot, noteikumi par KĀS tiek piemēroti arī trešo valstu uzņēmumu filiālēm, kas izveidotas ES, kā arī ES uzņēmumu filiālēm trešās valstīs, izņemot divpusējo līgumu gadījumus, kas ir bieži. Turklāt **diskriminējoša attieksme** ir savietojama ar Kopienas tiesībām gadījumos, kas attiecas uz DV uzņēmumu dibināšanu vai iedzīvotāju apmešanos trešās valstīs, un otrādi. To pašu jāattiecinā uz noteikumiem, kas aizliedz vai reglamentē nepietiekamā kapitāla palielināšanu, uzņēmumu peļņas nodokli un, jo sevišķi, īpašos noteikumus, ar kuriem novērš izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

6.2. Komitejai nav īpašu piezīmju par minēto aspektu, bet tā vēlas uzsvērt, ka jāvelta liela uzmanība noteikumu, ar kuriem novērš izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, piemērošanai **jaukiem vai nesen izveidotiem uzņēmumiem no dažām trešām valstīm, kā arī ES uzņēmumu filiālēm šajās valstīs**. Ņemot vērā starptautisko situāciju, ir vērojama satraucoša noziedzības, finanšu, bet ne tikai, izplatība pasaules mērogā. Pārlicienošā un efektīva sadarbība šajā jomā ir labāka un lietderīgāka par koordināciju starp administrācijām. Problēma vairāk attiecas uz drošības nekā uz nodokļu jomu. Šajā sakarā nodokļu administrācijas var sniegt ļoti nozīmīgu ieguldījumu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pārvaldība un partnerība valsts un reģionālā līmenī, kā arī reģionālās politikas projektu pamats" (Eiropas Parlamenta iesniegtais atzinuma pieprasījums)

(2009/C 77/30)

Eiropas Parlaments saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2008. gada 22. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Pārvaldība un partnerība valsts un reģionālā līmenī, kā arī reģionālās politikas projektu pamats".

Komitejas Birojs 2008. gada 25. maijā uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskā un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu. Atzinuma projektu sagatavoja ziņotājs *van Iersel* kgs un līdzziņotājs *Pásztor* kgs.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), iecēla *van Iersel* kgu par galveno ziņotāju un ar 96 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Parlamenta iniciatīvu, kas vēlta Eiropas, valstu un reģionālai pārvaldībai un partnerībai reģionālās politikas jomā.

1.2 EESK uzskata, ka laba pārvaldība nozīmē "daudzlīmeņu pārvaldi" un partnerības ar reprezentatīvi organizētu pilsonisko sabiedrību reģionālā līmenī.

1.3 Tādēļ EESK piekrīt Padomes un Komisijas viedoklim, ka ES fondu izmantošanai un ES politiku īstenošanai ir vēlama efektīva "daudzlīmeņu pārvalde" un labāka pārvaldība. Jautājums nav par to, vai tās vispār izmantot, bet gan par to, kādā veidā to darīt. Tām jābūt labi saskaņotām augšupējām iniciatīvām un lejupējiem pamatnosacījumiem.

1.4 EESK atbalsta Parlamenta priekšlikumu izveidot oficiālu ES Padomi teritoriālās attīstības jautājumos. Tādējādi vairāk tiktu uzsvērta "daudzlīmeņu pārvalde", un saistošākas kļūtu notikušās diskusijas un panāktās vienošanās.

1.5 "Daudzlīmeņu pārvaldi" EESK izprot nevis kā dažādu valdības līmeņu kompetenču hierarhisku sistēmu, bet gan kā Komisijas, valstu valdību un reģionālo un vietējo pašvaldību attiecību elastīgu struktūru, viedokļu saskaņošanu atbilstoši īpašām situācijām un tematiskus apsvērumus. Labu pārvaldību raksturo atklātas attiecības un subsidiaritātes principa mazāk stingra piemērošana.

1.6 Eiropai vajadzīgi par savu vērtību pārliecināti, spēcīgi un ilgtspējīgi reģioni un pilsētas. Virkne piemēru liecina, ka ekonomikas starptautiskās attīstības dinamika bieži vien labvēlīgi ietekmē reģionus un pilsētas. Tādējādi tās rod jaunas iespējas sevi popularizēt.

1.7 Lai arī dalībvalstīs ir daudz administratīvo struktūru, un tās bieži vien ir sarežģītas un daudzveidīgas, EESK uzstājīgi

aicina turpmāk ieviest tādas procedūras un darba metodes, kas palielina reģionu un pilsētu atbildību ⁽¹⁾.

1.8 Praktiska pieredze liecina, ka decentralizēta atbildība veicina vēlmi uzņemties vadību un veido redzējumu. Tādējādi parasti veidojas stingrs pamats publisko struktūru savstarpējai partnerībai, kā arī publiskā sektora partnerībai ar virkni ieinteresēto pušu, piemēram, sociālajiem partneriem, tirdzniecības kamerām, uzņēmumiem, attīstības aģentūrām, dzīvojamā fonda organizācijām, daļēji autonomām nevalstiskajām organizācijām, vides aģentūrām, sociālām organizācijām, visu līmeņu izglītības iestādēm, arhitektiem un māksliniekiem.

1.9 Tādēļ reprezentatīvi veidotām pilsoniskās sabiedrības organizācijām reģionālā līmenī būtu jārada iespēja atbildīgā un pārredzamā veidā iesaistīties ES reģionālo programmu izstrādē un izpildē. Ieklausīšanās vietējo un reģionālo (nevalstisko) struktūru viedokļos veicinās to, ka iedzīvotāji pieņems Savienības vērtības.

1.10 EESK uzskata, ka labi strukturēta apspriešanās var palīdzēt izveidot veiksmīgas partnerības ar nevalstisko struktūru pārstāvjiem, visos posmos veidojot, uzraugot un vērtējot reģionālo politiku ⁽²⁾.

1.11 Elastīga "daudzlīmeņu pārvalde", laba pārvaldība un uz individuāliem risinājumiem vērstas atbilstošas sinerģijas var būt vispiemērotākā pieeja, lai sasniegtu ES un valstu reģionālās politikas pamatmērķi, proti, aktivizētu pilsētām un reģioniem piemītošo spēku un slēpto potenciālu.

⁽¹⁾ EESK uzskata, ka "reģioni" un "pilsētas" ne vienmēr atbilst šādi nosauktām administratīvajām struktūrām, bet drīzāk ir dinamisks jēdziens, ko veido viendabīgas sociālekonomiskās teritorijas, aptverot reģionālus tīklus, pilsētas un to apkārtni, savstarpēji saistītas pašvaldības un lielpilsētu teritorijas.

⁽²⁾ Skatīt EESK atzinumu "Partnerība struktūrfondu īstenošanā", OV C 10, 14.1.2004., 21. lpp.

1.12 Var izveidot ierēdņiem paredzētu Eiropas apmaiņas programmu pilsētās un reģionos, kā arī labi strukturētu pieredzes apmaiņas un labas prakses izplatīšanas sistēmu. Tāpat atbalstu var sniegt specializēti pētniecības institūti un universitātes.

2. Vispārēja informācija

2.1 Kopš 2001. gada “pārvaldība” ir pamatoti kļuvusi par prioritāru jautājumu, jo aizvien ir palielinājusies vajadzība pēc ES politiku tiešākas saiknes ar to īstenošanu un atbilstību dalībvalstīs (³).

2.2 Šajā jomā EESK atzinīgi vērtē arī Eiropas Parlamenta gaidāmo ziņojumu par valstu un reģionālo pārvaldību un partnerību (⁴). Tas, ka EP kā Eiropas iestāde izrāda aizvien lielāku interesi par to, kā dalībvalstis veido savu reģionālo politiku, ir pozitīvs signāls.

2.3 Plašākā nozīmē EP dokuments apliecina to, ka subsidiaritātes principa stingrās piemērošanas prakse noteikti jāpielāgo tādām norisēm kā, piemēram, ekonomikas internacionalizācijas un pastāvīgu pārmaiņu dinamika. Lai neatpaliktu no norisēm pasaulē un sekmīgi īstenotu kopīgi nolemtās Eiropas līmeņa politikas, vajadzīga elastīgāka mijiedarbība un dažādu valdības līmeņu sinerģijas. Izmainītas procedūras Lisabonas stratēģijas īstenošanai, par ko kopīgi atbildīga Komisija, Padome un dalībvalstis, ir šādas mijiedarbības un īstenošanas spilgtas piemērs.

2.4 Iepriekšminētās dinamikas rezultāts ir arī “daudzlīmeņu pārvalde”, kurā valstu pārvaldes struktūrām un valdībām, vietējām un reģionālajām pašvaldībām ir katrai savs uzdevumi, tomēr tām jāuzņemas arī kopīga atbildība šajā kopīgajā sistēmā.

2.5 Reģionālo politiku un projektus gatavo, izmantojot valstu un reģionālās administratīvās prakses sistēmu, un šī prakse parasti ir ļoti sarežģīta un daudzveidīga. Tomēr nav šaubu, ka iedzīvotāji un uzņēmumi ir ieinteresēti, lai politika un projekti tiktu īstenoti pareizi un visā Eiropā vienotā veidā.

2.6 EP uzmanība par šo tematu, kā arī par daudziem jautājumiem, uz kuriem jārod atbilde, lai sekmētu visā ES izmantotās prakses vienveidību un tādējādi pēc iespējas veiksmīgāk īstenotu reģionālo politiku ir rezumēta Komisijas un Padomes izstrādāto dokumentu attiecīgajos apsvērumos.

2.7 Daudzi no minētajiem apsvērumiem un atbilstīgajiem principiem bija iekļauti Komisijas dienestu darba dokumentā ar

(³) Dokumentā “Eiropas pārvaldība”, COM(2001) 428 galīgā redakcija, cita starpā tika piedāvāts jauns redzējums par to, kādai jābūt ES, nodrošināt lielāku atklātību un plašāku līdzdalību, nosakot politikas, tiesiskā regulējuma un sasniedzamā rezultāta precīzu saikni. Tāpat tika izvirzīts skaidrs mērķis uzlabot Eiropas un tās iedzīvotāju savstarpējo saikni.

(⁴) PE409.539v01-00, ziņotājs — Jean-Marie Beaupuy kgs.

nosaukumu “Jauninājumi un reģionālā politika” (⁵), ko izstrādāja, gatavojoties Azoru salās paredzētajai neformālajai ministru sanāksmei par teritoriālo kohēziju un reģionālo politiku (⁶). Tos jau izmantoja un zināmā mērā ieviesa laikā no 2000. līdz 2006. gadam. Komisija nemītīgi uzsver, ka lielāku “konkurētspēju atsevišķas dalībvalstis vai reģioni nevar panākt vieni paši — ir vajadzīga visu attiecīgo publisko iestāžu, uzņēmumu, iedzīvotāju un sociālo partneru cieša sadarbība, kā arī partnerība ar Eiropas Komisiju un citām ES iestādēm” (⁷). Turklāt sekmīgam novērtējumam ir vajadzīga mūsdienīga administratīvā un institucionālā kapacitāte.

2.8 Komisija pauž viedokli, ka progress ir iespējams tikai, attīstot novatoriskas pārvaldes daudzlīmeņu sistēmas, kas aptver stratēģisku koordinēšanu, katram reģionam piemērotu stratēģiju kombināciju (nav vienas visiem noderīgas stratēģijas), kurā, iespējams, ar reģionālo aģentūru atbalstu, ir apzināti tīkli, klasteri un izcilības centri, no kuriem reģioni var izvēlēties.

2.9 Plānošanas periodam laikā no 2007. līdz 2013. gadam Komisija Kopienas kohēzijas stratēģiskajās pamatnostādnēs ir padziļinājusi savus mērķus, īpaši uzsvērot konkurētspēju, izaugsmi un cilvēkresursus. Tā izvirzīja mērķi Eiropas teritoriālās sadarbības jomā, pievēršoties “pārrobežu sadarbībai, izmantojot kopīgus vietējos un reģionālos mērķus un iniciatīvas, starpvalstu sadarbībai, kuras mērķis ir teritoriālā attīstība, kā arī starpreģionālai sadarbībai un pieredzes apmaiņai” (⁸).

2.10 Teritoriālās kohēzijas un reģionālās politikas ministri Leipcigas hartā un teritoriālās attīstības programmā iekļāva pilsētām un reģioniem paredzētu darba plānu (⁹). Azoru salās notikušās neformālās ministru sanāksmes laikā darbs tika turpināts, lai noteiktu, kādā veidā īstenot pilsētu un reģionu darba plānu. Pirmajā rīcības programmā (¹⁰) ministri noteikti uzsvēra savu “pārliecību, ka daudzlīmeņu pārvaldība ir ES līdzsvarotas teritoriālās attīstības pamata instruments un piedāvājumu kopā ar izvēlētiem ieinteresētajām pusēm un vietējām un reģionālajām pašvaldībām vienoties par teritoriālās attīstības programmas prioritāšu ieviešanu”.

2.11 Minētajā programmā ministri arī uzsvēra, ka teritoriālās attīstības programmas mērķus vislabāk var sasniegt “saskaņā ar katras dalībvalsts iestāžu darbības principiem, cieši iesaistot valsts, reģionālās un vietējās varas struktūras un ieinteresētās puses, kā arī izmantojot dialogu ar Eiropas Komisiju un citām ES iestādēm” (¹¹). Turpat arī uzsvēra vajadzība pēc savstarpējām diskusijām, atbalsta un rīcības visā pārvaldības ķēdē, sākot ar visas Eiropas vietējā līmeņa struktūrām un beidzot ar Komisiju, un arī otrādi.

(⁵) SEC(2007) 1547, 14.11.2007.

(⁶) Sanāksme Portugāles prezidentūras laikā 2007. gada 23. un 24. novembrī.

(⁷) Turpat, 6. lpp. Skatīt arī 18. lpp. — noteicošie faktori veiksmīgam reģionam.

(⁸) Turpat, 17. lpp.

(⁹) “Leipcigas harta par ilgspejīgām Eiropas pilsētām” un “Eiropas Savienības teritoriālās attīstības programma — ceļā uz konkurētspējīgāku un ilgtspējīgāku dažādu reģionu Eiropu”, neformāla ministru sanāksme par pilsētu attīstību, Leipciga, 2007. gada 24. un 25. maijs.

(¹⁰) “Pirmā rīcības programma par Eiropas Savienības teritoriālās programmas ieviešanu”, 2007. gada 23. novembris.

(¹¹) Turpat, 8. lpp.

2.12 Piecās rīcības jomās ministri uzsvēra vajadzību stiprināt daudzlīmeņu teritoriālo pārvaldību, partnerības un teritoriālās pārvaldības jaunas formas, kā arī nepieciešamību nozaru politikas bagātināt ar teritoriālo/pilsētvides dimensiju.

2.13 Vilšanos, bet ne izbrīnu, tomēr izraisa tas, ka rīcības programmā atbildība par konkrētiem ieviešanas pasākumiem, vismaz pēc definīcijas, joprojām gandrīz pilnībā saglabāta dalībvalstīm, savukārt vietējās un reģionālās pašvaldības un citas ieinteresētās puses tikai reti pieminētas kā procesa neizstājama sastāvdaļa. Noteicošā joprojām ir subsidiaritātes tradicionālā koncepcija.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Plānot un īstenot reģionālo politiku traucē pārredzamības, saskaņotības un efektivitātes šķēršļi. Minēto šķēršļu iemesls daļēji ir ģenerāldirektorātu un Eiropas fondu organizācija un darba metodes, kā arī to sadarbība ES līmenī. Tomēr svarīgs iemesls ir “daudzlīmeņu pārvaldes” darbības, kā arī programmu un politiku īstenošanas nepilnības un trūkumi.

3.2 EP ziņojuma projektā pamatoti norādīts tas, ka ir uzākta virkne lietderīgu iniciatīvu, piemēram, *URBAN I* un *II*, *LEADER* un *Urbact*, lai tādējādi uzlabotu ES līmeņa pārvaldību.

3.3 Pēc EESK domām, dažas iniciatīvas tomēr ir visai neskaidras, piemēram, teritoriālās attīstības programma. Turklāt nav praktiska apliecinājuma par to, cik lielā mērā “daudzlīmeņu pārvalde” ir iepriekšminēto programmu veiksmes faktors.

3.4 Lai arī “daudzlīmeņu pārvalde” visā Savienībā kļūst par aizvien izplatītāku praksi, pārredzamu un saskaņotu darba metožu izmantojums un saziņa vēl aizvien ir nepietiekama. Lielākoties tas saistīts ar apstākli, ka ES nedarbojas atbilstoši unitāras valsts principiem.

3.5 Tāpat atkarībā no valsts interesēm un kultūras tradīcijām dažreiz ļoti atšķirīgs ir valstu valdību un citu struktūru, piemēram, decentralizētu iestāžu, viedoklis arī par ES vietu “daudzlīmeņu pārvaldes” koncepcijā.

3.6 Trešais apsvērums par “daudzlīmeņu pārvaldes” iespējamajām problēmām saistīts ar dalībvalstu administratīvo un politisko koncepciju lielo dažādību, turklāt šīs koncepcijas ir dziļi iesakņojušās un parasti nav gatavas pārmaiņām.

3.7 Minētie apsvērumi liecina, ka reģionālajā plānošanā un programmu izstrādē gandrīz nav iespējama tāda ES līmeņa pieeja, kas būtu piemērota visiem. Valstu un bieži vien arī reģionālo struktūru pieejas un attieksme joprojām ir izšķiroša. Tomēr, ņemot vērā faktiskos apstākļus, piemēram, pašreizējās starptautiskās norises finanšu un sociālekonomikas jomā, procesi vēlreiz jāpārskata, lai reģionus padarītu spēcīgākus un sagatavotu pārmaiņām.

3.8 ES reģionālajai politikai jābūt divvirzienu, proti, kā augšupējam, tā arī lejupējam procesam. Augšupējam tādēļ, ka reģioniem jāapzinās un jāuzlabo to sociālie un ekonomiskie, vides un konkurences nosacījumi, un tādēļ, ka Eiropas (un valstu) reģionālā politika katrā ziņā jāīsteno uz vietas. Lejupējam tam jābūt tādēļ, ka finanšu resursus un pamatnosacījumus nodrošina un izstrādā ES un dalībvalstu līmenī. Tas nekad nav vienvirziena process.

3.9 Atzinīgi jāvērtē ES līmeņa iniciatīvas un dalībvalstu labie nodomi veicināt administratīvo pieeju efektivitāti un saskaņotību visā Eiropā. Lai panāktu reģionālās politikas labu pārvaldību, pirmkārt un galvenokārt tomēr jāpanāk izmaiņas “daudzlīmeņu pārvaldes” neelastīgajās izpausmes formās, kas nozīmē valdības darba stila un mentalitātes izmaiņas.

3.10 Iepriekšminēto dokumentu otrā sadaļa liecina, ka Padome lielākoties piekrīt šādam viedoklim. Tas noteikti ir būtisks panākums. Tomēr vārdus un praktisku ieviešanu bieži vien šķir liels darba apjoms.

3.11 Efektīvu ieviešanu vieglāk īstenot valstīs un reģionos ar decentralizācijas tradīcijām nevis valstīs ar administratīvi centralizētu sistēmu. Papildu grūtības rodas atsevišķās dalībvalstīs, kurās nav precīzi reglamentētas reģionālās politikas un kuras reģionālās pašvaldības vēl nav pilnībā izveidotas.

3.12 EESK uzsvē labākas un precīzākas Eiropas statistikas nepieciešamību, kas ir viens no svarīgākajiem efektīvas reģionālās politikas pamatnosacījumiem.

3.13 EESK atbalsta jebkādos centienus uzlabot Eiropas pārvaldību. To rezultātam jābūt dažādu politisko stratēģiju un to īstenošanas labākai un pārredzamākai saiknei. Īstenošanas procesā katrā ziņā jāpiedalās reģionālā un vietējā līmeņa ieinteresētajām pusēm kā no publiskā, tā arī no privātā sektora. Viņu iesaistīšanai jābūt pamanāmākai. Pateicoties līdzdalībai puses parasti uzņemas kopīgas saistības un atbildību. Pēc EESK domām, tas ir ļoti svarīgi.

4. “Daudzlīmeņu pārvalde” — Komisijas, valdību un reģionu mijiedarbība

4.1 Komisijas līmenī, turpmāk saskaņotākai jāklūst iepazīstināšanai ar dažādiem Kopienas fondiem, kas saistīti ar reģionālo politiku. Neiesaistītu personu priekšstats par Kopienas šajā jomā īstenotās politikas principiem, mērķiem un uzstādījumiem ir visai neskaidrs.

4.2 Komisijas ģenerāldirektorātiem kopīgi jāvienojas par vienotu pieeju. Šajā ziņā ļoti lietderīga var būt starpdienestu grupa pilsētu jautājumos ⁽¹²⁾.

⁽¹²⁾ Starpdienestu grupa pilsētu jautājumos izveidota 2007. gadā. Tajā ir pārstāvēti visi ĢD, kuru kompetencē ir noteiktas pilsētu interešu jomas.

4.3 Arī kopējas pieejas lielāka atpazīstamība un saskaņotāka iepazīstināšana ES līmenī varētu būt piemērs valdībām un ministrijām, sekmējot integrētu pieeju ieviešanu pilsētās un reģionos, kur tās valsts līmenī parasti nav pārstāvētas. Jebkurā gadījumā, lietderīgi būs zināmā mērā pārvarēt ES līmeņa, no vienas puses, un pilsētu un reģionu, no otras puses, atšķirības.

4.4 Atzīstama iniciatīva var būt “daudzlīmeņu pārvaldes elastīga” ieviešana un atbilstošas sinerģijas, lai tādējādi pielāgotu dalībvalstu administratīvo praksi. Tā kā reģionālās politikas galvenais mērķis ir pēc iespējas vairāk aktivizēt pilsētu un reģionu (slēpto) potenciālu, tad valdības struktūrām jābūt attiecīgi organizētām pārredzamā un saskaņotā veidā.

4.5 Lai atdzīvinātu šo potenciālu, ES fondiem, nodrošinot ciešu koordināciju ar valstu programmām, jāpiedāvā stimulējošas iniciatīvas.

4.6 Komisijai arī ir lielāka nozīme reģionu un pilsētu tuvināšanā Eiropai un par savu vērtību pārliecinātu, spēcīgu un ilgtspējīgu reģionu un pilsētu atbalstīšanā, arī decentralizētā līmenī izskaidrojot Lisabonas stratēģijas nozīmīgumu (kas vēl joprojām nav pietiekami izprasts), veicinot informētību par pilsētu un lielpilsētu teritoriju nākotnes lomu, Eiropā popularizējot sekmīgas pieejas⁽¹³⁾. Šajā ziņā lietderīgi var būt specializēti pētniecības institūti un universitātes.

4.7 EESK uzskata, ka tas nekāda ziņā nenozīmē jaunas birokrātiskas procedūras, bet drīzāk birokrātijas un administratīvu prasību samazināšanos, kā arī mērķtiecīgu un saskaņotu decentralizāciju.

4.8 Pēc EESK domām, decentralizācija ir ļoti daudzsoļa tādēļ, ka tādējādi tiek uzsvērtā un pastiprināta vietējo un reģionālo pašvaldību atbildība.

4.9 Īpaši svarīga ir atbildība. Tā ir jebkāda veida reģionālās attīstības pamatnosacījumu — stratēģiskā virzība, redzējums un saskaņotība — galvenās sastāvdaļas. Šajā ziņā Eiropā atrodami spilgti piemēri.⁽¹⁴⁾

4.10 ES un valstu valdībām būtu jāņem vērā mehānismi un darba metodes, ko izmanto veiksmīgi reģioni un pilsētas, tostarp lielpilsētu teritorijas. Tās nav miniatūras “valstis”. Tās raksturo atšķirīgas pazīmes, un būtiski atšķirīga ir arī to pārvalde salīdzinājumā ar valsts līmeņa pārvaldi.

⁽¹³⁾ Komisija salīdzinošo kritēriju formā sagatavojusi pētījumu par 26 Francijas reģioniem.

⁽¹⁴⁾ Viens no spilgtiem piemēriem ir Bilbao, kur, pateicoties 20 gadus īstenotai stratēģiskajai virzībai, redzējumam un saskaņotībai, ir izveidojusies mūsdienu, uz nākotnes attīstību vērstā lielpilsēta reģionā, kas astoņdesmito gadu sākumā pilnībā slīga depresijā un bija vāji attīstīts. Šādu Bilbao stratēģisko virzību finansiāli atbalstīja kā centrālā, tā basku valdība un province, un tā ir publisko struktūru savstarpējās partnerības, kā arī pārliecinātu partnerību ar organizētu pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru piemērs.

4.11 To izmantotās pieejas izvēli bieži vien rosinājuši konkrēti mērķi, kas ir kopējās attīstības virzītājspēks.⁽¹⁵⁾ To tēlu pārsvarā nosaka labāku nosacījumu radīšana (ārvalstu) investīciju jomā, klasteri un cilvēkresursi. Vienlaikus arī šobrīd liela nozīme ir ilgtspējīgai attīstībai, sociālajai iekļaušanai, nodarbinātības kvalitātei un dzīves apstākļiem.

4.12 Reģionos un pilsētās var izveidot ierēdņiem paredzētu Eiropas apmaiņas programmu. Ļoti lietderīga būs pārrobežu informācijas apmaiņa par izmantotajām pieejām un stratēģijām, piemēram, teritoriālās attīstības, ekonomiskās pievilcības veicināšanas un sociālā dzīvojamā fonda jomā.

4.13 EESK iesaka visā Eiropā ieviest reģionu un pilsētu partnerības programmas, kādas jau ir izveidotas vairākās citās politikas jomās, lai tādējādi šo valstu reģionus tuvāk iepazīstinātu ar decentralizētām programmām un procedūrām.

4.14 Šādi labi strukturēti Eiropas mēroga apmaiņas pasākumi var palīdzēt mainīt domāšanu un attieksmi, lai veicinātu pilsētu un reģionu izpausmi un spēcīgumu. Virkne piemēru liecina, ka ekonomikas starptautiskās attīstības dinamika bieži vien labvēlīgi ietekmē reģionus un lielpilsētu teritorijas. Tādējādi tās rod jaunas iespējas, lai sevi popularizētu.

4.15 Ar Kopienas programmu palīdzību var uzlabot izpratni, izmantojot projektus ar fondu līdzfinansējumu vai Komisijas ierēdņu konsultācijas un mērķtiecīgas saziņas pasākumus. Viņiem varētu palīdzēt specializētas pārrobežu konsultatīvas struktūras. Īpaši lietderīgi arī būtu atbalstīt EP jau uzsāktos veicināšanas pasākumus, kuru mērķis ir strukturēt minēto procesu.

4.16 EESK atbalsta EP priekšlikumu izveidot oficiālu ES Padomi teritoriālās attīstības jautājumos. Tas uzsvērtu “daudzlīmeņu pārvaldes” nozīmīgumu. Padome būtu arī labs forums, lai izvērstu idejas par pilsētām un reģioniem paredzētu vienotu pieeju. Tādējādi Padomei būtu lielāks pienākums diskutēt un panākt vienošanās.

4.17 Pamatojoties uz Pirmo rīcības programmu (2007)⁽¹⁶⁾, varētu sākt Eiropas mēroga diskusiju par valsts un reģionu/pilsētu attiecības regulējošu administratīvo sistēmu un izmantotās prakses modernizēšanu. Tās mērķiem jābūt birokrātisku procedūru mazināšanai, uzticības vairošanai, spēcīgu un ilgtspējīgu reģionu un pilsētu pārredzamības veicināšanai, decentralizēto līmeņu un ES līmeņa tuvināšanai.

⁽¹⁵⁾ Kā interesantus piemērus var minēt ātrgaitas vilcienu satiksmes mezglu Lillē, olimpiskās spēles, svinības Barselonā par godu 500. gadskārtai, kopš Kolumbs atklāja Ameriku, un uz nākotni orientētais pilsētas jaunais centrs Birmingemā. Visos trīs pieminētajos gadījumos šie virzošie mērķi bija jauns attīstības impulss.

⁽¹⁶⁾ Skatīt Pirmo rīcības programmu, 5. lpp.: “Lai sekmētu labāku integrētu pieeju un dažādu teritoriālo līmeņu elastīgu sadarbību, ir vajadzīgas teritoriālās pārvaldības jaunas formas”.

4.18 Šie ieteikumi uzskatāmi par labākas "pārvaldības" daļu visu līmeņu publisko iestāžu savstarpējo attiecību izpratnē. Tie turpmāk vairs nebūtu jāaplūko dažādu pārvaldes līmeņu kompetenču hierarhijas kontekstā. Tieši pretēji, EESK "daudzlīmeņu pārvaldi" uzskata par Komisijas, valstu valdību un reģionālo un vietējo pašvaldību attiecību elastīgu modeli, viedokļu saskaņošanu atbilstoši īpašām situācijām un tematiska rakstura apsvērumiem.

5. Labas pārvaldības priekšnosacījums — partnerība ar organizētu pilsonisko sabiedrību

5.1 EESK uzskata, ka vietējā un reģionālā līmeņa mūsdienīgai pārvaldei ir vajadzīga dažāda veida vietējo un reģionālo pašvaldību iesaistīšana. Tās var piedāvāt īpašām vajadzībām atbilstošas daudzveidīgas zināšanas un viedokļus. Tieši vai netieši tas atzīts arī virknē Padomes apsvērumu⁽¹⁷⁾.

5.2 Svarīgākā norāde uz "partnerību" atrodama vispārīgo noteikumu par struktūrfondiem 11. pantā, kurā izteikts aicinājums veidot partnerības, piemēram, apspriesties un iesaistīt organizētu pilsonisko sabiedrību un sociālekonomiskās jomas pārstāvjus⁽¹⁸⁾.

5.3 EESK uzskata, ka laba pārvaldība reģionālajā politikā nozīmē reprezentatīvas un tiesiski pilnvarotas pilsoniskās sabiedrības, ko pārstāv saskaņā ar skaidriem kritērijiem izvēlēti reģionālā līmeņa pārstāvji, atbildīgu un pārredzamu līdzdalību. Apspriešanai un iesaistīšanai jānotiek, nosakot, plānojot un izvērtējot reģionālos projektus. Šādai sadarbībai jānotiek arī starpreģionālu un pārrobežu projektu īstenošanas gadījumā, tostarp izmantojot arī Eiropas teritoriālās sadarbības grupu⁽¹⁹⁾.

5.4 Plašākā izpratnē EESK uzskata, ka decentralizācija veicina vietējo un reģionālo pašvaldību atbildību, turklāt tā palīdzēs

aktivizēt arī nevalstiskā sektora pārstāvjus, piemēram, sociālos partnerus, tirdzniecības kameras, uzņēmumus, attīstības aģentūras, dzīvojamā fonda organizācijas, daļēji autonomas nevalstiskās organizācijas, vides aģentūras, sociālās aģentūras, visu līmeņu izglītības un veselības aprūpes iestādes, arhitektus un māksliniekus.

5.5 Neraugoties uz Padomes paustajām iecerēm un Komisijas, dalībvalstu un reģionu pastāvīgo dialogu par šādu partnerību veicināšanu, tās vēl joprojām tiek īstenotas ļoti reti⁽²⁰⁾. Pārsvārā tādu vienkārši nav. Pozitīvi piemēri būtu jāpublisko.

5.6 Reprezentatīvajai pilsoniskajai sabiedrībai jābūt pienācīgi organizētai reģionālajā līmenī un tās rīcībā jābūt nepieciešamajai kompetencei. Šo nosacījumus nav viegli izpildīt gadījumā, ja pilsoniskā sabiedrība ir vāji attīstīta vai ja tā pārstāv virkni dažādu, reizēm pretēju interešu.

5.7 Komisijai jābūt iespējai darboties kā apmācības procesa veicinātājam un atbalstītājam, apgūstot decentralizētu pārvaldību.

5.8 Arī informētība un izpratne par vajadzību mainīt un pielāgot reģionus un pilsētas var veicināt vairāk un labākas partnerības. Pieredze liecina, ka publisko iestāžu vienots redzējums paver iespējas pastiprināt sadarbību ar citām ieinteresētajām pusēm. Šajā ziņā būtu jāņem vērā vispārīgo noteikumu par struktūrfondiem 11. pants par partnerību.

5.9 Pastāv daudz iespēju. Decentralizēta līmeņa labāka pārvaldība stiprinās sabiedrību kopumā un labāk sagatavos to nākotnei.

5.10 Ņemot vērā to, ka Eiropas Komisija šā gada beigās iecerējusi publicēt dokumentu par partnerību ES kohēzijas politikas ietvaros, EESK ierosina šim jautājuma vēlreiz detalizētāk pievērsties atsevišķā atzinumā.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Skatīt otro sadaļu.

⁽¹⁸⁾ Padomes 2006. gada jūlija Regula (EK) 1083/2006, kas jāpiemēro visām ES 2007.-2013. gada kohēzijas politikas programmām. Pašprotams, ka valstu līmeņa partnerība, lai arī cik svarīga, tomēr nevar aizstāt partnerību ar reģionālo pilsonisko sabiedrību.

⁽¹⁹⁾ Regula (EK) 1082/2006, 2006. gada jūlijs. Šī regula par pārrobežu pasākumiem ir attiecināma tikai uz administratīvām darbībām.

⁽²⁰⁾ EESK vairākkārt izteikusies par partnerību nepieciešamību reģionālās politikas īstenošanā, piemēram, atzinumā par tematu "Partnership for implementing the Structural Funds" (nav pieejams latviešu valodā, OV C 10, 14.1.2004., 21. lpp.) un atzinumā par tematu "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība ES kohēzijas politikas un reģionālās attīstības politikas īstenošanā" (OV C 309, 16.12.2006., 126. lpp.). Reģionālā partnerība būtu jānodrošina arī citās jomās, piemēram, Konkurētspējas un jauninājumu programmas un 7. PP ietvaros, skatīt EESK atzinumu par tematu "Rūpniecisko pārmaiņu teritoriālā pārvaldība: sociālo partneru loma un konkurētspējas un inovācijas pamatprogrammas ieguldījums" (OV C 318, 23.12.2006., 12. lpp.)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Atbrīvojumi no nodokļiem, ko piemēro privātpersonu personīgo lietu galīgai ievēšanai no dalībvalsts (kodificēta versija)”

COM(2008) 376 galīgā redakcija — 2008/0120 (COD)

(2009/C 77/31)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Padome 2008. gada 18. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Atbrīvojumi no nodokļiem, ko piemēro privātpersonu personīgo lietu galīgai ievēšanai no dalībvalsts (kodificēta versija)”.

Tā kā priekšlikuma saturs ir pilnībā pieņemams un attiecībā uz to nav nepieciešami nekādi Komitejas komentāri, Komiteja 447. plenārsesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (17. septembra sēdē), vienbalsīgi nolēma sniegt pozitīvu atzinumu par ierosināto dokumentu.

Briselē, 2008. gada 17. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES un Āfrikas valstu stratēģija”

(2009/C 77/32)

Eiropas attīstības un humānās palīdzības komisārs *Louis Michel* 2007. gada 11. jūlija vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“ES un Āfrikas valstu stratēģija”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2008. gada 17. jūlijā. Ziņotājs — *Dantin* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 89 balsīm par pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Šajā globalizācijas laikmetā **Eiropas un Āfrikas valstu attiecības, ņemot vērā pagātnes pieredzi, būtiski jāattīsta**, proti, jāorientē uz vienlīdzīgām partnerattiecībām tiesību un pienākumu jomā. Neskatoties uz gadu desmitiem ilgušu sadarbību un atbalstu attīstībai, Āfrikas valstis slēgst arvien lielākā nabadzībā: izaugsmes radītie līdzekļi netiek taisnīgi sadalīti un nenodrošina pietiekamu darbavietu skaitu, līdz ar to padziļinot nevienlīdzību; vairāk nekā 55 % Subsahāras Āfrikas iedzīvotāju ir jāzīd ar mazāk nekā 1 dolāru dienā; gandrīz 70 % darbavietu ir neoficiālas, saistītas ar iztikas līdzekļu nodrošināšanu, un 57 % no tām ir lauksaimniecībā. Tas liecina par pienācīgu un produktīvu darbavietu kritisku trūkumu.

1.2 Šī ir būtiska problēma ne tikai Āfrikas kontinenta izaugsmei un stabilitātei, bet arī Eiropas drošības un tās ilgtspējīgas izaugsmes nodrošināšanas aspektā.

1.3 Eiropas Savienībā līdz šim īstenotā **attīstības politika**, piemērojot dažādus nolīgumus (Lomē, Jaundē, Kotonū nolīgumi), **nav devusi vēlamus rezultātus**, jo īpaši attiecībā uz pienācīgu darbavietu radīšanu. Ir jārikojas, jo **šāda situācija nedrīkst turpināties**, un tādēļ Komiteja pauž gandarījumu par Lisabonā 2007. gada 8. un 9. decembrī notikušā ES un Āfrikas valstu sammita pozitīvajiem rezultātiem.

1.3.1 Komiteja īpaši atzinīgi vērtē transversālo pieeju nodarbinātības jautājumam.

1.4 EESK uzskata, ka pienācīga nodarbinātība ir priekšnoteikums, lai mazinātu nevienlīdzību, nabadzību, sekmētu sociālo integrāciju un veidotu ciņpilnu dzīvi, tādējādi novēršot ekstrēmismu, konfliktus un nodrošinot valstu stabilitāti.

1.5 Komiteja uzskata, ka pienācīgu nodarbinātību var panākt, izvirzot to par darbības galveno mērķi, īstenojot turpmākajos punktos minētos pasākumus, kas, neskatoties uz to dažādību, ir savstarpēji cieši saistīti, atrodas mijiedarbībā un veido politiku.

1.5.1 Izaugsme, kas lielā mērā balstās uz dabas bagātību izmantošanu, nenodrošina pietiekamu darbavietu skaitu. **Tā jāorientē uz pirmapstrādes produktiem vai gatavām precēm.** Šis mērķis ir jāpatur prātā, veicot ieguldījumus, un jāizvēlas nozares, kuras sniedz augstu pievienoto vērtību.

1.5.2 **Privātajam sektoram un līdz ar to arī MVU ir izšķiroša nozīme.** MVU attīstībai ir jāklūst par vienu no ES sadarbības politikas sastāvdaļām.

1.5.3 Pašreizējais izejvielu cenu kāpums ir vēl viens faktors, kādēļ **lauksaimniecības nozares attīstībai piešķirama stratēģiska prioritāte.** Lauksaimniecībai, kas aizņem ievērojamu daļu teritorijas un nodarbina lielāko daļu lauku iedzīvotāju, ir jāsekmē pārtikas apgādes autonomija, pārstrādes rūpniecības attīstība, tādējādi ierobežojot iedzīvotāju aizplūšanu no laukiem.

Lauksaimniecības politika ir jāplāno īstermiņā, vidējā un ilgtermiņā, piešķirot tai finansējumu prioritārā kārtībā. Šis politikas izstrādē jāiesaista lauksaimniecības organizācijas.

1.5.4 **Cilvēkresursu attīstība** ir ikvienas attīstības stratēģijas noteicošais faktors. Tādēļ ir jāizvērtē vajadzīgo darbavietu skaits, jāveic nodarbinātības tirgus analīze, kā arī jāplāno un **savlaicīgi jārisina problēmas saistībā ar nodarbinātības iespēju atbilstību izglītībai.**

1.5.5 **Neskatoties uz to, ka ekonomikas integrācija reģionālajā un vietējā līmenī** ir ievērojami uzlabojusies, tirdzniecības potenciāls vēl netiek pilnībā izmantots. Īpaši jākoordinē pasākumi muitas procedūru saskaņošanas jomā, jāveido infrastruktūras un jānodrošina personu brīva pārvietošanās. Šajā sakarā Komiteja pauž nožēlu, ka līdz šim vēl nav pabeigtas **reģionālās sarunas** par Ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, kurās viens no tematiem ir reģionālā integrācija.

1.5.6 Attīstības politikas īstenošana jāpapildina un jāveicina ar **sociālo dialogu**, tai skaitā ar sarunām par darba koplīgumu slēgšanu. **Lai to panāktu, ir jāveido stipras un neatkarīgas darba devēju un darbaņēmēju organizācijas.**

1.5.7 **Nodarbinātības attīstība nav iedomājama bez nevalstisko organizāciju līdzdalības**, tādēļ tai jāpiešķir īpaša nozīme ES un Āfrikas valstu kopīgajā stratēģijā. NVO ir jāiesaista nacionālo un reģionālo indikatīvo programmu izstrādē un īstenošanā.

1.5.8 **“Laba pārvaldība”** veicina ieguldītāju uzticēšanos. Šajā aspektā tā ir būtiska arī nodarbinātībai. Laba pārvaldība jāīsteno visās jomās, jo īpaši attiecībā uz cilvēktiesību un darba ņēmēju tiesību, tostarp arodbiedrību brīvību, ievērošanu, darba standartu ievērošanu un **korupcijas apkarošanu.** ES un dalībvalstīm **finansālais atbalsts ir jāpiešķir ar nosacījumu, ka šī atbalsta izlietojums būs izsekojams.**

2. Ievads.

2.1 Eiropas attīstības un humānās palīdzības komisārs *Louis Michel* 2007. gada 11. jūlija vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu “par dažādiem jautājumiem, kas radušies saistībā ar paziņojumu “No Kairas līdz Lisabonai — ES un Āfrikas valstu partnerattiecības”, jo īpaši par jautājumu, **kā veicināt nodarbinātību Āfrikas valstīs**”.

2.2 EESK atzinīgi vērtē šo pieprasījumu, kas pilnībā atbilst attīstības politikai, kas Āfrikā īstenota jau gadu desmitiem, ar mērķi izvērtēt nākotnes perspektīvas, jo īpaši saistībā ar ES un Āfrikas valstu sammitā pieņemtajiem lēmumiem, kas iekļauti deklarācijā “Stratēģiskās partnerattiecības”, ko papildina “Pirmais rīcības plāns” (2008–2010), kas paredzēts šo partnerattiecību īstenošanai.

2.3 Pieprasot Komitejai izstrādāt atzinumu par **nodarbinātības tematiku**, Komisija norāda, ka tā būs attīstības politikas galvenais mērķis un ka ekonomikas un sociālās jomas dalībnieki var veicināt **nabadzības izskaušanu, radot pienācīgas darbvietas.** EESK to vērtē atzinīgi.

Šā atzinuma mērķis ir apkopot iepriekš īstenotās politikas un to rezultātus, ņemot vērā pašreizējo situāciju Āfrikā, kā arī turpmākās politikas, un noteikt galvenās darbības, ko Komiteja uzskata par lietderīgām, lai veicinātu pienācīgu darbavietu radīšanu. Izpētes atzinums izstrādāts atbilstoši 2007. gada 8. un 9. decembrī Lisabonā notikušajā ES un Āfrikas valstu sammitā pieņemtajām pamatnostādņēm un rīcības plānam. Pētījums balstīsies arī uz iepriekšējiem EESK atzinumiem par Āfrikas attīstības tematiku ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EESK 2004. gada septembra atzinums 1205/2004 tematu “Sieviešu nevalstisko organizāciju nozīme Kotonū nolīguma ietvaros, ziņotāja” — *Florio* kdze.

EESK 2005. gada decembra atzinums 1497/2005 par tematu “Kā integrēt sociālos aspektus Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu sarunās”, ziņotāji — *Pezzini* un *Dantin* kgi.

EESK 2006. gada maija atzinums 753/2006 par tematu “Āfrika kā nepieciešama prioritāte — Eiropas pilsoniskās sabiedrības viedoklis”, ziņotājs — *Bedossa* kgs.

EESK 2007. gada decembra atzinums 673/2007 par tematu “Migrācija un attīstība — iespējas un problēmas”, ziņotājs — *Sharma* kgs.
EESK ĀKK un ES koordinācijas komitejas 2007. gada maija ziņojums “Cilvēkresursi attīstībai”, ziņotāji — *King* kdze un *Akouete* kgs.

3. Vispārīgi apsvērumi.

3.1 Āfrikas kontinentam raksturīga liela dažādība. To veido valstis ar atšķirīgu vēsturi, kultūru, etnisko sastāvu, dabas resursiem (minerāli, nafta, dimanti ...), klimatu, kā arī demokrātijas, labas pārvaldības un cilvēktiesību ievērošanas līmeni. Tas rada atšķirības ekonomiskajā un sociālajā attīstībā. Tādēļ to ir ļoti grūti aplūkot kopumā, kā vienu veselumu. Pastāv, protams, arī virkne kopīgu iezīmju, pirmkārt, attiecībās ar Eiropu pagātnē un nākotnē, vai arī kopīga vēsture, kas rada iespējas veidot kopīgu nākotni, kurai raksturīga pārmaiņu dinamika.

3.2 Šajā globalizācijas laikmetā, ņemot vērā pagātnes pieredzi, **būtu ievērojami jāsekmē** Eiropas un Āfrikas attiecības. Tās ir jāveido, apzināti orientējoties uz kopīgu nākotni, balstoties ne tikai uz kopīgu vēsturi, līdzjūtību vai uzticību, riskējot tādējādi saglabāt pretrunas, kas pastāv starp partneriem abos kontinentos, bet galvenokārt uz kopīgām problēmām un riskiem, kā arī savstarpēju interešu loģiku.

3.3 Šis ir svarīgs uzdevums. Āfrikas teritorijā, kas atrodas piecpadsmit kilometru attālumā no Eiropas, koncentrējas visi mūsdienu pasaules "lielākie riska faktori": nekontrolēta migrācija, plašas epidēmijas, klimata un vides katastrofas, terorisma draudi... Bet šim kontinentam ir arī liels potenciāls, jo tajā ir bagātīgi dabas resursi un liels patēriņa un investīciju pieprasījums.

3.4 Eiropas Savienība joprojām ir Āfrikas valstu galvenais ekonomiskais partneris un galvenais atbalsta sniedzējs. Bet šo vēsturisko monopolu mazina "jauni līdzekļu piešķirēji", pirmkārt, Ķīna, kā arī Indija, Latīņamerikas lielās valstis un Persijas Līča monarhijas, tai skaitā Irāna, kā arī Amerikas Savienotās Valstis, kas vienlaikus vēlas nodrošināt enerģijas piegāžu drošumu, mazināt terorisma draudus, paplašināt teritoriju kristietības vērtību un veicināt demokrātiju, kā arī neitralizēt ķīniešu "iefiltrēšanos", kas viņus uztrauc (?).

3.5 Eiropas kontinenta drošība, tā spēja nodrošināt ilgtspējīgu izaugsmi neapšaubāmi būs cieši un tūlītēji atkarīga no Āfrikas kontinenta valstu attīstības un stabilitātes. Vidējā un ilgtermiņā Eiropa nevar būt pārtības sala tikai piecpadsmit kilometrus no kontinenta, ko raksturo nabadzība. Lai nodrošinātu Eiropas Savienības ilgtspējīgu attīstību, tai jāapzinās, ka Āfrika ir "ES robeža".

3.6 "Eiropas stratēģiju attiecībā uz Āfriku ilgu laiku raksturoja asimetriskas **atbalsta sniedzēja un atbalsta saņēmēja** attiecības, ko papildināja viltus ideoloģiska tīra sirdsapziņa, kā arī mūsu interešu vienpusējs redzējums. Šai arhaiskajai, nereālajai

konceptijai bija smagas sekas. Ir jāizstrādā jauna partnerattiecību koncepcija, kurā partneri ir līdzvērtīgi tiesībās un pienākumos un tos vieno kopīgas intereses, un kura balstās uz tādiem kritērijiem kā ilgtspējīga attīstība, efektīva ekonomiskā, nodokļu un sociālā pārvaldība, tehnoloģiju pārneses u.c." (?).

3.6.1 Ņemot vērā pašreizējo ekonomisko un sociālo situāciju Āfrikā, jāsecina, ka šī stratēģija, kuras pamatā ir asimetriskas "atbalsta sniedzēja un saņēmēja" vai "līdzekļu piešķirēja un saņēmēja" attiecības, kas atspoguļojas dažādos ES un Āfrikas valstu noslēgtajos līgumos, ir bijusi "neveiksmīga" (?). **Tādēļ ir jārod jauns spēku samērs.**

Šīs stratēģijas rezultātā Āfrikas valstis nonāca atkarībā, jo īpaši finansiālā atkarībā, kavējot izaugsmi, kas nepieciešama, lai efektīvi iekļautos pasaules ekonomikā.

3.6.1.1 Neraugoties uz to, ka Eiropas Savienība, vairākas dalībvalstis (bieži vien bijušie kolonizatori) un starptautiskas iestādes, piemēram, Pasaules Banka, gadu desmitiem ir palīdzējušas Āfrikas valstu attīstībai, tās tomēr slīgst arvien lielākā nabadzībā.

3.6.1.2 Laikā, kad jaunās attīstības valstis vai reģioni, piemēram, Ķīna, Indija, Dienvidaustrumāzijas valstis un Brazīlija kļūst par ekonomikas lielvalstīm un iekļaujas starptautiskajā tirdzniecībā, Āfrikas valstīs, ar dažiem izņēmumiem, ekonomikas izaugsme nav novērojama.

3.6.1.3 Kādēļ ne Āfrika, bet Dienvidkoreja, kas vēl pirms dažiem gadiem "audzēja un pārtika no rīsiem vien", ir kļuvusi par vienu no pasaules vadošajām valstīm elektronisko un jūrniecības iekārtu ražošanas, informātikas pakalpojumu un autobūves nozarē?

3.6.1.4 Eiropa vēl arvien ir lielākā Āfrikas preču importētāja. Neskatoties uz 25 gadus spēkā esošajiem asimetriskajiem muitas nodokļiem, Āfrikas valstu eksports uz ES pasaules tirdzniecības kopapjomā ir samazinājies vairāk nekā uz pusi, t.i., no 8 % 1975. gadā līdz 2,8 % 2000. gadā. Muitas nodokļu atlaides nav bijis pietiekams līdzeklis. Āfrikas produktu konkurētspējas trūkums ievērojami samazināja Āfrikas valstu eksportu uz Eiropu.

3.6.1.5 Izaugsmes rezultātā, galvenokārt, pateicoties dabas resursu izmantošanai, iegūtie līdzekļi tiek sadalīti nevienlīdzīgi, vēl vairāk pastiprinot nevienlīdzību, jo nabadzīgie kļūst vēl nabadzīgāki, bet bagātie — vēl bagātāki. Tas nebūt neliecina par labu ekonomikas pārvaldību un liek domāt par ētisko pusi. Daudzi afrikāņi ir neapmierināti ar šādu situāciju.

— "Ir jānodrošina nelikumīgi iegūto līdzekļu, kas glabājas ārvalstu bankās, repatriācija uz izcelsmes valstīm" (?).

(?) Nathalie Delapalme, Elise Colette, "Eiropas Savienība un Āfrika: stratēģiskās partnerattiecības", Roberta Šūmaņa fonda pieraksti, 2007. gada decembris.

(?) Komisāra Louis Michel runa Eiropas Komisijas organizētajā konferencē "ES-Ķīna-Āfrika", kas notika Briselē, 2007. gada 28. jūnijā.

(?) Komisāra Michel atbildes uz jautājumiem Apvienotās parlamentārās asamblejas laikā Kigali 2007. gada 18., 19., 20., 21. un 22. novembrī.

(?) Āfrikas Savienības ārkārtas sammits par nodarbinātību un cīņu pret nabadzību, kas notika no 2004. gada 3. līdz 9. septembrim Ugadugu. Noslēguma deklarācija (16. pants).

— “Mums ir jāpārvar sliktas pārvaldības problēma; dažas valstis ir vēl nabadzīgākas nekā pirms naftas un dimantu ieguves uzsākšanas. Dažu valstu vadītāju personīgie līdzekļi pārsniedz valsts parāda apjomu! Ļaunums nenāk no ārpusēm, bet gan no mums pašiem”⁽⁶⁾.

4. No Kairas līdz Lisabonai: jauna Āfrikas valstu un Eiropas Savienības stratēģija.

4.1 Līdz šim īstenotā politika un tai piešķirtais finansējums ne vienmēr ir snieguši vēlamu rezultātu, īpaši pienācīgu darba vietu radīšanas jomā. Šāda situācija nedrīkst turpināties, tādēļ Komiteja pauž gandarījumu par 2007. gada 8. un 9. decembrī Lisabonā notikušā sammita rezultātiem. Komiteja atzinīgi vērtē politisko gribu, kas ir ļāvusi paplašināt un pārorientēt sadarbību, kā arī abu kontinentu attiecības tirdzniecības un politikas jomā.

4.2 Lisabonas sammits, kas notika septiņus gadus pēc Kairas sammita, iezīmēja pamatus jaunām “līdzvērtīgām” Āfrikas valstu un Eiropas Savienības stratēģiskām partnerattiecībām, kas balstās uz kopīgām vērtībām, principiem un interesēm, lai kopīgi risinātu vispārējās problēmas starptautiskajā līmenī: miers un drošība, pārvaldība un cilvēktiesības, migrācija, enerģētika un klimata pārmaiņas, tirdzniecība, infrastruktūras un izaugsme.

4.3 Šīs stratēģijas savdabība un novatoriskums izpaužas ne tikai tās saturā, bet faktā, ka papildus deklarācijai ir paredzēts īstenot astoņus prioritāros rīcības plānus (skat. šā atzinuma I pielikumu), kas līdzinās ceļvežiem vai darba plāniem konkrētu pasākumu īstenošanai abu kontinentu valstu noteiktās stratēģiskās izvēles un prioritāšu jomā. Šo astoņu tālejošo plānu veiksmīga īstenošana saskaņā ar Kotonū nolīgumu tiks novērtēta nākamajā sammitā 2012. gadā.

4.4 Komiteja atzinīgi vērtē, ka līdzās svarīgām principiālām deklarācijām tika izstrādāta arī struktūra konkrētai un operatīvai darbībai, kas savukārt ļaus novērtēt to īstenošanu, sākot ar 2010. gadu.

4.5 EESK uzsver, ka katra no rīcības plānā paredzētajām partnerattiecībām var veicināt pienācīgu darbavietu radīšanu ar nosacījumu, ka pastāv šāda politiska izvēle un tiek īstenota atbilstīga nodarbinātības politika (sk. 7. punktu).

4.6 Tomēr šie dokumenti un sammitā apliecinātā abu pušu labā griba nenovērš dažus sarežģījumus un problēmas, par kurām ziņoja Āfrikas valstu atbildīgās personas. Viņi uzskata, ka jaunā, novatoriskā stratēģija, ar kuru izveido līdzsvarotas partnerattiecības, nespēs strauji uzlabot attiecības, kuras vēl joprojām izpaužas kā valdošā un pārvaldāmā attiecības:

— nosodām ES birokrātiju, bet “no Ķīnas ir tik viegli nekavējoties iegūt vajadzīgos traktor”;

⁽⁶⁾ Kādas Rietumāfrikas franciski runājošās valsts ESP priekšsēdētāja uzruna ĀESPS (Āfrikas valstu ESP savienība) ģenerālajā asamblejā, Ugadugu 2007. gada 13. un 14. novembrī.

— pieprasām ES atļaut Āfrikai kolonizācijas un dabas resursu izlaupīšanas radītos zaudējumus vai arī uzņemt tajā imigrantus no Āfrikas;

— izsakām šaubas par iespēju Ekonomikas partnerattiecību nolīgumus (EPA) noslēgt patiesā partnerattiecību garā;

— nosodām pretrunīgos uzskatus par krīzi Zimbabvē.

Lai abas puses panāktu iecerēto savstarpējas uzticamības gaisotnē, šķiet, vēl tāls ceļš ejams un daudzi šķēršļi pārvarami.

4.6.1 Šajā sakarā EESK uzskata, ka līdzsvarotu partnerattiecību ietvaros, **pirmkārt**, Āfrikas valstu valdībām būtu **jāuzņemas atbildība par labu pārvaldību, cīņu pret korupciju** un par tiešo vai ārvalstu investīciju orientēšanu uz nabadzības mazināšanu attiecīgajā valstī. Šī atbildība, kas stiprina valstu suverenitāti, ir jauno partnerattiecību obligāts priekšnoteikums. Tādēļ ir būtiski svarīgi sniegt atbalstu Eiropas Savienības un Āfrikas valstu līdzsvarotām partnerattiecībām, lai sekmētu pienācīgu darbavietu radīšanu.

4.7 EESK pauž gandarījumu par pilsoniskās sabiedrības nozīmi gan institucionālajā aspektā (ES EESK un ĀS ECOSOC attiecības)⁽⁷⁾, gan attiecībā uz nevalstisko organizāciju (NVO) dalībniekiem, kas veido organizētu pilsonisko sabiedrību⁽⁸⁾. Lai šo apņemšanos īstenotu praksē, būs jāņem vērā grūtības, kas radās saistībā ar Kotonū nolīguma īstenošanu, kā arī iespēja, ka šīs grūtības var būt arī nepārvaramas.

Kopumā Komiteja atbalsta ES un Āfrikas valstu stratēģijā noteikto virzību uz Āfrikas kontinenta progresu.

5. Pienācīga nodarbinātība, efektīvas ES un Āfrikas valstu stratēģijas galvenais mērķis.

5.1 ES un Āfrikas valstu stratēģijas 55. pantā noteikts: “Nodarbinātības jautājumi, jo īpaši sociālais nodrošinājums, nepietiekamas nodarbinātības iespējas un pienācīgu darbavietu veicināšana Āfrikā, tiks risināti kopīgi, prioritāti piešķirot valsts ekonomikai noderīgu darbavietu radīšanai, dzīves un darba apstākļu uzlabšanai saskaņā ar Apvienoto Nāciju programmu par pienācīgu nodarbinātību, un ēnu ekonomikas integrēšanai valsts ekonomikā (...)”.

5.2 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka ES un Āfrikas valstu stratēģijā ir ņemts vērā jautājums par pienācīgu nodarbinātību, jo tā uzskata, ka pienācīga nodarbinātība gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi ir galvenais nosacījums, lai mazinātu nevienlīdzību, nabadzību un lai sekmētu sociālo integrāciju, kas savukārt mazinātu ekstrēmismu un konfliktus, un nodrošinātu valstu stabilitāti.

⁽⁷⁾ Skat. deklarācijas 104. un 105. pantu.

⁽⁸⁾ Skat. deklarācijas 106. un 110. pantu.

6. Nodarbinātības situācija Āfrikā.

Neskatoties uz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju lielo īpatsvaru (68,6 %) un augsto bezdarba līmeni (10,3 %), visnopietnākā problēma tomēr ir **pienācīgu un ražīgu darbavietu trūkums: 46,2 % iedzīvotājiem, no kuriem 55,4 % dzīvo Subsahāras Āfrikā, ir jādzīvo ar nepilnu 1 dolāru dienā.** Tas nozīmē, ka ievērojama daļa ekonomiski aktīvo iedzīvotāju strādā nelegāli, lai nopelnītu iztiku. 68 % no kopējā nodarbināto skaita strādā nelegāli, no tiem 57,2 % — lauksaimniecības pamatdarbos; galvenokārt tie ir jaunieši un sievietes, neskatoties uz to, ka sievietēm ir noteicošā loma ekonomikas kopienā un ģimenē, kas ir Āfrikas ekonomikas un sociālās struktūras organizācijas pamatā (sk. šā atzinuma II pielikumu).

7. Radīt pienācīgas un ražīgas darbavietas.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, prioritāte ir radīt Āfrikā pienācīgas un ražīgas, brīvi izvēlētas darba vietas, kas palīdzētu izskaust nabadzību, nodrošināt cieņpilnu dzīvi, ieviest efektīvu un visiem pieejamu sociālo aizsardzību, visos līmeņos ņemot vērā dzimuma un jauniešu aspektu, jo jaunatne ir Āfrikas nākotne un tā daļēji nodrošina arī paaudžu solidaritāti.

Bez ražīgām darbavietām nav iespējams nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni, ekonomisko un sociālo attīstību un indivīda personisko izaugsmi. Lai īstenotu šos mērķus, pirmkārt, ir jāatīsta cilvēkresursi un privātā sektora uzņēmumi. Lai šī dinamika būtu pilnīga, tā jāīsteno demokrātijas, tiesiskas valsts un labas pārvaldības apstākļos, ievērojot cilvēktiesības un sociālās tiesības.

Lisabonas sammitā pieņemtajā ES un Āfrikas valstu stratēģijā transversāli iekļauta nodarbinātības dimensija. Šis nodaļas mērķis ir padziļināt šī nozīmīgā jautājuma analīzi un ierosināt pamatnostādnes. Tas īstenojams, izskatot iespējas, kas veicinātu mērķa sasniegšanu: šī ir galvenokārt makroekonomiska pieeja. Tomēr, lai nodrošinātu rīcības daudzveidību, turpmāk būtu lietderīgi izvērtēt dažādus pasākumus, ko īsteno Eiropas NVO, lai palīdzētu Āfrikas attīstībai, apkopojot dažādas programmas, kuras tās veiksmīgi īsteno kopā ar vietējām pašvaldībām un/vai vietējām struktūrām (kooperatīviem, augļu un dārzeņu audzētāju apvienībām, mācību vai veselības aprūpes iestādēm u.c.) un kuras sekmē nodarbinātību.

Papildus iepriekš minētajam, Komiteja īpaši vēlas uzsvērt, ka **Āfrikas attīstība un līdz ar to pienācīgu un ražīgu darba vietu radīšana būs iespējama vienīgi tad, ja tiks nodrošināta Āfrikas valstu stabilitāte.** Taču ievērojams valstu skaits joprojām ir iesaistīts nebeidzamos konfliktos. Pēdējo desmit gadu laikā Gvinejā, Libērijā un Sjerraleonē, kur ir ievērojami dabas resursi, īpaši dimanti un kokmateriāli, konflikti ir radījuši smagu reģionālo krīzi, kuras rezultāts ir liela bēgļu plūsma. Tas pats sakāms par Darfūras konfliktu Sudānā, par "aizmirsto karu" Ugandas ziemeļos, pastāvīgo drošības apdraudējumu Centrālāfrikas Republikas austrumos un ziemeļos, nestabilitāti Kongo. Ņemot vērā šo situāciju, Eiropas Savienībai un starptautiskajai

kopienai plašākā nozīmē ir būtiska loma, lai risinātu šo kontinenta nākotnei būtisko jautājumu. Ņemot vērā nežēlīgos noziegumus, ko mēs nevaram ne ignorēt, ne pieņemt, ir skaidrs, ka nodarbinātība var veicināt valstu stabilitāti, bet to nestabilitāte traucē valstu izaugsmi un tātad arī darba vietu radīšanu.

7.1 Radot darbavietas, veicināt izaugsmi.

7.1.1 Āfrikas valstu ekonomikas izaugsme 2006. gadā bija veiksmīga: kaut gan izaugsmes līmenis dažādās valstīs bija atšķirīgs, Ziemeļāfrikas valstīs izaugsme bija 6,3 % un Subsahāras Āfrikas valstīs — 4,8 %.

7.1.2 Šie rādītāji salīdzinājumā ar Eiropas Savienības rādītājiem ir augsti, bet tā kā ražīguma līmenis nepaaugstinās vai pat samazinās, ieguldījumi nav pareizi orientēti, svarīgākajiem rūpniecības un lauksaimniecības produktiem ir zema pievienotā vērtība, kā arī demogrāfiskā sprādziena un pienācīgu darba vietu kritiska trūkuma dēļ **izaugsmes rādītājam būtu jābūt divciparu skaitlim, lai tādā veidā gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi uzlabotu nodarbinātības līmeni.** Saskaņā ar aplēsēm, izaugsmei jābūt vismaz 9 % apmērā, lai sāktu veiksmīgi īstenot Tūkstošgades attīstības mērķus, kuros, diemžēl, nav iekļauts nodarbinātības mērķis.

7.1.3 Izaugsmes rezultātā netiek radīts pietiekami daudz darbavietu, jo tā ir nepareizi orientēta. Izaugsmes pamatā bieži vien ir dabas resursu intensīva izmantošana, ko nereti raksturo nepieņemami darba apstākļi; sakarā ar jēlnaftas barela cenas straujo kāpumu dabas resursu rentabilitāte ir strauji cēlusies, īpaši naftas ieguves valstīs. Turklāt šī situācija ir pārejoša, jo to nosaka naftas cenas svārstības, un tā nenodrošina jaunas darbavietas. Tas attiecināms arī uz citiem dabas resursiem, ko parasti eksportē neapstrādātā veidā. Turklāt iedzīvotāju vidējie slāņi izaugsmes rezultātā gūtos ienākumus parasti izmanto ievesto preču iegādei. Arī šis patēriņš nekādi neveicina nodarbinātību vietējā līmenī.

7.1.4 No jēlnaftas ieguves gūtā peļņa, kuras izlietojums mums ne vienmēr ir zināms, ir jāiegulda pārstrādes produktu ražošanā ar lielu pievienoto vērtību, kas nodrošinātu izaugsmi, radot ievērojamu darbavietu skaitu. Tas attiecas arī uz citiem dabas vai lauksaimniecības resursiem, kas var veicināt pārtikas rūpniecības attīstību strukturētas, finansētas un prioritāras lauksaimniecības politikas ietvaros (skat. šā atzinuma IV pielikumu un 7.4. punktu).

7.1.5 Izaugsmi, kuras rezultātā tiktu radīts optimāls darbavietu skaits, nevar panākt, izmantojot dabas resursus vai audzējot tradicionālos lauksaimniecības produktus vai masu produkciju (cukurniedres, kokvilnu, banānus, zemesriekstus, kakao pupiņas u.c.). Tā būs atkarīga arī no pārstrādes rūpniecības, kas ražo produkciju ar augstu pievienoto vērtību un kas ilgtermiņā ir labākais veids, kā izvairīties no tirdzniecības apjoma samazināšanās un piedalīties vietējā, reģionālā un pasaules līmeņa ekonomikā, lai gūtu no tās peļņu un varētu pāriet uz jaunu attīstības posmu.

7.2 Ieguldīt dažādās jomās.

Bez izaugsmes nav iespējams radīt darba vietas, vai arī to skaits ir nepietiekams, savukārt izaugsmi nevar nodrošināt bez kvalitatīviem ieguldījumiem.

Lai saglabātu augstu ikgadējās izaugsmes līmeni vairāku gadu garumā (skat. 7.1.2. punktu), ieguldījumi jāveic 22 % līdz 25 % apmērā no IKP, bet pēdējos gados tie ir bijuši tikai 15 % no IKP. Lai nodrošinātu šādu dinamiku, ir nepieciešami divu veidu ieguldījumi.

7.2.1 Vietējā līmeņa ieguldījumi.

7.2.1.1 Pirmkārt, jāveic ieguldījumi nozarēs ar lielu pievienoto vērtību un/vai nozarēs ar spēcīgu ražošanas jaudu, kurām ir liels darbavietu radīšanas potenciāls: infrastruktūras, lauksaimniecība, ilgtspējīga attīstība, vides aizsardzība, kultūra, transports, zivsaimniecība, mežsaimniecība, IKT, rūpniecība (pirmapstrāde un gala produkti). Otrkārt, jāveic ieguldījumi tādos segmentos, kas veicina labvēlīgus apstākļus tiešo ārvalstu ieguldījumu piesaistei. Treškārt, ir jānodrošina pozitīva mijiedarbība starp vietējā līmeņa ieguldījumiem, ražošanu, tirdzniecību un peļņu.

7.2.1.2 Vietējā līmeņa ieguldījumi, kā arī Āfrikas valstu iekšējo finanšu mobilizācija, atšķirībā no tiešajiem ārvalstu ieguldījumiem, ļaus Āfrikas valstīm pašām noteikt attīstības prioritātes.

7.2.1.3 Vietējā līmeņa ieguldījumus var nodrošināt šādi:

- mobilizējot milzīgo redzamo vai slēpto peļņas apjomu, kas gūta, izmantojot dabas resursus (nafta, gāze, ogle, dimanti, kokmateriāli, minerāli — hroms, platīns, kobalts, zelts, magnēzijs, varš, dzelzs, urāns u.c.)⁽⁹⁾. (Kā šobrīd tiek izmantota šī peļņa? Kur izmanto peļņu, kas gūta, piemēram, no cukura, par kuru maksā trīskāršu cenu?);
- pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieviešana nav pietiekami palielinājusi valsts ieņēmumus, bet šo situāciju var uzlabot;
- efektīvāka nodokļa iekasēšana dažās valstīs varētu divkāršot nodokļu ieņēmumus;
- nodokļu ieņēmumu un IKP attiecības krasās atšķirības (38 % Alžīrijā un Angolā, nepilni 10 % Nigērā, Sudānā un Čadā) liecina, ka valstis, kurām ir zems rādītājs, var ievērojami palielināt ieņēmumus;
- padarot neoficiālo darbu par oficiālu tiktu paplašināta nodokļu bāze, kas savukārt palielinātu nodokļu ieņēmumus.

⁽⁹⁾ Āfrikā koncentrējas gandrīz visi pasaules hroma krājumi (galvenokārt Zimbabvē un Dienvidāfrikas Republikā), 90 % platīna krājumu (Dienvidāfrikas Republikā) un 50 % kobalta krājumu (Kongo Demokrātiskajā Republikā, Zambijā u.c.).

Visi minētie uzlabojumi varētu sekmēt valsts politiku izstrādi un to kvalitāti.

— Dažās valstīs imigrējušo darba ņēmēju naudas sūtījumi ir ievērojams attīstības avots⁽¹⁰⁾. 2004. gadā tie sasniedza aptuveni 16 miljardus ASV dolāru. Oficiālo un neoficiālo līdzekļu apjoms, šķiet, pārsniedz oficiālās attīstības palīdzības un tiešo ārvalstu ieguldījumu apjomu. Šie līdzekļi, kas nav saistīti ar parādiem, izmantojot Āfrikas valstu oficiālo banku sistēmu — ar nosacījumu, ka tā ir droša, uzticama un efektīva — varētu ievērojami sekmēt ieguldījumus. Šis aspekts vien apliecina, **cik nozīmīga Āfrikas valstīm ir imigrācija**; tādēļ ES, atsevišķi dalībvalstīm un attiecīgajām Āfrikas valstīm ir kopīgi jāapspriež jebkuras izmaiņas migrācijas plūsmu regulējumā⁽¹¹⁾.

— Kapitāla aizplūšanas rezultātā Āfrikas valstis joprojām zaudē ievērojamu līdzekļu apjomu, kas paredzēts ieguldījumiem. **Šādā veidā zaudētie līdzekļi divreiz pārsniedz Āfrikas kontinenta parāda kopsummu⁽¹²⁾**, tādēļ daži eksperti apgalvo, ka Āfrika salīdzinājumā ar pārējiem kontinentiem ir “neto kreditors”. Produktīvi ieguldot šos līdzekļus, tiktu radītas darbavietas un nodrošināti ienākumi plašiem iedzīvotāju slāņiem. Lai apturētu kapitāla aizplūšanu, līdzīgi kā tas tika darīts dažās Eiropas valstīs, valdības varētu noteikt īslaicīgu amnestiju ar mērķi repatriēt kapitālu.

Šādā perspektīvā un, veicot vajadzīgās reformas, īpaši finanšu un budžeta nozarē, Āfrikas valstis varētu mobilizēt vairāk iekšējo resursu, lai finansētu produktīvus ieguldījumus pēc savas izvēles.

7.2.2 Tiešie ārvalstu ieguldījumi (TĀI).

Tiešie ārvalstu ieguldījumi ir būtiski svarīgi kontinenta ekonomiskajai attīstībai. Ja šie ieguldījumi ir pareizi orientēti, tiem ir svarīga loma attiecīgo valstu attīstības procesā, tostarp, sniedzot tām gan finansējumu, gan tehnoloģijas, nodrošinot zināšanas, prasmes un piekļuvi tirgum, kas veicina efektīvāku resursu izmantošanu un palielina ražīgumu.

7.2.2.1 Lai gan gada vidējais TĀI apjoms Āfrikas valstīs astoņdesmitajos gados divreiz pārsniedza septiņdesmito gadu apjomu, sasniedzot 2,2 miljardus ASV dolāru, to apjoms deviņdesmitajos gados jau sasniedza 6,2 miljardus ASV dolāru, bet no 2000. līdz 2003. gadam — 13,8 miljardu ASV dolāru. Tomēr TĀI Āfrikā ir tikai 2 līdz 3 % no pasaules TĀI kopapjoma; septiņdesmito gadu vidū tas sasniedza 6 %, t.i., nepilnus 9 % no jaunattīstības valstīm paredzētā finansējuma, kaut gan 1976. gadā šis rādītājs bija 28 %.

⁽¹⁰⁾ Skat. EESK atzinumu CESE 673/2007 par tematu “Migrācija un attīstība — iespējas un problēmas”, ziņotājs — Sharma kgs, 2007. gada decembris.

⁽¹¹⁾ EESK un Āfrikas valstu ESP savienības 2. kopīgā tikšanās, priekšsēdētāju paziņojums.

⁽¹²⁾ CNUCED ziņojums 2007. gada 26. septembrī “Āfrikas ekonomiskā attīstība”.

7.2.2.2 Viens no faktoriem, kas raksturo TĀI piesaisti Āfrikas valstīm, ir dabas resursi. Tas izskaidro TĀI nevienmērīgo sadalījumu starp valstīm. Divdesmit četras Āfrikas valstis, kuras ir atkarīgas no naftas un minerālu ieguves, pēdējo divdesmit gadu laikā ir saņēmušas vidēji trīs ceturtdaļas no TĀI.

7.2.2.3 TĀI ir jāpārorientē, īpaši uz ražošanas nozarēm, kas nodrošina plašu konkurētspējīgu produktu klāstu, ko sekmē tehnoloģiju pārnese. Lai piesaistītu dažādus TĀI un lai tie būtu efektīvi, Āfrikas valstīm ir jāturpina darbs, lai radītu šiem ieguldījumiem pievilcīgu un labvēlīgu vidi. Patiesībā TĀI veicinās attīstību tikai tad, ja tiks īstenoti šādi priekšnosacījumi: kvalitātes tautsaimniecības struktūras un infrastruktūras, attiecīgā tirgus apjoms, kur svarīga nozīme ir reģionālajai integrācijai, darbaspēka sagatavošana (skat. "Cilvēkresursi"), valsts varas un labas pārvaldības stiprināšana un stabilitāte. Lai nodrošinātu TĀI efektivitāti, tiem jāiekļaujas valsts ekonomikas nākotnes perspektīvā un jāņem vērā valsts ekonomikas integrācija vietējās, reģionālās un pasaules ekonomikas norisēs. Lai to panāktu, ir jāizstrādā efektīva valsts attīstības stratēģija, kā tas tika darīts Dienvidaustrumāzijas valstīs 70. un 80. gados.

7.2.2.4 Tomēr ar TĀI nevarēs atrisināt visas problēmas, īpaši labas pārvaldības, demokrātijas, tiesiskas valsts, cilvēktiesību ievērošanas, korupcijas apkarošanas un kapitāla aizplūšanas problēmas. Šajā sakarā jāatzīmē, ka Ķīnas veikto TĀI apjoms pēdējos gados ir ievērojami pieaudzis, jo īpaši pateicoties ievērojamiem diplomātiskiem centieniem, kuru rezultātā notika Ķīnas un Āfrikas valstu sammits. Ķīnas TĀI galvenokārt koncentrējas uz ieguves rūpniecību, lai nodrošinātu Ķīnas ekonomikas attīstībai nepieciešamās izejvielas.

7.2.2.5 Desmit gados Ķīnas un Āfrikas tirdzniecības apjoms palielinājies divdesmit reizes, no 3 miljardiem ASV dolāru 1998. gadā līdz 55 miljardiem ASV dolāru 2006. gadā. Bet no Āfrikas interešu viedokļa ķīniešu metode rada daudzus jautājumus. Ar šiem ieguldījumiem bieži vien tiek sniegts atbalsts valdībām, kuru politiskā orientācija nav vērsta uz demokrātiju, tiesisku valsti un nabadzības mazināšanu⁽¹⁾. To apstiprina Darfūras konflikts un Ķīnas attiecības ar Zimbabvi. Turklāt attīstības aspektā Ķīnas metode ir apšaubāma (skat. šā atzinuma III pielikumu).

7.2.2.6 ES dalībvalstu ieguldījumi Āfrikas valstīs ir nozīmīgi. Lielāku ieguldījumu apjomu var panākt,

- piedāvājot ES uzņēmumiem taustāmus stimulus, piemēram, nodokļu atlaides,
- izmantojot esošos attīstības instrumentus pēc to pārskatīšanas un uzlabošanas, piemēram, uzlabojot EIB ieguldījumu

efektivitāti un vienkāršojot to veikšanu, lai piesaistītu privātā sektora līdzekļus,

- izveidojot struktūrvienību atbilstoši finansētu ieguldījumu garantijai saskaņā ar Kotonū nolīguma 77. panta 4. punktu.

7.3 MVU kā ekonomikas attīstības instruments.

Privātajam sektoram, tā stiprināšanai un dažādošanai ir būtiska nozīme ilgtspējīgas attīstības, darbavietu radīšanas un nabadzības apkarošanas jomā.

Taču lielākajā daļā Āfrikas valstu trūkst saiknes starp neoficiālo sektoru un ļoti maziem uzņēmumiem, kuru darbība vairāk saistās ar sabiedrības izdzīvošanu, nevis ekonomikas veicināšanu, un ārvalstu lielo uzņēmumu filiālēm, kas darbojas gandrīz izolēti, būtiski neietekmējot vietējo ekonomiku.

Tādēļ ir jāveicina mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) izveide, kas veidotu saskaņotu ekonomikas struktūru, **tādējādi veicinot privātā sektora attīstību kontinenta attīstības interesēs.**

Lai veicinātu MVU attīstību, būtu vēlams

- padziļināt reģionu integrāciju (skat. 7.8. punktu), lai palielinātu vietējo tirgu apmērus,
- mazināt birokrātiju, palielināt tiesu varas uzticamību, pielāgot MVU vajadzībām infrastruktūras, tai skaitā nemateriālās (komunikācijas infrastruktūras),
- nodrošināt plašākas finanšu iespējas (sk. 7.2.1. punktu par vietējiem ieguldījumiem) MVU izveidei un finansēšanai. Lai to panāktu, ir jāuzlabo uzņēmējdarbības vide, piemēram, piešķirot atbalstu tirgum un tirdzniecībai, jāpalīdz tiem ievērot oficiālo finanšu prasības un jāpaplašina finansējuma piedāvājums, iesaistot tajā privātā sektora uzņēmumus, kuru darbība nav saistīta ar finanšu nozari,
- **MVU attīstībai ir jāklūst par vienu no Eiropas Savienības sadarbības politikas sastāvdaļām Āfrikā.** ES ar dalībvalstu un uzņēmumu starpniecību jāveicina un jāsekmē MVU veidošana, jo īpaši — ar nodokļu atvieglojumiem veicinot ieguldījumus (nodokļu atlaides, subsidēti aizdevumi, EIB nozīme u.c.),

- sistemātiski pārnest tehnoloģijas (prasmes un zināšanas) un tā rezultātā izstrādāt pētniecības un izstrādes programmas. Jebkuram Eiropas uzņēmumam, parakstot līgumu par iekārtu, rūpniecības ražojumu u.c. piegādi, būtu jāuzņemas tehnoloģijas pārneses saistības (ja tas tiek darīts ar Ķīnu kodolenerģijas un aeronautikas nozarē, kāpēc to nedarīt ar Āfrikas valstīm attiecībā uz vienkāršāku produkciju, pat ja finansiāli tas ir mazāk izdevīgi?),

⁽¹⁾ ĀKK un ES apvienotā parlamentārā asambleja. Ziņojuma projekts "TĀI ĀKK valstīs", ziņotāji — Astrid Lulling kdze un Timothy Harris kgs, Kigali, 2007. gada novembris.

- iekļaujot apmācības programmās uzņēmējdarbības veicināšanas aspektu, sekmēt uzņēmumu atbalsta centru izveidi un izplatīšanu,
- dibināt Āfrikas un Eiropas valstu kopuzņēmumus (kapitāls, darbaspēks, vadība u.c.).

7.4 Veidot modernu un konkurētspējīgu lauksaimniecību.

Lauksaimniecībai, zivsaimniecībai un mežsaimniecībai — lauku attīstības noteicošajiem faktoriem — jāklūst par Āfrikas attīstības stratēģijas galveno prioritāti. Minētās nozares ir attīstības pamatā un, ņemot vērā to plašo izplatību Āfrikas teritorijā, tās veido saimnieciskās un sociālās dzīves struktūru. Šo nozaru attīstība ir obligāts priekšnoteikums, lai panāktu pārtikas apgādes autonomiju, jo tā ir Āfrikas valstu ekonomikas visnozīmīgākā nozare, kas nodrošina iedzīvotājiem stabilitāti un kurai ir liels darbavietu radīšanas potenciāls. Ņemot vērā Āfrikas lauksaimniecības nozīmību — 57,2 % nodarbināto strādā lauksaimniecībā (bet rūpnieciski attīstītās valstīs tikai 5 %), izbrīnu rada fakts, ka tikai 1 % no 9. Eiropas attīstības fonda līdzekļiem paredzēts lauksaimniecībai; šis secinājums apstiprina, ka valstu indikatīvo plānu izstrādē ir jāiesaista pilsoniskā sabiedrība, īpaši lauksaimnieki. Salīdzinājumam var minēt, ka Pasaules banka 8 % no tās līdzekļiem piešķirusi lauksaimniecībai, atzīstot, ka tas ir nepietiekami.

Laikā, kad pasaules tirgū pieaug lauksaimniecības izejvielu cenas un līdz ar to arī pārtikas produktu cenas, lauksaimniecības progresīvu attīstību varēs nodrošināt vienīgi ar nosacījumu, ka tiks īstenota nopietna, strukturēta, kā arī īstermiņā, **vidējā un ilgtermiņā** plānota lauksaimniecības politika. **Šai politikai jāpiešķir budžeta un finansējuma prioritāte visplašākajā nozīmē**, un tai jābūt pielāgotai katras valsts un kontinenta īpatnībām, iekļaujot tajā arī reģionālo pieeju.

Lai nodrošinātu šīs politikas efektīvu īstenošanu, tā ir jāizstrādā un jāīsteno sadarbībā ar Āfrikas lauksaimniecības organizācijām un jāiekļauj tajā aizsardzības mehānismi: paradoksāla ir situācija, ka Senegāla importē rīsus no Āzijas, kaut gan tai ir neizmantots apūdeņošanas potenciāls upes piekrastē.

Racionāla nodarbinātības veicināšanas politika lauksaimniecības nozarē varētu galvenokārt balstīties uz šā atzinuma IV pielikumā minētajiem aspektiem.

7.5 Cilvēkresursi kā nodarbinātības politikas galvenais aspekts.

Cilvēkresursu attīstība ir jebkuras attīstības stratēģijas noteicošais faktors. Izglītībai un apmācībai šajā procesā ir būtiska nozīme elastīga un kvalitatīva darbaspēka sagatavošanā dažādās profesijās. Tas nozīmē, ka, plānojot cilvēkresursus sadarbībā ar sociāli ekonomiskajiem partneriem, ir jāanalizē nodarbinātības un darba tirgus vajadzības, jāveic vidējā un ilgtermiņa plānošana, savlaicīgi jāparedz lielākas problēmas un uzdevumi,

kas saistīti ar izglītības atbilstību nodarbinātībai. Šajā aspektā labs piemērs ir jaunattīstības valstis vai valstis ar strauju ekonomisko izaugsmi, piemēram, Koreja.

Būtiska nozīme šajā jomā būs ES un dalībvalstīm, ņemot vērā to pieredzi apmācības jomā, kā arī mērķtiecīgam finansējumam, kuram nodrošināta izsekojamība. Šajā jomā Eiropas Savienībai ir daudz izglītības projektu, kuros var piedalīties studenti no Āfrikas. Tas ir svarīgi, jo Āfrikas attīstība ir atkarīga no labi izglītotiem cilvēkiem.

Pasākumi, kas paredzēti, lai cilvēkresursi kļūtu par nodarbinātības veicināšanas galveno aspektu, minēti šā atzinuma V pielikumā.

7.6 Reģionālā integrācija.

Ir plaši atzīts, ka pastāv milzīgas iespējas, lai attīstītu tirdzniecību starp Āfrikas valstīm un izveidotu plašas ekonomiskās zonas.

Neskatoties uz ievērojamu progresu reģionālās un vietējās ekonomiskās integrācijas jomā, īpaši pēc Āfrikas Savienības izveides, tirdzniecības potenciāls vēl joprojām netiek izmantots pilnībā. Ir labāk jākoordinē pasākumi, kas veikti, lai saskaņotu muitas procedūras, novērstu tarifu un citus šķēršļus, uzlabotu transportu un komunikācijas, ievērojami palielinot ieguldījumus reģionālo infrastruktūru attīstībai, un lai nodrošinātu pilsoņu brīvu pārvietošanos, tostarp, atceļot vīzu režīmu. Minētie pasākumi jāiekļauj **teritoriālpilnplānojuma politikā**, nodrošinot pilnīgu saskaņotību.

Āfrikas ekonomiskās attīstības galvenais priekšnoteikums ir paplašināt iekšējo tirgu, kas spētu sekmēt Āfrikas valstu izaugsmi, tādējādi nodrošinot stabilitāti kontinentā un tā vietu pasaules ekonomikā. Reģionālā integrācija un iekšējā tirgus attīstība ir atbalsta punkti — tramplīni, kas ļaus Āfrikai veiksmīgi iesaistīties pasaules tirdzniecībā.

Šajā sakarā Komiteja pauž nožēlu, ka līdz šim vēl nav pabeigtas **reģionālās** sarunas par ekonomisko partnerattiecību nolīgumiem, kuru viens no mērķiem ir ekonomiskā integrācija.

7.7 Sociālais dialogs.

Sociālajam dialogam ir būtiska nozīme, lai veicinātu pienācīgu un ražīgu darbavietu radīšanu. Tādēļ tam ir jābūt kopējās stratēģijas īstenošanas neatņemamai sastāvdaļai. Sociālo partneru pilnīga līdzdalība sociālajā un ekonomiskajā dzīvē, jo īpaši sarunās par koplīgumu slēgšanu, atbilst ne tikai demokrātijas prasībām, bet ir arī sociālās attīstības, sociālā miera un ekonomikas konkurētspējas noteicošais faktors. Sociālais dialogs ir efektīvs instruments, lai panāktu sociāli ekonomisko konsensu izaugsmes veicināšanai. Optimāla ekonomikas attīstība nav

iespējama bez sociālās attīstības. Abām šīm attīstībām jānotiek vienlaikus, lai radītu dinamiku, kas vajadzīga ekonomiskā progresa pilnīgai efektivitātei, kura rezultātā uzlabotos dzīves apstākļi, tiktu radītas pienācīgas darbavietas un paaugstinātos iedzīvotāju labklājības līmenis. Tādēļ ir jānodrošina vai jāstiprina arodbiedrību brīvības un sarunas par darba koplīgumu slēgšanu, kā arī ietekmīgas un neatkarīgas darba devēju un darba ņēmēju organizācijas, kurām raksturīgas tehniskās prasmes un zināšanas attiecīgajā nozarē.

7.8 Organizēta pilsoniskā sabiedrība.

Nevalstisko dalībnieku piedalīšanās ir pienācīgu darbavietu radīšanas neatņemama sastāvdaļa, tādēļ tai jābūt kopējās stratēģijas centrā. Nevalstisko dalībnieku līdzdalība, ja tā atbilst līdzdalības demokrātijas prasībām, nodrošina prasmes un praktiskas zināšanas, ko sniedz tie, kuru ikdienas darbs saistās ar uzņēmējdarbību, ražošanu, zemkopību ... Tādēļ tie būtu jāiesaista valstu un reģionālo indikatīvo programmu izstrādē (VIP un RIP) un jāuzskata par pilntiesīgiem attīstības dalībniekiem, kā arī jānodrošina tiem iespēja izmantot oficiālo attīstības palīdzību un Kotonū nolīgumā paredzētos noteikumus rīcības spējas palielināšanas atbalstam. Šajā sakarā atzinuma Nr. 1495/2005 3. punktā Komiteja jau agrāk ierosināja, ka organizētai pilsoniskai sabiedrībai nepieciešama strukturāla un institucionāla organizācija (platforma, tīkls, komiteja...), kas nodrošinātu debatēm un virzības noteikšanai vajadzīgo laika un telpas vienotību. Šajā aspektā **2007. gada decembrī noslēgtā CARIFORUM un ES Ekonomisko partnerattiecību nolīguma (EPN) ietvaros izveidotā**

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Pilsoniskās sabiedrības konsultatīvā padome ir piemērs, kas būtu jāizmanto arī Āfrikā (skat. 4., 5. un 6. martā Briselē notikušās ĀKK un ES ekonomisko un sociālo aprindu 25. sanāksmes gala deklarāciju "Ciešākas partnerattiecības labākai attīstībai"). Izmantojot pilnvaras, kas tai piešķirtas ar Kotonū nolīgumu (ar Komitejas ĀKK un ES koordinācijas komitejas starpniecību), Komiteja ir sniegusi būtisku ieguldījumu kopīgās pārdomās, organizētas pilsoniskās sabiedrības koordinēšanā un tās pārstāvju sadarbības tīkla izveidē.

7.9 Laba pārvaldība.

"Laba pārvaldība" ir investoru uzticēšanās priekšnoteikums. No šī viedokļa tā ir ļoti svarīga Āfrikas attīstībai. Demokrātiskas pārvaldības veicināšana visos administratīvajos līmeņos ir Eiropas un Āfrikas partnerattiecību dialoga galvenais aspekts. Tā ir jāskata visaptveroši, tostarp tādos aspektos kā cilvēktiesību un darba ņēmēju tiesību, tostarp arodbiedrību brīvību, ievērošana, darba apstākļu prasības, tiesiska valsts, korupcijas apkarošana, valsts iestāžu un valsts pārvaldes aparāta stiprināšana, jo nepilnības un to nepietiekamā rīcības spēja bieži vien kavē sadarbību, pilsoniskās sabiedrības efektīvu dalību līdzdalības demokrātijā. Korupcijas apkarošanai **partnerattiecību ietvaros jāklūst par obligātu prasību; Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm finansējums jāpiešķir, pamatojoties uz tā izmantojuma izsekojamību**. Jo no simt miljardiem dolāru piešķirtās ikgadējās palīdzības trīsdesmit miljardi "izgaist" ⁽¹⁴⁾ (Sk. 3.6.1.5. punktu un 7.2.1.3. punkta pēdējo ievilkumu).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁴⁾ CNUCED 27.09.2007 ziņojums "Ekonomikas attīstība Āfrikā", Francijas valsts sekretāra frankofonijas lietās intervija avīzei "Le Monde", 16.01.2008.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai"

(2009/C 77/33)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2008. gada 16. un 17. janvāra plenārsesijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"ES un Ukrainas attiecības: jauna dinamiska loma pilsoniskajai sabiedrībai".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2008. gada 17. jūlijā. Ziņotāja — Mall Hellam kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 447. plenārajā sesijā, kas notika 2008. gada 17. un 18. septembrī (18. septembra sēdē), ar 129 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums.

1.1 Pieņemot šo atzinumu, EESK vēlas sekmēt kopīgas atbildības un partnerības principa labāku īstenošanu Ukrainas pilsoniskās sabiedrības, Ukrainas valdības un ES iestāžu attiecībās, padziļinot ES un Ukrainas attiecības un padarot ES politiku attiecībām ar Ukrainu par iedarbīgu instrumentu reformas procesa atbalstam un Ukrainas modernizācijai.

1.2 Eiropas Savienība ir Ukrainas virzības mērķis un tās pārmaiņu veicinātāja. EESK uzskata, ka Ukrainas integrācijai Eiropas Savienībā un tās reformu procesam ir nepieciešama spēcīga un ilgtspējīga pilsoniskā sabiedrība (¹), un gan ES, gan Ukrainas valdībai jāīsteno Ukrainas pilsoniskās sabiedrības attīstības ilgtermiņa politika.

1.3 Lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības nozīmi, ES un Ukrainas attiecībās ir vajadzīga labvēlīga vispārējā politiskā vide.

1.4 Šajā ziņā Ukrainai svarīga būtu perspektīva daļībai ES. Tāpat ticamai jāklūst bezvīzu režīma perspektīvai un jāpiedāvā Ukrainai ceļvedis bezvīzu režīma ieviešanai. EESK ierosina šos aspektus iekļaut jaunajā ES un Ukrainas asociācijas nolīgumā (²), ko tādējādi varētu izmantot par reformu procesa veicināšanas instrumentu un kas nodrošinātu būtisku pilsoniskās sabiedrības lomu.

1.5 Ja runa ir par īpašu pilsoniskās sabiedrības politiku, Ukrainas valdībai būtu jācenšas izveidot Ukrainā "pilsoniskajai

sabiedrībai draudzīgu" tiesisko vidi, un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jābūt tiesībām pastāvīgi piedalīties politikas procesā un pilsoniskajā dialogā. Savukārt ES jāizstrādā stratēģija Ukrainas pilsoniskās sabiedrības veiktspējas uzlabošanai. Īpaša uzmanība jāpievērš un pastāvīgs atbalsts jāsniedz sociālā dialoga izveidei visos līmeņos.

1.6 EESK atzīst Ukrainas progresu demokrātisko spēku nostabilizēšanā, tiesiskuma nostiprināšanā un cilvēktiesību ievērošanā, kas dos iespēju vēl vairāk padziļināt attiecības ar ES, stiprināt ekonomisko integrāciju un veidot privileģētas politiskās attiecības.

1.7 EESK aicina ātrāk pabeigt sarunas par asociācijas nolīguma noslēgšanu. Komiteja, kuras viedokli stingri atbalsta Ukrainas pilsoniskā sabiedrība, ierosina arī, ka minētajā nolīgumā ir jāparedz izveidot kopīgu struktūru, kas pārstāvētu pilsonisko sabiedrību un ļautu tai paust savu viedokli par jautājumiem, kas skar ES un Ukrainas attiecības.

2. ES un Ukraina: sadarbības vispārējā attīstība un iespējas, ko piedāvā pašreizējā situācija.

2.1 Demokrātijas, labas pārvaldības un tirgus ekonomikas veicināšana kaimiņvalstīs ir Eiropas Savienības ārpolitikas galvenā prioritāte. Šim nolūkam ES ir izveidojusi Eiropas kaimiņattiecību politiku, kuras pamatā ir tādi pamatprincipi kā partnerība un kopīga atbildība, diferenciācija un vajadzībām atbilstīga palīdzība.

2.2 Eiropas kaimiņattiecību politikas ietvaros 2004. gada janvārī ar Ukrainu tika uzsākta apspriešanās par ES un Ukrainas rīcības plānu, ko ES Padome pieņēma 2004. gada decembrī. Atskaņās pēc 2004. gada decembrī notikušās "oranžās revolūcijas", kas parādīja Ukrainas pilsoniskās sabiedrības lielo potenciālu, un proeuropeiskā nostāja, kādu ieņēma prezidenta Viktor Yushchenko un Yulia Tymoshenko vadītā "oranžā" valdība, iedrošināja ES papildināt rīcības plānu ar papildu iniciatīvām. ES un Ukrainas Sadarbības padome 2005. gada 21. februāra oficiāli pieņēma rīcības plānu uz trim gadiem. Tas nodrošināja visaptverošu un vērienīgu pamatu darbam ar Ukrainu, nosakot visas svarīgākās reformu jomas (politiskais dialogs un politiskā

(¹) Šā atzinuma izpratnē pilsoniskā sabiedrība sastāv no 3 grupām atbilstīgi to darbībai: 1) interešu organizācijas, kas pārstāv un aizstāv atsevišķu grupu un visas sabiedrības intereses un vērtības, 2) pakalpojumu organizācijas, kuras piedāvā pakalpojumus saviem biedriem vai plašākam klientu lokam, un 3) atbalsta organizācijas, kas piedāvā resursus trūcīgo atbalstam vai noteiktu pasākumu īstenošanai. Pie pilsoniskās sabiedrības organizācijām pieskaitāmas arodbiedrības, darba devēju, uzņēmēju apvienības, aizstāvības organizācijas, kā arī organizācijas, kas nodrošina sociālus pakalpojumus vai pārstāv sabiedrības neaizsargātākās grupas un īpašas intereses (piemēram, jauniešu organizācijas vai patērētāju apvienības). Sk. A. Zimmer, E. Priller (red.) "Future of Civil Society, Making Central European Nonprofit Organizations work" (Pilsoniskās sabiedrības nākotne. Centrāleiropas bezpeļņas organizāciju darbības attīstīšana), VS Verlag für Sozialwissenschaften, 16. lpp.

(²) Līdz šim runa bija par "jaunu un pilnveidotu nolīgumu". ES un Ukrainas sammitā (2008. gada 9. septembris) pieņemtajā kopīgajā paziņojumā izskan aicinājums noslēgt ES un Ukrainas asociācijas nolīgumu.

reforma, ekonomikas un sociālās sfēras reforma un attīstība, tirdzniecība un likumdošanas reforma, sadarbība iekšlietās un tieslietās, transports, enerģētika, informācijas sabiedrība un vides aizsardzība, cilvēku savstarpējā saskarsme).

2.3 Ukrainai tika pavērta perspektīva uzsākt sarunas par jaunu līgumisko kontekstu (asociācijas nolīgumu), kura priekšnoteikums bija brīvu un godīgu parlamenta vēlēšanu rīkošana 2006. gadā, kā arī tika piedāvāta perspektīva uzsākt sarunas par plašas brīvās tirdzniecības zonas izveidi, tiklīdz Ukraina pievienosies PTO. Vīzu režīma atvieglošana, finansējuma palielināšana un vairāk iespēju veidot cilvēku savstarpējos kontaktus — tādas papildu iniciatīvas Ukrainai tika piedāvātas rīcības plānā.

2.4 Sarunas par asociācijas nolīgumu tika sāktas 2007. gada martā, bet sarunas par brīvās tirdzniecības noteikumiem sākās 2008. gada februārī pēc Ukrainas pievienošanās PTO. No 2007. gada marta līdz 2008. gada jūlijam ir notikušas deviņas sarunu kārtas. 2007. gadā parakstītais līgums par vīzu režīma atvieglošanu stājās spēkā 2008. gadā.

2.5 Sarunām par asociācijas nolīgumu būs būtiska ietekme uz ES un Ukrainas attiecībām un uz Ukrainas iekšējo reformu procesu. Tās sniedz vienreizēju iespēju Ukrainas publiskajām iestādēm iedibināt pārredzamu un sistemātisku konsultāciju procesu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas palīdzētu nodrošināt iekšējo atbalstu jaunajā nolīgumā paredzētajām reformām. Šis process arī sniedz iespēju Ukrainas pilsoniskajai sabiedrībai apvienoties, lai noteiktu savas intereses un nolīguma apspriešanas gaitā pievērstu tām iestāžu uzmanību.

2.6 Ir svarīgi nodrošināt, lai ES un Ukrainas sarunu process būtu pārredzams un būtu ņemta vērā nolīguma iespējamā ietekme uz dažādām sabiedrības grupām un uz dažādām reformu procesa jomām Ukrainā. Šis būs pirmais šāda veida nolīgums, jo politiskās sadarbības līmenis un kopējā tirgus daļas lielums nav iepriekš noteikts. ES nav rīcības plāna, uz kuru balstīties sarunās par šo nolīgumu, tādēļ būs jāiesaista dažādas ieinteresētās personas no Ukrainas un ES. Turklāt jaunajam nolīgumam ar Ukrainu jāklūst par paraugu, ko ES varētu izmantot sarunās ar citām kaimiņvalstīm.

3. Ar Ukrainu saistītā EESK darbība.

3.1 Kopš 2003. gada EESK veido attiecības ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Komiteja 2004. gadā sagatavoja pētījumu un atzinumu par pilsonisko sabiedrību Ukrainā, Krievijā, Moldovā un Baltkrievijā. ES un Ukrainas attiecības pēdējos gados ir strauji pilnveidojušās. Notiek sarunas par asociācijas nolīgumu, un ir izteikts aicinājums pilsoniskajai sabiedrībai un EESK plašāk un ciešāk iesaistīties turpmākajās attiecībās. EESK 2006. gada februārī Kijevā organizēja konferenci par Ukrainas pilsoniskās sabiedrības lomu Eiropas kaimiņattiecību politikas īstenošanā. Nobeiguma deklarācijā EESK apņēmas atbalstīt pilsoniskās sabiedrības attīstību Ukrainā.

3.2 Pēc dažiem mēnešiem tika izveidota Ukrainas Valsts trīspusējā ekonomikas un sociālo lietu padome (VTESP). VTESP

delegācija 2007. gada 24. un 25. oktobrī Ukrainas darba lietu ministra vadībā apmeklēja EESK. Kontaktgrupa "Eiropas austrumu kaimiņvalstis" rīkoja īpašu sanākumi par Ukrainas pilsonisko sabiedrību.

3.3 Panākta vienprātība, ka jāsāk strukturēta EESK un VTESP sadarbība. Tomēr EESK vēlas gūt pārliecību, ka Ukrainas pilsoniskā sabiedrība ir pārstāvēta plašāk, proti, ir pārstāvētas aktīvas nevalstiskās organizācijas, arodbiedrības un darba devēji, kas piedalās VTESP darbā. Tādēļ Ukrainas pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāizveido forums, kurā pārstāvēta gan VTESP, gan arī pārējie pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) pārstāvji.

4. Politiskā situācija un ekonomiskais un sociālais stāvoklis Ukrainā.

4.1 Kopš 2004. gada un pēc "oranžās revolūcijas" Ukraina izveidojās par jaunu demokrātisku valsti, kas apstieidz lielāko daļu savu postpadomju kaimiņu. Brīvas un godīgas vēlēšanas Ukrainā ir kļuvušas par ierastu praksi, un ir saglabāta vārda un pulcēšanās brīvība, kas tika iegūta "oranžās revolūcijas" laikā.

4.2 Tomēr pēc tam, kad "oranžās revolūcijas" izraisītā sajūsmā 2005. gada gaitā bija mazinājusies, Ukrainā izveidojās politiskā nestabilitāte un sāncensības gaisotne, un tādēļ radās plašas politiskās krīzes, kas savstarpēji sanaidoja visus pie varas esošos spēkus un diskreditēja Ukrainas tiesu iestādes un tiesībsardzības institūcijas. Kopš tā laika Ukrainas politikai raksturīga politiskā nestabilitāte un nespēja ieviest tālejošas reformas. Lai arī Eiropas kaimiņattiecību politika un tās rīcības plāns deva zināmu ievirzi reformu īstenošanai Ukrainā, tas tomēr nespēja aktivizēt politisko eliti un plašu sabiedrību Eiropas integrācijas atbalstam.

4.3 Ukrainas ekonomika turpina augšupeju. Taču inflācijas līmenis kļūst arvien augstāks, 2007. gadā pārsniedzot 16 % atzīmi un turpinot augt arī 2008. gadā, jo valdība neveica nekādus pretinflācijas pasākumus. Kaut arī pēdējos gados Ukraina ir piedzīvojusi krasu nabadzības samazināšanos, vairāk nekā 20 % ukraiņu vēl arvien dzīvo zem nabadzības sliekšņa, un vidējie ienākumi Ukrainā joprojām ir mazāki par 150 euro mēnesī. Ukraina vēl arvien ir valsts, kurā tiesiskā vide rada daudzus šķēršļus tiešām ārvalstu investīcijām un uzņēmējdarbības uzsākšanai. Kopumā Ukrainai nav izdevies īstenot tālejošas makroekonomiskas reformas, un ekonomikas izaugsme notikusi galvenokārt, pateicoties tādiem faktoriem, kas nav saistīti ar valdības īstenoto politiku.

4.4 Lai arī ir pieņemtas vairākas politiskās deklarācijas, cīņā ar korupciju nav panākts ievērojams progress. Saskaņā ar *Transparency International* 2007. gadā veikto aptauju aptuveni 70 % ukraiņu netic, ka iestāžu cīņa ar korupciju ir efektīva. Lēmumu pieņemšanas procesu visvairāk ietekmē lobiju noteiktas intereses un personīgie kontakti. Ukrainā steidzami jāuzlabo pārstāvības struktūra, jāuzlabo valsts un sabiedrības saikne, jānostiprina tiesiskums un cīņa ar korupciju.

5. Pilsoniskās sabiedrības stāvoklis un tās nozīme Ukrainas virzībā uz Eiropu.

5.1 Pilsoniskās sabiedrības stāvoklis Ukrainā.

5.1.1 Saskaņā ar oficiālo statistiku Ukrainā darbojas vairāk nekā 50 000 reģistrētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju. Valsts amatpersonas ir paziņojušas, ka 90 % pilsoniskās sabiedrības organizāciju (PSO) gadījumā gada budžets veido 50 000–300 000 USD. No otras puses, tas, ka vairāk nekā 80 % Ukrainas pilsoņu nav aktīvi iesaistīti nevienā brīvprātīgajā organizācijā, liecina par ukraiņu zemo līdzdalības līmeni salīdzinājumā gan ar Rietumu demokrātiju pilsoņiem, gan ar Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu pilsoņiem.

5.1.2 Ir daudzi iemesli, kāpēc Ukrainā ir zems pilsoniskās līdzdalības līmenis: plaši izplatītā neuzticēšanās organizācijām un politiskajiem procesiem kopumā, kas saglabājusies kā padomju laika “piespiedu rituālo darbību” mantojums, vilšanās demokrātisko un tirgus reformu rezultātos, izteiktas vidusšķiras trūkums, kā arī neoficiālu sociālo tīklu kultūras dzīvīgums. Šis iezīmes, kā arī valsts neuzticēšanās iedzīvotāju aktivitātei ir izraisījušas Ukrainas stagnēšanos tās pašreizējā pusdemokrātiskajā stāvoklī.

5.1.3 Tomēr zināms progress ir sasniegts. Daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas 2005.–2006. gadā piedalījās pilsoniskās sabiedrības politiskās programmas izstrādē, lai formulētu prasības publiskajām iestādēm. Lielākā daļa politiskās programmas priekšlikumu tika iekļauti koncepcijā par publisko iestāžu atbalstu pilsoniskās sabiedrības institūtam. Jaunajai valdībai un parlamentam 2007. gada novembrī valsts mēroga konferencē “Valsts politika pilsoniskās sabiedrības attīstības veicināšanai. Jaunās prioritātes” tika pausti ieteikumi par pilsoniskās sabiedrības attīstību un pilsonisko dialogu.

5.1.4 Lai pabeigtu PSO darbības regulējumam paredzēto tiesību aktu izstrādi, jāpieņem jauns Pilsonisko organizāciju likums, kas pilsoniskās sabiedrības organizācijām paredzētu vienkāršāku un lētāku reģistrācijas kārtību, ļautu juridiskām personām veidot organizācijas, atceltu pašreizējos teritoriālos ierobežojumus PSO darbībai un ļautu aizsargāt visu individuālo tiesību.

5.1.5 Cits jautājums, kas ietekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību Ukrainā, ir valsts finansējuma trūkums. Kā izriet no dažiem avotiem, valsts sniegtais finansējums veido tikai 2 % no PSO ieņēmumiem. Tas ir ļoti maz salīdzinājumā ar 30–40 % valsts finansējuma kaimiņos esošajās Centrāleiropas valstīs. Lielākajā daļā veco ES dalībvalstu šāds finansējums ir PSO galvenais ieņēmumu avots.

5.2 Sociālais dialogs.

5.2.1 Arodbiedrības apvienojušās Ukrainas Arodbiedrību federācijā, Ukrainas Arodbiedrību un brīvo arodbiedrību konfederācijā. Ukrainas Arodbiedrību organizāciju konfederācija (NKPU) ir 2004. gadā dibināts valsts mēroga arodbiedrību centrs Ukrainā. To izveidoja, atšķēloties no Ukrainas Arodbiedrību

federācijas. Lai arī pastāv šīs formāli izveidotās struktūras, arodbiedrību nozīme to biedru interešu aizstāvībā, piemēram, drošības uzlabošanas darba vietā, līdz šim ir bijusi maznozīmīga.

5.2.2 Ja runa ir par Ukrainas darba devēju un uzņēmēju apvienībām, dažas no tām ir patiesi spēcīgas un spēj aizstāvēt savas intereses (Ukrainas Darba devēju federācija, Ukrainas Tirdzniecības un rūpniecības kamera u.c.). Tomēr Ukrainā nav tiesiskā regulējuma par interešu grupu organizācijām, nenotiek arī strukturētas konsultācijas par minēto interešu aizstāvību.

5.2.3 Saskaņā ar prezidenta dekrētu (3) “Par sociālā dialoga attīstību Ukrainā” 2006. gadā kā Ukrainas prezidenta konsultatīva padomdevēja organizācija tika izveidota Valsts trīspusējā ekonomikas un sociālo lietu padome (VTESP). Ukrainā arī reģionālajā līmenī tika izveidotas teritoriālas trīspusējas ekonomikas un sociālo lietu padomes.

5.2.4 Šo organizāciju mērķis ir sociālā dialoga izveide un darba ņēmēju un darba devēju pārstāvju iesaistīšana valsts sociālās un ekonomiskās politikas veidošanā un īstenošanā.

5.3 Pilsoniskās sabiedrības nozīme Ukrainas virzībā uz Eiropu.

5.3.1 Lai arī, kā iepriekš teikts, pilsoniskā sabiedrība Ukrainā ir visai vāja, daudzām aktīvām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir bijusi nozīmīga loma; tās ir popularizējušas Eiropas vērtības, uzraudzījušas publiskās iestādes un sekmējušas konkrētu politiku, dalījušās zināšanās ar valsts iestādēm, uzklauzījušas sabiedrības viedokli un veicinājušas sabiedrības izpratni par ES. Parasti šo darbu veic ar starptautisko finansētāju atbalstu, lai arī bieži vien šī darbība atbilst attiecīgo valsts programmu mērķiem un pastāv likumīgi instrumenti, kā sniegt atbalstu PSO darbībai no valsts budžeta.

5.3.2 Šīs darbības ietekme uz faktisko progresu Ukrainas virzībā uz Eiropu vai Ukrainas eiropeizāciju ir visai neliela. Tas saistīts ar pilsoniskās sabiedrības vājumu un zemo veikspēju, jo tā nav pietiekami saliedēta un organizēta, lai ietekmētu lēmumu pieņēmējus. Turklāt pilsoniskās sabiedrības organizāciju un iedzīvotāju saikne ir pārāk vāja. Tādēļ pilsoniskās sabiedrības organizācijām un aktīvistiem ir maz iespēju mobilizēt iedzīvotājus un veidot sabiedrisko domu. Turklāt nestabilā politiskā situācija rada vēl vienu ļoti būtisku šķērslī, neļaujot pilsoniskajai sabiedrībai gūt lielāku ietekmi.

5.3.3 Ja pilsoniskās sabiedrības organizācijām izdodas ietekmēt kādu konkrētu politisko lēmumu, tas notiek, pateicoties atsevišķiem politiķiem vai ierēdņiem, kas ir pretimnākoši un vēlas sadarboties. 2007. gada decembrī ieceļot ministru prezidenta vietnieku Eiropas integrācijas jautājumos, tika sekmēta pilsoniskās sabiedrības līdzdalība. Pašlaik pilsoniskās sabiedrības eksperti piedalās ar Eiropas integrāciju saistītu valsts programmu izstrādē, un ar viņiem apspriežas par dažādiem jautājumiem, kas ir ministru prezidenta vietnieka kompetencē.

(3) Ukrainas prezidenta 2005. gada 29. decembra Dekrēts Nr. 1871.

5.3.4 Kaut arī ierobežots NVO skaits aktīvi līdzdarbojas šajā procesā, pilsoniskā sabiedrība kopumā Eiropas integrāciju uztver kā abstraktu procesu. Kamēr dažādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas (arodbiedrības, profesionālās apvienības, patērētāju aizsardzības organizācijas u.c.) nesapratīs, ka Eiropas integrācija ir ar ikdienas dzīvi saistīts process un ka reformas iespaidos ikvienu iedzīvotāju, tikmēr to nozīme nepalielināsies.

6. Secinājumi un ieteikumi par jaunu un dinamisku pilsoniskās sabiedrības lomu ES un Ukrainas attiecībās.

6.1 Lai stiprinātu pilsoniskās sabiedrības nozīmi, ir vajadzīga gan labvēlīga vispārējā politiskā vide ES un Ukrainas attiecībās, gan konkrēti līdzekļi, kuru mērķis ir nostiprināt pilsoniskās sabiedrības lomu.

6.2 Attiecībā uz vispārējo politikas vidi un ES un Ukrainas attiecību dinamiku būtiski ir turpmāk tekstā minētie aspekti.

6.2.1 Asociācijas nolīgumā Ukrainai ir jāpiedāvā perspektīva dalībai ES. Tāda perspektīva iedvesmotu reformas atbalstošos vēlētājus, tostarp reformistiski noskaņoto pilsonisko sabiedrību. Iniciatīvas, kādas piedāvā iespējamā dalība ES, palīdzēs īstenot reformas sabiedrībā un ļaus to noliedzējus pārliecināt par pretējo. Gan pēc Ukrainas, gan starptautisko ekspertu vērtējuma, pat vienkārša atsaukšanās uz ES Līguma 49. pantu, kas paredz, ka jebkura kritērijiem atbilstoša Eiropas valsts ir tiesīga iesniegt savu pieteikumu, jau vien būtu spēcīgs signāls Ukrainai.

6.2.2 Bezvīzu režīma perspektīva jāpadara ticama, un jāpiedāvā Ukrainai ceļvedis bezvīzu režīma ieviešanai. Ņemot vērā pašlaik noteiktos šķēršļus ceļošanai, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ir maz iespēju veidot efektīvas partnerattiecības ar kolēģiem no ES valstīm. Bezvīzu režīms sekmēs cilvēku savstarpējo saskarsmi un palīdzēs ieviest Eiropas normas, vērtības un praksi Ukrainā.

6.2.3 Gan ES, gan Ukrainai ir jādara viss iespējamais, lai Ukraina spētu labāk izmantot iespējas, ko sniedz tai pieejamās Kopienas programmas un ES aģentūras (*). Vienlaikus ir jāatrod un jāizvērs jaunās iespējas, kā stiprināt cilvēku kontaktus.

6.3 Konkrēti līdzekļi, kuru mērķis ir stiprināt pilsoniskās sabiedrības lomu, būtu jābalsta uz turpmāk tekstā minētiem trim pilāriem.

6.3.1 Pirmkārt, pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jāpiešķir būtiska loma politiskajos procesos (politikas izstrādē, īstenošanā un pārraudzībā), jo īpaši politikā, kas saistīta ar ES jautājumiem.

(* Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par vispārējo pieeju EKP partnervalstu līdzdalībai Kopienas aģentūrās un Kopienas programmās, COM(2006) 724 galīgā redakcija.

6.3.2 Ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem jāapspriežas, rīkojot sarunas par ES un Ukrainas asociācijas nolīgumu, izstrādājot ikgadējās sadarbības prioritātes (pašlaik — izmantojot ar Partnerības un sadarbības līgumu izveidoto kopīgo institūciju darbu, bet, tiklīdz asociācijas nolīgums stāsies spēkā, tad atbilstīgi jaunā nolīguma institucionālajiem noteikumiem), izstrādājot termiņa vidusposma pārskatu par pašreizējo finanšu plānu (ar Eiropas Kaimiņattiecību un sadarbības instrumentu saistītais valsts stratēģijas dokuments Ukrainai 2007.—2013. gadam) un gatavojot ikgadējās programmas Eiropas Kaimiņattiecību un sadarbības instrumenta ietvaros (pirmām kārtām nosakot prioritātes par finansējumu, ko saskaņā ar Eiropas Kaimiņattiecību un sadarbības instrumentu Ukrainai piešķir kā budžeta atbalstu).

6.3.3 ES un Ukrainai jāveicina, jāatbalsta un jāņem vērā neatkarīgas pārraudzības pasākumi, ko veic pilsoniskās sabiedrība.

6.3.4 Otrkārt, ES un Ukrainas valdībai vajadzētu tiekties uz "pilsoniskai sabiedrībai draudzīgas" tiesiskās vides radīšanu Ukrainā. Tas radītu, citstarp, iespējas Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām piesaistīt pašmāju finansējumu (tostarp, piemēram, publisko finansējumu, ko piešķir, slēdzot apakšuzņēmuma līgumus par pakalpojumu izpildi), un tā mazināt pašreizējo Ukrainas PSO atkarību no ārvalstu finansētājiem.

6.3.5 Treškārt, ES būtu jāizstrādā Ukrainas pilsoniskās sabiedrības veiktspējas uzlabošanas stratēģija. Pagaidām Ukrainas pilsoniskā sabiedrība ir pārāk sašķelta, un tai ir maza ietekme uz politikas procesu vai tās nav nemaz. ES politikai un arī Ukrainas valdības politikai vajadzētu būt virzītai uz to, lai pilsonisko sabiedrību izveidotu par spēcīgu partneri, tāpēc pilsoniskās sabiedrības veiktspējas uzlabošana ir īpaši būtiska. Citstarp, jārisina šādi jautājumi:

— labākas un vieglāk pieejamas ES finansējuma saņemšanas iespējas, jo īpaši tām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas vietējā līmenī, turklāt jāpievēršas ne tikai atsevišķiem projektiem, bet arī institucionālajai attīstībai un vispārējai ilgtspējai;

— Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām paredzētas apmācības programmas veiktspējas uzlabošanai, uzmanību pievēršot projektu pārvaldībai, sadarbības veidošanai, interešu aizstāvības prasmju apgūšanai u.c., kā arī Ukrainas pilsoniskās sabiedrība labāk jāinformē par iespējām, kuras ES tai piedāvā jau pašlaik (tostarp finansējuma iespējas);

— palīdzība atsevišķu pilsoniskās sabiedrības iniciatīvu stiprināšanā, tostarp Ukrainas PSO koalīciju un forumu veidošanā.

6.3.6 ES un Ukrainas asociācijas nolīgumam jābūt arī reformu procesa instrumentam un ar to jānodrošina pilsoniskajai sabiedrībai lielāka ietekme. Padomes lēmumā par asociācijas nolīgumu līdzās iepriekš minētajai perspektīvai par Ukrainas dalību ES būtu jāiekļauj arī atsauce uz EK dibināšanas līguma 310. pantu⁽⁵⁾. Ar šo pantu ES tiek piešķirtas tiesības vienoties par asociācijas nolīgumiem ar trešām valstīm.

6.3.7 Nolīgumā būtu precīzi jāmin abu līgumslēdzēju pušu (ES un Ukrainas) saistības turpmāk nostiprināt pilsonisko sabiedrību Ukrainā un ļaut tai piedalīties pilsoniskajā dialogā un politikas procesā.

6.4 Nolīgumā jāparedz, ka veidojot ES un Ukrainas iestāžu sistēmu, tiks radīta kopīga struktūra, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību. EESK šajā sakarā rosina veidot stabilas un uz nākotni vērstas attiecības ar Ukrainas pilsonisko sabiedrību un sākt minēto attiecību struktūras veidošanu, piemēram, 2008. gada oktobrī rīkojot semināru, lai apspriestu kopīgās struktūras, kas pārstāvētu pilsonisko sabiedrību, izveidošanu.

6.4.1 Kopīgajā struktūrā būtu vienāds skaits dalībnieku gan no EESK, gan no organizācijas, kas pārstāv organizēto pilsonisko sabiedrību Ukrainā. Ukrainas delegācijā būtu jāiekļauj gan Ukrainas Valsts trīspusējās ekonomikas un sociālo lietu padomes (VTESP) locekļi (darba devēju, arodbiedrību un valdības pārstāvji), gan pārstāvji no pilsoniskās sabiedrības organizācijām,

kas nav iekļautas minētajā padomē. Šo kopīgo struktūru ar vienādām pilnvarām vadītu divi līdzpriekšsēdētāji, kurus ieceltu katra puse. Kopīgā struktūra rīkos sanāksmes divreiz gadā (vienreiz Briselē un vienreiz Ukrainā), un pēc kopīgās padomes vai savas iniciatīvas tā varētu apspriest dažādus jautājumus, kas svarīgi abām pusēm un attiecas uz pilsonisko sabiedrību. ES un Ukrainas pilsoniskās sabiedrības kopīgās struktūras svarīgākie uzdevumi varētu būt šādi:

- nodrošināt organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos ES un Ukrainas attiecību veidošanā;
- sekmēt publiskas debates un izpratnes padziļināšanu Ukrainā par attiecībām ar ES un par Ukrainas integrāciju Eiropā;
- veicināt Ukrainas pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos valsts rīcības plāna un asociācijas nolīguma ieviešanā, tiklīdz tas būs stājies spēkā, kā arī sekmēt pilsoniskās sabiedrības līdzdalību valsts lēmumu pieņemšanas procesā;
- dažādos veidos atvieglot Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizāciju institucionālās nostiprināšanās un konsolidācijas procesu, tostarp neoficiālas sadarbības veidošanu, vizītes, seminārus un cita veida darbību;
- dot iespēju Ukrainas pārstāvjiem iepazīties ar konsultāciju procesu, kas notiek ES, un jo īpaši ar ES valstu sociālo un pilsonisko partneru dialogu.

Briselē, 2008. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁵⁾ Sk. O. Sushko, R. Khorolsky, O. Shumylo, I. Shevliakov (2007) "The New Enhanced Agreement between Ukraine and the EU: Proposals of Ukrainian Experts" (Jaunais pilnveidotais Ukrainas un ES līgums. Ukrainas ekspertu priekšlikumi), KAS Policy Paper 8, 2007. Sk. arī C. Hillion (2007) "Mapping-Out the New Contractual Relations between the European Union and Its Neighbours: Learning from the EU-Ukraine 'Enhanced Agreement'" (Pārskats par jaunajām Eiropas Savienības un tās kaimiņu līgumattiecībām. Pilnveidotais ES un Ukrainas līgums kā piemērs), *European Foreign Affairs Review* 12, 169.–182. lpp.

PIELIKUMI

I PIELIKUMS

PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS STRUKTŪRA UKRAINĀ UN AKTIVITĀTES LĪMENIS PA REĢIONIEM

52 693	NVO un to centri
20 186	religiskas organizācijas
18 960	arodbiedrības
15 867	politiskās partijas un to biroji
10 705	labdarības organizācijas
6003	daudzstāvu ēku līdzīpašnieku apvienības
5480	patērētāju apvienības
982	krājaizdevu sabiedrības
473	patērētāju sabiedrību apvienības

Dati uz 2007. gada 1. jūliju. Minētas visas reģistrētas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Eksperti tomēr apgalvo, ka no lielā daudzuma reģistrēto organizāciju ne vairāk kā 2500 veic aktīvu sabiedrisko darbību.

Aktīvākie reģioni ir šādi:

Ļvova un Kijeva	vairāk nekā 4000 PSO
Zaporožjes apgabals	aptuveni 1500 PSO
Dņepropetrovskas apgabals	gandrīz 1000 PSO
Odesas apgabals	apmēram 1000 PSO
Luganskas apgabals	vairāk nekā 750 PSO

Avots: M. Latsyba (2008) "Development of Civil Society in Ukraine", Ukrainian Independent Centre for Policy Studies.

II PIELIKUMS

UKRAINAS PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ORGANIZĀCIJU PRIORITĀRĀS DARBĪBAS JOMAS

Darbs ar bērniem un jauniešiem	45 %
Sociālo jautājumu risināšana	35 %
Cilvēktiesību aizsardzība	31 %
Sabiedrības izglītošana	28 %
Pilsoniskās sabiedrības veidošana	19 %

Uz 2007. gada 1. janvāri Tieslietu ministrijā no visas Ukrainas bija reģistrējusies 1 791 pilsoniskās sabiedrības organizācija:

412 profesionālās organizācijas	77 veterānu un cilvēku ar invaliditāti apvienības
332 fiziskās audzināšanas un sporta apvienības	56 vides aizsardzības organizācijas
168 izglītības un kultūras apvienības	45 sieviešu organizācijas
153 zinātnes, tehniskās un mākslas apvienības	36 Černobiļas katastrofas upuru aizsardzības organizācijas
153 jauniešu organizācijas	13 bērnu organizācijas
137 organizācijas tautu un draudzīgu attiecību jautājumos	9 darba devēju organizācijas
114 arodbiedrības un to apvienības	3 vēsturisko un kultūras pieminekļu aizsardzības organizācijas

Avoti: M. Latsyba (2008) "Development of Civil Society in Ukraine", Ukrainian Independent Centre for Policy Studies un Creative Centre Counterpart (2006) "NGO Status and Development Dynamics (2002-2005)". Citēts pēc Latsyba sk. iepriekš.

III PIELIKUMS

PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ORGANIZĀCIJU IENĀKUMU SALĪDZINĀJUMS

Valsts	Pilsoniskās sabiedrības organizāciju finansējuma avoti (%)		
	Valsts subsīdijas	Maksājumi par PSO sniegtajiem pakalpojumiem	Privātie līdzekļi (izņemot izdevumus par brīvprātīgo darbu)
Lielbritānija	45 %	43 %	11 %
Vācija	64 %	32 %	3 %
Francija	58 %	35 %	8 %
Polija	24 %	60 %	15 %
Rumānija	45 %	29 %	26 %
Ungārija	27 %	55 %	18 %
Slovākija	21 %	54 %	25 %
Čehijas republika	39 %	47 %	14 %
Krievija	1 %	36 %	63 %
UKRAINA	2 %	25 %	72 %

Avots: M. Latsyba (2008) "Development of Civil Society in Ukraine", Ukrainian Independent Centre for Policy Studies, pamatojoties uz šādiem avotiem:

Lester M. Salomon et al. (2003) "Global Civil Society. An Overview", The Johns Hopkins University, USA;

Civil Society Institute (2005) "NGO Funding in Ukraine. Analytical Study", Kyiv;

Municipal Economy Institute Foundation (2003) "The Role of Non-Commercial Sector in the Economic Development of Russia", Moscow.